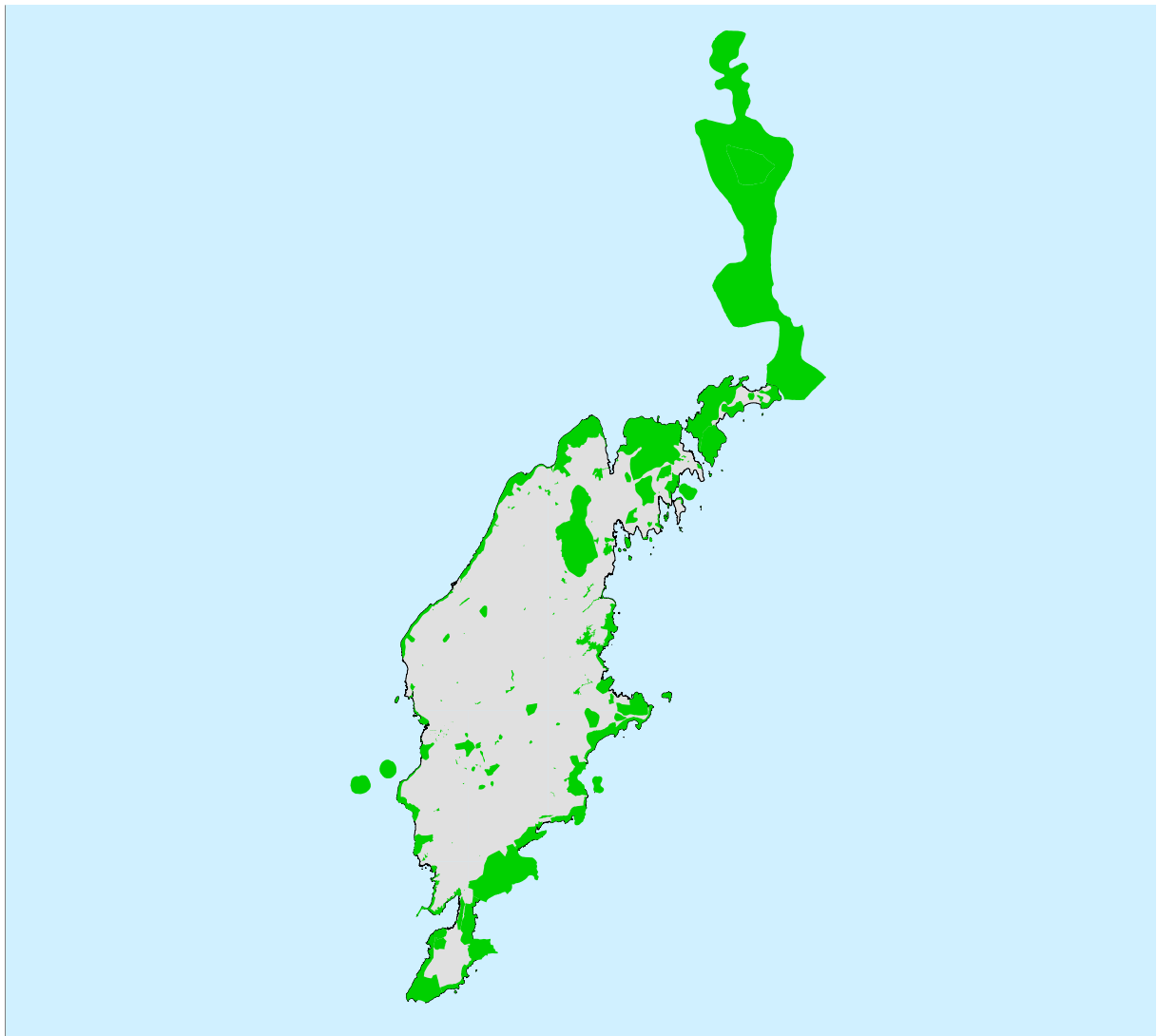

**Områden av riksintresse
för naturvård
i Gotlands län enligt
3 kap 6§ miljöbalken**

Beslutat av Naturvårdsverket 7 feb 2000

Förord

Begreppet områden av riksintresse har funnit sedan 1970-talet. Genom tillkomsten av lagen om hushållning med naturresurser (NRL), som trädde i kraft 1 juli 1987, fick begreppet riksintresse en definierad betydelse i lagstiftningen. Sedan den 1.1.1999 omfattas NRL och femton andra lagar av Miljöbalken (MB). I Miljöbalkens 3 kap. 6 § definieras betydelsen av riksintresse: *"Områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön."*

Enligt 2 § förordningen om hushållning med mark- och vattenområden skall Naturvårdsverket bedöma vilka områden som är av riksintressen för naturvården och friluftslivet.

För Gotlands del beslutade Naturvårdsverket den 21 december 1987 vilka områden i länet som är av riksintresse för naturvård respektive för friluftslivet.

Naturvårdsverket fick den 15 juni 1995 regeringens uppdrag att i samverkan med bl a länsstyrelserna genomföra en översyn av områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Då inget nytt rikstäckande underlag har tagits fram för friluftslivet har denna del uteslutits.

Under 1990-talet har mycket ny kunskap om den gotländska naturen tillkommit. Länsstyrelsen har genomfört tre omfattande tematiska naturtypsinventeringar: Ängs- och hagmarksinventeringen, Våtmarksinventeringen och Lövmarksinventeringen. Skogsvårdsenheten har genomfört inventering av Gotlands nyckelbiotoper och sumpskogar. Institutionen för systemekologi vid Stockholms universitet har undersökt grunda havsvikar runt Gotland vilket bidragit till ökad kunskap om öns marina natur.

För artgrupper och naturtyper där kunskapen tidigare varit svag har nu bilden klarnat något vilket medfört att nya viktiga områden identifierats.

Länsstyrelsen har under 1998 i samarbete med kommunekologen Sten Svensson och föreståndaren för Naturmuseet i Visby, Sara Eliasson utarbetat ett reviderat förslag till avgränsning av riksintresseområden för naturvård i Gotlands län. Förslaget har stämts av med Naturvårdsverket vid flera samrådstillfällen. Länsstyrelsen skickade i mars 1999 på Naturvårdsverkets uppdrag förslaget på remiss till berörda organisationer och myndigheter. Naturvårdsverket fattade den 7 februari 2000 beslut om att förklara de områden som här följer för riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Innehållsförteckning

1	Översiktskarta	5
2	Kartblad över områden av riksintresse för naturvård i Gotlands län	7
3	Tabell över riksintressen för naturvård	30
4	Registerblad	33

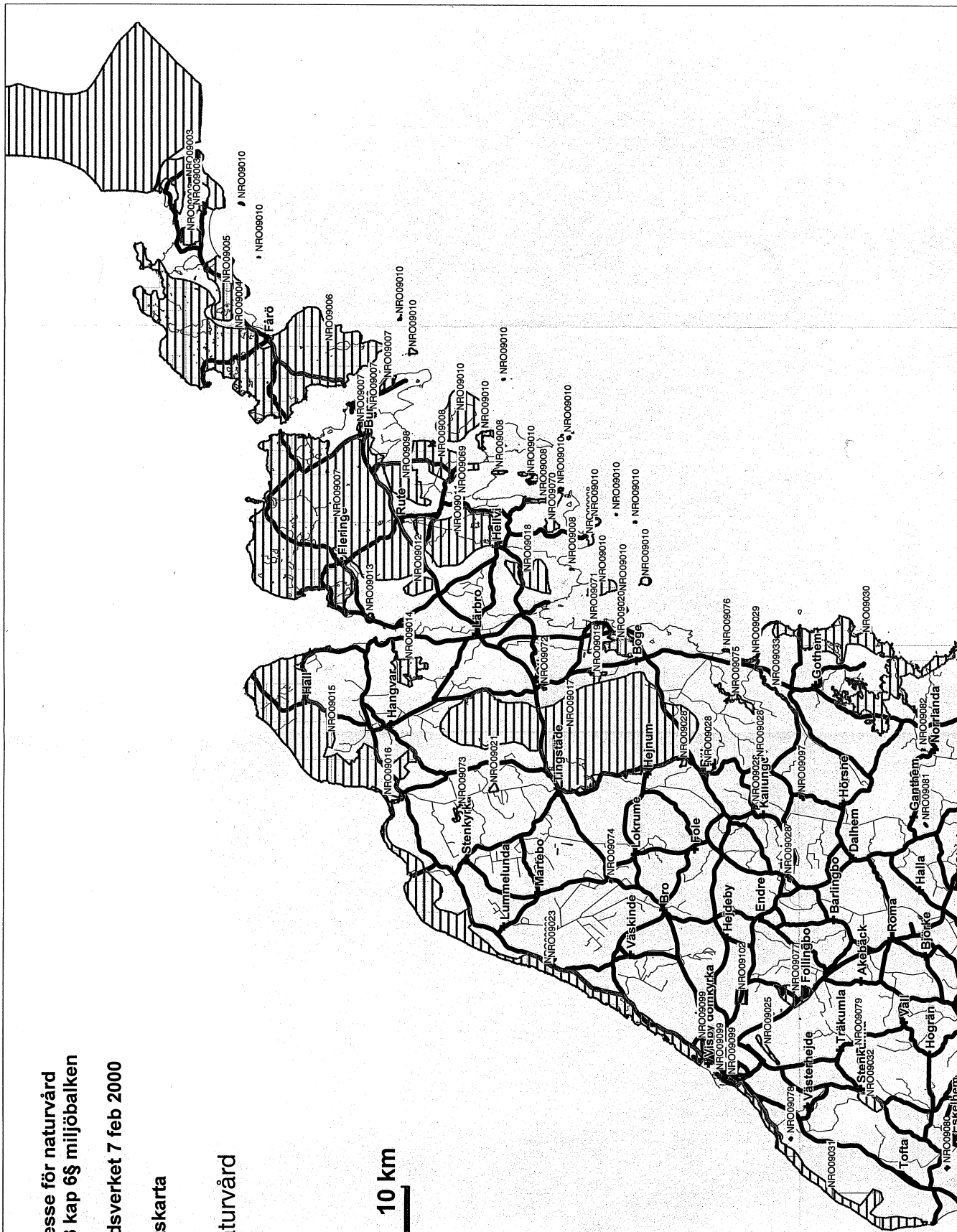
Områden av riksintresse för naturvård
i Gotlands län enligt 3 kap 6§ miljöbalken

Beslutat av Naturvårdsverket 7 feb 2000

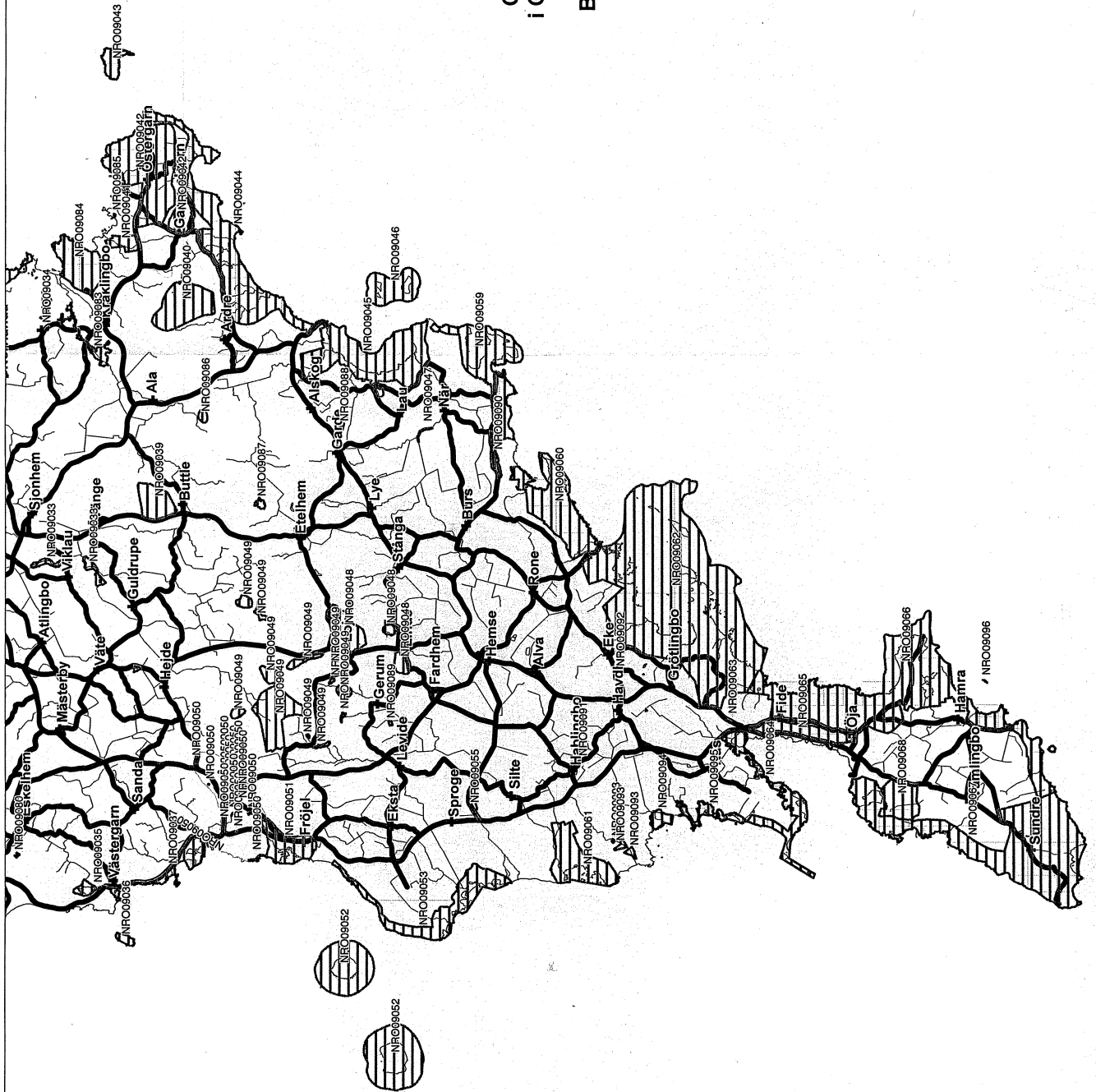
Översiktskarta

 Naturvård

0 10 km

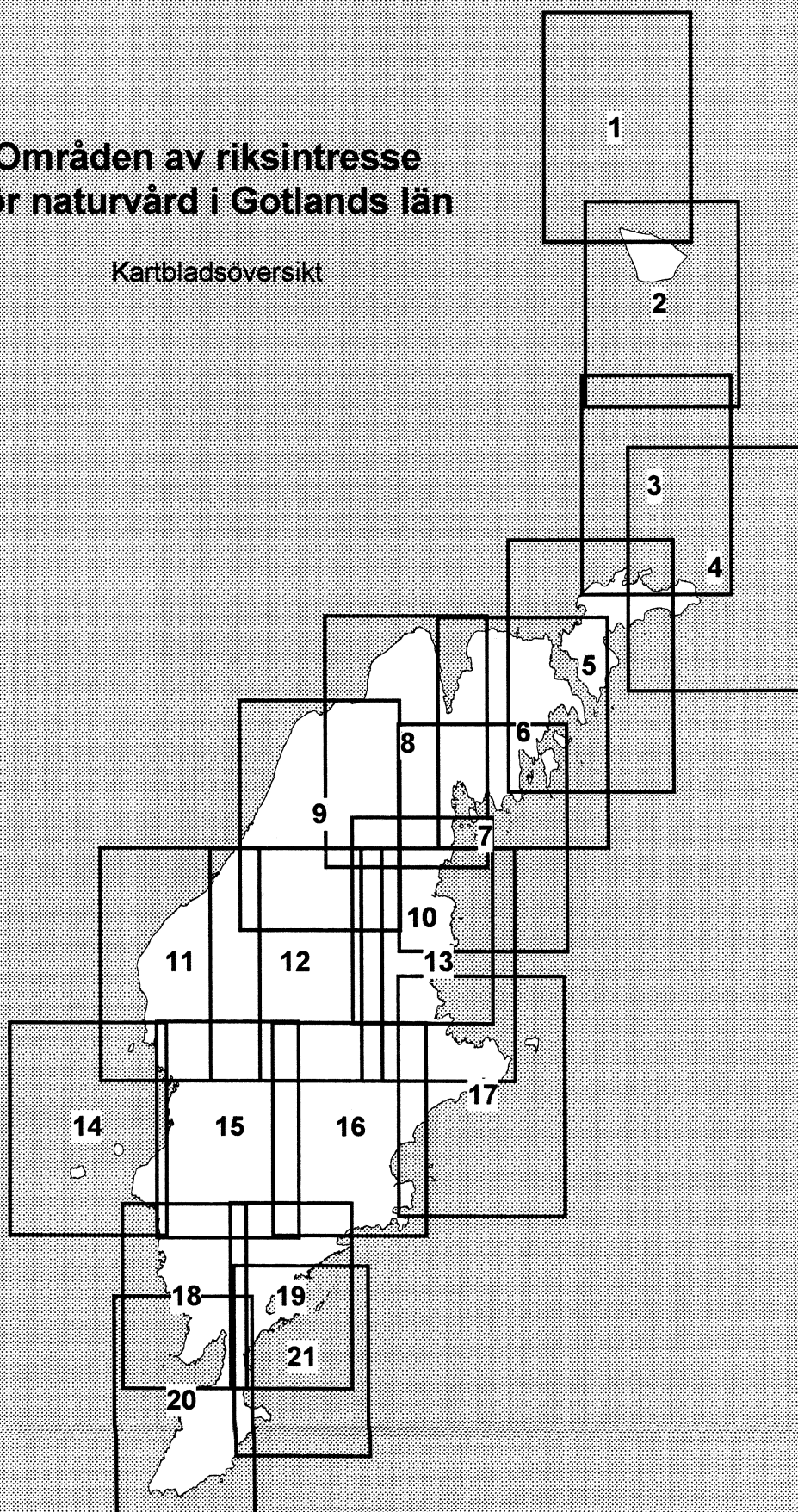

A horizontal scale bar with a double-line border. The left end is labeled '0' and the right end is labeled '10 km'. The bar is divided into five equal segments by four vertical tick marks.

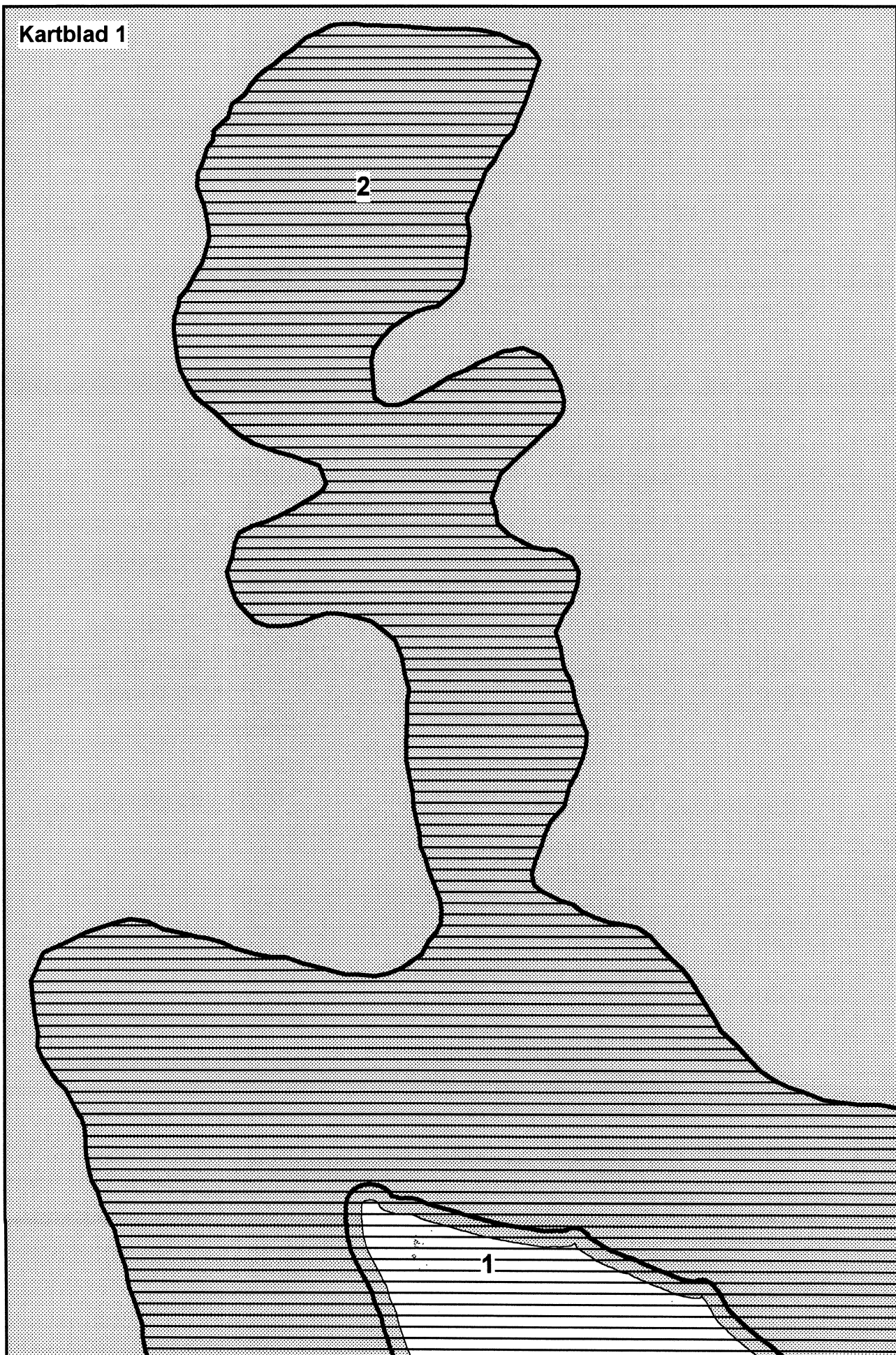

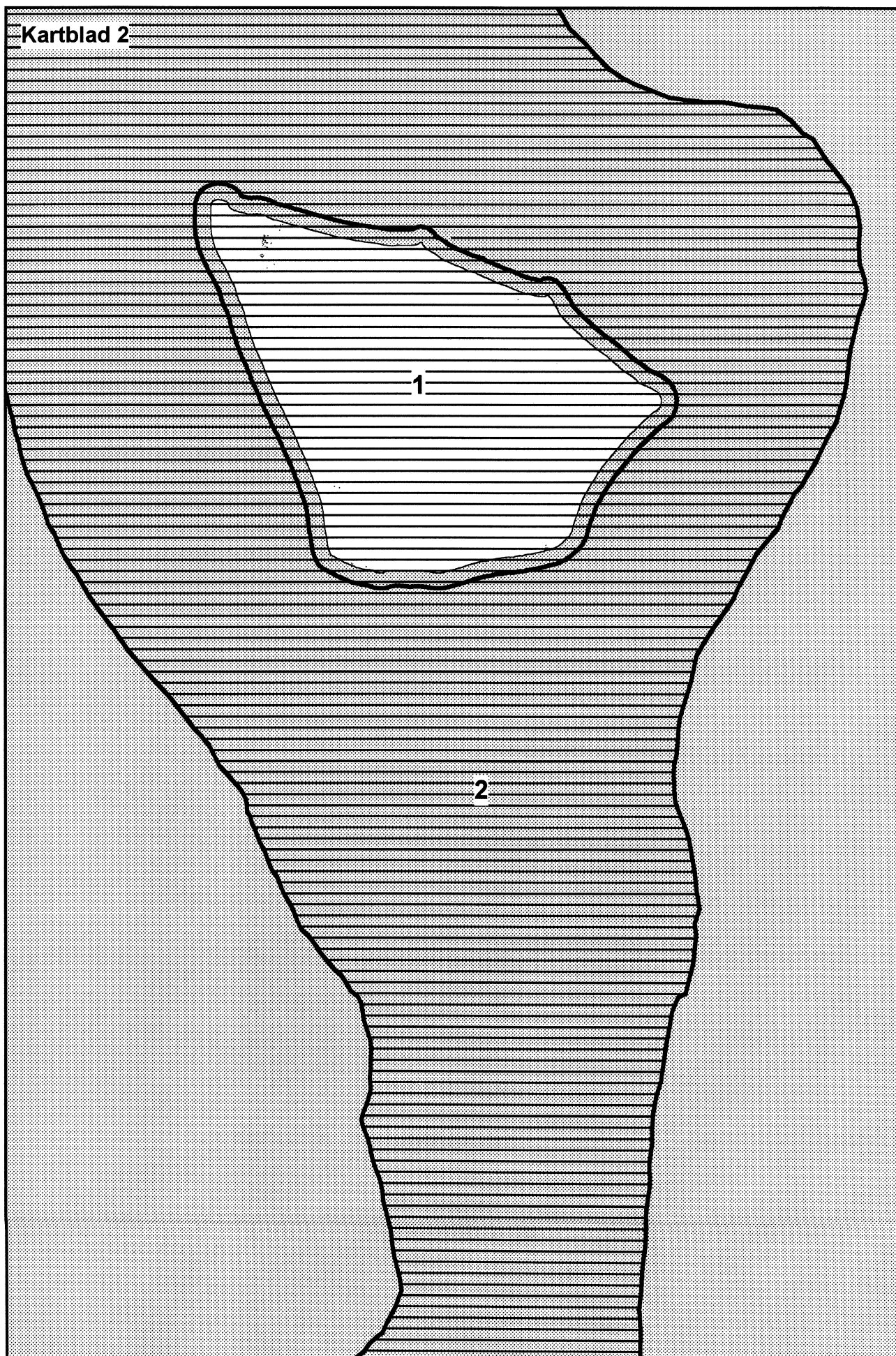
Områden av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Kartbladsöversikt

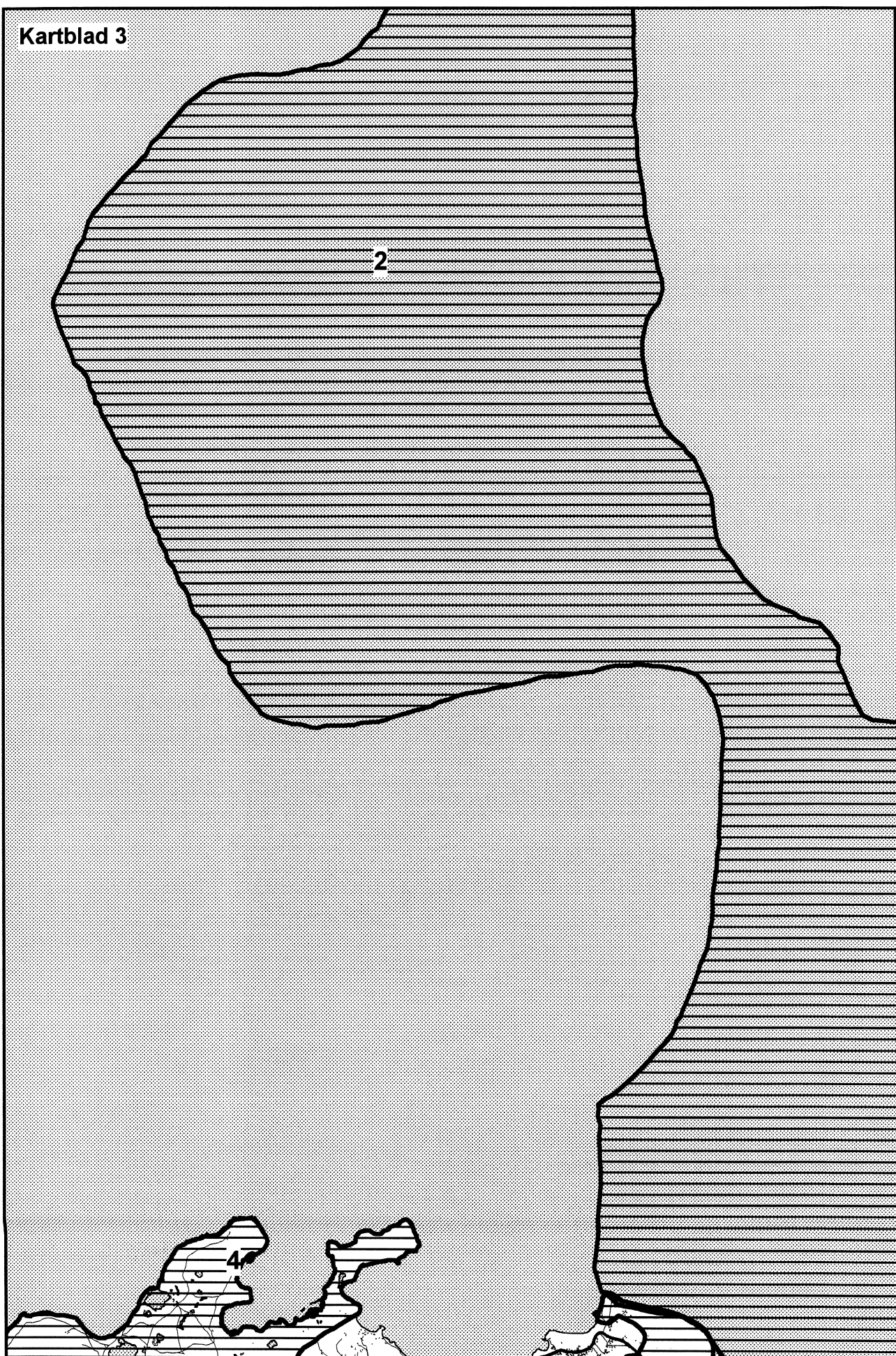

Kartblad 1

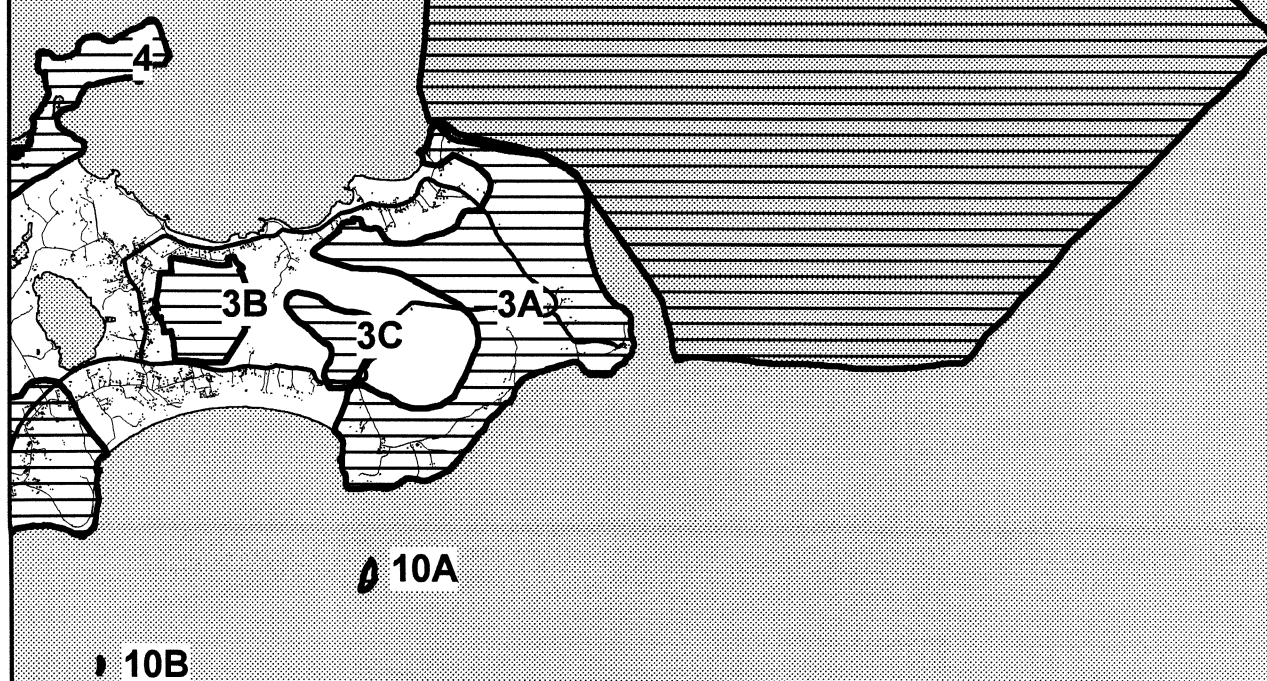

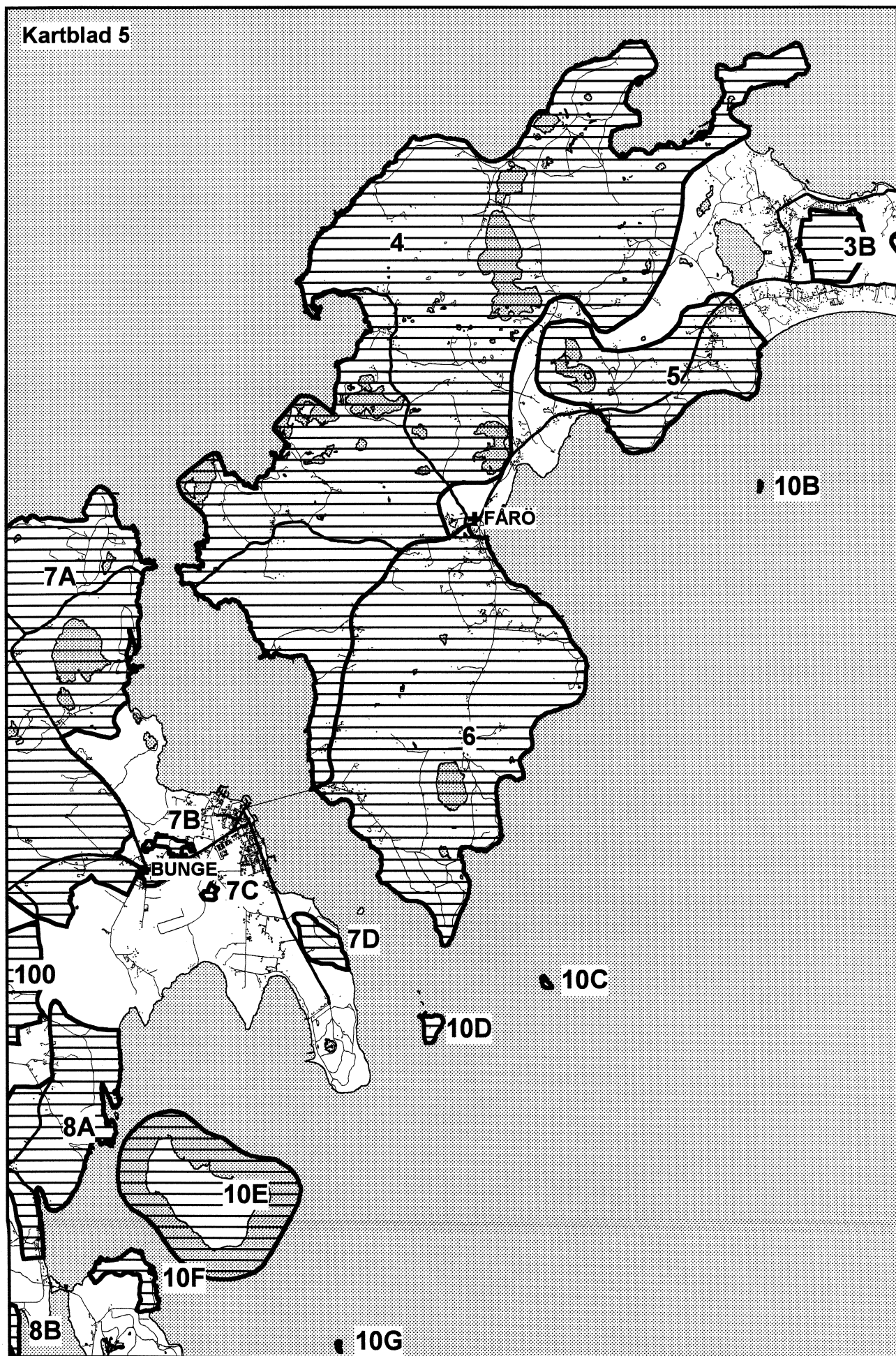
Kartblad 3

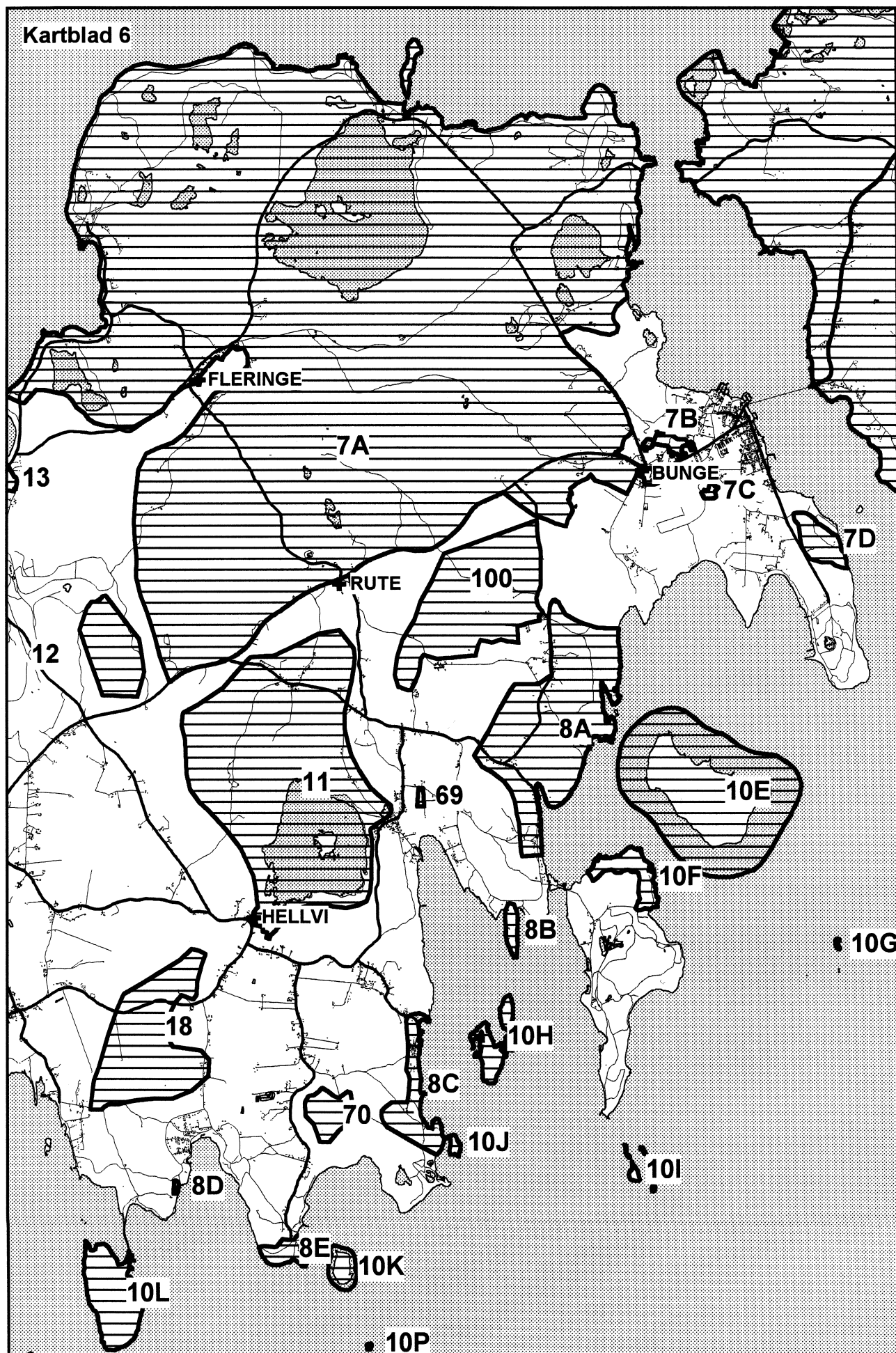

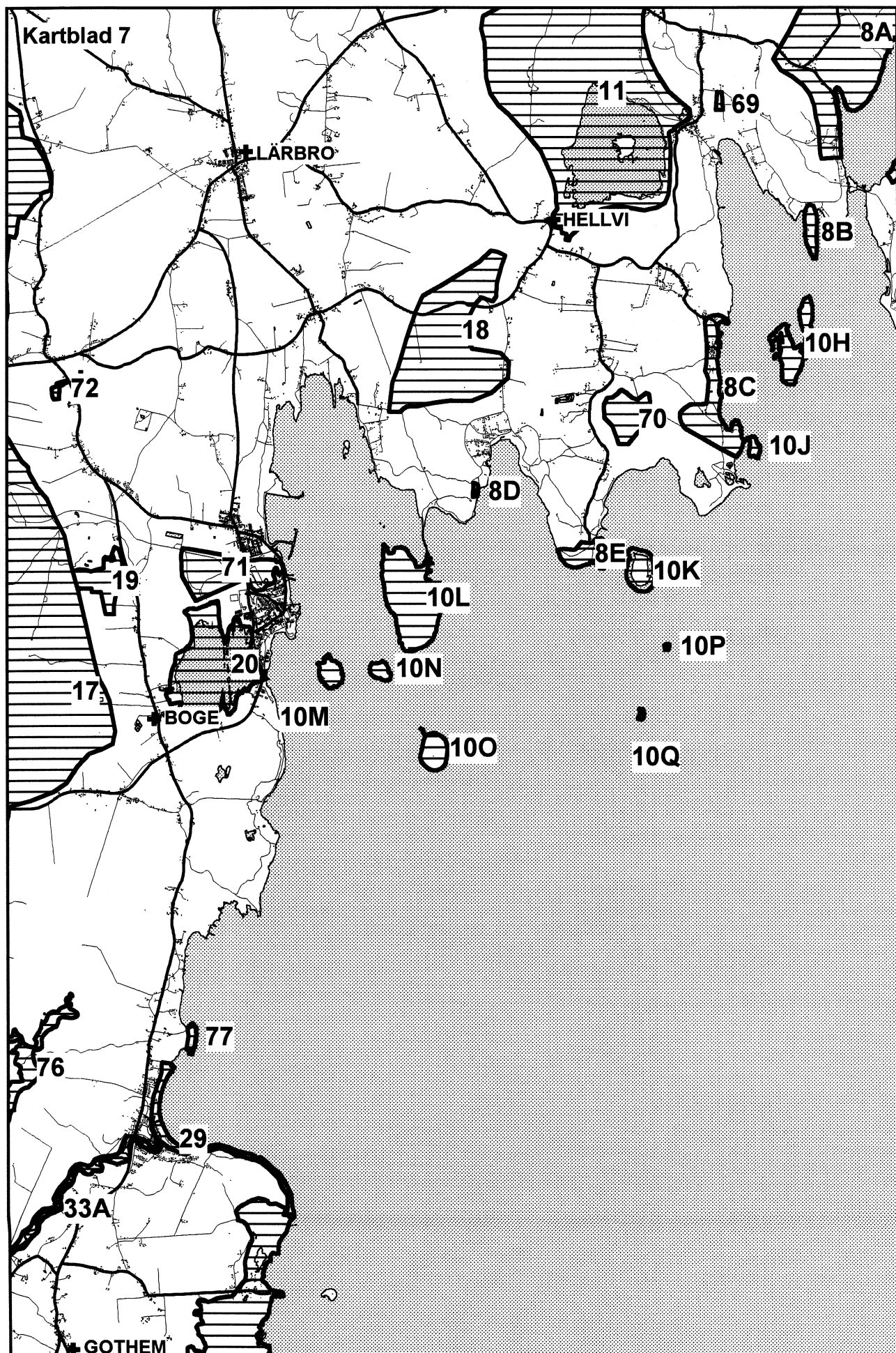
Kartblad 4

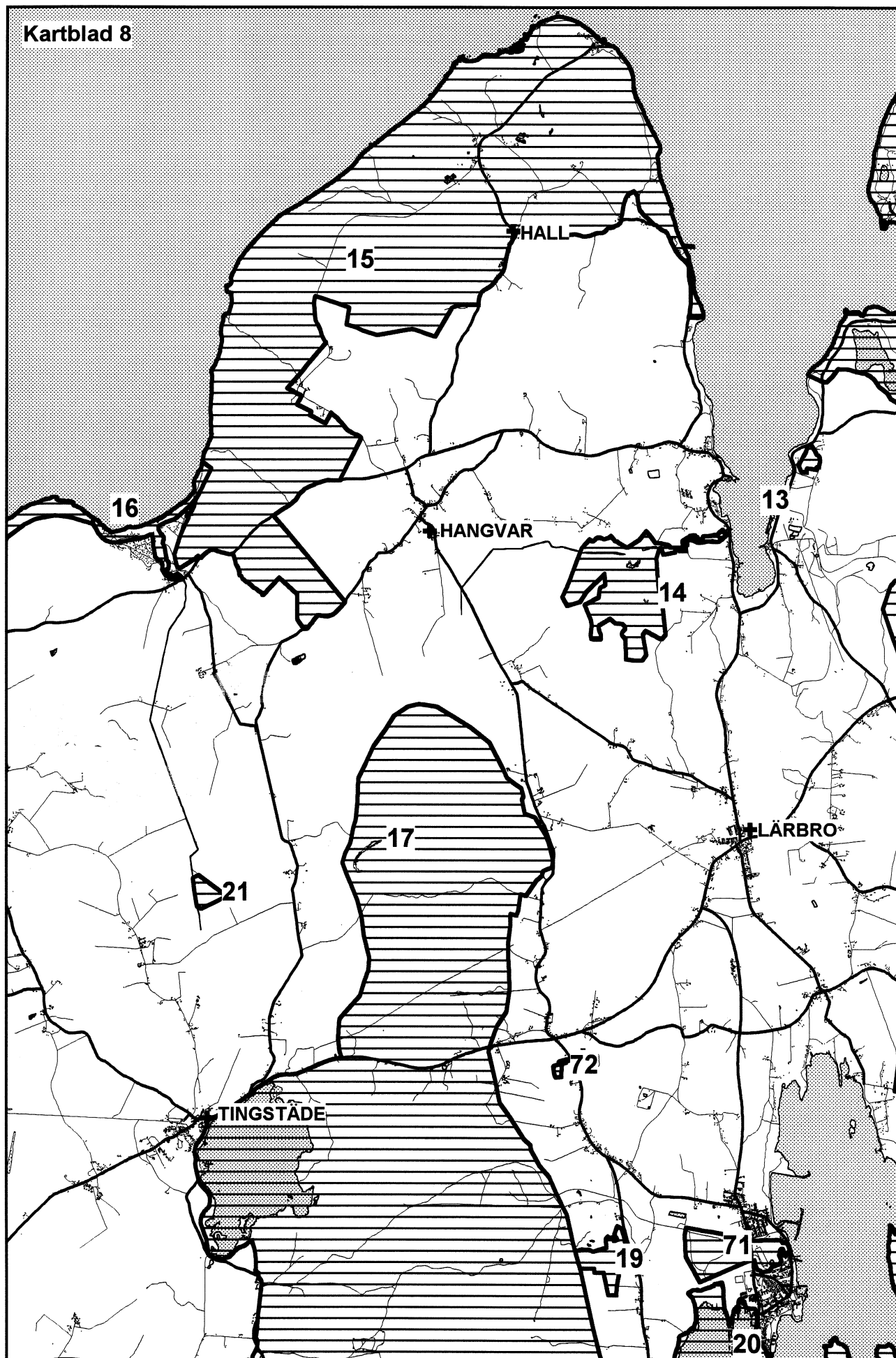

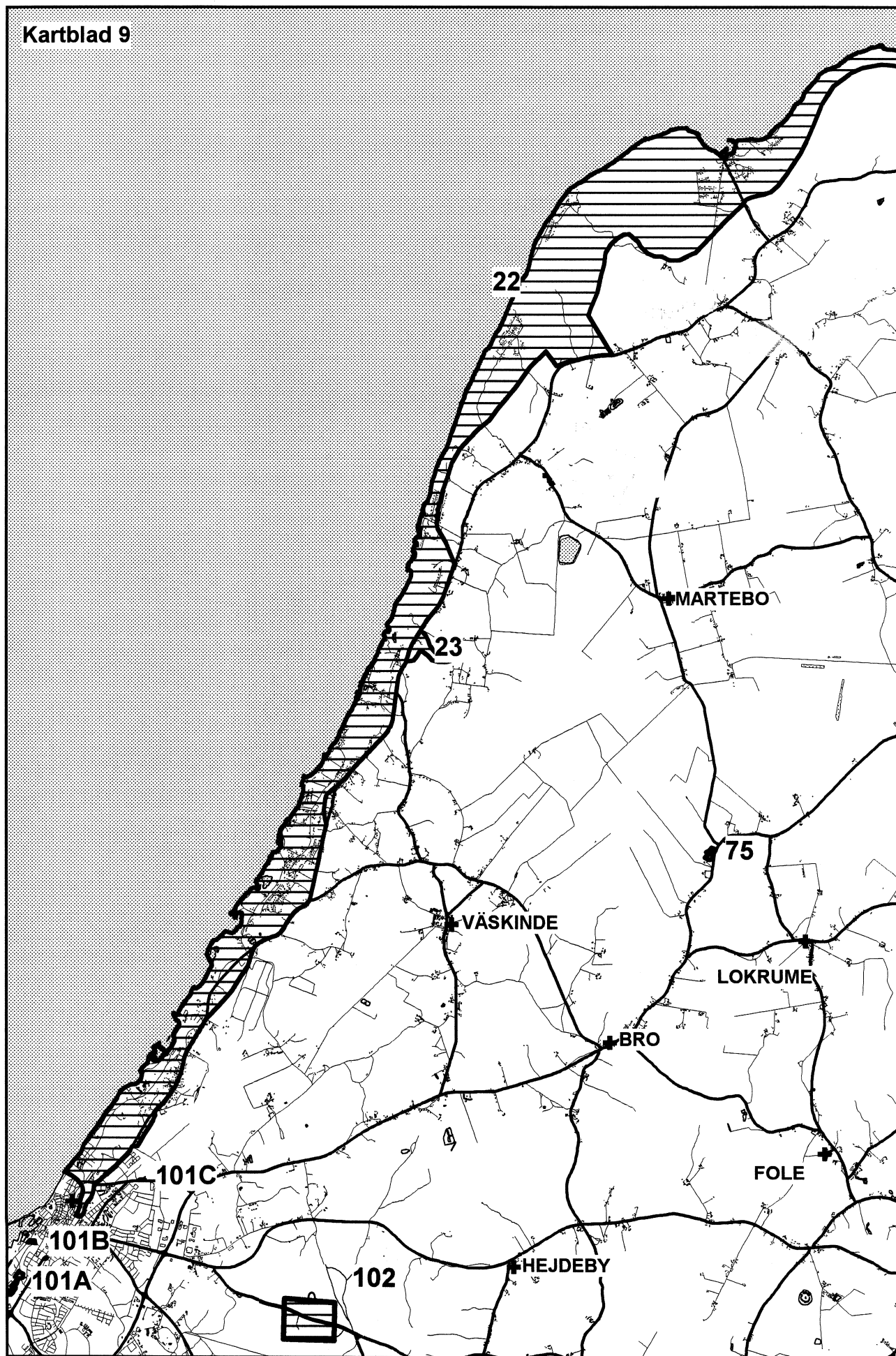
Kartblad 5

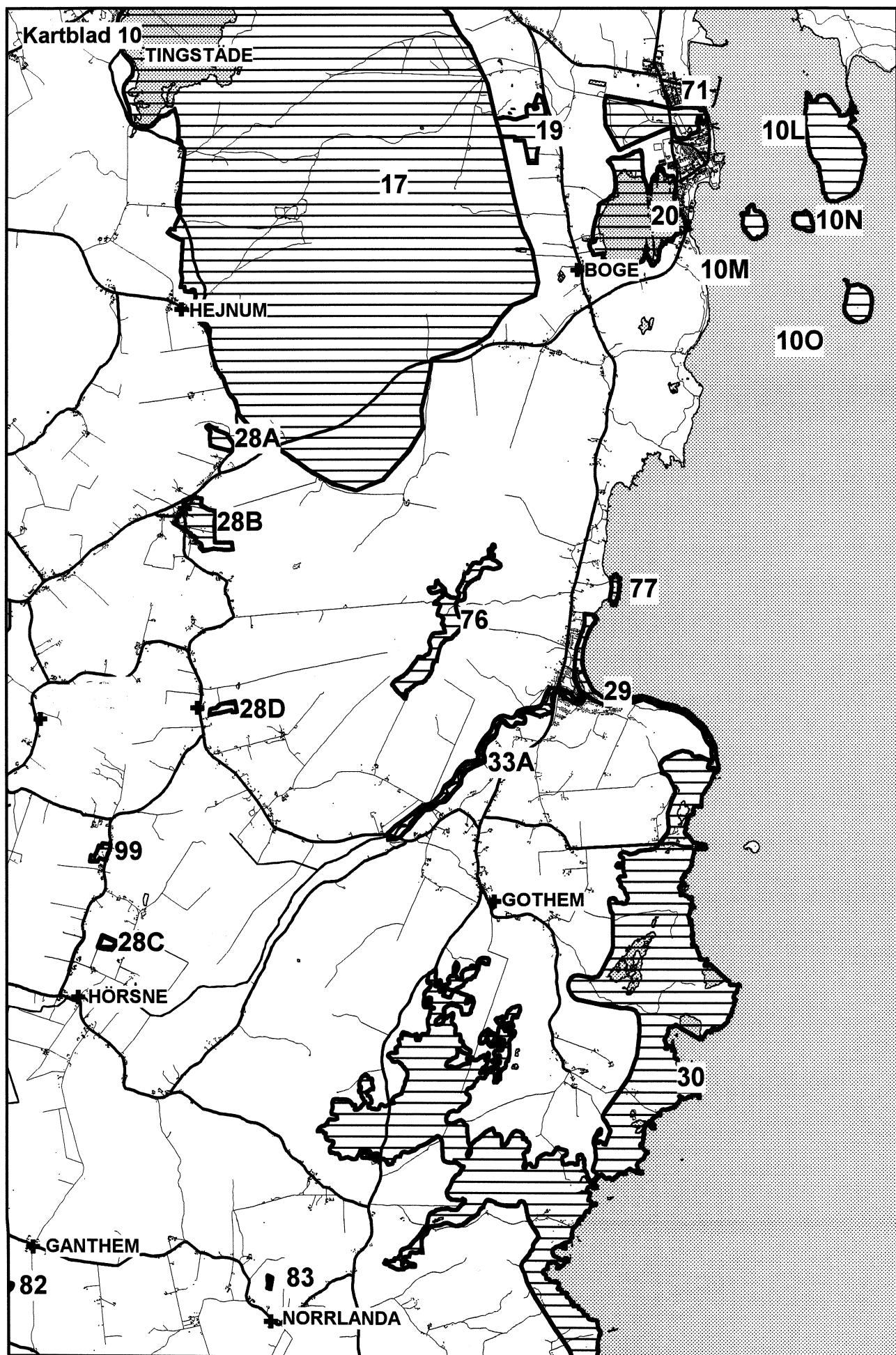

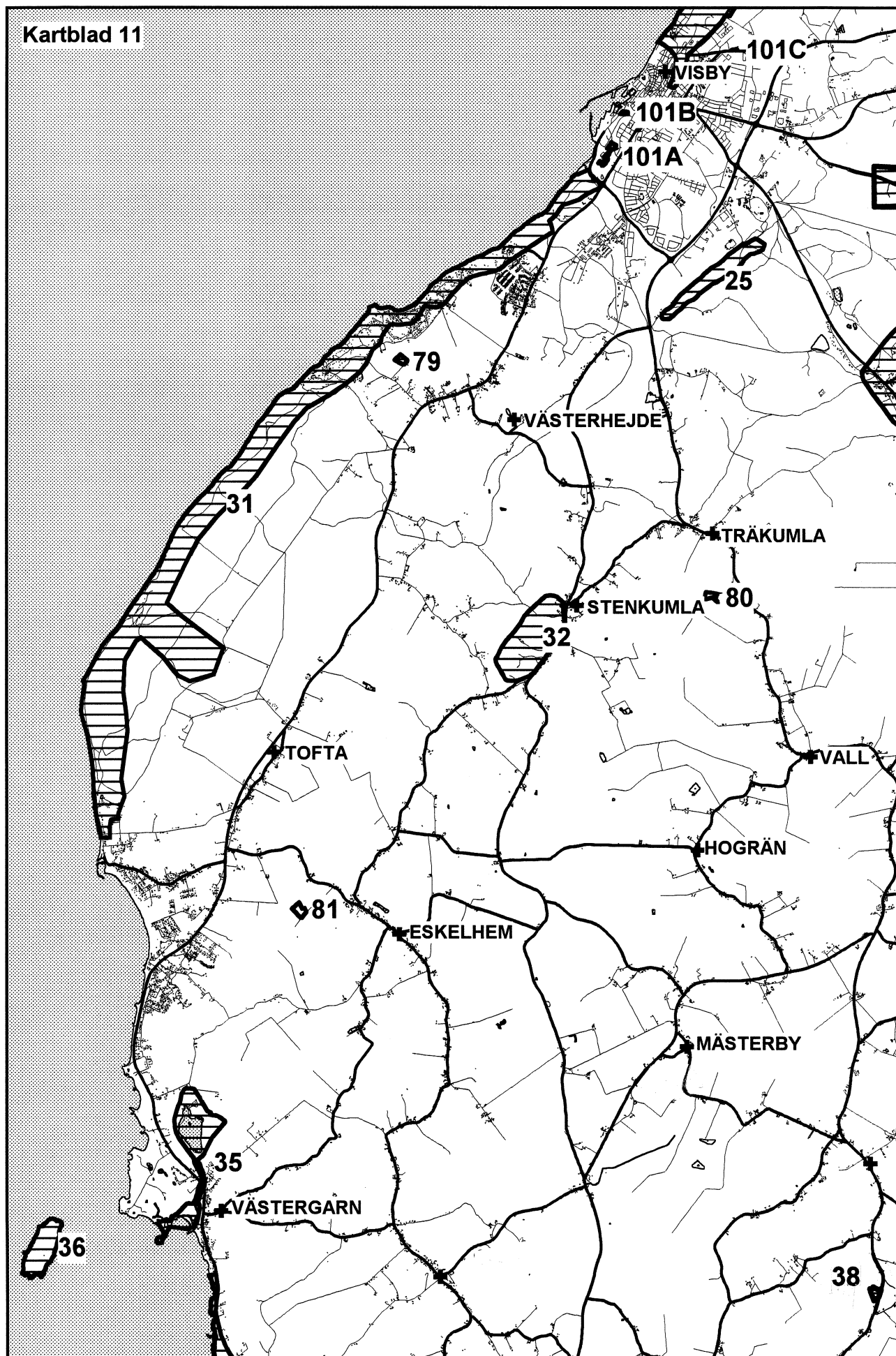

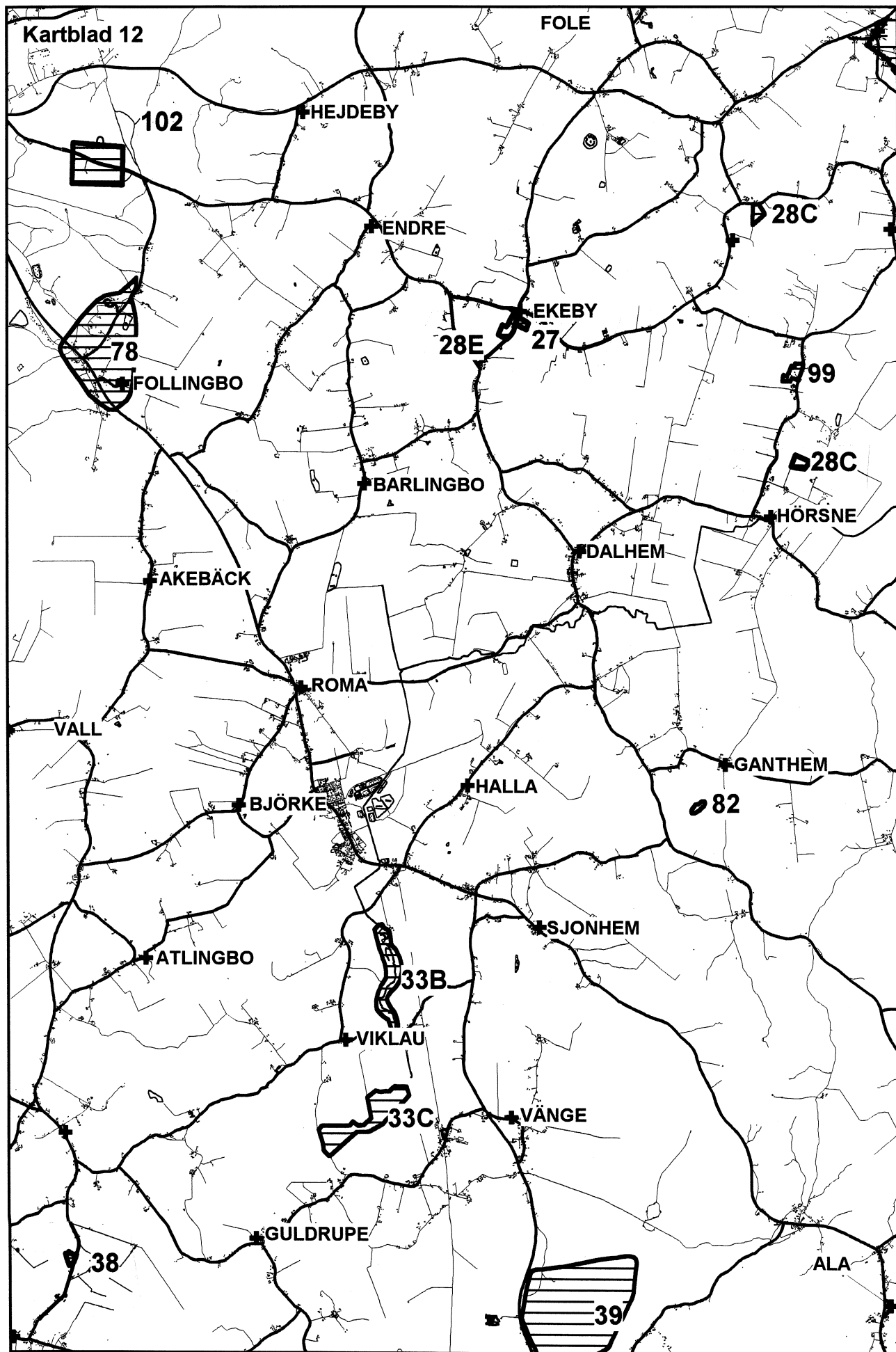

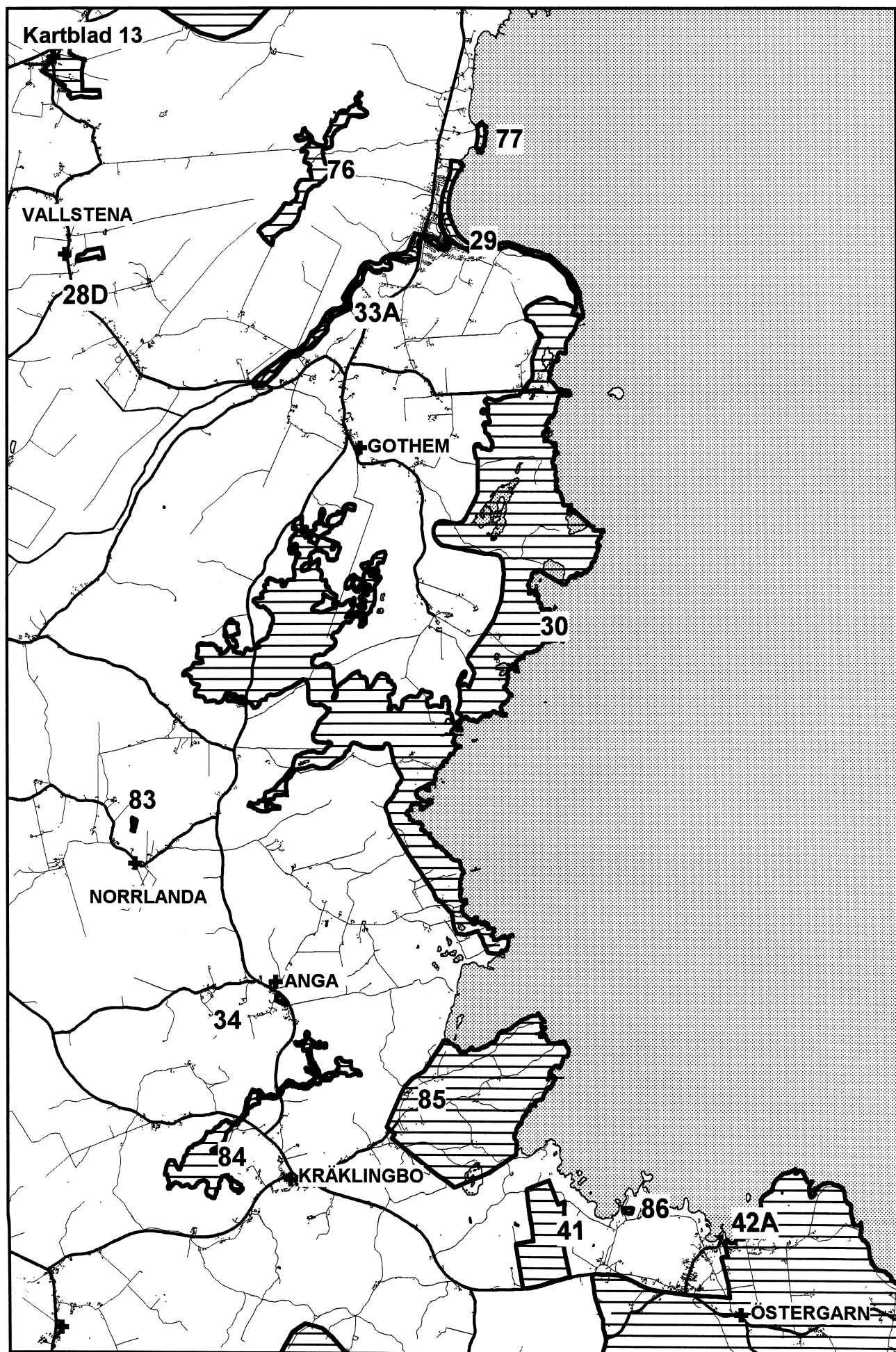

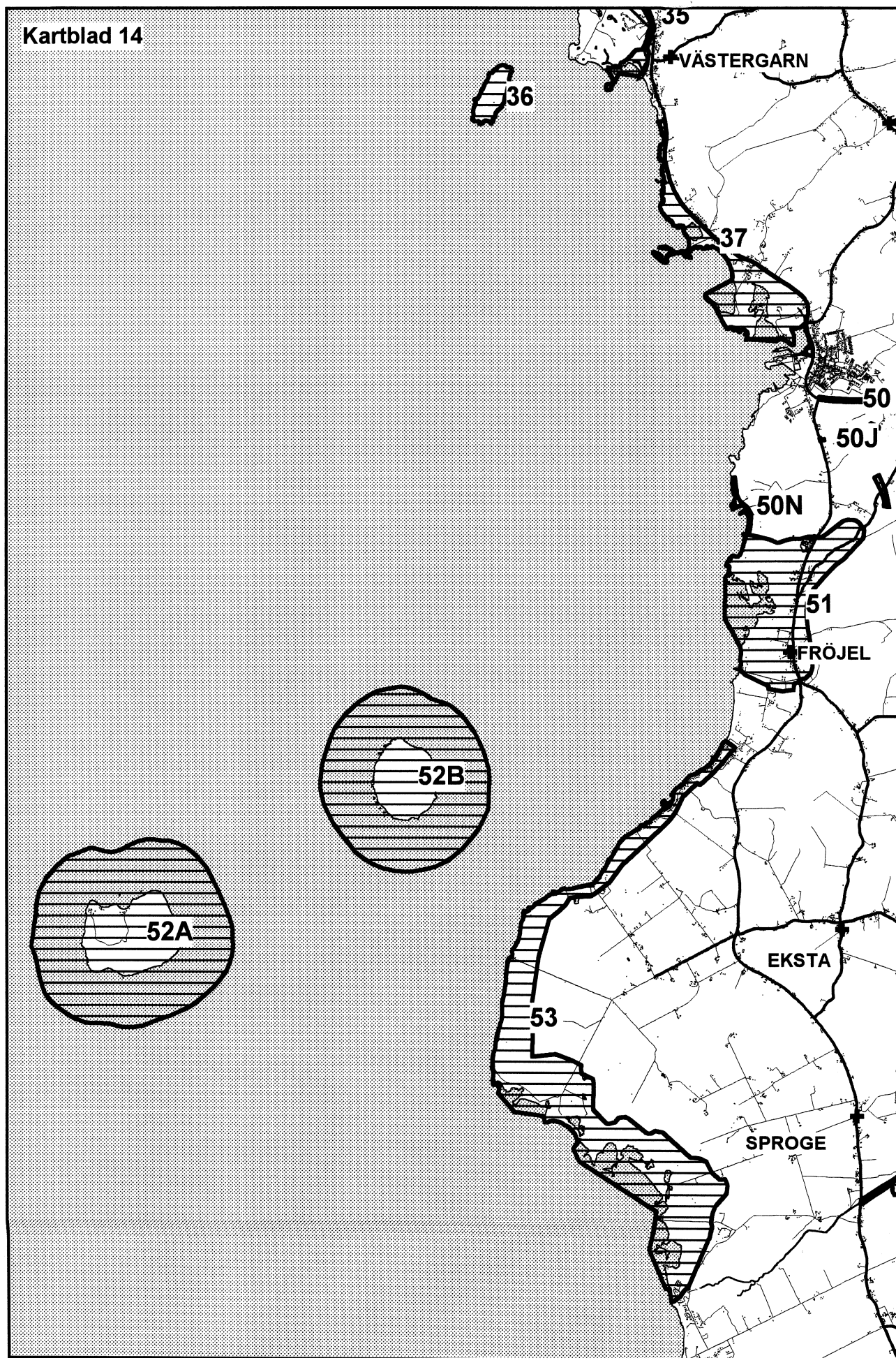

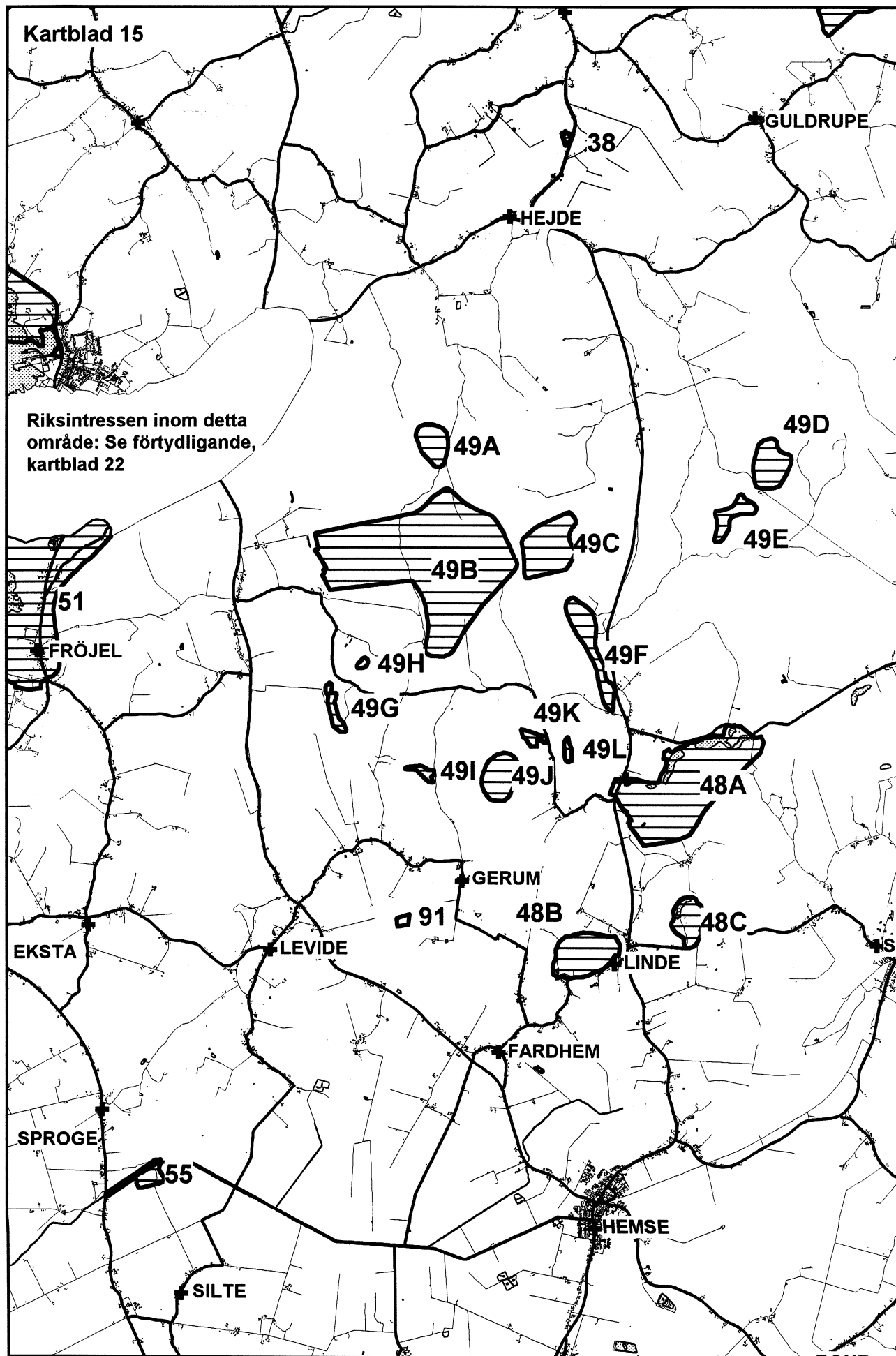

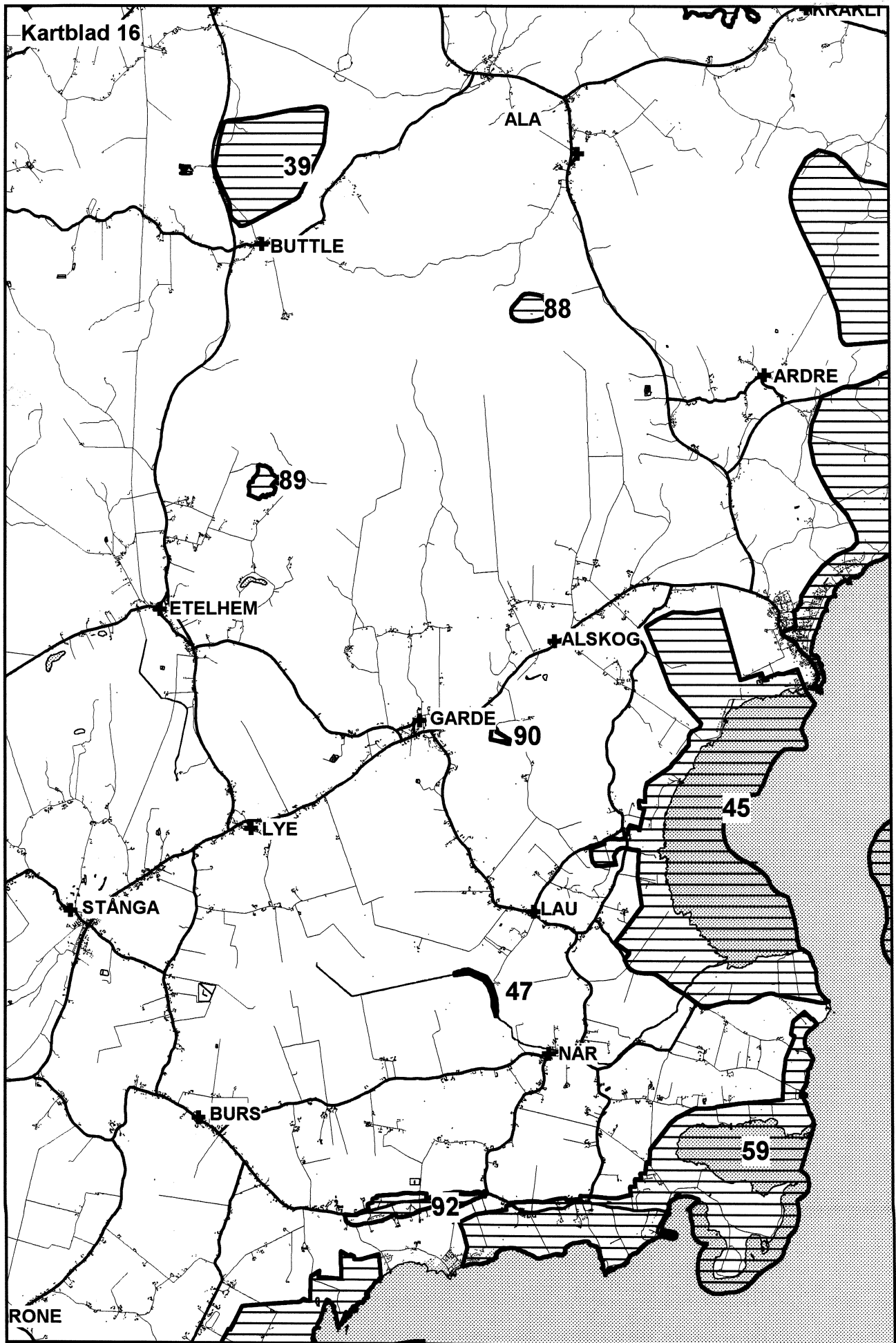

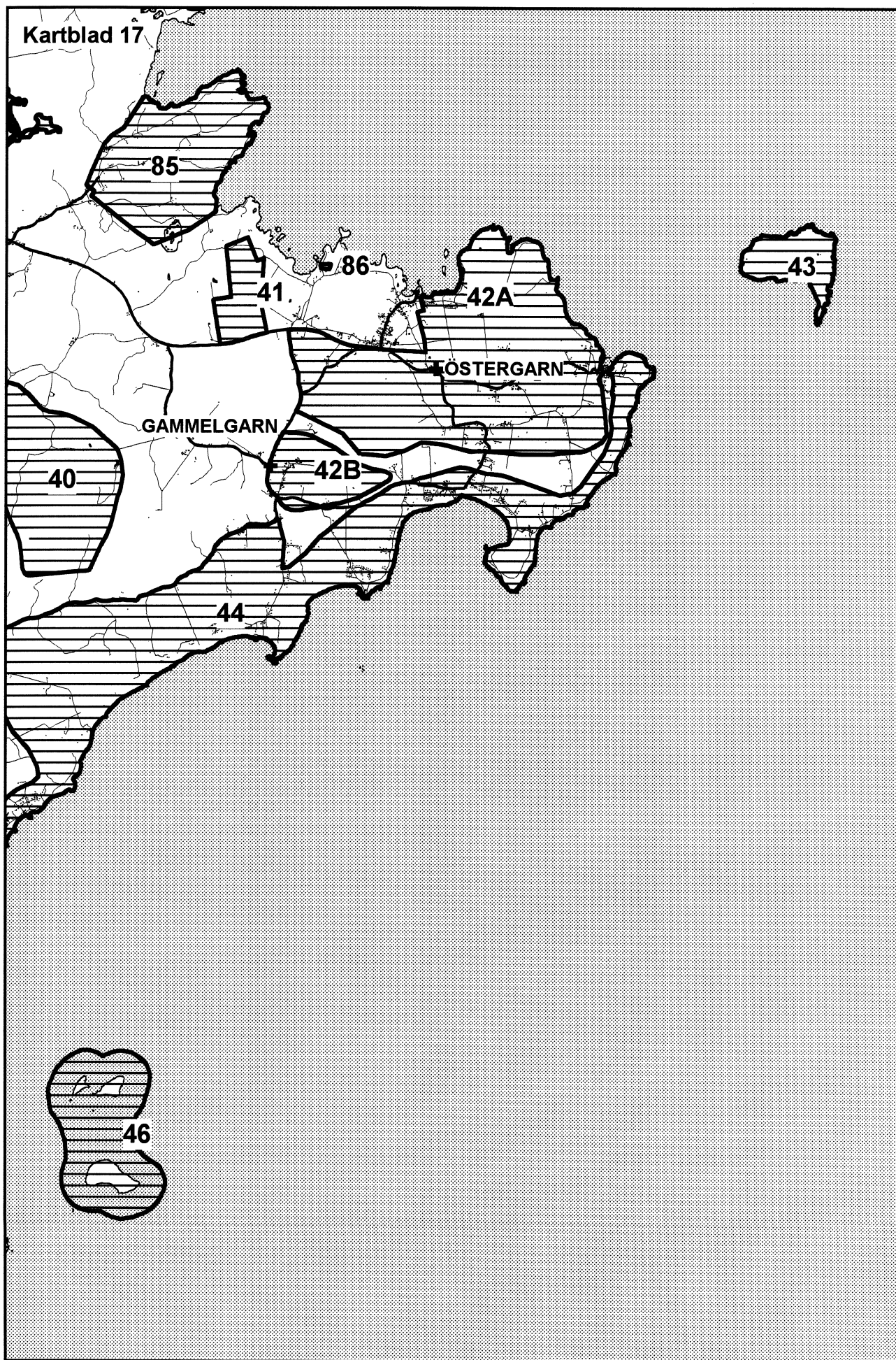

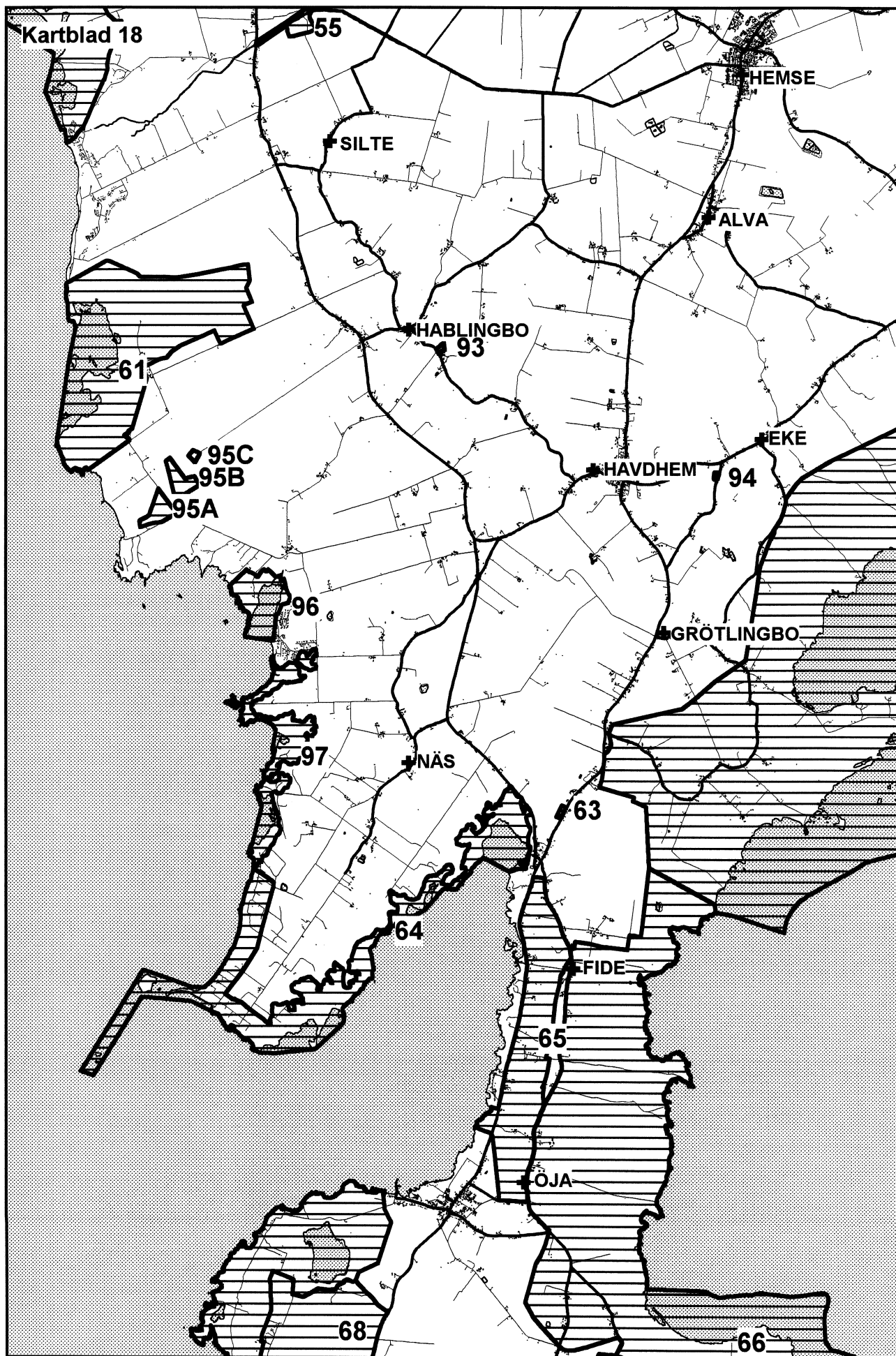

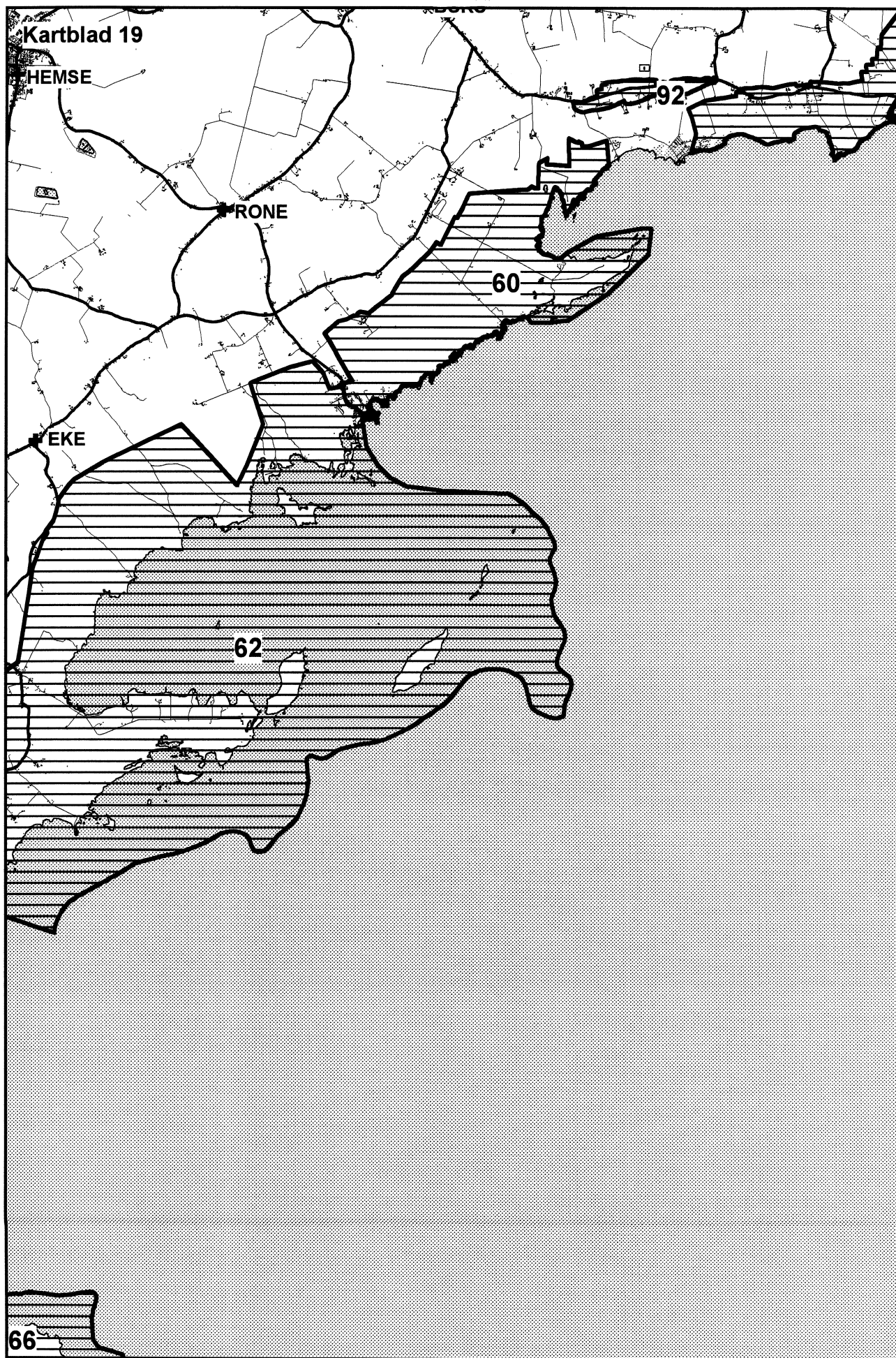

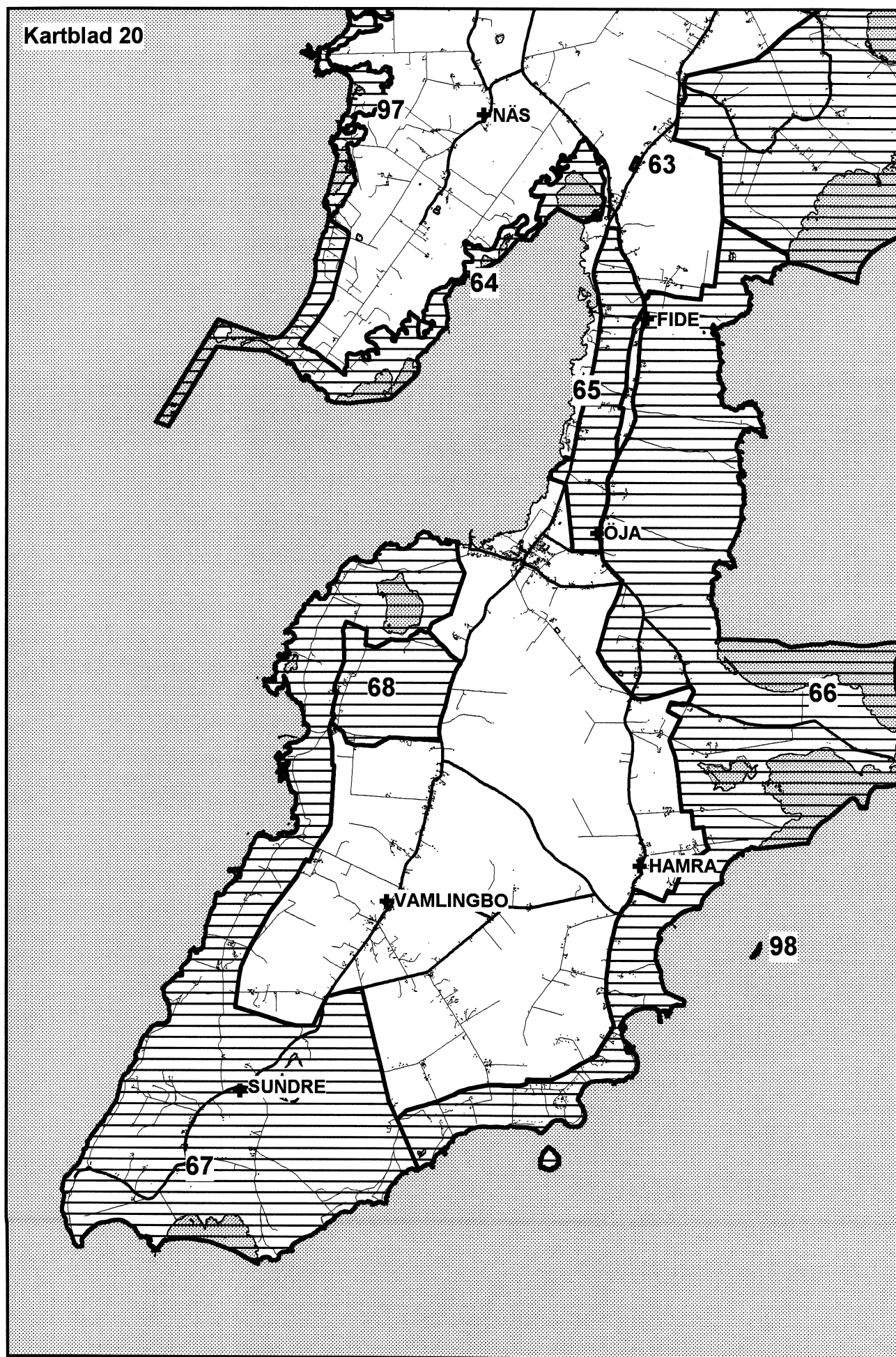

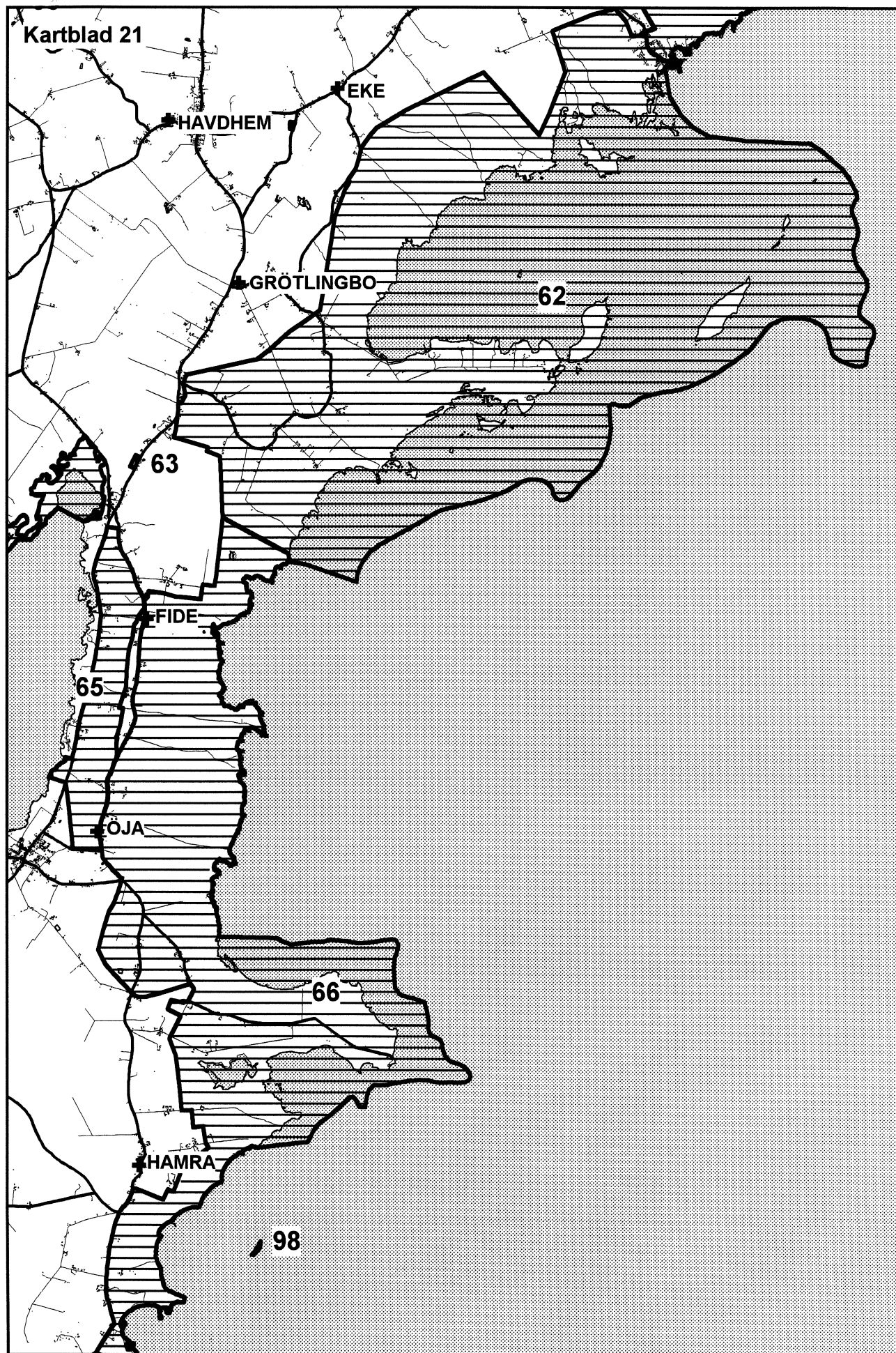

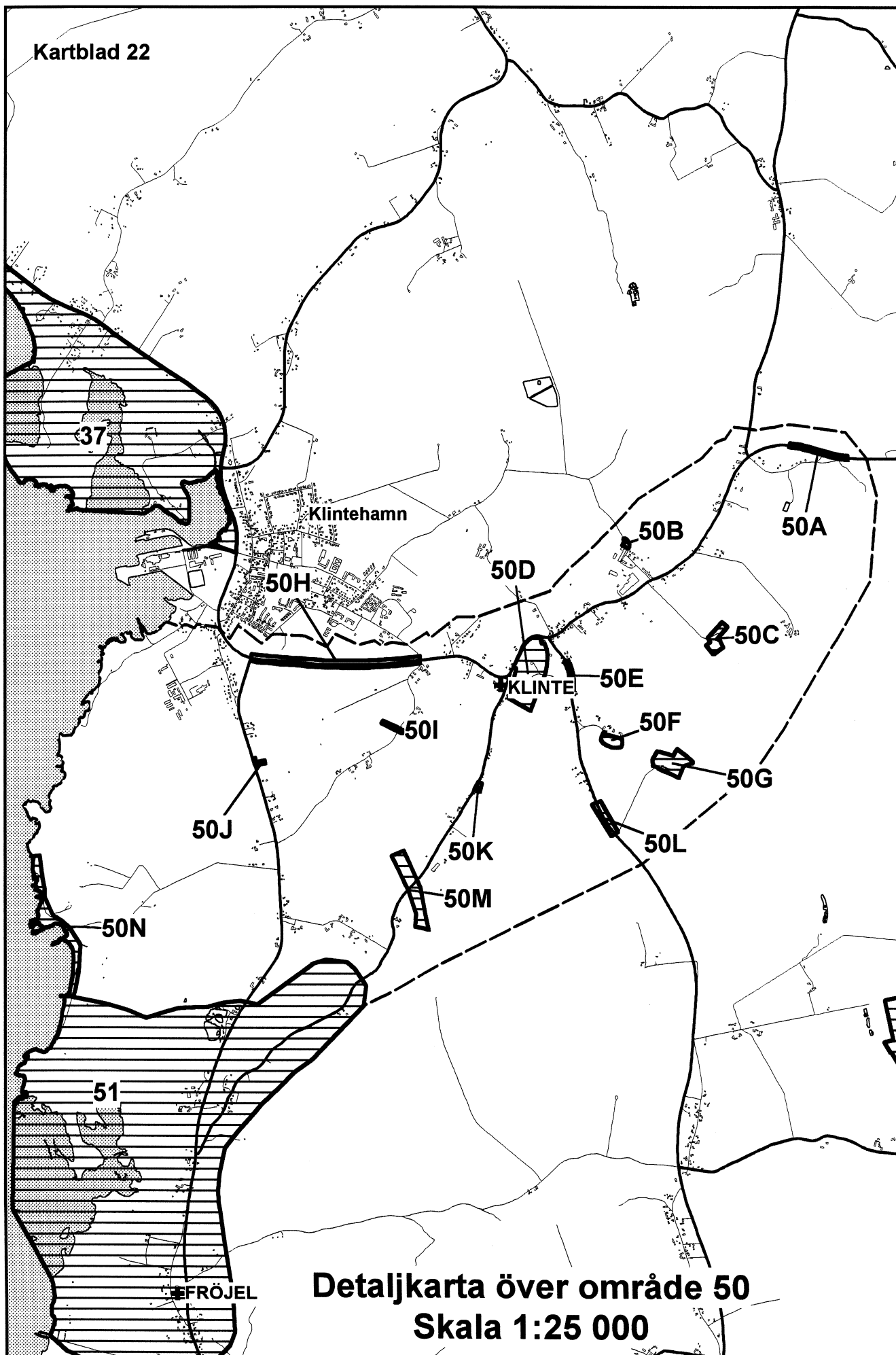

Områden av riksintresse för naturvård (NRO) i Gotlands län (09)

Omr löp nr	Del- omr nr	Namn	Areal (ha)	Land (ha)	Vatten (ha)
1	1	Gotska Sandön	4 438,5	3 655,5	783,0
2	2	Salvorev-Kopparstenarna	55 300,0	0,0	55 300,0
3	3A	Avanäsets sanddynområden	879,5	879,5	0,0
3	3B	Avanäsets sanddynområden	144,2	144,2	0,0
3	3C	Avanäsets sanddynområden	78,9	78,9	0,0
4	4	Nordvästra Fårö	5 194,5	4 934,5	260,0
5	5	Alnäsa träsk-Gasmora	736,1	690,1	46,0
6	6	Södra Fårö	2 350,4	2 305,4	45,0
7	7A	Bästräsk med omgivning	9 618,7	8 718,7	900,0
7	7B	Bästräsk med omgivning	20,5	20,5	0,0
7	7C	Bästräsk med omgivning	5,7	5,7	0,0
7	7D	Bästräsk med omgivning	62,3	62,3	0,0
8	8A	Nordöstra Gotlands klintar och raukområden	660,5	660,5	0,0
8	8B	Nordöstra Gotlands klintar och raukområden	20,5	20,5	0,0
8	8C	Nordöstra Gotlands klintar och raukområden	114,2	114,2	0,0
8	8D	Nordöstra Gotlands klintar och raukområden	2,0	2,0	0,0
8	8E	Nordöstra Gotlands klintar och raukområden	37,8	37,8	0,0
10	10A	Nordöstra Gotlands öar	4,4	4,4	0,0
10	10B	Nordöstra Gotlands öar	0,6	0,6	0,0
10	10C	Nordöstra Gotlands öar	2,8	2,8	0,0
10	10D	Nordöstra Gotlands öar	15,5	15,5	0,0
10	10E	Nordöstra Gotlands öar	769,2	769,2	0,0
10	10F	Nordöstra Gotlands öar	62,5	62,5	0,0
10	10G	Nordöstra Gotlands öar	1,0	1,0	0,0
10	10H	Nordöstra Gotlands öar	56,7	56,7	0,0
10	10I	Nordöstra Gotlands öar	6,1	6,1	0,0
10	10J	Nordöstra Gotlands öar	6,7	6,7	0,0
10	10K	Nordöstra Gotlands öar	37,6	37,6	0,0
10	10L	Nordöstra Gotlands öar	161,1	161,1	0,0
10	10M	Nordöstra Gotlands öar	21,5	21,5	0,0
10	10N	Nordöstra Gotlands öar	11,1	11,1	0,0
10	10O	Nordöstra Gotlands öar	31,2	31,2	0,0
10	10P	Nordöstra Gotlands öar	0,9	0,9	0,0
10	10Q	Nordöstra Gotlands öar	1,8	1,8	0,0
11	11	Fardume träsk	1 474,5	1 144,5	330,0
12	12	Hoburgsmyr	169,0	169,0	0,0
13	13	Vitärtskällan	13,8	13,8	0,0
14	14	Träskmyr	308,7	308,7	0,0
15	15	Hall-Hangvar	3 980,9	3 980,9	0,0
16	16	Ireviken	70,3	70,3	0,0
17	17	Filehajdar, Hejnumhällar och Kallgatburg	8 043,2	7 583,2	460,0
18	18	Dagghagen och Hammarsänget	408,5	408,5	0,0
19	19	Laxare änge	58,0	58,0	0,0
20	20	Bogevik	277,9	75,9	202,0
21	21	Millumträsk	23,3	23,3	0,0
22	22	Irevik-Nordergravar	2 474,5	2 474,5	0,0
23	23	Lummelundagrottan med slukhål	23,7	23,7	0,0
25	25	Slättflis-Langes hage	58,2	58,2	0,0
27	27	Mangsarveänget	3,3	3,3	0,0
28	28A	Lövmarker på centrala Gotland	14,7	14,7	0,0
28	28B	Lövmarker på centrala Gotland	55,5	55,5	0,0
28	28C	Lövmarker på centrala Gotland	6,0	6,0	0,0
28	28D	Lövmarker på centrala Gotland	7,9	7,9	0,0
28	28E	Lövmarker på centrala Gotland	8,6	8,6	0,0
29	29	Gothemhammar	59,6	59,6	0,0

Områden av riksintresse för naturvård (NRO) i Gotlands län (09)

Omr löp nr	Del- omr nr	Namn	Areal (ha)	Land (ha)	Vatten (ha)
30	30	Botvaldevik-Bendes	2 190,2	2 150,2	40,0
31	31	Kuststräckan Hällarna-Nyrevsudde	992,7	992,7	0,0
32	32	Acklunds kulle	133,2	133,2	0,0
33	33A	Gothemsån och Dalhemsån	76,5	76,5	0,0
33	33B	Gothemsån och Dalhemsån	56,6	56,6	0,0
33	33C	Gothemsån och Dalhemsån	72,4	72,4	0,0
34	34	Anga prästänge	2,7	2,7	0,0
35	35	Paviken	110,5	74,5	36,0
36	36	Västergarns utholme	50,1	50,1	0,0
37	37	Kovik-Vivesholm-Varvsholm	292,4	230,4	62,0
38	38	Fonnsänget	3,0	3,0	0,0
39	39	Lindhammars myr	369,8	369,8	0,0
40	40	Torsburgen-Herrgårdsklint-Russvätarna	739,5	739,5	0,0
41	41	Uppstaigs naturskog	145,3	145,3	0,0
42	42A	Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton	1 722,7	1 722,7	0,0
42	42B	Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinton	237,7	237,7	0,0
43	43	Östergarnsholm	175,6	175,6	0,0
44	44	Snabben-Ljugarn	2 227,2	2 227,2	0,0
45	45	Lausvik	1 855,4	982,4	873,0
46	46	Laus holmar	543,0	64,0	479,0
47	47	Lauskanalens berggrundsblottnings	10,2	10,2	0,0
48	48A	Berg och sjöar i Lojsta och Linde	339,6	318,1	21,5
48	48B	Berg och sjöar i Lojsta och Linde	91,2	91,2	0,0
48	48C	Berg och sjöar i Lojsta och Linde	45,9	42,4	3,5
49	49A	Lojstahajds källmyrar	39,5	39,5	0,0
49	49B	Lojstahajds källmyrar	652,9	652,9	0,0
49	49C	Lojstahajds källmyrar	97,4	97,4	0,0
49	49D	Lojstahajds källmyrar	54,6	54,6	0,0
49	49E	Lojstahajds källmyrar	29,3	29,3	0,0
49	49F	Lojstahajds källmyrar	61,1	61,1	0,0
49	49G	Lojstahajds källmyrar	14,7	14,7	0,0
49	49H	Lojstahajds källmyrar	3,2	3,2	0,0
49	49I	Lojstahajds källmyrar	7,7	7,7	0,0
49	49J	Lojstahajds källmyrar	51,8	51,8	0,0
49	49K	Lojstahajds källmyrar	8,3	8,3	0,0
49	49L	Lojstahajds källmyrar	5,6	5,6	0,0
50	50A	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	1,5	1,5	0,0
50	50B	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	0,3	0,3	0,0
50	50C	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	1,9	1,9	0,0
50	50D	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	11,0	11,0	0,0
50	50E	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	0,8	0,8	0,0
50	50F	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	1,3	1,3	0,0
50	50G	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	3,9	3,9	0,0
50	50H	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	7,3	7,3	0,0
50	50I	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	0,5	0,5	0,0
50	50J	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	0,2	0,2	0,0
50	50K	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	0,3	0,3	0,0
50	50L	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	1,8	1,8	0,0
50	50M	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	5,8	5,8	0,0
50	50N	Berggrundsblottnings i Klinteområdet	7,8	7,8	0,0
51	51	Fröjelskusten	509,0	433,0	76,0
52	52A	Karlsöarna	1 165,7	234,4	931,3
52	52B	Karlsöarna	940,2	157,4	782,8
53	53	Ekstakusten	1 002,2	835,2	167,0
55	55	Mästermyrkanalen	25,4	25,4	0,0
59	59	Närsholmen med angränsande kust	1 351,3	883,3	468,0

Områden av riksintresse för naturvård (NRO) i Gotlands län (09)

Omr löp nr	Del- omr nr	Namn	Areal (ha)	Land (ha)	Vatten (ha)
60	60	Bandlundviken-Ronehamn	1 317,5	1 194,5	123,0
61	61	Haugajnar-Petesvik	850,0	689,0	161,0
62	62	Gansviken-Grötlingboud, Grölingboholme och Rone Ytterholme	8 022,4	3 080,4	4 942,0
63	63	Uddvide stenbrott	2,4	2,4	0,0
64	64	Näsuddens kust	712,7	556,7	156,0
65	65	Lövskogsområde i Fide och Öja	472,5	472,5	0,0
66	66	Austerrum-Östra Storsudret	4 298,2	3 544,2	754,0
67	67	Kuststräckan Valar, Gervalds samt Sundre	3 801,8	3 645,8	156,0
68	68	Hundlausar	455,0	455,0	0,0
69	69	Westöös änge	4,0	4,0	0,0
70	70	Sudergårde	64,9	64,9	0,0
71	71	Slitebrottet	122,6	122,6	0,0
72	72	Othems korsänge	4,4	4,4	0,0
73	73	Gräne	62,8	62,8	0,0
75	75	Mörby änge	1,9	1,9	0,0
76	76	Trullbrändan	95,7	95,7	0,0
77	77	Tjälderholm	7,9	7,9	0,0
78	78	Follingbo backe	248,2	248,2	0,0
79	79	Kuse äng	2,6	2,6	0,0
80	80	Anglarve änge	2,4	2,4	0,0
81	81	Övide ängar	4,1	4,1	0,0
82	82	Ganthems källmyr	3,3	3,3	0,0
83	83	Broeänget	1,7	1,7	0,0
84	84	Nygårdsmyr-Skarnviksån	136,2	136,2	0,0
85	85	Hammars	673,8	673,8	0,0
86	86	Haugstajns änge	1,7	1,7	0,0
88	88	Fjäle	33,4	33,4	0,0
89	89	Brunnsrar	26,1	26,1	0,0
90	90	Käldänget	6,1	6,1	0,0
91	91	Kullands högård	4,4	4,4	0,0
92	92	Burgen i Burs-När	85,4	85,4	0,0
93	93	Byänget	2,0	2,0	0,0
94	94	Hemöstris änge	1,2	1,2	0,0
95	95A	Sävvät, Krakvät och Hägsarve kärräng	23,2	23,2	0,0
95	95B	Sävvät, Krakvät och Hägsarve kärräng	22,4	22,4	0,0
95	95C	Sävvät, Krakvät och Hägsarve kärräng	2,9	2,9	0,0
96	96	Nisseviken	105,8	57,8	48,0
97	97	Linviken	192,6	187,6	5,0
98	98	Raude hunden	0,5	0,5	0,0
99	99	Bara ödekyrka	8,2	8,2	0,0
100	100	Bräntings	513,8	513,8	0,0
101	101A	Berggrundsblottningar i Visby	3,1	3,1	0,0
101	101B	Berggrundsblottningar i Visby	0,7	0,7	0,0
101	101C	Berggrundsblottningar i Visby	0,2	0,2	0,0
102	102	Ölbäck	76,0	76,0	0,0
Summa			139 421,5	70 810,40	68 635,10

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09001**

Områdesnamn: **GOTSKA SANDÖN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 8J, 8K, Mittpunkt: 8K, 5a 11

Area: 4 438 ha, varav 3 655 ha land och 783 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

klintkust (jord), sandkust, dyner		fauna
		flora
skogslandskap	tallnurskog	

Värdeomdöme: Gotska Sandön är en egenartad, isolerad ö med dyner och delvis förtorkad tallskog. Entomologiskt intressant område med bl a ytterst särpräglad insektsfauna. Enda lokalen i Norden för ett tiotal insektsarter. Intressant flora med bl a timjansnyltrot, luddvedel, näbbtrampört, martorn och rödsyssla. Geologiskt intressant.

Huvudkriterier:

- A. Dynområde. Krönet av en mäktig ryggbildning av sand- och grusavlagringar från istiden.
- B. Urskogsartad tallskog, delvis närmast orörd.
- C. Unik insektsfauna med flera ytterst sällsynta arter.
- E. Egenartad isolerad, nästan sandtäckt ö.

Stödkriterier: Säregenhet, märklighet, nyckelområde, naturlighet, sårbarhet.

Förutsättningar för bevarande: Vård och skötsel enligt nationalparkens skötselplan och att dess karaktär av orörd, sandtäckt ö med urskogsartad tallskog bevaras.

Värdet kan påverkas negativt om inte det rörliga friluftslivet även fortsättningsvis begränsas.

Säkerställande: Beslut om nationalpark 1963-06-28. Skötselplan fastställd 1990-02-27.

Militärt skyddsområde. För ett mindre område vid Säludden gäller tillträdesförbud under hela året till skydd för sälarna.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur på Gotland (Länsstyrelsen 1984).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 5 Gotska Sandön och gränsar till område av riksintresse för naturvård nr I 2 Salvorev-Kopparstenarna.

Områdets huvuddrag: Berggrunden överlagras av mer än 70 m jordlager. Sanden har omlagrats av vinden och bildat dyner. Längs stranden ligger randdynen, inne på ön är Höga åsen den mäktigaste dynen. Stranden utgörs av sandkust och klintkust (jord).

Ön utgör krönet av en 12 mil lång rygg av morän, grus och sand som sträcker sig från Klints bank öster om Gotland via Salvorev nordöst om Fårö ända upp till de ökända grunden Kopparstenarna, 20 km nordväst om Sandön. Själva Sandön har formen av en oregelbunden sexhörning med en längsta utsträckning av drygt 9 km och en yta av drygt 36 km². Högsta punkten, 42 m ö.h., ligger uppe på den mäktiga sanddynen Höga åsen.

Gotska Sandön gör verkliga skäl för sitt namn och präglas helt av den sand som täcker nästan hela ön. Bara längst i söder, vid den höga kustbranten Höga land, går moränunderlaget i dagen. På många håll har vattnet, vinden och växtligheten samverkat till att bygga upp mäktiga sanddynen, och längs hela kusten slingrar sig en bård av 10-15 m höga och 100-300 m breda randdynen. Den största av öns dyner är dock Höga åsen, som ligger ca 1,5 km söder om den norra randdynen.

De inre delarna av Gotska Sandön är till stor del bevuxna med öppen, bitvis urskogsartad tallskog. På marken växer ljung, blåbär och lingon och ett ömtåligt täcke av lavar och mossor. Men även om tallhed är den dominerande naturtypen på det inre av ön, så förekommer även mindre områden med lövskog och främst då i anslutning till randdynerna. I dessa skogsmorer växer bl a asp, ek och rönn, och här finns också inslag av idegran.

Närmare 500 arter kärlväxter har noterats på Gotska Sandön. I själva strandzonen förekommer nästan enbart salttåliga växter som spjutmålla, saltarv och marviol. Näbbtrampört förekommer rikligt längs öns stränder och arten har här möjligen sina främsta förekomster i världen. Dynerna innanför stranden domineras av gräs som sandrör, strandråg och strandkvickrot. Här hittar man också den vackra ärtväxten strandviol, och längs den sydöstra stranden förekommer rikligt med martorn. I fuktänkorna innanför sanddynen kan man hitta mängder med majvivor men också orkidéer som kärrknipprot och purpurknipprot. Även på de mäktiga randdynerna domineras floran av gräs och halvgräs som borsttåtel, sandsvingel och sandstarr, men det är också här man har störst chans att träffa på den vackra rödsysslan, som har sina rikaste förekomster vid Höga land och innanför Kyrkudden. Morerna hör till de botaniskt rikaste områdena, och här förekommer mer krävande skogsväxter som liljekonvalje, ekorrhör, blåsippe, gökärt, myskmadra och skogskovall samt orkidéer som nattviol och vitsyssa.

Sandön hyser inte någon rik fågelfauna. Karaktärsfåglar är bofink, svartmes, grå flugsnappare och korsnåbbar, och vid stränderna häckar bl a grå- och silltrut samt silvertärna. Ön är däremot känd som en god sträckfågellokal, och under sensvåren och försommaren uppträder här regelbundet på Gotland annars ovanliga fågelarter som vitnäbbad islom, turturduva, sommargylling, lundsångare och videsparv. Sammanlagt har närmare 250 fågelarter setts på ön. Bra fågelområden är t.ex. Kapellängen och St. Idemören i nordväst. Skogshare och nordisk fladdermus är de enda däggdjuren på ön.

Om det högre djurlivet kan sägas vara tämligen artfattigt, är insektsfaunan desto intressantare. Så t.ex. förekommer sju av öns närmare 900 arter skalbaggar ingen annanstans i hela Norden.

Ön saknar hamn och kan angöras endast i gott väder. Från början av maj till början av september kan man att ta sig hit ut med båt från Nynäshamn, sydost om Stockholm, eller från Fårösund på norra Gotland. Resan tar drygt 3 timmar från Nynäshamn och drygt 2 timmar från Fårösund. Båten går fyra dagar i veckan. På Sandön kan man övernatta i stuga, i hydda eller i eget tält på lägerplatsen nära fyrbyn på öns nordvästra del.

Anmärkningar:

Referenser:

- Agrell, H., 1987: *Beskrivning till jordartskartan Gotska Sandön*. —Sveriges geologiska undersökning, Ser. A nr 69. Regeringen, 1963: Bildande av nationalpark. SFS 1963: 419.
- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Naturvårdsverket, 1982: *Skötselplan*. SNV PM 1551.
- Naturvårdsverket, 1983: *Sveriges nationalparker*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Gurli Grönqvist oktober 1997, Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09002**

Områdesnamn: **SALVOREV-KOPPARSTENARNA**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J, 7K, 8J, 8K , Mittpunkt: 8K

Area: 55 300 ha (Gotska Sandön ej inräknad).

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

havslandskap	submarin morfologi, jordartsstratigrafi	fauna /flora
--------------	--	--------------

Värdeomdöme: De glaciala avlagringar som bygger upp hela ryggkomplexet från Salvorev till Koppastenarna är geovetenskapligt unika genom sin form, storlek och sitt läge. De bär vittnesbörd om områdets utomordentliga vikt för inlandsisens rörelse i Östersjöbäckenet och om ett särpräglat israndläge under inlandsisens avsmältningsskede.

Områdets specifika strömbild, exponering och materialtransport skapar unika marinbiologiska förhållanden.

Området har stor fiskeribiologisk betydelse.

Hela området präglas av en dynamisk utformning, och det är unikt att inom ett och samma havsområde kunna studera olika faser av marin öbildning genom representativa havsprocesser (vågor och strömmar).

Marinbiologiskt får området genom sin speciella geologi i kombination med ett för vågrörelser mycket utsatt läge en speciell sammansättning av arter och biomassor som är unik för Östersjön. Särskilt gäller detta grundområdena Salvorev, Sandö bank och Koppastenarna. Området har mycket hög prioritet som referensområde för mänskligt opåverkat ekosystem, "stressat" av vågor och vattenströmmar.

Särskilt Salvorevsområdet har stor betydelse som uppehållsplat för säl och sjöfågel (ejder sommartid, alffågel vintertid).

Huvudkriterier:

A. Geovetenskapligt intressant och unikt. Den mest markanta jordryggen på Östersjöns botten.

B. Speciell sammansättning av arter och biomassor, unik för Östersjön. Hög prioritet som referensområde för mänskligt opåverkat ekosystem.

C, D, E.

Stödkriterier: Nyckelområde, kontinuitet, naturlighet, storlek.

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av opåverkat ekosystem behålls. Vattnets kvalitet bevaras. Värde kan påverkas negativt av marin täktverksamhet och av fortsatt förorening av Östersjön.

Säkerställande: Beslut om salskyddsområde (del av området) enligt 14 § naturvårdslagen 1978-06-16.

Beslut om naturreservat 1987-10-26.

Ingår i ett av fyra områden i landet som inom ramen för den fysiska riksplaneringen ansetts ha stora planeringsbehov och har varit föremål för en särskild problemanalys.

Angivet som marint värdefullt område enligt Marina reservatet i Norden (Nordiska Ministerrådet 1984).

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området omsluter område av riksintresse för naturvård I 1 och område av riksintresse för friluftsliv I 5 Gotska Sandön.

Salvorev är av regeringen föreslaget Natura2000-område (58 980 ha), prioriterades 1987 av NV, ingår i NV MR i Sverige, HELCOM/EC-Nature.

Områdets huvuddrag: Hela havsområdet från östra Fårö norrut via Salvorev och Gotska Sandön till Kopparsstenarna vid den svenska territorialhavsgränsen består av en komplex ryggbildning som smalnar av mot norr. Medeldjupet är ca 20 m, och tämligen stora områden har därmed ännu mindre djup. Ingenstans överstiger djupet 50 m. Grundet Innerkullen, som utgör en del av Salvorev, befinner sig mestadels ovanför vattenytan och ändrar ständigt form.

På grund av dess form och läge och den rika förekomsten av sand och grus har man tidigare antagit att hela ryggen skulle vara en jättelik rullstensås. Senare undersökningar har dock visat att den upp till 75 m mäktiga bildningen utgörs av komplicerat växellagrad morän och bäddar med isälvsediment. Resultaten av SGU utförda undersökningar finns redovisade i de maringeologiska kartbladen Fårön, Gotska Sandön och Kopparsstenarna. Från de maringeologiska arbetena kan man dra slutsatsen, att de istida avlagringar som bygger upp hela ryggkomplexet Salvorev-Kopparsstenarna bär vittnesbörd om områdets vikt för inlandsisens rörelse i Östersjöbäckenet och om ett särpräglat israndsläge under isens avsmältningsskede.

De stora volymerna av grus och sand är anledningen till de intressen av att bedriva marin täktverksamhet ("sandsugning") som vid olika tidpunkter riktats mot området. Sanden är emellertid ojämnt fördelad, och de stora mäktigheterna finns främst på den mäktiga ryggens flanker och till ett djup av ca 50 m. Inom Salvorevsområdet, där den mesta sanden finns, ligger dock hälften av sanden på djup mindre än 20 m och hela 70 % på djup mindre än 25 m. Det kan nämnas att det ekonomiska djupet för kommersiell sandutvinning finns vid maximalt 25-30 m.

All den sand som ovan omnämnts har sannolikt bildats efter det att inlandsisen lämnat området. Sanden har transporterats genom en kombination av vågpåverkan och havsströmmar innan den deponerats. Vågor och strömmar verkar givetvis fortfarande, och sanden är därför ingenstans slutligt deponerad. Och genom den pågående landhöjningen påverkas dessutom allt större områden. Området är, till skillnad från exempelvis en rullstensås på land, dynamiskt levande och förändras hela tiden.

Sålunda har Gotska Sandön omvandlats från att ursprungligen ha varit ett grund till den ö den är idag. Denna process påbörjades för ca 5 000 år sedan, i det s k Litorinahavet. En första fas i en motsvarande process kan iaktas inom Salvorev, där Innerkullen utgör en första uppstickande rygg.

Salvorev har länge varit känt som ett uppehållsområde för säl. Det uppstickande grundet Innerkullen tjänar som viloplats för främst gråsäl. Under 1975 och 1976 observerades här inte mindre än 230

respektive 200 vilande sälar. I medeltal brukar dock bara ca 25 sälar vistas i området. Det finns även uppgifter om att säl i varje fall tidigare har uppehållit sig i vattnen framför allt norr om Gotska Sandön. Hela områdets växt- och djurliv i övrigt är starkt påverkat av våg- och vattenrörelserna och de rörliga bottenarna. Området är helt öppet för vågrörelser från alla håll, och den kraftiga vattenrörelsen i kombination med att grus- och stenbottenar dominerar gör att de grunda bottenarna ständigt omlagras. Även de djupare bottenarna påverkas av vattnets rörelser och består i huvudsak av erosionsbottenar. Sammantaget leder detta till att området har ett förhållandevis sparsamt växt- och djurliv i jämförelse med andra områden i Östersjön.

Djurlivet domineras som i övriga Östersjön av blåmussla. Det finns mycket fisk i området, framför allt mycket plattfisk. För de senare finns även viktiga lekplatser. Även för strömmingslek finns lämpliga bottenar, men i de undersökningar som utförts kunde någon strömmingslek ej påvisas.

Växtlivet domineras på grundare bottenar av brunalgerna brunslick *Pilayella littoralis* och luden snärjtång *Chorda tomentosa*. De djupare bottenarna domineras av rödalger och brunslick.

Marinbiologiskt kan området sammanfattas sålunda. Det utgör ett enkelt men av människan föga påverkat ekosystem. Vattnet är klart och rent, och hela systemet är kraftigt "stressat" av vågor och vattenströmmar. Egentliga mjukbottenar saknas nästan helt på djup mindre än 50 m.

Hela området torde generellt vara av förhållandevis ringa intresse från friluftslivets sida. Det finns i princip inga lättangjorda öar och inga större småbåtshamnar i närheten.

Det finns registrerat ett stort antal fartygsförlisningar i området, speciellt kring Salvorev. Men varken i samband med de maringeologiska arbetena eller de utförda marinbiologiska undersökningarna kunde något skeppsvrak upptäckas. Det kan ändå finnas ett visst intresse av att framgent sportdyka efter skeppsvrak.

Anmärkning: Naturreseptatet Salvorev-Kopparstenarna har avgränsats så att gränsen följer djupkurvan för 50 m. Mot land går dock gränsen som regel 300 m från land eller vid gränsen för 3 m sammanhängande vattendjup. Mot Gotska Sandön går dock reservatet in till strandlinjen. Salvorev omfattas helt av reservatet, även de delar som tidvis ligger över vattenytan.

Referenser:

- Askölaboratoriet, 1984: *Inventering* (Hans Kautsky).
- Axberg, S., Elhammer, A. & Kjellin, B., 1988: *Maringeologiska kartbladet* 099/490 Kopparstenarna. Sveriges geologiska undersökning, ser. Am nr 3.
- Elhammer, A., Axberg, S. & Kjellin, B., 1988: *Maringeologiska kartbladet* 079/470 Fårö. Sveriges geologiska undersökning, ser. Am nr 2.
- Kjellin, B., Axberg, S. & Elhammer, A., 1987: *Maringeologiska kartbladet* 089/480 Gotska Sandön. Sveriges geologiska undersökning, ser. Am nr 1.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1980: *Havsresursverksamheten utanför Gotlands kusten. En utredningsrapport*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1987: *Beslut om bildande av naturreseptat* (1987-10-26).
- Naturvårdsverket, 1997: *Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell beverandeplan för odlingslandskapet*. Rapport 4815.
- Nordiska ministerrådet, 1984: *Marina reservat i Norden*.
- Statens naturvårdsverk, 1985: *Marina reservat* (SNV PM 1297).

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09003**

Områdesnamn: **AVANÄSETS SANDDYNAMRÅDEN** (3 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7K NV, Mittpunkt: 7K 6b 21

Areal: 1 102 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: flygsandsfält, sanddyner.

Riksvärde

dyner		fauna
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	sumpskog	

Värdeomdöme: Särpräglade dynlandskap med stora skönhetsvärden. Området rymmer flera sällsynta arter insekter och på Gotland ovanliga växter. Geologiskt och biologiskt har området sina största värden i de mäktiga dynerna, den pågående dynbildningen och den intressanta floran och faunan. Nordernormerna är en skogsmyrmosaik med topogena kärr och sumpskog. Området har en värdefull flora.

Huvudkriterier:

- A. Nyckelområde. Geovetenskapligt och biologiskt intressant område med 10-20 m höga dyner.
- B. Efter Gotska Sandön det bästa exemplet i landet på sådant landskap.
- C. Unik vegetationsutveckling, stort inslag av på Gotland ovanliga växtarter, särpräglat insektsliv med förekomst av sällsynta arter.
- E. Unikt landskap med stora skönhetsvärden.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av i huvudsak opåverkat landskap kan bibehållas. Turismen kan lokaliseras enligt kommunens områdesplan. De områden som i dag är i stort sett fria från bebyggelse undantas från ny bebyggelse.

Områdets värden kan reduceras om inte turismen/friluftslivet även framdeles kan utvecklas inom den struktur (vägar och målpunkter) som används i dag liksom även av ny bebyggelse i området.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ullahau och Skalahauar är naturreservat.

Området ingår i område av riksintresse för friluftsliv I 1 Fårö.

Nordermorerna ingår i Myrskyddsplanen (Msp).

Ullahau och Skalahauar är av regeringen föreslagna Natura2000-områden (144 + 29 ha).

Områdets huvuddrag: Området karaktäriseras av ett dynlandskap med våtmarker och sandtallskog. Några låga raukar står vid stranden SSV om Holmuddens fyr.

Vegetationen består vid stränderna av dynvegetation, medan tallskogar intar de centrala delarna av det östra området. Våtmarkerna påverkas av ett förhållandevis surt vatten, något som gett upphov till en för Gotland unik vegetations-, torv- och sedimentutveckling. Kärren kantas ofta av bårder av klibbal, och arter som stensöta, kråkbär, dystarr och olika vitmossor indikerar en kemiskt annorlunda miljö i jämförelse med övriga Gotland. I området växer också flera intressanta svamparter. Nordermorerna är en skogsmyrmosaik med topogena kärr och sumpskog. Området har en värdefull flora.

Kustvattnen utanför östra Fårö utgör betydelsefulla rast- och övervintringsplatser för sjöfåglar.

Sandshajd utgörs av ett komplex av stora och mäktiga dyner som formerat sig till en ca 1,5 km lång, bågformigt utsträckt rygg. Dynbildning pågår fortfarande, och lämningar efter tidigare begravda träd ger området ett orört utseende. På de obundna sandyterna förekommer i rikt mått s k ripple marks (vindskapade små ryggar).

Vegetationen är av dynkaraktär och hyser ett stort inslag av för Gotland ovanliga växtarter.

Naturreservatet Ullahau får sin prägel av den stora hästskoformade Ullahau-dynen. Denna höjer sig 15 m över omgivningen och omsluter en 1,3 km bred s k deflationsyta, från vilket materialet i dynen hämtats av vinden. Vegetationen har dynkaraktär, och äldre tallskog omger dynerna. Fågellivet är intressant med förekomst av bl a nattskär och lärkfalk. Det speciella lokalklimatet samt förekomsten av öppna sandområden och gammal tallskog har medfört ett särpräglat insektsliv med flera sällsynta arter.

Naturreservatet Skalahauar utgörs av ett 28 ha stort område med flygsand beläget på Avanäsets sydöstra del. Sanden ligger samlad i höga dyner och landskapet är vågigt och kuperat. Områdets allmänna morfologi tyder på att omfattande sandvandring ägt rum under tidigare perioder. Exakt när dynområdet bildades vet man inte, men sannolikt skedde det under 1700- och 1800-talet, då befolkningsökningen ledde till ett högintensivt markutnyttjande. Numera är större delen av Avanäset bevuxet med tallskog. I fuktiga sänkor växer klibbal, ett eljest ovanligt träd på Gotland, och här kan man träffa på den lilla orkidén spindelblomster. På några ställen finns också mer ängsbetonad mark. Växttäcket är tunt och består främst av mossor och lavar. Fältskiktet är ofta artfattigt.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda, främst för bad, ostörda solbad och strövande. Skalasandsviken är dock en sandstrand med farliga strömförhållanden.

Odlingslandskapet vid Ava gård domineras av sandiga betesmarker med inslag av tallskog. I området finns på flera håll sandgräshedar med typiska arter såsom sandstarr, sandsvingel, borsttåtel, gulmåra och monke. I tallskogen växer på ett håll gotlandsmåra. Avarönn är en sällsynt art som förekommer spritt i området.

Vid Ava finns en fridlyst ek, Avaeken, som är naturminne. Eken hyser en synnerligen rik lavflora och här har sju rödlistade lavararter påträffats.

Anmärkningar: VMI-ID: 7K6B08--09 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gudmarsson, A., 1976: *Natureservatet Skalasand, Fårö, Gotlands län. Botanisk inventering*. –Statens naturvårdsverk.

Janzon, L.-Å., 1987: *Ullabans gaddsteklar*. –Länsstyrelsen i Gotlands län

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Skoglund, 1975: *Ullabau naturreservat, Gotlands län. Biologisk inventering samt förslag till skötselplan*. –Statens naturvårdsverk.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09004**

Områdesnamn: **NORDVÄSTRA FÅRÖ**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, 7K NV, Mittpunkt: 7J 6j 12

Areal: 5 103 ha varav 4 853 ha land och 250 ha vatten.

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

raukar, klapperfält, strandvallar		
odlingslandskap	alvar, betad skog, annan öppen utmark, buskrik utmark	flora
	allmogeåkrar	flora
myrkomplex	topogent kärr	flora
		fauna
våtmarkskomplex		flora

Värdeomdöme: Ett område vars särprägel betingas av en kombination av de geologiska förhållandena och kulturpåverkan. Inom området förekommer unika bildningar i form av klintar, raukar, strandvallar och klapperfält. Naturreservatet Digerhuvud inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde. Ett örtrikt landskap som också är mycket värdefullt från ornitologisk synpunkt. I området finns ett mycket stort antal våtmarker som har en mosaikartad utbredning. Marpesträsk är ett representativt exempel på igenväxning av en gotländsk sjö. I området finns ett myrkomplex med topogena kärr. Området hyser en värdefull flora och fauna. Pukaträsk är ett våtmarksområde med ett komplex av olika våtmarkstyper. I området finns delobjekten topogent kärr och fuktäng. Området har en rik flora.

I området finns 3 857 hektar ängs- och hagmarker, vilket innebär att 80% av ytan i området upptas av naturlig betesmark. Dessa marker har mycket lång kontinuitet och en karaktär som inte står att finas någon annanstans i Sverige. Betesmarkerna utgörs till största delen av utmarker där naturtyperna alvar, betad skog, annan öppen utmark och buskrik utmark ingår. I området finns även allmogeåkrar med spontana förekomster av bl a klätt och råglosta.

Ett område som inte utsatts för expolateringar med stora natur-, kultur- och skönhetsvärden.

Huvudkriterier:

- A. Unika bildningar i form av klintar, raukar, strandvallar, klapperfält m m. Berggrund med rikt fossilinnehåll. Välbevarat odlingslandskap med lång kontinuitet.
- C. Örttrikt alvarlandskap. Mycket värdefullt område från ornitologisk synpunkt.
- D. Odlingslandskap och våtmarker med rik flora och fauna.
- E. Särpräglad landskap med stora skönhetsvärden. Störningskänsliga arter.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, helhet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Att karaktären av orört landskap kan bibehållas. Pågående markanvändning med bl a bete på stora delar av området bör bibehållas. De stora områden som i dag är fria från bebyggelse undantas från ny bebyggelse.

Områdets värden kan reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, olämplig markanvändning och om turismen inte utvecklas inom den struktur (vägar och målpunkter) som används i dag.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Riktlinjer i Gotlands kommuns områdesplan för Fårö (antagen 1883): Särskild hänsyn skall tas till områdets egenart.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur på Gotland (Länsstyrelsen 1984).

Raukområdena Langhammarshammar, Gamla hamn och Digerhuvud är naturreservat. Norsholmen och ön Lagholmen i sjön Norrsund är fågelskyddsområden.

Vid Langhammars och Norsholmen är strandskyddet 200 m (enligt 15 § NVL). Sjöarna Bondans träsk, Norrsund, Farnavik och Mölnorträsk omfattas av strandskydd 100 m.

Området ingår i område av riksintresse för friluftslivet nr I 1 Fårö.

Området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8001.

Norsholmen och Langhammars är av regeringen föreslagna Natura2000-områden (140 + 483 ha).

Områdets huvuddrag: Området består av ett utpräglad beteslandskap. Markförhållandena är mycket magra och har utnyttjats som betesmarker under århundraden. Betesprägel har medfört att en mycket örttrik flora utvecklats. Tall är det dominerande trädslaget och denna förekommer spritt med enstaka träd, i dungar eller som större sammanhängande områden. Tallen är även den hårt präglad av betesdjuren, vilket medfört att skogarna på flera håll är glesa. Flera av träden har mycket hög ålder och sammantaget är tallbeståndet unikt i ett sydsvenskt perspektiv. Blåkråka häckade i tallar i området fram till 1967. Buskskiktet domineras helt av en. På flera håll finns senvuxna enbuskar med hög ålder. I området finns även Avarönn, en buske med begränsat utbredningsområde.

Med undantag av strandområdena samt Norsholmen och Langhammarshammar präglas området av tallskogar, delvis mycket glesa och hårdbetade, alvar och våtmarker. Landskapet är till stora delar i hög grad opåverkat, bebyggelsen är ringa, och turismen är endast på stränderna av större omfattning. Stränderna är huvudsakligen klapperstränder. Strandängar förekommer främst vid Norsholmen och Langhammars.

Norsholmens centrala del intas av en revkalkformation, som höjer sig 8 m över havsytan. I norr och öster finns vidsträckta serier av strandvallar och strandsporrar. Norsholmen är en klassisk fågelokal och här häckar bl a flera tärnarter, skärfläcka, rödspov och kärrsnäppa. Det rika fågellivet drar rovfåglar till området. Stränderna nyttjas vår och höst av rastande vadare, och samtliga i landet regelbundna

vadararter har påträffats här. Under höst och vinter ligger stora mängder sjöfåglar på vattnen kring halvön.

Det 4 ha stora naturreservatet Langhammarshammar utgörs av ett raukområde som löper parallellt med stranden. Inom området finns 70-80 raukar, av vilka flera är 8-10 m höga och pelarformade. Raukarna tillhör de mest imponerande och sevärda på Gotland.

Naturreservatet Digerhuvud inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde, 3,5 km långt och i genomsnitt 50 m brett. Sammanlagt finns här flera hundra raukar och raukpartier. Raukarna ligger tätt och varierar i höjd från någon meter till upp till 10 m. Det 113 ha stora reservatet består i övrigt av en låg, delvis klapperstenstäckt klint. Stranden är vanligen pålagrad med mycket välutvecklade strandvallssystem, "aurburgar". Området Norrsund-Kalbjärga-Langhammars är alvardominerat med förekomst av strandvallar vid kusten. Norrsund (SMHI S 64 3223-169746), Bondansträsk (SMHI S 64 3320-169763) och Langhammarsviken (SMHI S 643417-169824) är lågt belägna, vegetationsfattiga sjöar med rikt fågelliv. Området har genom sitt geografiska läge ett stort värde som rastlokal för flyttande fåglar.

Kustområdet från Aursviken till Norra Gattet visar prov på väl utbildade strandvallar. Innanför utbreder sig hällalvar och våtmarker, bl a Marpesträsk (SMHI S 642760-169489), Stajinträsk (SMHI S 642760-169489), Farnavik (SMHI S 642844-169458) och Svarvträsk (SMHI S 642787-169779), som är vegetationsfattiga sjöar, samt Mölnorträsk (SMHI S 642741-169779), som har en rik vassvegetation. Marpesträsk är ekologiskt och floristiskt särpräglad och karaktäriseras av gungflybildning. Fågellivet är rikt i många av sjöarna, och särskilt i Mölnorträsk är fågelrikedomen påfallande. I området har en mängd sällsynta flyttfåglar observerats.

Nordväst om Fårö kyrka finns ett våtmarksrikt hällmarksområde med intressant vegetationsutformning. Floran är rik, och bl a förekommer här gotlandssolvända, kalkkrassing och fjällgröe. I sydväst ligger Aurgrunn, som har varit ett av Gotlands fågelrikaste områden. Dock har måskolonierna under senare år övergivit ön, vilket medfört att häckfågelfaunan även i övrigt utarmats. Ön är i stor utsträckning täckt av strandgrus i markanta vallar. En lång strandsporre är under utbildning från öns södra del in mot Lansa. Vegetationen är starkt påverkad av fågelgödning och karaktäriseras av måbär, stinknäva, backglim, gul fetknopp och rödsvingel.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda i kustavsnittet Gamla hamn-Langhammarshammar. Avsnittet är mycket välbesökt sommartid, främst p g a de stora raukfälten. Marpesträsk är ett representativt exempel på igenväxning av en gotländsk sjö. Området har värde av myrkomplex och topogent kärr. I området finns en värdefull flora och fauna. Pukaträsk är ett våtmarksområde med värdet av våtmarkskomplex. I området finns delobjekten: topogent kärr och fuktäng. Området har en rik flora.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J5I12 (Msp), 7K6A03

Referenser:

- Björndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.
Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09005**

Områdesnamn: **ALNÄSATRÄSK-GASMORA**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, 7K NV, Mittpunkt: 7K 5a 40

Areal: 736 ha varav 690 ha land och 46 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118/117, Ihreån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmarker	
sjö	limnogen strandfuktäng	fauna, flora
klapperfält, strandvallar		

Värdeomdöme: Odlingslandskap bestående av magra utmarker. Vid Gasmorhammaren finns mycket vackert utbildade strandvallar. Fågelfaunan i Alnäsaträsk är både art- och individrik, och flera av de arter som förekommer i sjön är av riksintresse. Vinnghardsalvret är angeläget att skydda som en karakteristisk typ av alvarmark, där framför allt den svagt välvda formen och avsaknaden av vätar är de viktigaste kännetecknen.

Huvudkriterier:

D. En av Gotlands fågelrikaste sjöar med flera arter av riksintresse.

E.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, helhet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Att karaktären av opåverkat landskap kan bibehållas. Områdesplanen för Fårö följs där ny bebyggelse eller förändring av pågående markanvändning inte tillåts.

Områdets värden kan reduceras av olämpligt lokaliserad fritidsbebyggelse och olämplig markanvändning.

Naturvärdena är till stor del beroende av att området även i framtiden hålls i beteshävd.

Säkerställande: Alnäsaträsk och stränderna är enligt kommunens områdesplan (1983) områden som skall hållas fria från nybebyggelse. Hänsyn skall dessutom tas till Fårös egenart.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur på Gotland (Länsstyrelsen 1984).

Alnästräsk omfattas av strandskydd 100 .

Området ingår i område av riksintresse för friluftsliv nr I 1 Fårö.

Områdets huvuddrag:

Vinngardsalvret är ett stort, öppet alvarområde, som i sydost begränsas av en flack dalgång som löper mellan St och L Hoburga. Området har en svagt välvd form. I trakten av L Hoburga och Nystugu är berggrunden mera kuperad, och nordost om Båta ligger en revkalkformation i berggrunden som uppvisar en låg klint i väster. Stora delar av alvar marken är täckt av vittringsjord. På grund av alvarets flackt välvda och jämna form dämms inga vatar upp här.

Alnästräsk (SMHI S 642877-169932) har stora bladvassar och agfält och är jämte Mölnorträsk den sjö på Fårö som har den mest eutrofa karaktären och största fågelrikedomen. Sjön torde kunna räknas till Gotlands 4-5 bästa fågelsjöar. Utöver de vanliga sjöfågelarterna, av vilka skrattmåsen är den talrikaste, häckar i sjön bl a grågås, trana och brun kärrhök. Dvärgmåsar uppehåller sig regelbundet i sjön och har även vissa år häckat.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 1, Fårö*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09006**

Områdesnamn: **SÖDRA FÅRÖ**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J NO och SO Mittpunkt: 7J 4j 12

Areal: 2 350 ha varav 2 305 ha land och 45 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

klapperfält, strandvallar		flora
odlingslandskap	alvar, betad skog, annan öppen utmark, buskrik utmark	flora
	allmogeåkrar	flora
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
		fauna

Värdeomdöme: Klapperfältet vid Brajdaursvik är Gotlands största och mest välutbildade. Högmossen på Ryssnäs är en av de få bildningar av denna typ som finns på Gotland. Klinten öster om Häjdsviken är den bästa lokalen vid studier av det startigrafiska led som kallas Ryssnäskalksten. Inom hållmarksområdet uppvisar berggrunden en för Gotlands del ovanligt välutbildad glacial skulptur. Området har en rikt sammansatt fågelfauna, vad gäller både häckande och rastande arter. Flera arter är av riksintresse.

Området utgörs av ett utpräglat beteslandskap och hela 1 571 hektar, eller 67% av ytan upptas av naturliga betesmarker. Dessa marker har lång kontinuitet och hyser mycket höga naturvärden. Den naturtyp som beteslandskapet på Fårö uppvisar står inte att finnas någon annanstans på Gotland, och inte heller i övriga landet. Förekomst av flera ovanliga arter såsom honungsblomster, avarönn, hartmansstarr, kärrnycklar, klätt, råglosta och luddvicker. Unika tallbestånd med träd av mycket hög ålder.

Området har stora botaniska värden. Förekomsten av kärrnycklar, lövängarna, Fårös största lövområde och högmossen är några av de mest påtagliga. Limmorträsk är ett stort topogent kärr med en av Gotlands största myrvidder. I området finns även en värdefull flora och fauna.

Huvudkriterier:

- A. Kustavsnittet utgör ett av de mest välutbildade och orörda på Gotland. Utmärkta geologiska studielokaler.
- C. Skogsbeten med gammal och senvuxen tall. Värdefulla lövmarker med gamla ekar och hässlen.
- D. Rik fågelfauna med flera arter av riksintresse. Har utgjort ett av de viktigaste häckningsområdena för dvärgmåsar. Av riksintresse även från botanisk synpunkt.
- E. Storslagen kust. Gotlands största klapperfält.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, helhet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att områdets karaktär av relativt oexploaterat landskap kan bibehållas. Områdesplanens intentioner följs. Att fårbetet bibehålls.

Områdets värden reduceras av ytterligare dikningar eller andra ändringar av vattenförhållandena eller om attraktionsbefrämjande anläggningar lokaliseras till detta störningskänsliga område. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Limmorträsk har värdet av våtmarkskomplex och topogent kärr. I området finns även en värdefull flora och fauna.

Säkerställande: Enligt kommunens områdesplan för Fårö (antagen 1983) skall särskild hänsyn tas till områdets egenart. Området är till största delen upptaget i planen som område där nybebyggelse normalt inte skall tillåtas.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

I området finns naturreservatet Verkegårds, beslut 12-11-1998, ett 30 hektar stort skogsbete med gammal och grov tall.

Dämbaträsk omfattas av utökat strandskydd 100 m.

Området ingår i område av riksintresse för friluftsliv nr I 1 Fårö. Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 4-2, 4-3) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8001 4-1--6, 16--18, 113--114, 118, 121, 142--144, 164, 166--169, 172--173, 178, 180).

Området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8001.

Verkegårds (29 ha) är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Limmorträsk ligger i en bred dalgång som sträcker sig i nord-sydlig riktning. I öster begränsas denna dalgång av markant uppstickande berggrundspartier, som ligger som kullar skilda från varandra av mer eller mindre tydliga dalar. Dessa kullar har brant västsida, ofta utbildad som en lodrät klint eller som en genom glacial erosion avrundad klint. Kullområdets morfologi är helt präglad av inlandsisens erosion. Kullarna har formen av mycket stora rundhällar, och dalgången har en glacialt

rundad skulptur. Berggrundspartiet 1 km nordnordväst om Dämba byggs upp av revkalksten, och här förekommer raukartade partier. Hela området intas av kuperad hållmark som är glest trädbevuxen. Ett fåtal mindre våtar förekommer.

Kustavsnittet är det geologiskt mest välutbildade på Gotland. Strandvallssystemen är karakteristiska. Brajdauren torde vara Gotlands största klapperfält. Låga klintar med raukpartier förekommer vid Norderholm, Suderholm och vid södra delen av Strandakersvik. Områdets många små våtmarker, bl a Hyluvät (SMHI S 641946-169703), är belägna på olika höjd, något som är vetenskapligt intressant.

Vegetationen är mångformig och präglas av magra tallhedar med inslag av små agmyrar, sjöar, lövängar och öppna alvar- och klapperstensområden i mosaik. Vid Dämbaträsk (SMHI S 642048-169705) och norr om Limmorträsk ligger odlade marker. På Ryssnäshalvön i söder finns en högmossa och en vattenrik kalkkälla. Limmorträsk är sänkt och intas numera av väldiga agfält med videbuskage. I anslutning till den f d sjön växer kärnnycklar och svärdkrissla. Dämbaträsk är vegetationsfattig förutom i den norra delen, där bladvassar breder ut sig.

För fågellivet är området kring Limmorträsk viktigast. Här är häckfågelfaunan rik med arter som trana, småfläckig sumhöna, kornknarr, rosenfink och höksångare. Vissa år har brun kärrhök häckat här.

Området hyser ett tallbestånd som är unikt i ett sydsvenskt perspektiv. Här finns ett stort antal mycket stora och gamla tallar. Flera av dessa miljöer är nyckelbiotoper.

För friluftslivet har området främst sitt värde genom sin skönhet, lämplighet för strövtåg och förutsättningar för geologiska och ornitologiska studier. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng, alvar, annan öppen utmark, och betad skog. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, alvarhed av örtrik ängshavretorräng, fuktäng av kalktyp, fuktäng av högstarrtyp och torräng av fårsvingeltyp. Bitvis art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som honungsblomster, avarönn, hartmansstarr, kärnnycklar, klätt, råglosta och luddvicker.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J4J01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 1, Fårö*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Lena Nerkegård: 98-02-25--27, Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09007](#)

Områdesnamn: [BÄSTETRÄSK MED OMGIVNINGAR](#) (4 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 4h 10

Areal: 9 707 ha varav 8 807 ha land och 900 vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118/117, Ihreån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

Klintkust, raukar, klapperfält, strandvallar		flora
Odlingslandskap	naturbetesmark	
	alvar, betad skog, annan öppen utmark, buskrik utmark	flora
	havsstrandäng	flora
Sjö		fauna
Våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	topogent kärr i kustzon	flora
Kärrkomplex	topogent kärr	flora
	fukthed	
	komplex av fuktiga marktyper	flora
Källmyr	rikt topogent kärr	flora
	källkupol	flora
Skogslandskap	ädellövskog	flora
	barrskog	flora

Värdeomdöme: Mycket stort naturområde som delvis har vildmarkskaraktär. En mycket stor del av området genomkorsas endast av några små körvägar och präglas i övrigt av orördhet och stor variation. Stora delar av markerna är präglade av långvarigt bete. Det stora hållmarkskomplex som finns i

området är ett av de bästa exemplen på gotländska hållmarker och är även av mycket stort ekologiskt intresse.

I området finns ett stort antal våtmarker med höga värden. Följande våtmarker har erhållit klass 1 i våtmarksinventeringen och hyser mycket höga naturvärden. Mølner myr är Gotlands största opåverkade agmyr och har en rik flora. Våtmarken vid Horsan består av ett kärrkomplex med mycket höga botaniska värden. Våtmarkerna vid Hässlemyr omfattar vidsträckta områden och består av en mosaik av kärr och fukthedar med höga botaniska värden. Våtmarkerna vid Kyrkhagen består av topogena och soligena kärr med stora botaniska värden. Vid Skymnings finns fukthedar med höga värden. Vid Bästeträsk finns våtmarker som består av ett komplex av fuktiga marktyper och fuktäng. Rutemyr är en agmyr med mycket rik flora. I Långvät finns topogena och soligena samt fuktängar och sumpskogar med höga naturvärden. Tvärlingsmyr består ett topogent kärr och en fukthed. Lillträsk består av en mad, en fukthed och en fuktäng med rik flora. Sändeträsk består av ett komplex av våtmarkstyper. Bluttmo är mycket mångformigt och har höga raritets- och floravärden. Det innehåller exempel på mycket väl utbildade källkärr. Området har även värden av källbäckar, fuktängar och sumpskog. Bungenäs har värdet av våtmarkskomplex och topogent kärr i kustzon.

Från hydrologisk och hydrogeologisk synpunkt är området av mycket stort intresse. Det har en hydrologi som är märklig. Flera sjöar och våtmarker har inga synliga avlopp utan dräneras underjordiskt.

Hela kustområdet är av stort geologiskt intresse med orörda klapperstränder, raukområden, klintnäsor och en välutbildad strandvallsmorfologi. Falholmen är en praktlokal vid studier av kustprocesser.

Området har en fågelfauna av riksintresse och speciellt Falholmen samt Storholmen och Lillholmen hyser en mycket rik fågelfauna. Inom området ligger den hela miljön Skymnings med ängs- och hagmarks-objekten Austerskogen; Skymnings, Utoje och Skymnings 1:12, 1:17. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker. I naturbetesmarkerna finns artrika växtsamhällen med arter som vildlin, jordtistel, majviva, kustarun, slätterblomma, blodnäva och gulkämpar.

Lövmarkerna norr om Hägur är på grund av sin variation, storlek och artsammansättning ett unikt område som uppmärksammas under nyckelbiotopinventeringen. Det omfattar 10 hektar lövmarker. Den epifytiska lavfloran är mycket rik och hyser arter som *Arthonia zapachii* (saknar svenskt namn), dvärgbägarlav, blylav, västlig njurlav, bårdlav, olivklotterlav, skuggkranslav, hjämbrosklav och rosa skärelav.

I barrskogen i Bunge finns förekomst av trådbrosklav och ringlav.

Området innehåller ett stort antal nyckelbiotoper.

Huvudkriterier:

- A. Intressant och unikt område från geologisk synpunkt. Praktlokal vid studier av kustprocesser. Geologiskt värdefullt hållmarkskomplex.
- B. Mycket intressanta våtmarksområden. Märklig hydrologi. Ett ovanligt intakt och väldifferentierat hydrologiskt komplex. Hållmarksskog kännetecknar stora delar av området. Floristiskt intressant.
- C. Källkärr, källkupoler, värdefulla lövmarker.
- D. Epifytisk lavflora med rika förekomster av ett stort antal rödlistade arter.
- E. Storslagen kustnatur. Stora skönhetsvärden.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av nästan helt oexploaterat landskap kan bibehållas. Den naturliga hydrologin bevaras.

Områdets värden reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, vandringsleder och kalhyggen. Vidare kan dikning påverka den naturliga hydrologin negativt. Bilkörning på hållmark och klapperstensfält reducerar också värdet påtagligt.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar och vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ett strandområde väster om sjön Horsan är naturreservat, Grodde naturreservat (bildat 1981).

Öarna Storholmen och Lillholmen i Bästeträsk är fågelskyddsområde (1986).

100 m strandskydd gäller för sjöarna Bästeträsk, Trullträsk, Nyrajsu, Mavrajd, Kölnhajdträsk, Horsan och Alnshajd.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 5) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8002 7-18, 7-23).

Delar av området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8002.

Mölnermyr och Bluttmo ingår i Myrskyddsplanen (Msp).

Ett 1 013 ha stort område öster om Bästeträsk är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Geologiskt synnerligen differentierat område med mycket goda exempel på raukområden, klintnäsor, strandvallsystem och hållmarksstrukturer. I detta sammanhang kan särskilt den ovanligt markanta Litorinastrandvallen benämnd Burgen omnämnas. Här förekommer också olika slag av våtmarker som bildar ett hydrologiskt ovanligt intakt och väldifferentierat komplex.

Området öster om Bästeträsk (SMHI S 642555-168553) karaktäriseras i norr av några små klintar och av de många små strandvallskomplexen. Svackor i terrängen har intagits av myrar och sjöar. Vid Hauträsk (SMHI S 642301-168021) har en strandbarrikad utbildats. 800 m OSO Ar har havet svarvat ut strandgrytor och raukar.

Falholmen är en flack ö som är täckt av serier av strandvallar och strandporrar. I nordväst sträcker sig en låg kustklint med överhäng. Utanför denna ligger ett mycket brett berggrundsplan, en s k pall, som vid lågvatten ligger över vattenytan. Hela ön är väl ägnad för studier av strandprocesser

Kustområdet Kyrkudden-Bläse uppvisar en markant strandvallsmorfologi. Innanför kusten ligger sjön Horsan (SMHI S 642008-168013) i en sänka.

Grodde naturreservat utgör ett stycke strandvallskust med vackert utformade strandvallar som är tämligen fria från mänskliga ingrepp.

Vegetationen uppvisar som följd av den geologiska mångformigheten skilda drag. Hällmarkstallskogar, till stor del öppna och betespräglade, kännetecknar stora delar av området. Hällmarkerna är oftast floristiskt intressanta och utgör växtplatser för alpnycklar, salepsrot, kalkdån m fl sällsyntheter. Den för Gotland unika svärdskrisslan har rika förekomster, och i området öster om Bästeträsk är myrarna orkidérika. Sjöarna är vegetationsfattiga. Bottnarna täcks i allmänhet av kransalger, och agmader breder ut sig i deras västra delar. Havsnajas finns i flera sjöar. Källkärr med kalktuffbildningar förekommer.

Vid Hässle ligger ett relativt isolerat lövmarksområde omgivet av hällmarksbarrskogar. Jordmånen är här mager och trädskiktet präglas av senvuxna träd, främst ask och ek. Flera av askarna har spår av klappning. Hassel är vanlig i buskskiktet. Lavfloran är välundersökt och sammanlagt har åtta rödlistade arter påträffats, varav en, *Bacidia auerswaldii*, är mycket sällsynt i ett nationellt perspektiv. Gotland hyser merparten av de aktuella lokalerna i landet. Mindre hackspett har på senare år rapporterats under häckningstid.

Även vid Utoje finns värdefulla lövmarker.

Fågelfaunan har vildmarkskaraktär och i området häckar bl a trana, grågås, lärkfalk, duvhök, pärluggla, korp m m. På öarna Storholmen och Lillholmen i Bästeträsk häckar bl a flera hundra par ejder. Insektsfaunan är rik. Bl a förekommer här smedbocken, som är landets största långhorning. Området har dessutom en rik molluskfauna.

På Träskhajd är fågellivet rikt framför allt i myrar och våtar och bl a häckar dvärgmåsar här vissa år. I omgivningarna förekommer trädlärka.

På Falholmen är vegetationen sparsam. På de högre nivåerna växer bestånd av måbär och tulkört. I blockmarkerna i norr häckar tobisgrisslor, och till öns fågelfauna hör även bl a gråtrut, silltrut, silvertärna, småtärna, skräntärna och roskarl.

På den mot havet exponerade hälften av Grodde naturreservat saknas högre vegetation i form av träd och buskar. De inre delarna av området hyser en låg och långsamt växande tallskog.

Den omväxlande och strövvänliga naturen gör området väl lämpat för promenader och strövtåg.

Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet med stort inslag av naturbetesmarker i form av alvar, buskrik utmark och betad skog. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, alvarhed av hällmarkstyp, fuktäng av kalktyp och fuktäng av gräslågstartyp. Bitvis art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som blodnäva, darrgräs, jordtistel, kustarun, slätterblomma, gulkämpar, majviva och backsmultron.

Mölnermyr är ett mycket stort våtmarksområde med orörda omgivningar. Området domineras av ett stort agmyrsområde. Myren omgärdas av smala stråk med blåtåtelkärr och axagkärr. I den sydöstra delen finns ett stort sammanhängande område med blåtåtelkärr som heter Mølnerbunkar. Vegetationen är här mycket rik.

Våtmarksområdet öster om Horsan innehåller en mängd olika vegetationstyper med mosaikartad utbredning. De botaniska värdena i området är mycket höga. Bäckens som avvattnar Mølner myr rinner genom området. I de övre delarna är bäcken meandrande och rinner genom ett videokärr med högväxtvegetation. Vanliga arter är bunkestarr, älgört, bäckmärke, vattenmynta, vattenklöver och vattenmåra. Marken är lerig med stort innehåll av kalkgryttja. Här växer ävjestarr, ärtstarr och strandpryl. I bäckkanterna finns mycket artrika miljöer där det växer blåtåtel, ängsstarr, hirsstarr, axag, slätterblomma, majviva, blodnycklar, vaxnycklar, ängsnycklar, sumpnycklar, kärrknipprot, flugblomster, blodrot, vildlin, nattviol, ängsvädd, tvåblad, kärrlilja, svinrot, brunört, spikblad, strätta, tätört och kustarun.

Hässlemyr är ett stort våtmarksområde med mycket karga naturförhållanden. Jordtäckes saknas helt på många håll. Området sluttar svagt åt sydväst och dränerar de tre stora agräskan Kölningsträsk, Nyrajsu och Mavrajda ut i Bäste träsk.

Kyrkhagen är ett varierat våtmarksområde med mosaikartad utbredning av agmyrar, blåtåtelkärr, kalkfuktängar, våtar, axag-kärr, blåtåtelsumptallskogar och fastmark.

Fukthedarna vid Skymnings består av en helt öppen mycket karg hed med fårbete. Jordtäckets är endast ca 5 cm tjockt eller tunnare. I områdets centrala delar finns våtar dominerade av krypven och slankstarr. Här växer ryltag, knutnarv och gräslök. I bottenskiktet märks mindre förekomster gul

korvskorpionmossa. Ovanför vätarna finns olika typer av fukthedar på grusigt material med rikliga förekomster av polygonmönster. Området omges av karga alvarhedar och torra tallskogar. Området saknar negativa ingrepp.

Rutemyr är en stor agmyr utsträckt som håller vatten året runt och dräneras av en bäck söder om myren. Kanterna på myren är rika på bleke och utgörs av ett fem till tio meter brett bälte med axagkärr. Vegetationen är mycket rik med rikliga förekomster ängsstarr, slankstarr, nålstarr, näbbstarr, kustarun, smalfräken, gräsull, ängsull, ryltåg, vildlin, tätört, kärrlilja, majviva, blodrot, ängsnycklar, vaxnycklar, blodnycklar, sumpnycklar, brudsporre, luktsporre och kärrknipprot.

Bluttmo är ett mycket variationsrikt våtmarkskomplex med källmyrar, källbäckar, källor, källkupoler, fuktängar och sumpskog. Området uppvisar fina övergångar mellan de olika våtmarkstyperna. Kärrområdena är i regel öppna eller endast glest bevuxna med låga tallar. Kärren är flacka i de övre delarna och sluttar brant centralt i området. I de lägre delarna planar marken åter ut och övergår i sumpskog. I området finns tolv källkupoler med en diameter på mellan tre och tio meter. Floran är mycket rik.

Våtmarken på östra delen av Bungenäs består till största delen av älväxingdominerade fuktängar. Över stora områden växer älväxing som enda dominerande art. Denna del saknar helt trädskikt och har endast få enbuskar. I området finns mindre partier vätar, agbestånd, högörtvegetation och sumpskogar. Mot strandkanten finns ett källkärr med höga värden. Kärret sluttar brant mot havet men källorna i området är diffusa. Vegetationen är rik och här växer axag, blåtåtel, ängsstarr, hirsstarr, sumpnycklar, näbbstarr, ärtstarr, loppstarr, kärrtistel, blodrot, kärrlilja, klöverärt, vattenklöver, ängsvädd, stenbär, majviva, ängsnycklar, sumpnycklar, brudsporre, kärrknipprot, flugblomster och kustarun. I bottenskiktet växer guldspärrmossa, späd skorpionmossa, korvskorpionmossa, kalkkammossa, kamtuffmossa, källtuffmossa, kärrbryum, stor fickmossa, kärrspärrmossa, spjutmossa och gyllenmossa.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J3G02 (Msp), 07J3H10 (Msp), 7J4G01, 7J4G02, 7J4G06, 7J4G08, 7J4G08, 7J4H05, 7J3H01, 7J3G04, 7J4H03, 7J4H11, 7J4I08, 7J3H10.

Referenser:

- Björndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*
- Högström, S., 1985: *Bästeträsk. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Johansson, P. 1998: *Gotlands lövmarker: Förslag till värdekärnor i större landskapsavsnitt och som punktojekt*. – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Petersson, J., 1985: *Bästeträsk. Ornitologisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Lena Nerkegård, 98-02-27, Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09008**

Områdesnamn: **NORDÖSTRA GOTLANDS KLINTAR OCH RAUKOMRÅDEN** (5 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 1h 31

Areal: 1 349 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

klintkust, raukar, strandvallar		
våtmarkskomplex	marin strandäng	
	topogent kärr	flora
odlingslandskap	naturbetesmark	flora

Värdeomdöme: Raukområdena, klintarna och strandvallsområdena är av stort geovetenskapligt intresse. Källmyren vid Nors och hållmarkerna vid Malms hyser en mycket intressant flora. Raukfälten är välbesökta utflyktsmål.

Representativa och välbevarade naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen med arter som blodnäva, backsmultron, vildlin, kustarun, svinrot, knägräs och backtimjan. I miljön ingår ängs- och hagmarks-objekten Alby 1:5, Alby 1:5, Puttersjaus 1:14, Bräntings 1:6, Hammarhagen; Sigfride, Bräntings 1:30, Stora Valle 1:11 och Bräntings.

Huvudkriterier:

- A. Området har en mycket vacker utbildning och är av betydande geovetenskapligt intresse främst genom de välutbildade strandmorfologiska formelement som förekommer. Av dessa bör framför allt nämnas grottorna och överhängen i inlandsklinten söder om Malms, raukfälten vid Lergravsberget, Husken, Kyllaj, Lörgeudd, S:t Olofsholm och Hideviken och strandvallsfälten på Lörgeudd.
- C. Stora arealer sammanhängande utmarker av typen kalktallskog, kalkrika alvar och rikkärr.
- D. Naturbetesmarker med mycket rik vegetation.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av fritidsbebyggelse och ytterligare täktverksamhet. Klintkusten från Nors och Lergravsviken ned till S:t Olofsholm och Hideviken är en vacker kulturpräglad trakt som i sin helhet bör bevaras intakt.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Området är upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Sex raukområden är avsatta som naturreservat: Lergravsviken (1930, 1986), Husken (1931, 1976), Malms-Kyllaj (1931, 1976), Lörgeudd (1931, 1986), S:t Olofsholm (1931, 1976) och Hideviken (1931, 1976).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 4, 11, 13, 7) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 6-15-16, 21--23, 26, 35).

Områdets huvuddrag: Området öster om Nors har en markant klint med en välutbildad rasbrant. Nedanför denna ligger en strandvall ur vilken källvatten rinner fram.

Vegetationen är variationsrik. På klintens krön växer det på Gotland ovanliga kråkriset. I branten förekommer ett flertal sällsynta mossarter. Källmyren utgör en mosaik av sura torvöar omgivna av kalkrika stråk.

Lergravsberget begränsas i öster, norr och väster av en klint. I klinten vid bergets nordostsida finns ett flertal grottor och överhäng utbildade på nivån för Litorinahavets maximivattenstånd. Vid Bräntings i norr ligger ett av Gotlands större raukfält, som är avsatt som naturreservat. Det sträcker sig till i höjd med Lergrav i söder och uppvisar ett stort antal höga och märkligt formade raukar. Bergets högsta partier omkransas av en mäktig ringformad strandvall.

Husken är en udde belägen i Vallevikens östra del. Den norra delen består av en markant bildning av revkalksten vars västsida har en relativt hög klint. Även den östra sidan är brant. Nedanför klinten ligger mängder av nedrasat material, ofta stora klintpartier. Ovanför klinten liksom i kullens norra och östra sluttning förekommer raukar och raukartade partier. Det 1,8 ha stora reservatet upptar den västra delen av halvön Husken och omfattar ett 23 m högt klintparti med raukar, grottor och överhäng.

Torrängsvegetation med inslag av bl a krutbrännare och S:t Pers nycklar dominerar området. Enstaka små oxlar, enar och taggiga buskar minner om en tidigare hård beteshävd. Huskens södra del domineras helt av strandgrus avsatt i markanta val- lar, speciellt tydligt nära uddens spets.

Söder om Malms ligger en stor inlandsklint med klintsidor åt väster, norr och öster. Den västra klintsidan är delvis täckt av rasmassor, och partiet längst i norr är mycket utplanat, medan den östra sidan är väl utbildad. Skild från denna klint genom en dalformad insnörning ligger helt nära kusten en annan höjdsträckning i anslutning till Strandridaregården. Dess östra sida löper från Strandridaregården över Kyllaj och vidare söderut i form av en hög och brant sluttning med mindre klintpartier. Klinten sydost om Malms har ofta kraftiga överhäng, och ofta ligger stora nedrasade block nedanför klinten. Strax ovanför klinten söder om Strandridaregården ligger ett stort raukfält. Uppe på klintens plåtå utbreder sig glest skogbevuxen hållmark, medan vegetationen i klintslutningen är tydligt kulturpåverkad. Här växer bl a syren och liguster, och stånds, ryssgubbe, skuggnäva och luddlosta är

några av karaktärsväxterna. Kuststräckan söder om Kyllaj är till en början brant men utplanas allt mer åt söder. Den täcks av serier av strandvallar. I närheten av Lörge vidtar hållmark.

Lörgeudd är ett uppstickande berggrundsparti som till stor del täcks av markanta strandvallar. På den yttre delen av Lörgeudd finns ett mindre raukområde.

Vid S:t Olofsholm domineras landskapet av de stora stenbrotten vid den nu nedlagda kalkindustrin. Höjdpartiet och kuststräckan sydsydost om S:t Olofsholm liksom stranden på Talludden har dock inte berörts av kalkindustrin. Höjden sydsydost om S:t Olofsholm är betingad av en revkalkformation i berggrunden. Mot kusten i öster och söder finns flera mindre klintsträckningar. I själva strandzonen finns sträckvis en mindre pall utbildad. Längs denna kuststräcka förekommer ett flertal raukar.

Här och var uppträder strandvallar. Mot Talludden blir dessa vanligare, och här är strandvallsmorfologin utpräglad. På en frisköljd pallyta 650 m VSV om S:t Olofsholm finns en bred ränna. Det är en ovanligt bred isräffla.

Raukfältet vid naturreservatet Hideviken uppvisar flera sevärdaukformer

Ajnenäs är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex, marin strandäng och topogent kärr. Området har även botaniska värden.

I miljön finns representativa naturbetesmarker i form av havsstrandängar, annan öppen utmark, betad skog och buskrik utmark. Vanliga vegetationstyper är fuktäng av kalktyp, torräng av örtrik ängshavretyp, örtrik friskäng, svinrotäng, fuktäng av högrörttyp och alvarhed av fårsvingelalvarhed. Växtsamhällena är art- och individrika, och bland de hävdgynnade arterna förekommer blodnäva, backsmultron, vildlin, kustarun, svinrot, knägräs och backtimjan

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09010**

Områdesnamn: **NORDÖSTRA GOTLANDS ÖAR** (17 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J NO och SO Mittpunkt: 7J 1i

Areal: 1191 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Skärgård.

Riksvärde

raukar, strandvallar		
våtmarkskomplex	fuktäng	fauna
naturbetesmark	strandäng	flora

Värdeomdöme: Öarna mellan Fårösunds sydöstra mynning och Slite bildar Gotlands mest utpräglade skärgårdsnatur. De uppvisar mycket vackra och intressanta strandmorfologiska drag och har från geovetenskaplig synpunkt ett betydande värde. Asunden har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng. Området har även ornitologiska värden. Skenholmen har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng.

Skenholmen, Fjaugen, Klasen och Asunden har en häckfågelfauna av riksintresse. Skenholmen, Fjaugen och Klasen är under våren viktiga rastplatser för vitkindade gäss. Dämba Misslauper, Rute Misslauper, Hojskär och Skenalden är vintertid viktiga uppehållsplatser för främst storskarv men även skärnäppa. Utanför Kyllaj finns två sammanväxta öar Fjaugen och Klasen med representativ och välbevarad havsstrandäng med arter som gulkämpar, kattfot, smultronklöver, vildlin, kustarun och backsmultron. Representativa och välbevarade naturbetesmarker i form av havsstrandäng, alvar och betad skog med art- och individrika växtsamhällen med arter som gulkämpar, backsmultron, blodnäva, jordtistel, vildlin och darrgräs.

Huvudkriterier:

A. Vackert utbildade raukfält, klintpartier och strandvallar. Öarna är av betydande intresse för studier av kustprocesser och strandvallsbildningar.

D. Öar med rik och varierad häckfågelfauna. Flera av de mindre öarna är vintertid viktiga uppehållsplatser för storskarv och skärnäppa. Fjaugen, Klasen och Skenholmen är under våren viktiga rastplatser för vitkindade gäss.

Stödkriterier: Storlek, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ingen ytterligare exploatering sker. Fortsatt beteshävd av de öar som i dag betas.

Öarnas värden påverkas negativt av många och långa besök under fåglarnas häckningstid och av militära skjutövningar under övriga för fågellivet känsliga tider på året. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Omfattas av bestämmelserna i 3 kap 2 och 4 §§ NRL. Skenholmen är upptagen på den svenska listan över internationellt betydelsefulla våtmarksområden (CW-listan).

Två raukområden är avsatta som naturreservat: Ytterholmen (1931, 1986) och östra delen av Asunden (1980).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten. Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 10) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 11-14).

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 11) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 6-35).

Norra delen av Furilden är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Bungeör utgör en i Fårösundsviken uppstickande revkalkformation som till största delen är täckt av strandgrus avsatt i markanta vallar. I strandkanten förekommer här och var raukartade partier. En utpräglad pall ligger framför allt utanför öns norra och östra sida. I norr sträcker den sig som en långsträckt subakvatisk rygg till ön Ördar. Här och var sticker ryggen upp och är täckt av grus.

På berggrundsplanet, vid stranden på öns sydöstra del, finns några rutformiga strukturer av en typ som uppmärksammas av Arne Philip vid flygfotografering. Enligt AP är det ryggformade höjningar som ligger i ett rutmönster. Dessa ryggar är upp till 1 m breda och 0,5 m höga. Av utseendet att döma rör det sig om någon typ av sprickfyllnader.

De norr om Bungeör liggande små grunden Ördar är små uppstickande berggrundspartier som är täckta av strandgrus. Dessa grund omformas ständigt av vågorna.

Bungeör är en av de få gotländska öarna med rik trädvegetation, huvudsakligen oxel. Busk- och örtvegetationen är yppig på stränderna. Den f d lotsträdgården brukades in på 1960-talet. Bland

häckfåglarna dominerar skrattnåsen. I övrigt häckar ytterligare ett 15-tal arter, bl a grågås, småtärna och skärpiplärka.

Skenholmen är en flack, gräsbevuxen ö vars nordvästra och mellersta del domineras av håll- och moränmark utan tydliga strandmorfologiska drag. Innanför V och O Stajns och på Tunger uppträder dock en markant strandvallsmorfologi. Längs öns norra strand finns samlingar av stora urbergsblock. Omfattande markskador efter bombfällningar och transporter förekommer. Ön är en betydande häckplats för ejder, grågås och en rad andra våtmarksfåglar, bl a rödspov, brushane, kärrsnäppa, skräntärna och småtärna. Under vår- och höstflyttningen är ön en viktig rastplats för vitkindade gäss, och här kan samtidigt uppehålla sig över 10 000 ex. Vintertid utgör ön med omgivande vatten en viktig uppehållsplat för änder, svanar och rovfåglar.

På Penden, Storgraut och Lillgraut förekommer vackra strandbildningar av stort geovetenskapligt intresse. Strandvallsbildningen på berggrundsribban mellan Storgraut och Penden liksom krumudden vid Lillgraut förändras ständigt av vågorna, och grundområdet utgör därvidlag en mycket intressant miljö vid studier av kustprocesser. Av intresse i detta sammanhang är att det skär som sticker upp över vattenytan öster om Penden ej finns utmärkt på generalstabskartan från slutet av 1800-talet.

Rute Misslauper är ett litet berggrundsbeläggat skär som dock är täckt av strandgrus avsatt i markanta, ringformade strandvallar runt krönet. På öns östra sida ligger ett brett, sönderbrutet berggrundsplan med raukartade bildningar.

På Rute Misslauper liksom på den längre norrut belägna Dämba Misslauper uppehåller sig vintertid skärnsnäppor och stora mängder storskarvar.

Fjaugen och Klasen är två öar i Valleviken. Vid låg- och normalvattenstånd hänger de ihop med en smal landremsa, men fortfarande bryter vid högvatten vågorna över denna landremsa, som är utsatt för ständiga förändringar. Fjaugens norra del består av en hög och markant uppstickande revkalkformation som reser sig 17,9 m över havet. Stranden runt Fjaugen är brant och har karaktären av en avrundad, mycket söndertrasad klint. Öns högsta del liksom dess södra låglänta delar är täckta av strandgrus avsatt i markanta vallar. På öns nordöstra del förekommer ett stort antal små raukar och raukartade partier. Utanför Kyllaj finns två sammanväxta öar Fjaugen och Klasen med representativ och välbevarad havsstrandäng. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, torräng av örtrik ängshavretyp, fuktäng av gräs-lågstartyp, fuktäng av kalktyp, saltåg-rödsvingeltyp med art- och individrika växtsamhällen med arter som gulkämpar, kattfot, smultronklöver, vildlin, kustarun och backsmultron.

Asunden har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng. Området har även ornitologiska värden. Skenholmen har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng.

På landremsan mellan Fjaugen och Klasen finns tydliga strandvallar och strandsporrar.

Klasen är en mycket flack ö med partier med moränmark som har en blockbeströdd yta och partier med strandgrus, huvudsakligen samlat i långa strandsporrelika strängar med nord-sydlig utsträckning. Det enda som bryter mot flackheten är en markant uppstickande revkalkkulle, som fått en avrundad, drumliniserad form. Kullen liknar en gigantisk rundhäll. Berggrundsytan på denna revkalkkulle är sönderbruten och oregelbunden och uppvisar erosionsformer som kan tillskrivas både inlandsisens och havets verksamhet. Ytan är dessutom beströdd med stora kalkstensblock. Söder om kullen sträcker sig i nord-sydlig riktning en lång, smal ackumulation av strandgrus avsatt i markanta vallar. Denna strandgrusackumulation har ett annat bildningssätt än de tidigare nämnda strandsporrarna, som har byggts upp genom långstransport och vid sitt slut ofta uppvisar krumuddeliknande bildningar eller breder ut sig solfjäderformigt.

Häckfågelfaunan på Fjaugen och Klasen är rik, och bl a häckar här tobisgrissla, dvärgmåsar, småtärna, skräntärna, brushane, kärrsnäppa, rödspov och skärpiplärka. Under våren rastar upp till ca 1000 vitkindade gäss på öarna.

Ytterholmen är en ö vars högsta partier når nära 15 m över havet. Berggrunden består av revkalksten, vilket betingar öns anmärkningsvärda höjd. Den västra och norra stranden är brant och delvis klintartad och saknar en utanförliggande pall. Den östra och södra stranden är mer flackt stupande. Här är också en tydlig pall utbildad utanför stranden.

Ön är täckt av strandgrus. Ringformade vallar av klapper omger krönet i långa serier ned till den nuvarande stranden. Vid öns nordvästra strand är en strandsporre under utbildning, en ackumulation av

strandgrus som långt och spetsigt skjuter ut åt nordväst. Denna ackumulation är betingad av vågor som faller in öster respektive väster om ön och här genom vågomböjning in mot ön sammanfaller med ackumulation som följd. Vågornas mötespunkt går även att följa i öns tidigare utveckling i form av en ryggformad bildning, som sträcker sig till det inre av ön och som skär vissa strandvallar vinkelrätt.

Ur strandgruset sticker berggrunden här och var upp som oregelbundet formade revkalkpartier. De har inom några områden på ön karaktären av verkliga och höga raukar, så t ex uppe på ön ca 200 m söder om krönet och vid stranden på öns sydöstra och nordöstra del. På öns västra sida förekommer låga och spridda raukar.

Pallen vid öns sydöstra strand har ett mycket söndertrasat utseende med otaliga ribbformade upphöjningar, som sträcker sig i sydväst-nordöstlig riktning.

På ön häckar bl a skräntärna, tobisgrissla och en koloni silvertärnor.

Hojskär är en liten och ganska hög ö. Dess östra sida är brant och delvis klintartad. Låga klapperstensklädda klintsträckningar ligger på öns norra del. Söder och öster om ön ligger en bred pall med revartade berggrundspartier som sticker upp vid lågvatten. Ön är täckt av strandgrus avsatt i markanta vallar. Inom öns högre partier är dessa vallar vegetationstäckta. På lägre nivåer är vallarna nästa helt fri från växtlighet. Enstaka små raukar förekommer på ön.

Skenalden är en låg ö täckt av strandgrus som är avsatt i markanta vallar som omger öns högre partier. Vallarna består av klapper. Vid öns södra och västra sida är en bred pall utbildad. Den hyser mindre revkalkansvällningar som sticker upp över ytan vid lågvatten. En ryggformad berggrundsformation sträcker sig under vattnet från öns norra. På denna rygg är en strandsporre under utbildning. Några små raukar finns på ön.

Hojskär och Skenalden är sedan gammalt ruggningsplatser för grågås. De är också övervintringsplatser för storskarv, ett av de viktigare tillhållen för arten på Gotland. På öarna häckar bl a grågås, roskarl och silvertärna.

Enholmen, Grunnet, Asunden och Majgu ligger utanför Slite. Asunden är den största av öarna och når en höjd av 16 m ö h. Den byggs upp av revkalksten. I norr är ön flack, medan höjdparteit i söder avgränsas av en klint med kraftiga överhäng i norr och väster. Strandvallar är vanliga. Strandsporrar med krumuddar har utbildats längst i norr. På öns östra del har i klippbranten utformats ett antal höga och märkliga raukar.

Enholmen har en liknande utbildning och är liksom Asunden starkt påverkad av militär verksamhet. Grunnet är en låg ö täckt av strandvallsformationer. I väster och nordost förekommer ett flertal raukar. Majgu är den yttersta av öarna och har utsatts för en intensiv svallning. Den karaktäriseras av strandvallsformationer. Vid öns nordvästra strand är en 250 m lång och 2 m bred strandsporre under utbildning. På flera ställen utanför strandlinjen förekommer relativt höga raukar, alla med basen på pallen i vattenlinjen.

Fågellivet på de fyra öarna är trots störningar rikt. På Asunden häckar bl a flera hundra par ejder, rödspov, kärrsnäppa, brushane, skärfläcka, skräntärna, småtärna och tobisgrissla. På Enholmen och Grunnet häckar bl a tobisgrissla och på Majgu ett 15-tal fågelarter, bl a ett par hundra par ejder.

Norra Furilden har representativa naturbetesmarker i form av havsstrandängar, alvar och betad skog. Vanliga vegetationstyper är fuktäng av kalktyp, torräng av örtrik ängshavretyp, salttågrödsvingeltyp och alvarhed av fårsvingelalvarhed. Växtsamhällena är art- och individrika, och bland de hävdgynnade arterna förekommer gulkämpar, backsmultron, blodnäva, jordtistel, vildlin och darrgräs.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J0G02, 7J2I04

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Lena Nerkegård 98-02-27, Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09011**

Områdesnamn: **FARDUMETRÄSK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 2g 24

Areal: 1 474 ha varav 1 144 ha land och 330 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118, Snoderån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Raukar, strandbarrikad.

Riksvärde

sjö		fauna
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	svagt välvd mosse	flora
	ädellövskog	flora

Värdeomdöme: Fardumeträsk är en av Gotlands rikaste fågelsjöar. Storholmen är den enda intakta torvmossen på Gotland och har stort botaniskt och paleoekologiskt värde. Kallkällan NV Kauparve är ett vackert exempel på denna speciella gotländska växtbiotop. Fardume träsk består av ett komplex av våtmarker med topogena kärr och en svagt välvd mosse.

Vid Norderskogen finns ett våtmarksområde med topogena kärr och sumpskog. Området har botaniska värden.

I södra delen av området finns fina områden med ädellövskog med en rik epifytisk lavflora. Här har bl a påträffats gammelekslav. I området finns även grön sköldmossa. Lövmarkerna innehåller dessutom en stor mängd död ved.

Huvudkriterier:

C. Gotlands enda intakta högmosse utgör biotop för ett antal kalkskyende växter som i övrigt är sällsynta på Gotland.

D. Rik förekomst av kallkärrsmossor. Den floristiska variationen är stor. Fardumeträsk är känd som en av Gotlands bästa fågelsjöar. Förekomst av rödlistade lavar i ädellövskog.

Stödkriterier: Mångformighet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att det nuvarande igenväxningsstadiet i huvudsak bibehålls. Att nuvarande markanvändning försätter norr om sjön.

Områdets värden påverkas negativt av en större höjning eller sänkning av sjöns vattennivå, om annan bebyggelse än jordbruksbebyggelse kommer till stånd och om sjön utnyttjas alltför intensivt för friluftsliv. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Storholmen i Fardume träsk är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Fardumeträsk är en av länets största sjöar och är belägen i en för Gotland ovanligt välmarkerad dalgång som sträcker sig i nord-sydlig riktning. Sjön har en tämligen rund utformning och i dess centrala del ligger ön Storholmen.

Längs sjöns stränder har vinterisar skjutit ihop en hög jord- och blockvall, en s k strandbarrikad. I sjön finns partier som är helt igenväxta, dels Storholmen och övriga öar som består av torv, dels agbestånd och rätt omfattande bladvass vegetation mellan de öppna vattenytorna. Sedimentavsättningen i sjön sker i bankar, som höjer sig nästan ända upp till vattenytan.

Från botanisk synpunkt är den högmossepräglade Storholmen mest remarkabel. Den är Gotlands enda intakta högmosse och utgör växtplats för ett antal i länet sällsynta kalkskyende växter, bl a skvattram, kråkbär, tranbär och olika arter vitmossor. I sjöns sydvästra hörn ligger en högmossepräglad tallmyr, där det på Gotland sällsynta odonet växer.

Sjön hyser en intressant fiskfauna, med bl a ovanligt stora sutare. I träsket finns växten havsnajas, en ovanlig art i sötvatten. Sjön är känd för sitt rika djurliv. Här häckar bl a rördrom, brun kärrhök och dvärgmås, och trastsångare hörs regelbundet sjunga i sjön. Under vår och sommar samlas stora mängder grågäss i sjön.

Under gångna tider har sjöns stränder hävdats med slåtter. På 1890-talet sänktes sjön nästan en meter. Den är numera reglerad i avsikt att utjämna vattenståndsvariationerna. Sedan 1937 är sjöns fågelliv skyddat på frivillig grund. Norr om sjön utbreder sig ett småskaligt kulturlandskap med stort lövinslag. Vägarna är väl inpassade i landskapet och löper tämligen högt längs sluttningarna, vilket medger fina utblickar över dalen. Bebyggelsen är enhetlig och tilltalande.

Nordväst om Kauparve finns en kalkkälla, där många små rännilar bildar ett allt starkare källflöde som rinner fram ur den svaga sluttningen. Vid källan växer kalkkärrsväxter som kärrlilja, majviva, brudsporre, sumpnycklar, kärrknipprot och gräsull. Här finns också rik förekomst av kärrklomossa och kalkäggmossa. I själva bäckfåran faller kalk ut på stenar och nedfallna grenar.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J2H01, 7J2G02

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09012**

Områdesnamn: **HOBURGSMYR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO, Mittpunkt: 7J 2g 40

Areal: 169 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	sumpskog	

Värdeomdöme: Hoburgsmyr är en myr med relativt stora bestånd av knappag och en välutvecklad axagvegetation. Myren hyser en av Nordeuropas största bestånd av kärnnycklar. Hoburgs myr är en representativ agmyr med värden av våtmarkskomplex, kärrkomplex och sumpskog. Området har höga botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A. Välutvecklad agmyr med ett av de större knappagbestånden på Gotland.
- B. Området är fritt från hydrologiska störningar.
- C. En av landets rikaste lokaler för orkidén kärnnycklar.

Förutsättningar för bevarande: Att vattenståndet i myren inte förändras. Områdets värden påverkas negativt av utdikningar, kalhuggning av omgivande skog och fritidsbebyggelse i närheten av myren. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt.

Säkerställande: Området är upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde. Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ett 170 ha stort område vid Hoburgsmyr är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Myren saknar synliga tillflöden och utlopp och avvattnas genom slukhål i väster. Myren kan delas upp i en mycket stor och en mindre agmyr, som skiljs åt av ett brett bestånd av knappag, och åtminstone längs den västra och den östra sidan löper en 20 m bred bård av knappag. Närmare land växer axag och här finns en 10-20 bred kalkfuktäng med stor orkidérikedom, bl a växer här stora mängder brudsporre. I myren finns en av Nordeuropas största förekomster av kärrnycklar, de flesta är mer än 1000 exemplar.

Laggen är utbildad som ett axagsamhälle med älxäxing och lågstarrarter. Särskilt gäller detta längs östsidan, medan resterande kantpartier har en mera heterogen sammansättning.

I myren häckar bl a trana. Hoburgs myr är en representativ agmyr med värden av våtmarkskomplex, kärrkomplex och sumpskog. Området har höga botaniska värden.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J3G01 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09013**

Områdesnamn: **VITÄRTSKÄLLAN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO Mittpunkt: 7J 3f 33

Areal: 14 ha land.

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Meanderlopp.

Riksvärde

	soligent kärr	flora
--	---------------	-------

Värdeomdöme: Vitärtskällan utgör en ovanlig typ av källkärr och är växtplats för flera riksintressanta arter. Även i övrigt hyser den en rik och mycket varierad flora.

Huvudkriterier:

- A. Källkärr med rik vegetationen. Växtplats för flera arter av riksintresse.
- C. Välutvecklad källkärrsvegetation. Förekomst av flera i landet sällsynta arter.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Representativitet, säregenhet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att den opåverkade sträckan av bäcken bevaras. Att ingen utdikning sker av de kringliggande kärrmarkerna.

Områdets värden påverkas negativt av vattenuttag i närheten av källan och av dikningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området är enligt beslut 13-2-1996 skyddat som naturreservat.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.
Vitärtskällan är av regeringen föreslaget Natura2000-område (14 ha).

Områdets huvuddrag: Strax väster om vägen, 650 m OSO Raukudd, springer en källa fram ur klippan invid en torr bäckravin. Vid källorna i myrens övre del är vegetationen mycket rik. I bottenskiktet växer här bl a kamtuffmossa, klotuffmossa, källmossa, kalkkällmossa, stor skedmossa, kärrbryum och fetbålmossa. Kärlväxtfloran utgörs av axag, blåtåtel, hirsstarr, ängsstarr, näbbstarr, kärrlilja, blodrot, majviva, slätterblomma, kärrfräken, smalfräken, gräsull, vildlin, ängsvädd och kärrtistel. Källorna bildar örtrika drag med rika förekomster av ängsull, ängsnycklar, sumpnycklar och kärrknipprot. Dråget bildar en bäck med rik kantvegetation. Bland mossorna märks här källtuffmossa, kamtuffmossa, källmossa, stor skedmossa och späd skorpionmossa. Kärlväxterna karakteriseras av näbbstarr, kärrgröe, ältranunkel, darrgräs, vattenmynta, kärrdunört och dikesveronika. I källbäcken växer rikligt med källfräne, vattenmynta, flocksvalting, spikblad, trubbtåg, källnate bäckmärke, näckmossa samt bunge. På den planare marken meandrar bäcken kraftigt och grenar även ut sig. I bäcken sker en stark bildning av kalktuff.

Anmärkningar: VMI-ID: 07J 3F 10

Referenser:

- Djurberg, C., Johansson, T., 1992: *Vitärtskällan. Botanisk inventering och förslag till skötselplan.* – Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland.*
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09014

Områdesnamn: TRÄSKMYR

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV och SO, Mittpunkt: 7J 3f 00

Areal: 309 ha land.

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

myrkomplex	topogent kärr	flora

Värdeomdöme: Träskmyr är den största återstående gotlandsmyren och är den ur naturvetenskaplig synpunkt mest värdefulla myren på Gotland. Myren kan lämna värdefulla upplysningar om igenväxningsmekanismen i gotländska träsk och myrmarker. Myren har ett betydande vetenskapligt värde vid pollenanalytiska och sedimentkemiska undersökningar. Den hyser förmodligen Gotlands mest omfattande knappagbestånd. Kärrnyckeln, som i Sverige endast förekommer på Gotland, har i Träskmyr en av sina största förekomster. Myren har ett förhållandevis rikt fågelliv. Träskmyr är en odikad agmyr och är ett representativt våtmarksområde med värde av myrkomplex och topogent kärr. Området har höga botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A. Gotlands största återstående agmyr.
- C. Rikliga förekomster av kärrnyckel som i Sverige endast förekommer på Gotland.
- D. Ett av de större bestånden med knappag på Gotland.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att fortsatt reglering av vattenståndet sker i Träskmyr. Områdets värden påverkas negativt av utdikningar, kalhuggning nära myren och fritidsbebyggelse nära myren. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Träskmyr är upptagen i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Träskmyr och Vasteån är naturreservat (1981). Vattenreglering enligt vattendom (1981).

Träskmyr ingår i Myrskyddsplan för Sverige (Msp). Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Träskmyr är av regeringen föreslaget Natura2000-område (308,7 ha).

Områdets huvuddrag: Träskmyr är Gotlands största odikade agmyr. Myren är reglerad med en kanal och en dammanläggning för att förhindra extrema högvattensituationer för omkringliggande åkermark. Anläggningen har under en rad av år hanterats så att vattenregimen blivit onaturlig med lågt vintervattenstånd och högt sommarvattenstånd. Detta har utgjort en kraftig generell påverkan av området vilket bl a lett till att den ymniga förekomsten av kärnnycklar decimerats mycket hårt. En ny fast anläggning reglerar nu vattenståndet i myren vilken är anpassad till den naturliga regim området tidigare haft med det undantaget att extremhögvatten undviks.

Den 206 ha stora Träskmyr är den enda återstående gotlandsmyren, som i viss mån är så differentierad som flertalet av de nu uppodlade större myrmarkerna varit. Ett flertal små öppna vattenytor, s k norrar, förekommer ännu på myren, liksom några större träsk. Vid tilloppet är ett stort svämsanddelta utbildat. Det naturliga utloppet, ned till Vaste kvarn, uppvisar små forsar och ån meandrar sträckvis. På den frisköljda hållytan i botten av ån påträffas isräfflor.

Myrvidden domineras av ag. Knappag förekommer i stora bestånd i de inre delarna av det västra myrpartiet. Knappagen dominerar även randzonen mot laggen och här växer rikligt med kärnnycklar. Under goda år har man räknat upp till 2500 exemplar. Kantzonen intas av en bred, lågstarrdominerad vegetationsbård. Vid deltat är vegetationen mycket frodig och området har brukats som slåttermark.

Träskmyr hyser i jämförelse med övriga gotländska agmyrar ett förhållandevis rikt fågelliv och utgör häcklokal för bl a trana, brun kärrhök, småfläckig sumphöna och kornknarr. Den utgör under häckningstid en betydelsefull jaktmark för flera arter rovfåglar.

Myren påverkas av näringsrikt dräneringsvatten från ovanförliggande uppodlade myrar, vilket gynnat vassens utbredning. Träskmyr är en odikad agmyr och är ett representativt våtmarksområde med värde av myrkomplex och topogent kärr. Området har även botaniska värden.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J3F06 (Msp), 7J3F07 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*

Hedgren, SW., 1981: *Träskmyr. Inventering av fågelfaunan*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Nilsson, B.-O., Olsson, Y., 1982: *Träskmyr. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09015](#)

Områdesnamn: [HALL-HANGVAR](#)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV, NV, SO och NO, Mittpunkt: 7J 4e 20

Areal: Ca 3 981 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. På några håll i området finns klinat med en högre relativ höjd än 20 meter.

Riksvärde

klintkust, strandvallar		flora
odlingslandskap		
naturbetesmark		
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	fukthed	fauna
	sumpskog	
	soligent kärr	flora
skogslandskap	kalktallskog	flora
	ädellövskog	flora

Värdeomdöme: Området har Gotlands mest välutbildade klintkustpartier och en mycket utpräglad strandvallsmorfologi. Det är ett vildmarksområde av ornitologiskt riksintresse och har, inom större delen av området, växtekologiskt intressanta och floristiskt rika kalktallskogar.

Området är förhållandevis lite exploaterat och har stora skönhets- och friluftsvärden. Inom området ligger ängs- och hagmarksobjektet Grönbjärgsklinten. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng, annan öppen utmark, betad skog och alvar. Bitvis art- och individrika växtsamhällen i naturbetesmarkerna med arter som backtimjan, kustarun, majviva, darrgräs, vildlin och jordtistel. Flera av myrarna i västra Hall-Hangvar är

mångformiga och representativa med topogena kärr, fukthedar, sumpskogar och några soligena kärr. Området har en rik flora och fauna. Flera av lövängsresterna är nyckelbiotoper.

Huvudkriterier:

- A. Området rymmer många av Gotlands mest välutbildade klintkusttyper med storslagna vyer. Området har en utpräglad strandvallsmorfologi och är ett vildmarksområde av ornitologiskt riksintresse.
- B. Inom området finns ett av de större opåverkade skogsområdena på Gotland.
- C. Stora arealer kalktallskogar, värdefulla lövmarker, stora arealer rikkärr.
- D. Mycket rik epifytisk lavflora med en förekomst av bl a *Arthonia zwackhii*, som förmodligen är en av de större i världen.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att det får förbli i stort sett oexploaterat och att den nuvarande markanvändningen, bl a betning, bibehålls.

Områdets värden påverkas negativt av kalavverkningar och om det ökande friluftslivet inte kan kanaliseras till de mer oömma delarna samt av fritidsbebyggelse och täktverksamhet inom området.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området är till sin huvuddel upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Huvuddelen av området är naturreservat, Hall-Hangvarreservatet (1967).

Området berör område av riksintresse för friluftslivet nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 4) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8004 8-1,3,8).

Stora delar av området är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Mycket höga och välutbildade klintar kännetecknar området, dels i form av kustklintar vid Hallshuk och mellan Irevik och Häftingsklint, dels i form av inlandsklintar norr om Nors (Norsklint och Grönbjäragsklinten), sydväst om Halls fiskeläge (Jänklinten), norr om Västös vid Helendeskog och i Klinthagen. I klintarna finns ofta grottor utsvarvade såsom i Jänklinten, Norsklint, vid Sigsarvestrand och Svarthäll samt i Klinthagen. Raukar förekommer i klintbranten sydväst om Halls fiskeläge, vid Sigsarvestrand och i Klinthagen. De delar av kuststräckan som inte uppvisar klintar har en mycket utpräglad strandvallsmorfologi, och i en zon närmast stranden har strandvallarna längs stora kuststräckor karaktären av klappervallar.

Litorinagränsen och Ancyclusgränsen finns utbildade i området, den förra huvudsakligen i form av ett erosionshak i klintarna. Ancyclusgränsen i form av en mäktig strandvall på höjdpartiet väster om Verkmyr som en ringformad vall som innesluter ett litet område på Norsklint.

Höjdområdena domineras av hällmark som huvudsakligen är glest skogklädd, men stora öppna hällmarksområden förekommer också. Västekologiskt intressanta och floristiskt rika kalkhälltallskogar dominerar större delen av området. Vid klintens fot ligger en rad tuffuppbbyggande källor och källkärr.

Verkmyr hyser på myrvidden en vegetation av ag med inslag av tråd- starr och bunkestarr. Kantzonen domineras till största delen av axag. Också på Stigmyr domineras myrvidden av ag medan knappag och högstarr dominerar i kantzonen. Svärdrkrisla, alpnäcklar och myggnycklar är några av områdets intressanta växter.

Innanför naturreservatet Hall-Hangvars markanta klintlutning utbreder sig ett plåtåndslandskap med betesmarker, åkrar, myrar och skogar i mosaik. Vegetationen är mångformig och vissa myrpartier är mycket orkidérika.

I direkt anslutning till naturreservatet Hall-Hangvar utbreder sig ett åker- och beteslandskap vid Häftings. Den odlade marken omges av stenmurar, och gärdesgårdar kantar vägen.

Lövmarkerna i Hall är koncentrerade till de centrala delarna av socknen. Hela området är varierat och innehåller både öppna hagmarker och slutna lövskogsbestånd, som till stora delar är betade. I vissa områden är trädskiktet mycket blandat med t ex asp, björk, ask, ek, tall och gran. Lönn finns sällsynt. Dominerande ädellövträd är ask och ek. Askar med hamlingssår är vanliga och sällsynt förekommer även gamla lönnar med hamlingsspår. Hassel är vanlig i buskskiktet och ställvis förekommer mycket gamla hasselbestånd. Lavfloran är välundersökt och sammanlagt har 15 rödlistade arter påträffats, varav flera är sällsynta både i ett nationellt och regionalt perspektiv. Området hyser också en mycket rik population av *Arthonia zwackii*, troligtvis Gotlands största och kanske också världens största.

Under svampinventeringen 1997 påträffades några sällsynta arter, främst i ett regionalt perspektiv, trots den magra svampsäsongen. *Collybia erythropus* var tidigare endast känd från en gammal lokal på Gotland. Den finns annars främst i Skåne. I Kyrkänget finns ett bestånd av den rödlistade orkidéen salepsrot.

Fågelfaunan har vildmarkskaraktär med förekomst av trana, korp m m.

Området erbjuder fina naturupplevelser med goda vistelseytor och sevärdheter bl a i form av utsikter med storslagna vyer. Området är väl tillgängligt.

Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng, annan öppen utmark, betad skog och alvar. Naturbetesmarkerna med arter som backtimjan, kustarun, majviva, darrgräs, vildlin och jordtistel. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, alvarhed av hällmarkstyp, fuktäng av kalktyp, tallskog av kalkörttyp. Myrar i västra Hall-Hangvar är mångformiga och representativa med kärr, fukthedar, sumpskog och källkärr. Området har en rik flora och fauna.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J3D01-05, 07, 09, 12--13, 7J4D01-06, 7J4E01--04, 06--19, 7J5E01--04 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*

Johansson, P. 1998: *Gotlands lövmarker: Förslag till värdekärnor i större landskapsavsnitt och som punktojekt*. – Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1973: *Hall-Hangvar. Växtekologisk inventering som underlag för skötselplaner*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09016**

Områdesnamn: **IREVIKEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV, Mittpunkt: 7J 3d 00

Areal: 70 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118/117, Ihreån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

ravin		
vattendrag		fauna
sandstrand		flora

Värdeomdöme: Aktiv ravinbildning där Ireåns nedre del skär genom djupa lager sand och grus. Vattendraget är meandrande och meandringen har på ett par ställen skapat avsnörda meanderbågar, s k korvsjöar. Den enda gotländska häckplatsen med kända återkommande häckningar av kungsfiskare. Bäckravinen har ett rikt fågelliv. Gotlands rikligaste bestånd av havsöring finns i Ireån. Ireåns ravin är både geomorfologiskt och botaniskt intressant. Forskning på havsöring pågår. Östra delen av Irevikens strand hyser en rik förekomst av den akut hotade arten näbbtramört.

Huvudkriterier:

A. Ostörd ravinbildning med väl utvecklade nipor. Nipskärningen är den mest markanta på Gotland och uppvisar ett flertal vetenskapligt betydelsefulla lagerföljder. Ireviken är en unik bildning i gotländsk kustnatur.

B. Ireåns nedre del är det största örörda vattendraget på Gotland.

C. Den enda gotländska häckplatsen med kända återkommande bosättningar för kungsfiskare. Bäckravinen har ett rikt fågelliv.

Stödkriterier: Naturlighet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att nipskärningen även fortsättningsvis skyddas. Området påverkas negativt av ett alltför intensivt friluftsliv och om omgivande klintar och strandpartiet inte kan hållas fria från ytterliggare exploatering. Ingrepp som kulvertering eller förändringar av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen,

tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar och skogsavverkning längs vattendraget medför att områdets naturvärde skadas.

Säkerställande: Området är till sin huvuddel upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Berörda kustavsnitt omfattas av stranskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Områdets huvuddrag: Ireviksdalen genomrinnas av Ireå (SMHI V 641641-166587) som dränerar Tingstädeträsk och Elinghems-myr. Den skär sig djupt ner i Ireviksdalens litorala och eoliska sediment och har utbildat en djup ravin. Området omfattar området kring den ca 1 km långa delvis brant forsande ån från länsväg 149 till havet samt själva strandpartiet i Ireviken. Vattendraget uppvisar stor heterogenitet och lugna, djupa partier omväxlar med grunda, strömmande. I vattendraget råder optimala förhållanden för lekande och uppväxande öring. Här finns även mycket goda ståndplatser för äldre öring. Havsöring förekommer rikligt. Beståndet är storvuxet och bedöms ha stort skyddsvärde med få motsvarigheter i länet. I Ireå pågår forskning på havsöring. Målet med forskningen är bl a att kartlägga de olika stammarnas populationsdynamik och genetiska status.

Kungsfiskare har flera gånger konstaterats häcka här, den enda gotländska häckplatsen med kända återkommande häckningar. Upp till 5 strömstarar övervintrar regelbundet här. Tidigare hade mindre strandpipare en säker häckplats vid åmynningen. Det är ett rikt småfågelliv i bäckravinen.

Irevikens ravin genom sandlagren upp mot kvarndammen är både geomorfologiskt och botaniskt intressant. Rika källkärr finns också.

På sandstranden finns en stor lokal för gotlandssolvända, en av de mycket fåtaliga ståndorterna på sandig mark som denna växt har på ön. I östra delen av Ireviken finns en mycket rik lokal för näbbtrampört.

Irevik är intensivt utnyttjat för bad och kortare promenader längs stranden.

Anmärkningar:

Referenser:

- Bergquist, B., 1996: *Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/ stammar.*
- Fiskeristyrelsen, 1984: *Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.*
- Fiskeriverket, 1988: *Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.*
- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010.*
- Järvi, T., Fiskeriverkets Sötvattenlaboratorium, pers, med.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09017**

Områdesnamn: **FILEHAJDAR, HEJNUM HÄLLAR OCH KALLGATBURG**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV och NO, 7J SV och NV, 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J Oe 11

Areal: 8 043 ha varav 460 ha sjö och 7 583 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

berggrundsmorfologi, jordartsstratigrafi, ås, strandvallar, frostmark, hållmark		flora
skogslandskap	kalktallskog	flora
naturbetesmark		flora
våtmarkskomplex	rikt soligent kärr	flora
	sumpskog	
	tidvis översvämmad mark av våttyp	
	fukthed	
våtmarkskomplex	komplex av fuktiga marktyper	flora
	rikt topogent kärr	

Värdeomdöme: File Hajdar, Hejnum hållar och Kallgatburg utgör en unik företeelse i gotländsk natur. I området finns det största sammanhängande våtmarksområdet på Gotland. Våtmarkerna är av en speciell blekevåttyp som inte förekommer på övriga ön. I området finns Gotlands största sammanhängande hållmarkskomplex. Tingstädeåsen intar en nyckelställning vid studier av inlandsisens avsmältningsförlopp. Sedimentlagerföljden i Tingstädeträsk har stort vetenskapligt intresse. Området har högt floristiskt värde och orörda våtmarker. Grodvät är ett botaniskt värdefullt våtmarkskomplex vid Tingstäde träsk med även andra värden som rika soligena kärr, stränder och fuktiga örtrika tallskogar. Kallgate består av våtmarkskomplex med skogmyr miljö, våtar, fukthed och källkärr och har

mycket höga botaiska värden. I området finns ytterligare ett antal våtmarksområden som erhållit klass 1 i våtmarksinventeringen, nämligen Stora Pusmyr, Smabrunnar och Hojmyr.

Området torde hysa den största förekomsten av ringlav på Gotland. Under nyckelbiotopinventeringen påträffades flera rödlistade arter i områdets kalkbarrskogar, bl a svartgrön spindling, brandtaggsvamp och lilaköttig taggsvamp. I lövmarker har påträffats bl a cinnoberfläck, liten ädellav, ädellav och rikfruktig blemlav.

Vid Klints i Othem har påträffats följande rödlistade insekter: *Gnorimus nobilis* (Hk 2), *Plegaderus caesus* (Hk 4), *Pseudocistela ceramboides* (Hk 4) (Nilsson, 1997).

Huvudkriterier:

A. Våtmarksområdet Hejnum Kallgate är Gotlands största våtmark och består av unika blekevätar som inte finns i övrigt på Gotland. Området hyser för Sverige och möjligen Europa unika växtbiotoper. Tingstädeåsen intar en nyckelställning vid studier av inlandsisens avsmältningsförlopp. Sedimentlagerföljden i Tingstädeträsk har stort vetenskapligt värde. Filehajdar, Hejnumhällar och Kallgate är Gotlands största sammanhängande hållmarkskomplex.

B. Området är Gotlands största sammanhängande vildmarksområde med en mängd olika naturtyper. Området är föga påverkat. Högt floristiskt värde och orörda våtmarker.

C. Unika blekevätar, källmyrar. I området häckar bl a brun kärrhök och trana.

D. Området har en rik och omväxlande flora med inslag av mycket sällsynta arter. Mycket rika förekomster av blodtopp, vätögontröst och brun ögontröst.

E. Området uppvisar genom sina unika naturtyper stor säregenhet.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att ytterligare täktverksamhet inte tillåts. Att det militära övningsområdet ej utvidgas. Områdets värden påverkas negativt av dikningar, ovarsam körning, kalhuggning och bebyggelse.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området är till sin huvuddel, utom Tingstädeträsk, upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ingår som ett typområde i Internationella Hydrologiska Dekadens (IHD:s) världsomspännande nät av undersökningsområden.

Kallgatburg är naturreservat (1957).

Tiselhagen är naturreservat. Beslut 11-8-1997.

Tingstädeträsk omfattas av strandskydd 100 m.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 13) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 13-17).

Bojsvätar och Filehajdar är Natura2000-områden (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Ett vidsträckt och rikt varierat naturområde med i första hand olika hållmarkstyper. Tingstädeåsen är Gotlands största grusås och med sin komplexa uppbyggnad intar den en nyckelställning vid studier av inlandsisens avsmältningsförlopp på norra Gotland. Belägen i anslutning till Tingstädeåsen och på en nivå ovanför Ancyclusgränsen har sedimentlagerföljden i Tingstädeträsk (SMHI S 640431/166731) stort vetenskapligt intresse. Filehajdar, Hejnum hällar och Kallgate bildar Gotlands största sammanhängande hållmarkskomplex och dess olikartade och storslagna utformning, i kombination med de mycket varierande geologiska företeelser som här förekommer, gör att området intar en särställning bland gotländska hållmarkskomplex.

Vegetationen på hållmarkerna är anpassad till de speciella betingelser som det tunna och ojämnt fördelade jordlagret medför. Gles martallvegetation präglar området, och markvegetationen är floristiskt väldifferen-tierad med inslag av bl a ett stort antal orkideer, nipsippa, svärdrissla m m. Våtmarker av olika slag intar stora arealer, och i synnerhet översilningskärr och våtar sätter sin prägel på området. Här finns den större av öns två guckuskolokaler. Buskvegetationen domineras av en. På enbuskarna har noterats en mycket rik förekomst av ringlav.

Tingstädeträskets strandområden hyser en mycket rik och varierande vegetation. Bl a finns här den största förekomsten av brunögontröst, en art som i Sverige endast finns på Gotland.

Innan vattennivån i Tingstäde träsk höjdes, häckade här ett flertal rariteter. Sjön har även betydelse som rastplats för änder. I hållmarksområdet har fågelfaunan vildmarkskaraktär, och här förekommer bl a en av länets största spelplatser för orre.

Efter beslut av regeringen har bergtäkt i stor skala tillåtits i Filehajdars centrala del.

Naturreservatet Kallgatburg har främst avsatts för sitt stora bestånd av idegran. Det omfattar en mindre del av det stora myr- och våtrika hållmarkskomplex, som från Forsviden i norr sträcker sig söderut mot Hejnum hällar och Kallgate.

Vegetationen i reservatet domineras av källvattenpåverkade rikkärr med intressant flora. På en strandvall i anslutning till myrområdet finns en av vårt lands rikaste förekomster av idegran.

Fågelfaunan är representativ för länets myr- och skogsområden.

En delvis spångad strövstig ger tillsammans med informationsblad vid startpunkten en lättillgänglig inblick i reservatets naturförhållanden. Hejnum hällar är en representativ och välbevarad betesmark av alvartyp med bitvis art- och individrika växtsamhällen med arter som backtimjan, St pers nycklar, blodnäva, fältsippa, backsmultron, vildlin och småfingerört. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av hållmarkstyp.

Grodvät är ett botaniskt värdefullt våtmarkskomplex vid Tingstäde träsk med värden som rika soligena kärr, stränder och fuktiga örtrika tallskogar. Kallgate består av våtmarkskomplex med skogsmiljö, våtar, fukthet och källkärr. Området är även botaniskt värdefullt. Vid Stora Pusmyr finns ett rikt topogent kärr. Smarbrunnar är en våtmark med värde av våtmarkskomplex och komplex av fuktiga marktyper. Området är botaniskt värdefullt. Hojmyr har värdet av våtmarkskomplex och flora. Vid Hejnum Kallgate finns ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex, soligent kärr och flora.

Anmärkningar: Beskrivning av strandvallarna och frostmarken saknas. VMI-ID: 7J0D01(Msp) 6J9E01, 05, 09 (Msp) 7J1E02, 7J1E05, 7J2E04, 7J0E09

Referenser:

Bjørndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Högström, S., 1985: *Tingstäde träsk. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Högström, S., 1985: *Tingstäde träsk. Kompletterande botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Högström, S., 1985: *Tingstäde träsk. Ornitologisk översikt*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
Länsstyrelsen Gotland.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Nilsson, S. G., 1997: *Fynd av rödlistade arter i områden med hålträd på Gotland 1997*.
- Petersson, J., 1985: *Tingstäde träsk. Ornitologisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09018**

Områdesnamn: **DAGGHAGEN OCH HAMMARSÄNGET**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 1g 11

Areal: 408 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Hällmarker, räfflor, strandvall (Ancylus- och Litorinavallar), karst, rullstensås, hällmarker.

Riksvärde

	äng	flora
	ädellövskog	flora
våtmarkskomplex	sumpskog	fauna

Värdeomdöme: Området omfattar ett vidsträckt område med ädellövskog, sumpskog samt hävdad träd- och buskbärande äng. Hammarsänet är ett av Gotlands största ängen. En rik miljö med varierande livsbetingelser. Ur ornitologisk synpunkt är ängten en biotop värd att bevara. Representativ och välbevarad träd- och buskbärande äng med arter som backsmultron, svinrot, S.t Pers nycklar, blodnäva, vildlin, slätterfibbla och rosettjungfrulin.

Huvudkriterier:

- A. Välutvecklad sumpskog med förekomst av många naturliga strukturer. En av Gotlands största hävdade ängsmarker.
- B. Stort sammanhängande skogsområde med förekomst av strukturer som antyder hög grad av naturlighet.
- C. Ett stort hävdad träd- och buskbärande änge. Förekomst av flera rödlistade lavar. Värdefull fladdermusfauna.

Stödkriterier: kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängten hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering. Att sumpskogen inte avverkas eller utsätts för hydrologisk påverkan.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 9) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 10-55).

Områdets huvuddrag: Områdets kärna utgörs av det slätterhävdade Hammarsänget som är omgivet av mer eller mindre igenväxande lövmarker. Hammarsänget utgör ett av största hävdade ängena på Gotland. Representativ och välbevarad träd- och buskbärande äng med arter som backsmultron, svinrot, S:t Pers nycklar, blodnäva, vildlin, slätterfibbla och jungfrulin. Vanliga vegetationstyper är örtrik friskäng och friskäng av skogsnävatyp. Ängten är ett välhävdat, ekdominerat änge med stora flacka slätter kantade av vastar, dungar och grupper av träd och buskar. I vissa delar är dock ängensstrukturen mera mosaikartad. I buskskiktet dominerar hassel med inslag av hagtorn och vildapel. Ängens västra del är tämligen igenvuxen. I norra delen av ängen ligger några våtar. Området ligger nära Vägumeviken och omges i norr, öster och söder av barrskog, delvis barrsumpskog. Trädskiktet domineras av ek, många med vida kronor. Spår av hamling syns främst på områdets askar. Mikroklimatet är troligtvis stabilt med hög luftfuktighet, och lavfloran är yppig med rika förekomster av t ex lunglav *Lobaria pulmonaria*. Totalt 17 rödlistade lavar är kända från området som hyser påtagligt rika förekomster av vissa arter, t ex *Bacidia rosella*, *Bactrospora corticola*, *Lobaria pulmonaria*, *Ramalina calicaris* och *Schismatomma pericleum*. På kalksten är *Gyalecta subclausa* och *Leptogium gelatinosum* påträffade. Rödlistade svampar som har påträffats i Hammarsänget är *Fistulina hepatica*, *Russula luteotacta* och *Tricholoma orirubens* (Elsa Bohus-Jensen, muntl.). Övriga rödlistade arter som påträffats i området är idegran, gotlandsmåra och grön sköldmossa.

Sumpskogen omfattar ett område av ca 40 hektar blandskog. Ett stort inslag av död ved i olika former och trädslag, såsom lågor, högstubbar och torrträd finns i området. Medelåldern bland träden ligger kring 130 år, men det finns äldre träd av flera tall. Lång trädkontinuitet och hög luftfuktighet råder, vilket bidrar till den mycket rika förekomsten av havstulpanlav visar.

Ahlén (1994) utpekar Hammarsänget med omgivningarna som en mycket värdefull lokal för fladdermöss.

Anmärkningar:

Referenser:

- Ahlén, I., 1994: *Gotlands fladdermusfauna 1993*. Länsstyrelsen i Gotlands län.
Bohus-Jensen, E., 1998: *Muntliga uppgifter*.
Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
Johansson, P., 1998: *Gotlands lövmarker: Förslag till värdekärnor i större landskapsavsnitt och som punktojekt*.
Länsstyrelsen i Gotlands län.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09019**

Områdesnamn: **LAXARE ÄNGE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, Mittpunkt: 7J 0f 10

Areal: 41 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
	kalkbarrskog	flora

Värdeomdöme: Hävdad ek-askänge med markant inslag av björk och hassel. Representativ och välbevarad träd- och buskbärande äng med arter som brudbröd, svinrot, vårbrodd, S:t Pers nycklar, rosettjungfrulin och darrgräs. En rik miljö med varierande livsbetingelser.

Norr om Laxareänet ligger ett område med kalkbarrskog med mycket höga naturvärden. Området hyser en värdefull lav- och svampflora.

Huvudkriterier:

- A. Vålhävdad träd- och buskbärande äng med lång kontinuitet. Kalkbarrskog med lång trädkontinuitet och gammalt trädsikt.
- C. Hävdad ek- och askdominerat änge med markant inslag av björk och hassel. Kalkbarrskog med förekomst av flera sällsynta och rödlistade arter, bl a cinnoberfläck liten ädellav
- D. Hävdad äng med rik flora. Kalkbarrskog med rik flora.

Stödkriterier: kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att änet hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering. Att kalkbarrskogen inte avverkas.

Säkerställande: Området är upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt friluftsområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 3-1).

Områdets huvuddrag: Hävdat ek-askänge med markant inslag av björk och hassel. Vegetationsstrukturen är mosaikartad. Här och var förekommer fuktiga partier i form av våtar. Husgrunder och stenvastar utgör gamla kulturlämningar. I söder och väster omges ängset av igenväxande ängsmarker

Ängset utgör ett välbesökt utflyktsmål under vår och försommar. vid Laxarve änge finns en representativ och välbevarad träd- och buskbärande äng. Vanliga vegetationstyper är friskäng av skogsnävatyp och svinrotäng. Växtsamhällena är art- och individrika, och bland de hävdgynnade arterna förekommer brudbröd, svinrot, vårbrodd, S:t Pers nycklar, rosettjungfrulin och darrgräs

Området hyser många intressanta nyckelbioper.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09020**

Områdesnamn: **BOGEVIK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, 6J NV och NO, Mittpunkt: 7J 0f 02

Areal: 278 ha varav 202 ha vatten och 76 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118, Snoderån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Moränryggar

Riksvärde

sjö		fauna
våtmarkskomplex	strandäng	

Värdeomdöme: Ett betydande reproduktionsställe för ett stort antal sjöfåglar. Gotlands största skrattnåskoloni. En av de art- och individrikaste insjöarna på Gotland. Moränryggarna är av betydande vetenskapligt intresse. Bogevik är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex och strandäng. I området finns även topogent kärr och fukthed. Området har en rik fågelfauna.

Huvudkriterier:

- A. Artrik kalksjö med väl utvecklad strandängsvegetation.
- B. Sjön är till största delen opåverkad av fysiska ingrepp.
- C. Limnogen strandängar.
- D. Art- och individrik sjö.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att området närmast sjön ej exploateras. Området påverkas negativt om inte besökare kanaliseras till lämpliga platser.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Bogevik omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr 4.1 Gotlandskusten.

Områdets huvuddrag: Bogevikens (SMHI S 640061/167845) stränder består av flack moränmark. Antydning till strandbarrikadbildning förekommer. Långsträckta moränryggar i isrörelseriktningen bildar uddar i norr och söder samt små öar däremellan. Ryggarnas uppbyggnad är oklar och geologiskt svårtolkad.

På en rad små holmar i sjöns mitt och i dess landfäste i vassområdet i norr finns en av Gotlands största skrattnåskolonier med upp till 2 000 häckande par. Sjön har en mycket rik förekomst av knölsvan. Svanen häckar här i koloni, vilket är ett ovanligt beteende för knölsvan.

I skrattnåsarnas hägn häckar 30-35 andra arter sjöfåglar, vilket gör Bogevik till en av de art- och individrikaste insjöarna på Gotland i dag. Bl a finns här knölsvan, grågås, skärfläcka, småtärna, mindre strandpipare och silvertärna.

Här har också setts rastande kungsfiskare, smådopping, mindre sångsvan m m.

Mellan lotsplatsen och Sjuströmmar finns ett litet strandområde som sommartid är intensivt utnyttjat för bad, camping och bollspel. Bogevik är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex och strandäng. I området finns även topogent kärr och fukthed. Området har en rik fågelfauna.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J0F01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 9-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09021**

Områdesnamn: **MILLUMTRÄSK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV och NV, Mittpunkt: 7J 1d 42

Areal: 23 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust- och havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

myrkomplex	topogent kärr	flora
------------	---------------	-------

Värdeomdöme:

Millumträsk hyser en av världens största populationer av den lilla orkidén gulyxne. Millumträsk är en liten del av den dikade och kanaliserade Ellinghemsmyr. Millumträsk har undgått att förstöras av markavvattning.

Huvudkriterier:

- C. En av landets allra största förekomster av den rödlistade orkidén gulyxne.
- D. Millumträsk hyser många växter som är sällsynta på Gotland eller i hela landet.

Stödkriterier: raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att området inte utsätts för ytterligare hydrologiska störningar. Området påverkas negativt av utdikning. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens botaniska inventering 1984.

Millumträsk är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Millumträsk utgör en relativt opåverkad del av den utdikade Ellinghems myr. Fastigheten Bryor 4:12 består av själva Millumträsk med omgivande skog. Här har påträffats en lång rad för Gotland eller för hela landet mycket sällsynta växter. Träskytan är sommartid helt uttorkad och består i sin centrala del av bleke. Denna jämte den omgivande, icke trädbevuxna marken sluttar svagt

mot VSV. På blekeytan förmår endast få växter att leva, främst ärtstarr, grönstarr och tagelsäv. Utanför blekeytan finns en mer eller mindre sluten vegetation av källkärrväxter med axag, majviva, storsilesår och tätört. Särskilt anmärkningsvärd är den rika förekomsten av myggnycklar (gulyxne). Ca 1 000 blommande skott har påträffats, vilket gör lokalen till den tveklöst rikaste av de cirka 20 som ännu finns kvar på Gotland. I övriga landet finns myggnycklar främst i Skåne, Uppland och på Öland och hotas på många håll. Av mindre källkärrsbundna arter i denna miljö må nämnas blåtåtel, vass, slätterblomma och knappag. I de små rännilar som uppstår under vinterhalvårets rikare vattenföring växer brunögontröst, en för Gotland unik form som är känd från ett fyrtiotal av öns källkärr.

Den trädlösa myrvidden omges på alla sidor av skog. I N och NO dominerar skogen av tall, medan det i S och V finns rikare inslag av björk, sälg och brakved. Märkligt är att skogen öster och sydost om det kalkrika källkärret hyser flera kalkskyende och för Gotland mycket sällsynta växter. I två större bestånd växer här odon som möjligen endast finns på något ställe till på ön. Spridd i skogen och på myrkanten finns ullsäv som har omkring fyra andra gotländska lokaler. Vidare finns ett litet bestånd av lopplummer, som har rikare bestånd omedelbart nordväst och öster om den aktuella fastigheten. Arten har bara ett fåtal kända förekomster på Gotland.

Slutligen finns i anslutning till odonförekomsten också kråkbär, som har få lokaler på Gotland.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J1D03

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Botanisk inventering*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 10-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09022**

Områdesnamn: **IREVIK-NORDERGRAVAR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV och NV, 6I NO, Mittpunkt: 7J 0a 44

Areal: 2 475 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust- och havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Klintkust med branta stup som överstiger 20 meters relativ höjd.

Riksvärde

sedimentärberggrundsstratigrafi, klintkust, raukar, klapperfält, strandvallar		flora
myrkomplex	soligent kärr	flora
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
kärrkomplex	topogent kärr	flora.
Våtmarkskomplex	tidvis översvämmad mark	flora
	topogent kärr	

Värdeomdöme: Klintkusten är utomordentligt väl utbildad. Området i sin helhet uppvisar så växlande företeelser att det har ett stort intresse ur geologisk synpunkt. Ireviken och Lickershamnsviken intar en särställning som unika bildningar i Gotlands kustnatur. Klintarna har stort värde vid berggrundsstratigrafiska och paleontologiska studier. Området Nyhamn-Lusklint-Lundsklint i Lummelunda hyser Gotlands allra äldsta berggrund ovan vattenytan och tillhör de internationellt viktigaste referenslokalerna för stratigrafi på Gotland. Hela Irevikens sydsida, från Tretrivsklint till Snipklint är av största intresse som referenslokal för berggrundsstratigrafi.

Området har ett av Gotlands mest utpräglade våt- och sankområden.

Området har häckplatser av riksintresse samt ett värdefullt havsöringsbestånd.

Mycket värdefullt strövområde av unik karaktär med långa relativt ostörda kuststräckor. Värdet är stort för förståelsen av landskapets uppbyggnad. Området har stora skönhetsvärden. I området finns ett

antal våtmarker med mycket höga naturvärden som erhållit klass 1 i våtmarksinventeringen. Till dessa områden hör Grausne källmyr, våtmarksstråken vid Vale, Raudklintsvät och Balsklintsmyr.

Huvudkriterier:

- A. En vackert utbildad och mycket storslagen klintkust. Området är ur geologisk synpunkt av stort intresse. Klinterna uppvisar enastående skärningar i berggrunden och dessa är magnifika ur stratigrafisk och paleontologisk studiesynpunkt. Mycket skyddsvärda källmyrar. Vetenskapligt sett mycket värdefulla vattenrännor och sipperytor i mörgelstensbranter.
- C. Våtmarkerna hyser flera sällsynta växtarter. I området finns några förekomster av vimpelmossa, en art med ytterst få växtplatser i världen.
- D. Området hyser flera miljöer med mycket rik flora.
- E. Gotlands mäktigaste kustklint, i vilken Gotlands största rauk ingår. Kolossala rasmassor och mycket väl utbildade klapperfält. Ett av Gotlands ståtligaste strandvallslandskap. Områdets värde är stort för förståelsen av landskapets uppbyggnad och är ett ovärderligt strövområde.

Förutsättningar för bevarande: Att ytterligare exploatering sker restriktivt och på ett sådant sätt att ej företeelser med uppenbart naturvårdsintresse påverkas.

Området påverkas negativt om ytterligare täktverksamhet tillåts och om inte ytterligare bebyggelse sker restriktivt och i första hand där naturen redan är påverkad.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området är till sin huvuddel, t o m Rönklint, upptaget i kommunens markdispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde och vid kusten som värdefullt friluftsområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Inom området ligger naturreservaten Jungfruklint (1930, 1976) och Brucebo (1970) samt naturvårdsområdet Grausne källmyr (1978).

Berörda kustavsnitt omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Grausne källmyr, Björkume och Brucebo är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Irevik-Själso

Kuststräckan får sin karaktär av den mäktiga kustklinten, som når en höjd av upp till 40 meter. Klintnäsor framträder vid Snipa, Storbrut, Jungfruklint, Stuklint, Balsklint, Raudklint, Rönklint, Lunds klint och Lusklint. Naturreservatet Jungfrun har länets största rauk. Den mäter 11,5 meter över markytan uppe på plattan och 26 meter över havet, vilket är 1 meter under Litorinahavets högsta gräns i trakten. Rauken består huvudsakligen av revkalk. Klapperfält med väl utbildade strandvallar finns nedanför klinten norr om Garde, längs kusten vid Lickershamnsviken och Irevik samt slutligen vid Allstädar, där ett av länets vackraste strandvallskomplex ligger. I klintslutningarna tränger på många ställen grundvatten fram i form av källor, flera med kalktuffavsättning. Väster om Lundbjärs finns stenströmmar i den av vittringsjord täckta klinten. SV Irevik utbreder sig ett extremt hållmarksområde

av karst-karaktär. Här är strukturmark vanlig. Innanför Stenkyrkehuk finns ett omfattande våtmarkskomplex med dominans av våtar.

Vegetationen kännetecknas i stort av olika typer av tallskogsgomar med rikligt inslag av våtmarker. Bland tallskogarna finns goda exempel på grusdominerade typer. Här finns också mjölondominerade tallskogsgomar med stort inslag av strandväxten klöverört. Tallskogarna innehåller på många ställen floristiska celebriteter. Så växer t ex den stora skogsliljan vid Stenkyrkehuk och N Lummelundsbruk, och vid Stenkyrkehuk förekommer även alpnäcklar och knärot. Våtmarkerna har oftast källkärrskaraktär och arter som brunögontrost bör framhållas som särskilt intressanta. På hällmarkerna SV Ire växer bl a gotlandssolvända, stenmalört, grenig sandlilja, gotlandsnarv och rikligt med orkidéer, bl a salepsrot. Vid Lummelundaåns utlopp (SMHI V 640497-165468) växer den sällsynta luddvedeln. I flera år finns en sällsynt hybrid mellan källfräne och bäckfräne.

Fågellivet längs klintkanten och på myrar och hällmarker i dess närhet har vildmarkskaraktär och här förekommer bl a korp och trana. Längs områdets åar kan man få se kungsfiskare och vintertid strömstare. Där är även småfågelfaunan rik. I anslutning till myrar förekommer inom området blodigel och storfläckig snok. I Lummelundaån nedanför grottan finns bestånd av havsöring.

Naturreseptatet Brucebo

Området uppvisar ett koncentrat av gotländska naturtyper. I den markanta klinten har grottor utsvarvats. Strax nedanför klinten framrinner källor på ett flertal ställen och i anslutning till dessa finns väl utvecklad översilningsmark.

Vegetationen utgörs på fastmarken till stor del av tallskog med mjölon, blåsippa, svartoxbär, tibast m m i fältskiktet. Vid källorna har källkärrvegetation utbildats med förekomst av hybriderna mellan källfräne och bäckfräne, ängsnäcklar, sumpnäcklar, flugblomster, kärrknipprot m m.

Fågellivet är rikt i kustområdet vid Skansudd och tillträdesförbud råder under häckningssäsongen.

Lokalen utgör ett välbesökt exkursions- och utflyktsmål inom cykelavstånd från Visby. En naturstig finns anlagd inom resevatet och en tryckt guide redovisar områdets natur.

Kohlens kvarn-Nordergravar

Hög klintkust där klinten ofta är utbildad i avsatser med hyllor på olika nivåer. Långa serier av strandvallar finns bl a S Kohlens kvarn och SSV Snäckgårdsbaden. Strax S vändplatsen vid Snäckgårdsbaden har ett stort berggrundsparti rasat ut från klinten. Bäckraviner och källor finns bl a vid Kohlens kvarn. I området växer floristiskt intressanta arter som vitoxel, gotlandshaverrot och rönnoxel. Murgrönarik kalktallskog utbreder sig på flera ställen. I de små källkärrarna i Åhsbergska hagen växer orkidéer, axag, kärrlilja, fjälltätört m fl källkärrarter samt småvänderot.

Flundreviken utgör en riksintressant övervintringsplats för becksiner, vattenrall, alförrädare m m.

Området utgör ett mycket flitigt utnyttjat närrekreationsområde för Visby.

Anmärkningar: VMI-ID: 7J2C01 (Msp) 7J2B02, 7J2B07, 7J2B08

Referenser:

- Björndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogsgomar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1987: *Björkume 1:4, Lummelunda. Kärlväxtinventering*.
Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 11-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09023**

Områdesnamn: **LUMMELUNDAGROTTAN MED SLUKHÅL**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV och NV, Mittpunkt: 7J 0b 40

Areal: 24 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängform: Karst.

Riksvärde

karst, grotta		
---------------	--	--

Värdeomdöme: Lummelundsgrottan är en av landets längsta grottor och är av mycket stort geovetenskapligt intresse. De geovetenskapliga värdena består främst av ovan- och underjordiska karstbildningar. Utöver den rika förekomsten av kalcitutfällningar finns i grottan högggradigt intressanta sediment. Dessa två typer av avlagringar kan få stor betydelse vid geologiska tidskorrelationer. Kalcitutfällningarna är de förnämsta i landet såväl kvantitativt som kvalitativt.

Djurlivet i grottbildningarna är av högt vetenskapligt värde ur invandrings- och utvecklingssynpunkt.

Huvudkriterier:

A. Lummelundagrottan är en av landets längsta grottor, och den sammanlagda längden av de hittills karterade grottorna uppgår till över 3,2 km.

Lummelundagrottan är av mycket stort vetenskapligt intresse. Utöver den rika förekomsten av olika slags kalcitutfällningar (droppsten o dyl) finns i grottan högggradigt intressanta sediment. Dessa två typer av avlagringar kan få stor betydelse vid geologiska tidskorrelationer. Kalcitutfällningarna är de förnämsta i landet såväl kvalitativt som kvantitativt.

Stödkriterier: Representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att den nuvarande markdispositionen i stort får fortsätta och att visningsverksamheten även framdeles kan begränsas. Områdets värden påverkas negativt om slukhålerna täpps igen och om ett kontinuerligt vattenflöde inte kan tillförsäkras.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Områdets huvuddrag: Lummelundagrottan, som är en av landets längsta grottor, består av ett system av grottsalar som sträcker sig närmare 1 km in i berget. Grottorna har uppkommit genom kemisk och mekanisk erosion hos rinnande vatten. Surt nederbördsvatten har sökt sig ner i sprickor i berggrunden och utlöst kalk, varvid sprickorna vidgats. Härvid har även rent mekanisk erosion hos det rinnande vattnet verkat.

Totalt har ca 3,2 km grottgångar karterats, men det är ingen tvekan om att ytterligare gångar kommer att upptäckas framöver. Större delen av Lummelundaströmmens underjordiska lopp är ännu outforskat.

Det verkande vattnet härrör från Martebomyr, som under en lång sträcka avvattnas subterrant (underjordiskt). På kanalbotten förekommer under sträckan 650 till 1500 m västnordväst om Kanalen ett stort antal slukhål. Vid normal- och lågvattenföring rinner allt vatten ner i det övre, stora slukhålet, beläget 650 m västnordväst om Kanalen, och vid högre vattenföring träder successivt nya slukhål i funktion längre ner mot Lummelunds bruk. Vid extrem högvattenföring rinner en del vatten förbi det nedre sista slukhålet, beläget 1,5 km västnordväst om Kanalen.

Vattnet har följt kalkstenens horisontella skikt och successivt letat sig ner till lägre nivåer tills en hel serie av grotthyllor bildats. Nivåskillnaden mellan grottornas mynning vid Lummelunds bruk och det övre slukhålet i kanalen är ca 20 m. Vid nivån för grottornas mynning har man nått ner till mörgelsten, och i denna täta och relativt kalkfattiga mörgelsten finns inga förutsättningar för vidare kemisk vittring. I grottorna förekommer överallt olika former av utfälld kalk, dels droppstenar (s k stalaktiter och stalagmiter), dels andra typer av konkretioner, som klär väggarna. När grottorna började bildas är osäkert. De flesta geologer är av den uppfattningen, att grottorna existerade under den sista nedisningsperioden. Grottorna är för stora för att ha hunnit utbildas under postglacial tid. Lummelundagrottan är mycket omskriven. Den som framför allt undersökt grottan och erosionsprocesserna vid dess tillkomst är den kände grottforskaren Leander Tell.

En del av grottan förevisas för allmänheten och har blivit en av Gotlands mest kända turistattraktioner. Grottan besöks årligen av ca 100 000 besökare.

Anmärkningar: Området utökas till att omfatta vittringsformerna vid f.d. Storträsk.

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotland län, 1978: *Karstområdet med Lummelundagrottan vid Lummelunds bruk. Geovetenskaplig inventering*.

Länsstyrelsen i Gotland län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Åström, L.-E., 1986: *Grottor i Sverige*. STF Känn Ditt Land.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 11-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09025**

Områdesnamn: **SLÄTTFLIS-LANGES HAGE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, 6J NV, Mittpunkt: 6I 7j 44

Areal: 58 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Krasst, hållmark, väckning.

Riksvärde

berggrundsstratigrafi, karst		

Värdeomdöme: Extremt hållmarksområde. Kalkstenslagren visar anmärkningsvärda stupningsförhållanden som är av stort intresse för den berggrundsgeologiska forskningen. Praktexempel på långt gången karstvittring.

Huvudkriterier:

A. Extremt hållmarksområde med markanta karstprickor.

Stödkriterier:

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av ytterligare exploatering, kalhuggning, täktverksamhet och bebyggelse.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Slättflis-Langes hage är ett extremt hållmarksområde som utgör den sydvästra delen av det hållmarkskomplex som sträcker sig från Langes hage till Tors i Bro socken. Hållmarken är helt öppen eller blott glest trädbevuxen. Berggrundslagren är böjda på ett sätt som är ovanligt och som indikerar en berggrundsveckning. Hållmarken uppvisar karstprickor i ett långt framskridet

utvecklingsstadium. Flera av sprickorna är en halv meter breda. Ofta förekommer helt runda karsthål. Det välutbildade karstområdet saknar motsvarighet på den gotländska huvudön.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotland län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 29-2-2000)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09027

Områdesnamn: MANGSARVEÄNGET

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 7c 32

Areal: 3 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Äng på gammal inägomark som varit i hävd under mycket lång tid. Området uppvisar en mycket värdefull svampflora, sannolikt knuten till områdets långa kontinuitet som ängsmark.

Huvudkriterier:

- C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängset hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Mangsarveängset är en äng som ligger på underlag av moränmargel. Markförhållandena är friska. Några fuktiga samt ett par torrare avsnitt finns även i området. Ängen ligger på gammal inägomark och det finns skäl att anta att områdets hävdats med slätter under mycket lång tid, sannolikt över tusen år. Trädsiktet utgörs av ek, ask, lundalm, tall, björk och lönn. I busksiktet märks hassel, skogskornell, vide och hagtorn. Trädsiktet har under senare decennier blivit yvigare, vilket medfört att en del avsnitt blivit betydligt skuggigare. De solöppna ytorna har en mycket rik vegetation med darrgräs, svinrot, höskallra, gullviva, och brudbröd.

Området hyser en mycket intressant svampflora. En tryffel som hittats i området var ny art för landet, nämligen *Elaphomyces virgatosporus*. I ängset har även noterats bleksopp *Boletus impolitus*, naveltryffel *Elasmomyces (Hydnangium) krjukowensis*, aromatisk slemtryffel *Melanogaster broomeianus*, gallelriska *Lactarius*

acerrimus, gulnande blodkremla *Russula luteotacta*, luktvaxskivling *Hygrocybe quieta*, grönfläckig vinrisk *Lactarius semisanguifluus*, blek rökriska *Lactarius azonites*, pälsticka *Inonotus hispidus*, oxtungsvamp *Fistulina hepatica*, skumticka *Spongipellis spumeus* samt trådticka *Climacocystis borealis*.

Anmärkningar: Nummer i ängs- och hagmarksinventeringen: Ekeby 4.

Referenser:

Eriksson, G. 1976: Anteckningar om svampfynd på Gotland.— *Friesia* XI:2, p. 126-134.

Kers, L. E. 1997: *Elaphomyces virgatosporus* funnen i Sverige. — *Svensk bot. Tidskr.*, 91:25-36.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* —Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 11-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09028**

Områdesnamn: **LÖVMARKER PÅ CENTRALA GOTLAND** (5 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV och NO, Mittpunkt: 6J 8d 04

Areal: 93 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
skogslandskap	ädellövskog	flora

Värdeomdöme: I området finns lövmarker med ädellövskog med mycket lång kontinuitet. Dessa lövmarker har dokumenterat höga värden och hyser en mycket rik epifytisk lavflora. Här har bl a hittats mycket rikliga förekomster av laven *Arthonia cinnabarina*, som innan den hittades här förmodades vara utgången ur landet (hk 0). I området har även hittats en rad rödlistade svampar.

I området finns fyra hävdade ängar, Hörsne prästänge, Alvena lindaräng, Alvne 3:1 och Heimänge (Ängs- och hagmarksinventeringen: Hörsne 3, Vallstena 4 och 5 samt Bäl 6). Alvena lindaräng är en av Gotlands största hävdade ängar och har en mycket rik flora. Heimänge är också i mycket god hävd och har en rik flora.

Området hyser många intressanta nyckelbiotoper.

Huvudkriterier:

C. Lövmarker med lång kontinuitet och höga botaniska värden. Vålhävdade ängar med höga värden. Förekomst av svensk ögotröst.

D. Ett par av Gotlands finaste ängar med välhållen karaktär och mycket rik vegetation.

Stödkriterier: kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att hädad ängsmark även fortsättningsvis hävdas. Områdets värden påverkas negativt av alla former av exploatering. Att träd- och buskskiktet i ädellövskogarna bevaras.

Ädellövskogarna innehåller en lavflora som visar på lång trädkontinuitet i områdena. Det är därför av stor vikt att bevara gamla träd och träd med spår av klappning, liksom hässlen.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Alvena lindaräng är avsatt som naturreservat (1980). Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 13) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 24-4).

Alvena lindaräng är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Lövmarkerna omfattar fem delområden varav ett av dessa utgörs av två hävdade ängar. Övriga områden består av ädellövskog med lång kontinuitet i trädskiktet. I det större delområdet i Bäl finns även det hävdade Heimänet. Till de dominerande trädarterna hör ek, ask, lundalm och björk. I buskskiktet dominerar oftast hassel. Områdena har en mycket rik epifytisk lavflora med rik förekomst av bl a liten lundlav (hk 2), kornig nållav (hk 4), blek kraterlav (hk 4), almlav (hk 4), blanklav (hk 1) och mångfruktig blemlav (hk 4). Dessutom hittades laven cinnoberfläck (hk 0) som tidigare förmodats vara utgången ur landet. Bland rödlistade svampar som noterats kan nämnas saffransfingersvamp och olivjordtunga (båda hk 4).

Alvena lindaräng är ett drygt 6 ha stort änge som är i god hävd. Trädskiktet domineras av lind med inslag av ek, ask, lundalm, björk och asp och bildar talrika gläntor. Träden står ofta i anslutning till de många fornlämningar som i form av husgrunder och stämnar finns i området. Lindarna och en del askar hamlas på en höjd av tre meter. Buskskiktet domineras av hassel. Blomsterprakten är stor och minst 12 orkidearter är påträffade. Här finns även svensk ögontröst, en underart av vanlig ögontröst som i världen endast finns på Gotland. Till ängets häckfåglar hör kattugglan.

Heimänet är ett mycket välhävdad änge med höga värden. Trädskiktet domineras av ek och tall och i buskskiktet dominerar hassel. Till den rika kärlväxtfloran hör bl a svinrot, klasefibbla, tidigblommande höskallra och svensk ögontröst.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gustavsson, L., Jennersten, O., 1982: *Alvena lindaräng. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 11-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09029**

Områdesnamn: **GOTHEMHAMMAR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NO, Mittpunkt: 6J 8f 03

Areal: 60 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

fossil, klintkust, klapperfält, strandvallar		

Värdeomdöme: Vertebratfynden på Gothemhammar har internationellt intresse. Gothemhammar i övrigt är vackert och intressant utbildad. Strandlinjen är mycket intressant vid studier av sentida nivåförändringar och landhöjningsintensitet.

Områdets ovanliga naturtyp och dess närhet till fritidsbebyggelsen gör det intressant för friluftslivet.

Huvudkriterier:

A. Klintkust med rika fossilförekomster. Påtaglig landhöjning. Välutvecklade klapperstensvallar.

Stödkriterier:

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av terrängkörning, fritidsbebyggelse, kalhuggning och dikning.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Längs kusten gäller strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Områdets huvuddrag: På Gothemhammar går berggrunden i dagen i själva strandkanten. Ute på själva hammaren finns en låg kustklint. Även längre inåt land uppträder låga, strandgrusklädda klintsprång. En ganska hög jordtäckt klint sträcker sig från Sandkullen i sydost till trakten av Hammarbo, där den flackas ut.

Hela Gothemhammar är täckt av strandgrus och klapper med mycket markanta strandvallar. Närmast kusten bildar vallarna obehagliga klapperfält. På Inre delarna av Gothemhammar är strandvallarna täckta av skog.

Vid Bygnu flackas kusten ut, och häll- och moränmark dominerar. Enstaka strandvallar uppträder närmast stranden.

Vid Gothemsåns (SMHI V 639175/167679) mynning vid Åminne täcks marken av flygsand.

Den låga kustklinten på Gothemhammar är en berggrundsstratigrafiskt och paleontologiskt sett ytterst viktig lokal. På sträckan 1,2 till 1,6 km OSO skjutbanan uppträder i klinten en utpräglad erosionsyta mellan två kalkstenspackar, som ger sig tillkänna på så sätt att fossilen i den undre packens överyta är avhyvlade. I lager ovanför finns en av Gotlands allra rikaste vertebratfossilförekomster.

Vegetationen i området är mångformig. Vid fornborgen på Gothemhammar växer barrblandskog med stort inslag av röd skogslilja. Här finns även orkidén knärot. Längre söderut ligger en liten orkidérik myr samt ett litet agträsk.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 11-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09030**

Områdesnamn: **BOTVALDEVİK-BENDES**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NO, Mittpunkt: 6J 7f 03

Areal: 2 190 ha, varav 2 150 ha land och 40 ha sjö

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118, Snoderån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Strandvallar, flack kust.

Riksvärde

naturbetesmark		flora
	äng	flora
sjö		fauna
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora, fauna
	sumpskog	
	äng	flora

Värdeomdöme: Stort sammanhängande område som omfattar strandmarker från Gothemhammar söderut via Botvaldevik, Medebys bodar, Kyrkebingegrunn, Näsar, Djupåviken och Hammars i Norrlanda till Baju samt de stora våtmarksområdena Storsund och Djupå.

Området av riksintresse från både ornitologisk och botanisk synpunkt. Strandlinjen är intressant vid studier av sentida nivåförändringar och landhöjningen. I området ingår ängs- och hagmarksobjekten Gothem 8, 9, 13, 14, 15, 16; Norrlanda 8, 9, 10, 11, 12, 13 samt Anga 10, 11, 12, 13 och 15.

Storsund är en gammal havsvik som har snörts av och nu håller på att övergå till en myr. Området har värden av våtmarkskomplex, topogent kärr, flora och fauna. Näsar är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex och sumpskog. Strandängar vid Kyrkebingegrunn har värdet av våtmarkskomplex, sumpskog och flora.

Området hyser många intressanta nyckelbiotoper. Här har bl a påträffats arter som blylav, ädelkronlav, trådbrosklav och stor aspticka.

Huvudkriterier:

- A. Välutvecklade ornitologiskt och botaniskt betydelsefulla strandängar.
- B. Djupå-komplexet är en av Gotlands största våtmarksområden och är till stora delar orört vad gäller hydrologisk påverkan. Även Storsund är en hydrologiskt intakt våtmark.
- C. I området finns havsstrandängen Baju som fortfarande slås, vilket är den enda slagna havsstrandängen på Gotland. Området har en mycket rik flora. I området finns dessutom Liste ängar som också är en av Gotlands finaste ängar. Båda dessa ängar hyser förekomster av svensk ögontröst, en underart av vanlig ögontröst som bara finns på Gotland. Förekomst av rödlistade lavar och svampar.
- D. Område med rikt fågelliv och intressant flora. Fågelsjö.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att strandängarna även fortsättningsvis betas. Att ängarna hålls i hävd genom traditionell ängsskötsel. Området påverkas negativt av kalhuggning, dikning och fritidsbebyggelse. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Storsund omfattas av strandskydd 100 m, är upptagen som en viktig våtmark i Norden (nordiska våtmarkslistan) samt är avsatt som naturreservat (1974).

Längs kusten gäller strandskydd 100 m. Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten..Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 16) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 25-14--16).

Storsund är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Storsund (SMHI S 638667/167837) är en lågt belägen sjö som omges av fält av bladvass och ag. Vid stränderna växer också pors, knappag och axag, och där dessa dominerar är orkidérikedomen stor. Här förekommer bl a korallrot, spindelblomster, blodnycklar och sumpnycklar och i den omgivande skogen vit skogslilja (rikligt) och purpurknipprot. I Lillsund dominerar agen helt.

Sjöns näringsrika karaktär gör den attraktiv för många fågelarter, och här häckar bl a vattenrall, småfläckig sumphöna, brunand, skäggdopping, brun kärrhök och trana. I skogen intill sjön häckar duvhök.

För att göra det lättare att se sjöns fåglar har ett fågeltorn uppförts vid den sydvästra stranden.

Kyrkbingegrund är en flack åt sydost sluttande holme, som på sin östra sida ännu hyser stora öppna gräsytor men i det inre växer igen med en snårig skog av tall, en och slån. Från botanisk synpunkt är de betade strandängarna mycket värdefulla. De betas av nöt och vitkindade gäss. Under vinterhalvåret står de översvämmade men torkar ut sommartid. Karaktärsarter är krypven, rödsvingel, fårsvingel, gåsört, revfingerört, höskallra m fl. De högre partierna hyser under våren praktfulla bestånd av fältsippa, senare av Adam och Eva och salespsrot. Förekomsten av den sistnämnda torde vara Gotlands rikaste.

Öns högsta och inre delar täcks av en expanderande tallskog. Enbuskmarker intar de halvöppna ytorna mellan skogen och strandängarna.

Väster om det sund som vid högvatten skiljer Kyrkbingegrunn från fastlandet har de egendomliga hybridnycklarna påträffats.

Kyrkbingegrunn och de innanföriggande strandängarna hyser ett rikt fågelliv och här häckar bl a brushane, kärrsnäppa, roskarl, skärfläcka och småtärna. Under våren rastar flera hundra vitkindade gäss på ängarna. Längs Gothems-kusten finns representativa och välbevarade naturbetesmarker i form av havsstrandäng, buskrik utmark, betad skog och annan träd- och buskbärande hagmark. Art- och individrika växtsamhällen med arter som vildlin, rosettjungfrulin, jordtistel, majviva, svinrot, ormtunga, brudsporre och solvända. Vanliga vegetationstyper är torräng av örtrik ängshavretyp, torräng av fårsvingeltyp och saltåg-rödsvingeltyp.

Storsund är en havsvik som har snörts av och nu håller på att övergå till en myr.

Anmärkningar: VMI-ID: 6J7F01 (Msp), 6J6F04, 6J7F03

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Malers, H., 1983: *Storsund. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 12-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09031**

Områdesnamn: **KUSTSTRÄCKAN HÄLLARNA-NYREVSUDDE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, Mittpunkt: 06I 7i 22

Area: 993 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Klintkust.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, klintkust		

Värdeomdöme: Klintkusten vid Högklint är mycket imponerande, och med jätterauken vid Rövar Liljas håla, stora Ancylogrottor och i övrigt andra intressanta och storslagna geologiska företeelser är kuststräckan rent geologiskt sett ett mycket värdefullt område. Området har erhållit klass I i Geologiska inventeringen från 1978.

Huvudkriterier:

- A. En vackert utbildad och mycket storslagen klintkust. Området är ur geologisk synpunkt av stort intresse.
- B. Stora delar av Klintkusten är orörd och strandskogarna är till viss del orörda. Nasume myr är en av Gotlands större helt orörda agmyrar.
- C. Lövmarkerna innehåller 10 rödlistade lavar, bl a den mycket sällsynta *Bacidia auerswaldii*. Delarna mot Nasume myr är fuktiga och där växer bl a laven *Biatora sphaeroides*, en art som förekommer främst i Västsverige.
- E. En av Gotlands mäktigaste kustklintar.

Stödkriterier: Representativitet, storlek.

Förutsättningar för bevarande: Att ytterligare exploatering sker restriktivt och på ett sådant sätt att ej företeelser med uppenbart naturvårdsintresse påverkas.

Området påverkas negativt om ytterligare täktverksamhet tillåts och om inte ytterligare bebyggelse sker restriktivt och i första hand där naturen redan är påverkad.

Säkerställande:

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Berörda kustavsnitt omfattas av strandskydd 100 m.

Områdets huvuddrag: Klintkusten mellan Högklint och Nyrevsudde är mycket välutbildad. Vid Högklint reser sig en mycket imponerande klintnäsa över omgivande kustpartier. Klinten är här uppdelad i två avsatser. Vid Högklint överväger revartade komponenter berggrunden. Ytan är småkuperad och hyser rännor och grytor, tecken på glaciofluvial eller fluvial erosion. Högt uppe i klintbranten finns två mycket stora strandgrottor, utsvavade på nivån för Ancyussjöns maximivattenstånd.

Nasumemyr är en av Gotlands större opåverkade agmyrar. Myren bildar tillsammans med de omgivande lövmarkerna en mycket fin enhet. Tio rödlistade lavar är påträffade i lövmarkerna, bl a den mycket sällsynta *Bacidia anerswaldii*. Delarna mot Nasume myr är fuktiga och där växer bl a laven *Biatora sphaeroides*, en art som förekommer främst i Västsverige. Nasume svampinventerades under 1997. Flera intressanta arter hittades vilket förstärker bilden av området som intressant och artrikt.

Anmärkningar:

Referenser:

- Johansson, P., Croneborg, H., 1997: *Lövmarker i Bunge, Bål och Tofta socknar*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Svantesson, S.-I., 1978: *Översiktlig naturinventering Geologi*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09032**

Områdesnamn: **ACKLUNDS KULLE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, Mittpunkt: 6I 6j 11

Areal: 133 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

jättegrytor		
kalkbarrskog		flora

Värdeomdöme: Jättegrytan är en av de största i Sverige och är en geologisk sevärdhet av betydelse. Kalkbarrskogen består av ett åldrigt trädskikt med förekomst av flera rödlistade marksvampar.

Huvudkriterier:

- A. Jättegrytor.
- B. Kalkbarrskog med senvuxna träd. Lång trädkontinuitet.
- C. Rödlistade marksvampar.

Stödkriterier: Representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att jättegrytorna även framledes hålls fria från skräp.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området är upptaget i nyckelbiotopinventeringen.

Områdets huvuddrag: Ett skogklätt höjdområde, tämligen kuperat för gotländska förhållanden. Väster om Snäckarve ligger en 500 meter lång, 30 meter bred och 8 meter djup torrdal. På höjdpartiet strax väster om dalen ligger ett flertal jättegrytor.

Området utnyttjas mycket i motionssyfte.

Anmärkningar: Nyckelbiotopregistret: 32, 45.

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09033**

Områdesnamn: **DALHEMSÅN S VIKLAU** (tre delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 4b 24

Areal: 205 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 117, Dalhemsån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

meander, korvsjö		
vattendrag		

Värdeomdöme: Å med ett särdeles välutbildat naturligt meandrande lopp, med få motsvarigheter på Gotland. Ett opåverkat vattendrag nära samhälle. Ett utmärkt exempel på ett föga eutrofierat vattendrag och dess miljö.

Huvudkriterier:

A. Meandrande å.

Stödkriterier:

Förutsättningar för bevarande: Att den nuvarande markanvändningen fortsätter. Områdets värden påverkas negativt av alla förändringar av årännans lopp och vattenföring samt av ytterligare avloppsbelastning och skogsavverkning.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Längs sockengränsen mellan Viklau och Guldrupe flyter en å med ett naturligt utbildat lopp. Den ingår i Gothemåns dräneringssystem och avvattnar delar av Lojstahajd-komplexet. Inom den utvalda delen har ån ett utpräglat meandrande (slingrande) lopp i det flacka landskapet. I övre delen finns vackra exempel på korvsjöar.

Vegetationen i åfåran är sparsam och består av kransslinga, gropnate och gäddnate. Omgivningen intas av ett pastoralt landskap av stor skönhet. Den naturliga ängsmarken utgörs av en jämn, kortbetad och delvis slagen gräsmark mot vilken enstaka, högvuxna enar effektivt kontrasterar. Ängsmarken omkransas av högvuxen barrdominerad blandskog, rik på idegran.

Ett ovanligt fint exempel på opåverkat vattendrag omgivet av vackra gläntor och fin skog relativt nära Roma.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09034

Områdesnamn: ANGA PRÄSTÄNGE

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 5e 14

Areal: 3 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

äng	flora	raretet
-----	-------	---------

Värdeomdöme: Anga prästäng är en av Gotlands i särklass finaste ängar. Marken har hävdats kontinuerligt i 1 500 år. Ängeten är mycket välhävdad och vegetationen är mycket tät och artrik. Ängeten hyser en av de rikaste förekomsterna av svensk ögontröst, en underart av svensk ögontröst som i världen endast har gotländska växtplatser.

Ängeten är en typisk träd- och buskbärande äng med stora öppna slätter. Till den mycket rika floran hör ymniga förekomster av svinrot, klasefibbla, slätterfibbla, blodtopp, tidigblommande brudsporre och tidigblommande höskallra.

Huvudkriterier:

- A. Välhävdad äng med lång kontinuitet.
- C. Hävdad äng. Lokal för hotad växt.
- D. Mycket rik vegetation.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet, raretet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängeten hävdas med traditionell ängsskötsel. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 19) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 45-9).

Områdets huvuddrag: Litet, topografiskt flackt änge med varierat trädskikt där hamlade askar ingår. Hassel dominerar i buskskiktet. Änglet är känt för sina stora orkiderikedom. Här växer också den sällsynta blodtoppen och ett stort bestånd av den svenska ögontrösten (*Euphrasia stricta* subsp. *suecica*), en växt som tidigare var allmän och karaktäristisk för de gotländska ängarna, men nu endast har några få förekomster kvar. Växten är inte känd utanför Gotland. Änglet hävdas allttjämt. Representativ och välbevarad slättermark av typerna öppen fastmarksäng och träd- och buskbärande äng med art- och individrika växtsamhällen med arter som darrgräs, vårbrodd, knägräs, St Pers nycklar, brudsporre och svinrot. Vanliga vegetationstyper är torräng av örtrik ängshavretyp och svinrotäng.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09035**

Områdesnamn: **PAVIKEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 4i 20

Areal: 110 ha varav 36 ha vatten och 74 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 118, Snoderån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sjö		fauna
vattendrag		flora
våtmarkskomplex	bevuxen sjö	

Värdeomdöme: Paviken är en näringsrik insjö med ett mycket rikt fågelliv. Sjöns östra sida består av örtrika betade strandängar. Vegetationen i sjön domineras av vårtsärv, en växt som i övrigt är mycket ovanlig i Sverige. Från Paviken rinner vattnet via den ca 1 km långa och av grön pilar kantade Västergarnsån ut i Västergarnsviken. Vid Paåns utlopp i havet finns ett rikt delta utbildat som också hyser ett rikt fågelliv.

Huvudkriterier:

- A. Näringsrik insjö.
- C. Förekomst av flera sällsynta växtarter och fågelarter.
- D. Fågelrik slättsjö. Flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att nuvarande vattenstånd bibehålls och att skogsavverkning sker i måttlig omfattning runt sjön. Området påverkas negativt om fritidsbebyggelsen i S inte kan begränsas, av för många båtar under häckningstid i den norra och fågelrikaste delen av sjön.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området är, med undantag av den sydligaste delen, upptaget i kommunens dispositionsplan (antagen 1976) som värdefullt naturområde.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Paviken omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Paviken är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Paviken (SMHI S 637192/164031) var en gång i tiden en vik av havet men är numera en grund, delvis igenväxt insjö. Framför allt den norra delen av sjön täcks nästan helt av vass, säv och bredkaveldun. Sjöns undervattensvegetation domineras av vårtsärv, en växt som i övrigt är mycket ovanlig i Sverige. Vid Idåns mynning i sjön har bildats ett delta som är beväxt med ett tätt bestånd av högresta grön pilar. Pavikens viktigaste tillflöde är Idån, som avvattnar ett ca 134 km² stort område som norrut sträcker sig ända upp till Follingbo socken sydost om Visby. Från Paviken rinner vattnet via den ca 1 km långa och av grön pilar kantade Västergarnsån ut i Västergarnsviken.

Paviken är en av Gotlands fågelrikaste sjöar. Till häckfågeln hör bl a smådopping, skäggdopping, rördrom, knölsvan, grågås, snatterand, skedand, årta, brun kärrhök, sothöna, rörhöna och vattenrall. Hägrar ses nästan året runt fiska i sjön, och under sommaren även tärnor som småtärna, fisktärna, silvertärna och skräntärna. Vår och höst rastar en mängd olika arter flyttfåglar i och vid sjön, och totalt har mer än 240 olika fågelarter observerats i området. Bäst överblick över sjön har man från det fågeltorn som står alldeles invid den östra stranden. Ytterligare ett fågeltorn står i kanten av en talldunge ca 200 m väster om sjön.

För drygt 1000 år sedan, under vikingatiden, var Paviken en lagunartad havsvik som förbands med havet genom ett smalt sund. Det skyddade läget gjorde viken till en idealisk naturhamn. I början av 1960-talet påträffades också lämningarna av en forntida hamnanläggning intill Idåns utlopp i Paviken. Senare arkeologiska undersökningar har visat att det rör sig om en vikingatida hamn- och handelsplats. Den har anlagts under 700-talet och kom att existera i ca 300 år, innan viken grundades upp, och hamn- och handelsverksamheten flyttades till Västergarn. Öster om Paviken – både i anslutning till handelsplatsen och längre söderut – finns ett flertal gravfält som är mer eller mindre synliga i terrängen. Intill Västergarnsån har arkeologiska undersökningar under 1990-talet visat på förekomsten av flera mycket välbevarade bryggor i trä samt en pålsärr som har spärrat av inloppet till Paviken. Anläggningarna är uppförda i början av 1000-talet.

Anmärkningar: VMI-ID: 6I4I01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09036**

Områdesnamn: **VÄSTERGARN'S UTHOLME**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 4h O2

Areal: 50 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Strandsporre, strandvall.

Riksvärde

strandsporre, strandvall		
naturbetesmark		flora
		fauna

Värdeomdöme: Strandvallsmorfologi av stort vetenskapligt intresse. Betydande häckplats för ejder. Vetenskapligt väl dokumenterad. Representativ och välbevarad naturbetesmark i form av alvar med arter som darrgräs, trift, backtimjan, blodnäva, vildlin, fältsippa och backsmultron.

Huvudkriterier:

A. Enastående strandvallsmorfologi av stort vetenskapligt intresse.

D. Betydande, väldokumenterad häckplats för främst änder, måsfåglar och vadare.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Att fårbetet bibehålls. Områdets värden påverkas negativt av all form av exploatering och av störningar under fåglarnas häckningstid. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Utholmen är avsatt som fågelskyddsområde (1976) och omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4.

Gotlandskusten ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 20) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 56-1).

Västergarns utholme är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Utholmen är en låg, flackt välvd ö, vars högsta delar når bara drygt 6,5 m över havet. Ön är till stor del uppbyggd av sten och grus som har avsatts i markanta strandvallar. Växtligheten präglas i hög grad av att ön sedan lång tid tillbaka har betats av får: Två askar är öns enda träd, och buskvegetationen består huvudsakligen av glest stående, betesformade enar.

Västergarns utholme är främst känd för sitt rika fågelliv. På ön häckar bl a grågås, vitkindad gås, gravand, ejder, svärta, fisk-, silver-, små- och skrântärna samt vadare som storspov, tofsvipa, roskarl, rödbena, strandkata och större strandpipare. Flack ö täckt av grus avsatt i markanta strandvallar. Flera av strandvallarna har karaktären av strandsporrar. Stränderna i NV är utsatta för intensiv vågpåverkan, vilket medfört att ytformerna efterhand förändrats.

Ejdern har på ön en av sina bästa häcklokaler i länet (över 3000 häckande par).

Under tiden 15 mars - 30 juni får allmänheten ej besöka ön p g a det störningskänsliga fågellivet. På ön finns representativ och välbevarad naturbetesmark i form av alvar med arter som darrgräs, trift, backtimjan, blodnäva, vildlin, fältsippa och backsmultron. Vanliga vegetationstyper är torräng av fårsvingeltyp, torräng av örtrik ängshavretyp och fuktäng av kalktyp.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09037**

Områdesnamn: **KOVIK-VIVESHOLM-VARVSHOLM**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 3i 12

Areal: 292 ha, varav 62 ha vatten och 230 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

recent strandbildning		
naturbetesmark		flora
marin strandäng		flora
		fauna

Värdeomdöme: Kuststräcka av mycket stort geologiskt vetenskapligt intresse. Lokal för flera sällsynta växtarter. Området hyser ett koncentrat av viktiga häckfåglar och är en betydande rast- och övervintringslokal.

I området finns ängs- och hagmarks-objektet Vivesholm som är en mångformig och rik betesmark med strandmarker. Området har höga ornitologiska och botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A. Flackt, flikigt och blockbestrött kustparti.
- C. Område med rikt fågelliv och värdefull växtlighet.

Stödkriterier: Storlek, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att markerna hålls öppna med hjälp av bl a får- och nötbete. Fortsatt naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Berört kustavsnitt omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 57-7).

Områdets huvuddrag: Flackt och blockbestrott kustparti, som geologiskt kännetecknas av ovanligt utbildade och ständigt föränderliga uddar. Dessa utgörs sannolikt ursprungligen av isälvsbildningar, som starkt svallats och erhållit ett mycket flikigt utseende med förekomst av strandporrar.

Floran är intressant. På Vivesholm växer bl a salepsrot, honungsblomster och luddkrissla. På Varvsholm finns rikligt med bl a vit skogslilja och göknycklar samt landets enda lokal för strandvedel.

Här finns ett koncentrat av viktiga häckfåglar utan motsvarighet på en så liten plats i länet. Här har häckat eller häckar bl a häger, kentsk tärna, snatterand, skärfläcka, sydlig kärrsnäppa och brushane. Området utgör också en viktig rastplats för gäss och vadare. Om vintrarna finns bl a storskarv och skärnsnäppa på uddarna och upp till 2000 sjöfåglar i vikarna, vilket innebär att lokalen är den tredje viktigaste i länet för övervintrande sjöfågel.

Vid Björkhage S Varbos, finns friluftsanläggningar innefattande campingplats, badplats m m. På Sandbovikens västside har uppförts ett fågeltorn. Vivesholm består av en betad havsstrandäng. Här växer stagg, gulkämpar, smultronklöver, majviva, trift, vildlin, sumpgentiana och kustarun. Vanliga vegetationstyper är torräng av fårsvingeltyp samt övre landstrandvegetation av salttåg/rödsvingel-typ.

Anmärkningar: VMI-ID: 613I07

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09038**

Områdesnamn: **FONNSÄNGET**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV Mittpunkt: 6J 3a 43

Areal: 3 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars struktur och biologiska innehåll ger en god bild av traditionell ängshävd. Vegetationen är mycket starkt präglad av den långvariga ängsskötseln och ger en god bild av slätterformad kalkpräglad vegetation. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper. Rik förekomst av svensk ögontröst.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängset hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Ett änge dominerat av ek och ask i trädskiktet och hassel i uskskiktet. Ängset ingår i ett större lövområde som tidigare varit i ängshävd men som växt igen. Fonnsängen har en frisk och örtrik vegetation. Här växer bl a darrgräs, brudbröd, gråfibbla, vildlin, liten blåklocka, brunört, krissla, S:t Pers nycklar, krutbrännare, anttviol, och tvåblad. Ängset hyser dessutom stora mängder flugblomster. I ängset finns lavarna lunglav och ädellav. Under svampinventeringen 1997 påträffades 14 rödlistade arter i området. Bland arterna kan nämnas borstriska *Lactarius mairei* som är en exklusiv lövskogsart som i landet endast är känd från Gotland och Öland.

Anmärkningar:**Referenser:**

Länsstyrelsen 1976: *Inventering av änges- och lövmarker.*

Länsstyrelsen 1979: *Översiktlig naturinventering - ornitologi.*

Länsstyrelsen 1984: *Värdefull natur på Gotland.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Kloth, J.-H. & Lovén, U. 1987: *Gotlands natur - en reseguide.* Bonniers & Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09039**

Områdesnamn: **LINDHAMMARSMYR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV Mittpunkt: 6J 3c 33

Areal: 370 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

topogent kärr		flora
		fauna

Värdeomdöme: En av Gotlands största opåverkade myrar. Förekomst av den mycket sällsynta dårgräsfjärilen. Intressanta zoologiska värden.

Huvudkriterier:

- A. Framstående exempel på en opåverkad agmyr med välutvecklade omgivande sumpskogar.
- B. En av Gotlands största ej utdikade myrar.
- C. Landets rikaste lokal för dårgräsfjäril.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av dikningar och annan påverkan som kan ändra dess ekologi. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Myren är en av länets största ej utdikade myrar. Den ligger uppdämd i en flack sänka i berggrunden, vilken troligen täcks av ett tunt moräntäcke. Myrlagerföljden utgörs av kärrtorv, till en mäktighet av högst 1 meter samt därunder bleke och morän. Hydrologin är i huvudsak opåverkad.

Vegetationen domineras på myrvidden av ag, vass, bunkestarr och trådstarr. I laggen växer bl a pors och ängsnycklar. Orkidéer finns talrikt i sydost, bl a en ovanligt formad, vitblommig sumpnyckel.

I häckfågelfaunan märks bl a tranor. På våren rastar här flockar med grågäss. Förutom häckfågelfaunan nyttjar många av omgivningens fåglar myren för födosök. Norr om myren förekommer den mycket sällsynta dårgräsfjärilen. Fjärilen är fridlyst. Förekomsten av snok och åkergroda är riklig.

Anmärkningar: VMI-ID: 6J3C01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Nilsson, B-O., Olsson, Y., 1983: *Lindhammarsmyr. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09040**

Områdesnamn: **TORSBURGEN-HERRGÅRDSKLINT-RUSSVÄTARNA**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, 6J SV Mittpunkt: 6J 3f 30

Areal: 740 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

inlandsklintar, strandvallar	fossil	
	alvar	flora
	tidvis översvämmad mark	flora

Värdeomdöme: Området omfattar den mäktiga inlandsklinten Torsburgen, klintarna Herrgårdsklint och Millklint samt våtmarkerna Diksmyr och Russvätarna. Området uppvisar märkliga och storslagna geologiska drag. Området ligger isolerat och har vildmarkskaraktär. Russvätarna består av säregna våtmarker belägna i svackor på magra alvarmarker med värdefull flora. På omgivande alvarmarker växer gotlandssippa. Den är bara känd från fyra lokaler i Ardre och Kräklingbo socknar på östra Gotland. Den rikaste förekomsten finns SV Russvätarna.

Huvudkriterier:

- A. Stora inlandsklintar.
- B. Hela området är bevarat i sitt naturliga tillstånd. Området är endast påverkat av mindre avverkningar samt några körvägar.
- C. Största förekomsten av gotlandssippa. Rik förekomst av gulkronill.
- E. Säregna geologiska formationer och våtar med avvikande utseende.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av vägar, luftledningar, okänsliga skogsavverkningar, utdikningar och bebyggelse. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Torsburgen är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Två av Gotlands största inlandsklintar på vars krön fornborgar anlagts. Torsburgen når ca 71 m ö h.

Torsburgen är högst i norr och i väster, norr och öster begränsas den av branta klintsidor. Längst i norr ligger några raukar. Platån utgörs av småkuperad hållmark med rundhällsliknande bildningar. Sydost om Torsburgen ligger Millklint och Herrgårdsklint. De är lägre än Torsburgen.

Bergen är bevuxna med barrblandskog med förekomst bl a av timjansnyltrot. I rasbranterna växer hassel och try samt de sällsynta växterna gulkronill och uddbräken. Diksmyr domineras av agvegetation, men i kanterna ger översilning upphov till artrik källkärrvegetation.

I våtmarkerna häckar tranor. Här förekommer också blodiglar. I rasbranternas granbestånd trivdes den sällsynta lundsångaren innan alltför kraftiga röjningar till stor del eliminerade förutsättningarna för häckning.

Landskapsbilden präglas av den ovanligt höga klintbranten i kombination med den vackra skogstypen.

Torsburgen och Herrgårdsklint är omtyckta utflyktsmål med vidsträckta och omväxlande strövmarker.

År 1992 drabbades stora delar av Torsburgen av en omfattande skogsbrand: Tidigt på morgonen den 9 juli började det att brinna i skogen på den södra delen av Torsburgen, ett par hundra meter norr om Ardre luke. Försommaren hade varit ovanligt varm och regnfattig, och marken var knastertorr. Den här dagen blåste det dessutom en frisk sydlig vind. Branden spred sig därför snabbt norrut över Torsburgen och vidare mot Hajdeby gård och Kräklingbo kyrka. Trots omfattande insatser av räddningstjänst, militär och frivilliga tog det flera dagar innan branden kunde hejdas. Vid det laget hade ett 10 km² stort skogsområde bränts av. På själva Torsburgen berördes nästan all skog på den centrala och norra delen av branden. Många skogsägare drabbades naturligtvis hårt av branden. Men från naturvårdssynpunkt var den inte enbart av ondo. Många djur, växter och svampar gynnas nämligen av skogsbränder, och vissa arter bark- och vedlevande insekter lever nästan uteslutande på brända träd.

Som ett resultat av 1992 års brand kommer Torsburgen därför under åtskilliga decennier framåt att utgöra en på Gotland unik livsmiljö för dessa brandberoende och i flera fall hotade arter. Skogsbranden 1992 var dock inte den första på Torsburgen. När Linné besökte Torsburgen sommaren 1741 noterade han att platån nästan helt saknade skog, "ty vådeld hade länge sedan förtagit honom". Den "vådeld" som Linné syftar på är troligen den stora skogsbrand som sommaren 1655 härjade betydande delar av Alskog, Ala, Ardre och Kräklingbo socknar.

Före 1992 års brand täcktes nästan hela Torsburgen av barrskog. Inom de områden där branden drog fram dödades dock en stor del av träden av hettan. På andra brändes rötterna av, och dessa träd har därefter fällts av vinden. Bäst klarade sig granskogen nedanför burgens nordbrant.

Anmärkningar: Strandvallar av riksintresse skall finnas i området. VMI-ID: 6J3F07

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09041](#)

Områdesnamn: [UPPSTAIGS URSKOG](#)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, 6J SV, Mittpunkt: 6J 4f 24

Areal: 27 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

skogslandskap	barrnaturskog	flora
		fauna

Värdeomdöme: Unik, orörd blandskog, ca 300 år gammal. Rikt fågel- och insektsliv.

Huvudkriterier:

B. Gammal blandskog (natururskog).

Stödkriterier: Representativitet, naturlighet.

Förutsättningar för bevarande: Att ingen avverkning sker i området. För mycket besök i området kan leda till störningar av fågellivet och slitageskador.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Uppstaig är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Naturreservatet omfattar ett nästan 1,5 km² stort skogsområde som från väg 631 sträcker sig norrut mot Histilles och Ängmansvik. Delar av reservatet har en urskogsartad karaktär, och framför allt norr om Hällträsk hittar man åtskilliga tallar och granar som är 250-300 år gamla. Här finns det också gott om torrträd och s k lågor, d.v.s. trädstammar som har fällts av vinden och sedan fått ligga kvar och

långsamt förmultna. I den mellersta och södra delen av reservatet finns flera våtmarker, varav Hällträsk är den största. Öster om Hällträsk ligger ett stort gravfält från yngre järnålder med ett drygt 50-tal stensättningar och en domarring. Inne i skogen domineras markvegetationen av olika arter skogsmossor, som ibland bildar en tät, mjuk matta, ris som blåbär, lingon och ljung samt örter som vitsippa, blåsippa, stenbär, ekorrbär, linnéa och skogsstjärna. Här och var finns täta bestånd av ormbunken örnbräken, och på flera ställen slingrar sig revlummer fram över marken. Den vackra vita skogsliljan hör till områdets vanligaste orkidéer. I våtmarkerna domineras vegetationen av ag och olika arter starr. Inom reservatet förekommer flera sällsynta arter mossor, lavar och svampar. Många insekter och andra smådjur gynnas av rik tillgång på döda och döende träd, och i Uppstaig har bl a påträffats mer än 300 olika arter skalbaggar. Även fågellivet är förhållandevis rikt, och till områdets häckande arter hör bl a gärdsmyg, större hackspett, spillkråka och pärluggla. Vissa år häckar även duvhök.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09042**

Områdesnamn: **ÖSTERGARNBERGET-GROGARNBERGET OCH KLINTEKLINTEN**
(2 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, Mittpunkt: 6J 4g 03

Areal: 1 960 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

klintkust, sedimentär berggrundsstratigrafi, grotta		flora
odlingslandskap	äng	flora
	naturbetesmark	

Värdeomdöme: Storslaget kustområde bestående av en vacker klintkust. Klintarna har i regel mycket flacka eller endast svagt böljande överytor. I branterna finns bitvis mäktiga mängder grovblockiga rasmassor. I klintarna märks på flera håll uteroderade strandgrottor. Nedanför klintarna finns vackra strandvallar som följer kustlinjen. Kuststräckan mellan Snabben och Herrvik är den stromatoporoidrikaste lokalen i världen och föremål för många internationella studier om revsamhällen m m. Området ligger i ett gammalt odlingslandskap där fårproduktion dominerat under lång tid. I hela området finns ett träd- och buskskikt som är starkt präglad av den långvariga betesdriften. Utmarker såsom alvar, annan öppen utmark, buskrik utmark, betad skog och havsstrandäng upptar större delen av områdets vidsträckta naturbetesmarker. I betesmarkerna är blomsterprakten stor och här växer bl a vildlin, darrgräs, ängsnycklar, kattfot, brudsporre, jordtistel, alvarkösa, alvarveronika och gotlandsstånds. I området finns även Sveriges enda kända förekomst av den lilla ormbuken mjältbräken.

I området ingår även Östergarns prästäng, som hör till ett av Gotlands finaste ängen. Ängten är mycket välhävdat och har en rik flora. Här växer bl a svensk ögontröst, en art som i världen bara finns på Gotland. I ängen växer även späd ögontröst, som är en annan ovanlig ögontröstart. Området har ekologiskt mycket intressanta förhållanden, en egenartad växtlighet och många vegetationstyper av stort intresse. Lillgrunn och Storgrunn är häckplatser av riksintresse. Områden har stora värden för friluftslivet. Landskapsbilden är storslagen.

Huvudkriterier:

- A. Kustklintberg och inlandsklintberg som präglar Östergarnslandet.
- C. Förekomst av två rödlistade ögontröstarter.
- D. Artrika betesmarker. Rik vegetation i Östergarns prästäng.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att markanvändningen inte förändras. Bl a att fårbetet fortsätter. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet och ovarsam körning. Fågelöarna Lillgrunn och Storgrunn bör lämnas orörda. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Grogarnsbergets kustparti omfattas av strandskydd 200 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 26).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8006 47-01--02, 47-11, 47-14).

Delar av Östergarnsberget och Hässleklint är Natura2000-områden (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Östergarn utgör ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng, alvar, annan öppen utmark, buskrik utmark, betad skog, öppen hagmark samt slåttermark av typen träd- och buskbärande äng. Artrika växtsamhällen med arter som vildlin, darrgräs, ängsnycklar, kattfot, brudsporre och jordtistel. I området finns de hotade arterna späd ögontröst, svensk ögontröst, alvarveronika och gotlandsstånds. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingeltyp, alvarhed av örtrik ängshavretyp, alvarhed av hållmarkstyp, friskäng av skogsnävatyp, örtrik friskäng, fuktäng av kalktyp, saltågrödsvingeltyp och torräng av fårsvingeltyp.

Östergarnsberget

Bergsområde beläget centralt på Östergarnslandet. När vid Massarveklint i väster en nivå av 42 m ö h. Berget har höga klintsidor i V, N och O. Kring Massarveklint, men även i övriga klintpartier, har i anslutning till Ancylussjöns maximistånd utbildats grottor och överhäng. I Massarveklint förekommer ett 10-tal större grottor av vilka de flesta är mer än 10 meter djupa. I klinten S om kyrkan har även Litorinahavet vid sitt maximistånd efterlämnat ett flertal grottbildningar och överhäng. Rasbranter kännetecknar detta klintparti. Bergets krön utgörs av öppen hållmark.

I bergets rasbranter växer förvildade valnötsträd. Tallskogen, som i S är kraftigt bevuxen med murgröna, dominerar där jorden är djup. På krönets alvarmarker finns en rik flora med inslag av ett flertal speciella gotlandsarter, t ex gotlandssolvända, kalknarv och många orkidéer. I en svacka i hållmarken ligger Gannemyr med förekomst av torvholmar och ljungrik tallskog. Myren dräneras genom slukhål, vilka sedan mynnar i sluttningen i S, där en artrik källmyr är belägen.

Den öppna kulturmarken är framförallt i O utpräglad zonerad med åkerbygd centralt och betesmarker emot bergen.

Hammaren-Grogarnshuvud-Herrvik

Östergarnslandets nordöstra strandpartier karaktäriseras främst av det klintparti som söderifrån sträcker sig upp mot Grogarnshuvud, där det når en höjd av 32 m ö h. Bebyggelse finns nästan enbart vid Herrvik i S. En fornborg är belägen på Grogarnshuvud.

Den i N belägna udden Hammaren kännetecknas av en väl utbildad strandvallsmorfologi. Grogarnsberget avgränsas både mot kusten och inåt land av en markant klint. I N är grottor och överhäng vanliga. Rasmassor ger karaktär åt hela klintsträckningen. Vid Herrvik i S har klinten raukartade partier. Grogarnshuvud har berggrundsstratigrafiskt och paleontologiskt sett viktiga blottningar av lagerföljden. Ovanför klinten vidtar hållmark med inslag av vätar.

Hammaren är klädd med gräsrik tallskog. Grogarnsberget platå hyser mycket varierande biotoper. Här växer de sällsynta alvarväxterna gotlandsnarv, alvarkösa och alvarveronika. I branterna trivs mycket stora och välväxta exemplar av fertil murgröna.

De kraftiga snåren under klinten utgör en årsviss lokal för höksångare. I klintbranten häckar korp. Landskapsbilden är storslagen.

Klinterklinten

Berget avgränsas i V, N och O av markanta klintsidor, vilka i NV når en höjd överstigande 40 m.ö.h. I de västra och norra klintbranterna finns ett flertal mycket djupa grottor, vilka bildats vid Ancyussjöns maximistånd. Då bildades också markanta överhäng, vilka framför allt i öster rasat ned och nu bildar blockmarker. I S har vid Ancyusgränsen utbildats en mäktig strandvall. Platån uppe på berget utgörs av ett öppet, något kuperat hållalvar med utpräglad karstsprickighet.

Vegetationen domineras av hållmarkstallskog och öppen alvarvegetation. I S avlöses den krävande kalkvegetationen av mindre krävande arter. Rasbaranten i O hyser en rik ört- och buskvegetation.

Berget utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden och är väl synligt i det öppna landskapet och från vägen mellan Gammelgarn och Klinte. Från berget erhålls också en förnämlig utsikt över omgivningarna. V, O och N om berget utbreder sig ett småskaligt kulturlandskap med inslag av genuin bebyggelse.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09043**

Områdesnamn: **ÖSTERGARNSHOLM**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, Mittpunkt: 6J 4i 20

Areal: 176 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, klintkust, strandvallar	flora	
odlingslandskap	naturbetesmark	fauna
	fuktäng	

Värdeomdöme: Östergarnsholm hör till ett av Gotlands mest särpräglade odlingslandskap. Ön har under mycket lång tid använts som betesmark. Ön består av helt öppna gräsmarker och de enda vedväxterna består av de träd och buskar som står i den lilla fyrträdgården, två askar på nordvästra delen samt någon enda enbuske och några få trädformade hagtornsbuskar. Vegetationen är rik och här växer bl a som vildlin, backtimjan, slätterblomma, Adam och Eva, gulkämpar, darrgräs och nattviol. I området finns de hotade arterna toppjungfrulin och flockarun. Området har höga ornitologiska värden med ett stort antal häckande fågelarter.

Huvudkriterier:

- A. En av de mycket typiska betade utholmar som finns på Gotland.
- C. Förekomst av rödlistade växtarter och fågelarter.
- D. Orkidérika betade strandängar. Mycket rikt fågelliv.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av all form av exploatering. Fortsatt naturvårdsinriktad betesdrift.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Stranden omfattas av strandskydd 100 m. Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 26) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8006 47-24).

Områdets huvuddrag: Östergarnsholm är 10-15 meter hög och två fyrar är belägna på de högsta punkterna i O och i V. Strandgrus och strandvallsformationer har satt sin prägel på hela ön. På den centrala delen ligger ett stort våtmarksområde. Stränderna har en flikig morfologi och i V utgörs de av en ytterst flikig klint, där överhäng, grottor och strandgrytor bildas vid havets abrasion ur berggrunden.

Ön hör till ett av Gotlands mest särpräglade odlingslandskap. Ön har under mycket lång tid använts som betesmark. Ön består av helt öppna gräsmarker och de enda vedväxterna består av de träd och buskar som står i den lilla fyrträdgården, två askar på nordvästra delen samt någon enda enbuske och några få trädformade hagtornsbuskar. Stora delar av ön upptas av mycket frodig gräsvegetation men längs östra sidan och fr a på Suderudd, finns karga strandvallar där vegetationen endast utgörs av glest med grusslok.

Ön saknar trädvegetation och är en betydande häcklokal med 25-30 arter sjöfågel. Bl a finns länets största koloni (mer än 200 häckande par) av tobisgrissla i blockterrängen i NV. Där häckar även hussvalor i Svalgrottan. I övrigt hör grågås, vitkindad gås, ejder, svärta, strandskata, större strandpipare, roskarl, tofsvipa, enkelbeckasin, storspov, rödbena, brushane, sydlig kärnsnäppa, havstrut, gråtrut, silltrut, fiskmå, silvertärna, småtärna, skräntärna, tobisgrissla, tornseglare, ängsbiplärka, skärbiplärka(ovanlig på Gotland), stenskvätta och sädesärta till häckfågelfaunan. Ön har även betydelse som rastlokal för flyttande fåglar.

Anmärkningar: VMI-ID: 6J4H04

Referenser:

- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
Högström, S., 1988: *Östergarnsholm. Översiktlig inventering av öns kärlväxter*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
Pettersson, L-Å., 1988: *Östergarnsholm. Inventering av häckfågelfaunan 1987*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09044**

Områdesnamn: **SNABBEN-LJUGARN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, 6J SV, Mittpunkt: 6J 2g 40

Areal: 2 227 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 117/118

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi		
	vattendrag	fauna
	äng	flora

Värdeomdöme: Området omfattar ett nästan två mil långt kustområde. Kustlinjen upptas till stor del av låga kustklintar med talrika berggrundsblottningar. Erosionsformer såsom strandgrytor, raukar och överhäng. Naturligt slingrande vattendrag med värdefulla havsöringsbestånd i Gartarveån, Halsegårdåån och Husgrafsån. I Gartarveån och Halsegårdåån pågår forskning på havsöring. Flora med många rariteter och stor mångformighet. Omväxlande vegetationstyper. Rika orkidébestånd. Mullvaldsänet är ett välhävdat änge med rik flora.

Huvudkriterier:

- A. Kustavsnitt med flygsand, långa sandstränder, raukområde och fascinerande natur.
- C. Vattendrag med rik förekomst av havsöring.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att betningen fortsätter. Områdets värden påverkas negativt av dikningar, olämplig skogsavverkning och olämplig fritidsbebyggelse. Skjutning mot Grynghällar bör ej ske så länge det är öppet vatten kring dessa.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Danbo och Folhammar är avsatta som naturreservat (1957 resp. 1974).

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 31) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 65-7).

Kustpartiet Snabben-Sysne och Sjaustrehammar omfattas av strandskydd 200 m, Sjaustrehammar-Folhammar omfattas av strandskydd 300 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Danbo är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Snabben-Sandviken

Kuststräcka som i N når en höjd av drygt 15 m ö h och som söderut erhåller en allt flackare topografi. V om Snabben ligger en kustklint med välutbildade överhäng och grottor. S om Snabben går berggrunden i dagen i själva strandkanten, medan vegetationsfria strandvallar upptar de innanförliggande strandområdena. O om Hallgårds kännetecknas vegetationen av stor mångformighet och här finns en rik förekomst av salepsrot. Vegetationen är även i området i stort mycket omväxlande med i huvudsak öppna vegetationstyper med inslag av talldungar. I strandområdet NO Sysne växer de stora sällsyntheterna spjutskråp, martorn, strandkål och hedblomster. På Sysnehalvön är hållmarksfloran rik. Landskapsbilden präglas av den vackra orörda stranden, vilken har geomorfologiskt enkla och rena drag och förekomst av en av de två kustklintarna på östra Gotland.

Naturreservatet Sandviken består av en sandstrand med innanförliggande strandskog av tall. Reservatet utgör en flitigt utnyttjad badplats. Sandstranden präglas av en typisk artsammansättning med bl a östersjörör, sandsallat och sandsvingel. Här växer även gräset alvarkösa i en ovanlig miljö.

Sandviken-Sjaustrehammar och området SV Sjaustre

Kustpartiet strax S om Sandvikshamn upptas av flygsand. Strandvallar och hållmarker dominerar kusten söderut ner mot Grynge. Mellan Grynge och Danbo ligger en sandstrand. Söder om Danbo sträcker sig en låg kustklint med förekomst av olika erosionsformer som strandgrytor, raukar och överhäng. Berggrunden utgörs av stromatoporoidkalk.

I floran förekommer många rariteter av vilka kan nämnas strandkål, martorn och gotlandssolvända.

SV Sjaustre avbryts den vidsträckta sandstranden här och var av slingrande bäckfåror som skär sig ner i den sandiga marken. I Gartarveån, Halsegårdaån och Hugraifsån finns bestånd av havsöring. I Gartarveån och Halsegårdaån pågår forskning på havsöring. Målet med forskningen är bl a att kartlägga de olika stammarnas populationsdynamik och genetiska status.

Vegetationen karaktäriseras av bl a sandnarv, backtimjan, sandtimotej och strandråg. På senare tid har högvuxna örter och gräs vandrat in. Av dessa märks särskilt sandsallat, spjutskråp och martorn.

Danbo naturreservat utgörs av en förhållandevis orörd sandstrand och sandgräshed med innanförliggande barrskog.

Folhammar

Innanför strandområdets raukar höjer sig terrängen och strandvallar har utbildats mellan hällytorna. Här ligger en liten källmyr med rika bestånd av orkidéer, bl a sumpnycklar och en gulvitblommig variant av kärrknipprot. S om Folhammar karaktäriseras kusten av sandstränder med enstaka blockrika uddar. Naturreservatet Folhammar är ett raukområde uppbyggt av revkalksten mycket rik på stromatoporoider och sjölimjor. Innanför raukområdet förekommer strandvallar mellan hållpartierna. Vegetationen är intressant med förekomst av bl a länets vackraste bestånd av martorn. Landskapsbilden präglas av raukbildningarna samt av den gläntrika tallskogen.

Mullvalds änge är ett traditionellt skött änge. Ängsvegetationens sammansättning är formad av den långvariga markanvändningen och dess historia. Här växer bl a svinrot, brudbröd, darrgräs, S:t Pers

nycklar, jordtistel, rosettjungfrulin, brudsporre och fågelstarr. Till rödlistade arter hör tidigblommande höskallra, skuggkranslav och alléorangelav.

Anmärkningar:

Referenser:

Fiskeriverket, 1988: *Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.*

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010.*

Gudmarsson, A., 1978: *Danbo naturreservat, Gammelgarn. Botanisk inventering.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Gudmarsson, A., 1978: *Hammarn, Gammelgarn. Botanisk inventering.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland.*

T. Järvi, Fiskeriverkets Sötvattenlaboratorium: *Pers. med.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09045**

Områdesnamn: **LAUSVIK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 1e 12

Areal: 1 855 ha varav 873 ha vatten och 982 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, fossil		
marint strandkomplex	marin strandäng	fauna
odlingslandskap	naturbetesmark	fauna, flora
skogslandskap	sumpskog	fauna
		flora
	vattendrag	fauna

Värdeomdöme: Lausvik är den viktigaste rastlokalen för vadare på Gotland och området kan räknas till en av de främsta fågelstränderna i Norden. Vikens grunda vatten och strandängar utnyttjas även av stora mängder änder och gäss. Låga kustklintar. Lau backar är en välutbildad kustnära klint med höga geologiska värden. Här finns internationellt viktiga referenslokaler för sedimentär berggrundsstratigrafi. Odlingslandskap med lång kontinuitet och rik flora. Vattendraget Svajdån med bestånd av havsöring. Värdefull äldre barrskog som delvis utgörs av sumpskog. Värdefull flora och fauna. I området finns en hävdad slätteräng.

Huvudkriterier:

- A. Grund havsvik med stora mäktigheter avlagrat finmaterial. Åmynning med delta. Lagunbildningar. Välutvecklad inlandsklint.
- B. Ostörd delta- och lagunbildning. Fritt meandrande vattendrag.
- C. Barrskog med förekomst av rödlistade växter och djur.
- D. Mycket viktig rastlokal för rastande vadare, änder och gäss.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Naturvärdena i odlingslandskapet är beroende av att markerna hävdas på traditionellt sätt. Området påverkas negativt av olämpligt lokaliserad bebyggelse, av fältskjutningar ut i viken på hösten, av intensivt bad och friluftsliv, av camping etc. Någon expansion av befintligt bad och fritidsbebyggelse bör inte få äga rum om man vill bevara det rika fågellivet. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Omfattas av strandskydd 200 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 42) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8008).

Områdets huvuddrag: Lausvik är en stor öppen havsvik med stora arealer grundvattenmiljöer. Området ligger på tjocka lager grus och sand och dessa har överlagrats av fint material. I södra delen av viken mynnar Närkån som är ett relativt stort vattendrag på Gotland. Ån har fört stora mängder sediment ut i viken som bildar flacka bankar under lågvatten. Strandparallella strömmar har fört sediment längs kusten vilket medfört att en del laguner bildats. I dessa laguner förs havsvatten in under högvattensituationer som avdunstar och skapar mycket salta miljöer.

Hela viken har en flack ängsstrand som under långa tider använts som slåttermark. Viken har även varit känd för att ge god släke, d v s tång att använda som gödselmedel för åkermark. Under Laga Skifte omfördes hävden till bete. Området är uppskiftat i ett mycket stort antal områden. Flera av dessa områden har under några decennier stått obetade varvid höga vassar vuxit upp. Idag är en stor del av markerna åter i hävd och dessa områden hyser idag höga naturvärden. En stor del av området består av övre landstrandvegetation och byggs upp av mycket välbetade mattor av rödsvingel, salttåg och krypven. Stora områden täcks också av driftvegetation med betade arter av målla. Ovanför landstranden vidtar friskängar med rödven. Här och var påträffas skonor med bl a saltmålla. I söder finns marskliknande områden som domineras av krypvenmattor.

Längst in mot land är drifttorven tunn eller saknas helt vilket resulterar i mer normal och artfattigare havstrandflora på sand. Denna vegetation domineras av salttåg och strandkrypa men även krypven och gulkämpar har stark ställning. Dessa delar är betydligt örtfattigare men en del rödtoppa finns.

I norr finns det dessutom gott om skonor med endera revigt saltgräs eller saltört som dominanter. Närkåns mynning kantas av vassar och en del vassar finns spritt i viken. Lausvik är en mycket rik fågellokal och under vår och höst rastar här stora mängder vadare, gäss och änder. Till häckfågelfaunan hör bl a grågås, gravand, kricka, gräsand, strandkata, tofsvipa, rödbena, större strandpipare, fiskmås, silvertärna, småtärna och gulärta. Som rastplats för änder och vadare saknar Lausvik motstycke på Gotland. Här har t ex flockar på upp till 400 myrspovar och över 200 mindre sångsvanar iakttagits. Jätflockar på över 3000 ex av änder och vadare har noterats och objektet måste räknas till en av de främsta fågelstränderna i Norden.

Anmärkningar: VMI-ID: 6J1E09

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

- Hedgren, S., 1981: *Ugnen, Lausvik, Stockvik. Inventering av bäckfågelfaunan i tre gotländska kustområden 1981.* – Länsstyrelsen i Gotlands län..
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland.*
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.*
- Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09046**

Områdesnamn: **LAUS HOLMAR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, Mittpunkt: 6J 0f 42

Areal: 543 ha varav 64 ha land och 479 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Strandsporre.

Riksvärde

	naturbetesmark	flora
		fauna

Värdeomdöme: Laus holmar är tre utholmar som under lång tid utnyttjats som sommarbetesmarker. Markerna hävdas fortfarande på traditionellt sätt och har lång kontinuitet som naturliga betesmarker. Viktig rast- och häckningslokal för vitkindad gås. Välutbildad strandvallsmorfologi som framstår på ett ur studiesynpunkt magnifikt sätt i det helt öppna landskapet på öarna.

Huvudkriterier:

D. Öar med rik och unik häckfågelfauna.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att betet fortsätter. Området påverkas negativt av all form av exploatering och av störningar under fåglarnas häckningstid.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Laus holmar är avsatt som naturreservat (1981) Nordiskt våtmarksområde och CW-område (CW 8)
Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 30) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 66-11--13).

Laus holmar är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Laus holmar består av tre öar: Skarpholmen, Gräsholmen och Storholmen. Öarna täcks av strandgrus avsatt i markanta vallar. Alla tre öarna har ett mycket rikt fågelliv, och bl a finns här Östersjöområdet största koncentration av häckande vitkindade gäss (2 130 par 1997). Betesängarna drar även till sig rastande vitkindade gäss, och lokalen utgör en av de viktigaste rastlokalerna för arten i Östersjöområdet. På Skarpholmen finns dessutom en koloni av häckande storskarvar (315 par 1997). Andra fågelarter som häckar på Laus holmar är bl a skräntärna, kentsk tärna, småtärna, skärfläcka, brushane, kärrsnäppa samt stora kolonier måsfågel och ejder.

För de häckande fåglarna inte skall störas, är det förbjudet att beträda Gräsholmen under tiden 15 mars-31 juli, Skarpholmen under tiden 15 mars-30 juni och Storholmen under tiden 15 mars-15 juni.

I området finns representativa och välbevarade naturbetesmarker i form av havsstrandäng och alvar med arter som backsmultron, vildlin, backtimjan, vårbrodd, brudbröd och axveronika. Vanliga vegetationstyper är torräng av fårsvingeltyp, fuktäng av gräs-lågstarräng, torräng av örtrik ängshavretyp, alvarhed av fårsvingelalvartyp, driftvegetation och fuktäng av kalktyp.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gustavsson, L., 1980: *De vitkindade gässens betesmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09047**

Områdesnamn: **LAUSKANALENS BERGGRUNDSBLOTTNING**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 0d 23

Areal: 10 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

geologi, sedimentär berggrundsstratigrafi		
--	--	--

Värdeomdöme: Lauskanalens berggrundsblottning är av internationellt intresse från geologisk synpunkt. Hemse- och Ekelager.

Huvudkriterier:

A. Klassisk och berömd berggrundsgeologisk lokal.

Stödkriterier: Representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att blottningen inte täcks med jord eller släntas.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Från Lau kyrka i norr och till trakten av Sigdes i Burs sträcker sig en smal och ryggformad berggrundsformation som huvudsakligen består av revkalksten och som stratigrafiskt tillhör Ekelagren. Genom ryggen skär den i berggrunden sprängda kanalen från Lausmyr. Denna skärning är en klassisk paleontologisk lokal och en av världens förnämsta fyndorter för fossila fiskar.

Anmärkningar:

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09048**

Områdesnamn: **BERG OCH SJÖAR I LOJSTA OCH LINDE** (tre delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 1b 00

Areal: 477 ha varav 452 ha land och 25 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, inlandsklintar, kanjon		
våtmarkskomplex	soligent kärr	flora
	äng	flora

Värdeomdöme: Området vid Lojstasjöarna uppvisar för landet unika geologiska bindningar. Den isolerade revkalkkullen S Hagebyträsk är till sin utformning unik. Området vid Asträsk har en vacker och intressant geologisk utbildning med företeelser som har ett betydande bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Ekologiskt sett mycket värdefulla är branterna, ravinerna och källmyrarna. Ett av Gotlands värdefullaste områden som även är unikt för landet. Lindeberget är ett storslaget geologiskt element i det gotländska landskapet och uppvisar företeelser av betydande värde från geovetenskaplig synpunkt. Lojsta prästäng är ett välhävdad änge som hävdats under lång tid. Vegetationen är rik och typisk för hävdad frisk ängsmark.

Huvudkriterier:

A. Ett ovanligt kuperat område med höga inlandsklintar och förhållandevis djupa sjöar. Ekologiskt värdefullt och med för landet unika geologiska bildningar.

D. Hängande källmyrar med rik flora.

Stödkriterier: Storlek, representativitet, mångformighet, naturlighet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av all form av exploatering av sjöar, klintar och ekologiskt värdefulla områden. Ängets naturvärden är beroende av att området brukas med traditionell ängsskötsel.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Sjöarna omfattas av strandskydd 100 m. Sandarve kulle är naturvårdsområde (1984).

Lojsta prästäng ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 37) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 74-2).

Områdets huvuddrag:

Lojstasjöarna med omgivning

Området är ovanligt kuperat och landskapet ger ett mellansvenskt intryck. De kullformade berggrundsformationerna har en brant nordsida, som ofta har karaktären av en brant klint. Nedanför nordsidan ligger ofta förhållandevis djupa sjöar. Rammträsk (SMHI S 635782/165670) når t ex ett djup av 18 meter. Dessa djupa sjöbäckarna har utskurits av inlandsisen samt dessutom nederoderats av smältvatten från denna. Sjöarna har ett bågformigt utseende till följd av den i söder dämmande revkalkkullens utformning. I anslutning till klintarna finns här och var mindre grottor. De största ligger söder om Rammträsk samt söder om Broträsk. Erosionsdalar utskurna av smältvatten från inlandsisen förekommer här och var innanför klintarna, som på den östra sidan av klinten vid Broträsk. Uppe på klinten vid Broträsk förekommer också en jättegrytliknande bildning i berggrunden. På klintarna förekommer dessutom små isälvsavlagringar och hållalvar.

På klintarna växer kalkhålltallskog. På deras nedre sluttningar har flera rika källkärr utbildats. Här växer bl a svarthö, luktsporre och kärrlilja m m. I sluttningarna finns också lokaler för stor skogslilja och gotlandsmåra. I själva branten, mot en av sjöarna, växer den sällsynta fjällmossan *Orthotrichum rufescens*. På Tonnklint växer hybriden mellan fältsippa och nipsippa liksom ren nipsippa. I områdets V del ligger Lojsta prästäng. Det hävdas fortfarande och får sin prägel av de mycket gamla ekarna. Hamlade askar är vanliga i ängarna.

Fågellivet i sjöarna är i regel fattigt. I Rammträsk förekommer Gotlands enda population av bergsimpa, *Cottus poecilopus*.

Lojstaområdet har en för Gotland unik och särpräglad landskapsbild och skogsmarken S om sjöarna utgör en av Gotlands mest kända strövskogar.

Berggrundsformation söder om Hagebyträsk

Området intas till största delen av en serie av revkalkkullar, som hänger ihop och bildar en berggrundsformation med branta klintartade sidor åt väster, norr och öster. Vid nordligaste spetsen av denna formation finns en grotta i klinten, även denna från tiden för Baltiska issjön.

Längs med södra sidan av Rammträsk finns tydlig källbildning som bildat ett litet källkärr. Här växer bl a axag, tätört, vildlin, blodrot, kärrlilja, majviva, sumpgentiana, kärrknipprot och brudsporre. I bottenskiktet dominerar kalkkamossa. Här finns dessutom den på Gotland enda kända förekomsten av röd glansmossa.

Strax nordost därom ligger en isolerad revkalkkulle, som består av Etelhemkalk och som fått en märklig utformning. Den reser sig brant upp och höjer sig nära 15 m över omgivningen. Den har en utpräglat glacial ytform och liknar en enorm rundhäll.

Asträsk med omgivning i söder

Asträsk (SMHI S 635435/165645) ingår i samma landskapskomplex som Lojstasjöarna. Den är en djup sjö belägen vid östra och norra kanten av en revkalkkulle. I denna kulle har Baltiska issjön utsvarvat två små grottor. Vegetationen i sjön är rik. På klinten i S växer ekologiskt intressant kalkhålltallskog.

Lindeberget

En av Gotlands högre och mera markerade inlandsklintar. Den är uppbyggd av revkalksten och brant sluttande i V, N och O. I N skär två breda dalgångar in i berget. Lindklintskärningen vid kyrkan är en

internationellt viktig referenslokal. I O skär en torrdal in i bergsplatån. Den har sannolikt bildats av smältvatten från inlandsisen. På bergsplatån i V finns strandgrus i markanta vallar.

Berget är skogsbevuxet, och tall dominerar på platån medan granskog intar sluttningarna. I granskogen finns en värdefull flora, bl a kalkbräken.

Från bergets krön, där fornborgar finns anlagda, har man praktiskt taget fri utsikt åt N, O och S.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09049**

Områdesnamn: **LOJSTAHJDS KÄLLMYRAR** (12 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 2a 11

Area: 1 026 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	rikt soligent kärr	flora
odlingslandskap	skogsbete	flora

Värdeomdöme: På Lojstahjd finns ett stort antal källmyrar med mycket höga naturvärden. Samtliga kärr är av typen rikkärr och har riklig käll- och bäckbildning. Här finns på många håll rikligt med kalktuff. Här märks ymniga förekomster av ett antal växtarter som inte finns i övriga Sverige, eller har ytterst begränsad utbredning i övriga landet. Hit hör brun ögontröst, källnate, kärrlilja och trubbtåg. Svarthö har här en av sina få sydsvenska förekomster. Här finns ymniga förekomster av krävande källmossor såsom kamtuffmossa, klotuffmossa, källmossa, kalkkällmossa, och källtuffmossa.

De resultat som framkommit vid de pollenanalytiska undersökningarna har gett Stangsmyr det allra högsta vetenskapliga värdet.

I området finns stora områden med skogsbete som under lång tid betats av gotlandsruss.

Huvudkriterier:

C. Område med rik förekomst av sällsynt naturtyp och ovanliga arter.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, representativitet, kontinuitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Våtmarkerna påverkas negativt av utdikning, terrängkörning och skogsavverkning. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet. Det är av stort värde om russbetet inom Russparken fortsätter. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi

skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Mallgårds källmyr är naturreservat (1985).

Hajdes storhage är naturreservat (1991).

Hajdes storhage, Botes källmyr och Mallgårds källmyr är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Mallgårds källmyr, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06I 1J 01

Mallgårds källmyr ligger i utkanten av det stora skogsområdet Lojsta hajd. Myren ligger utsträckt i nord-sydlig riktning och lutar svagt åt söder. En liten bäck ansluter och slingrar söderut. Några hundra meter söderut öppnar sig myren och marken täcks här av bleke. Skiktet med bleke är tunt i den östra delen av myren där kalkstenen på flera håll går i dagen.

Längs med myrens östra kant tränger vatten fram i flera källor. Vegetationen vid dessa källor är mycket rik. I bottenkiktet växer kalkkällmossa, källmossa, kammtuffmossa, klotuffmossa, källtuffmossa, stor fickmossa, kärrbryum, kärrspärrmossa, guldspärrmossa och fetbålmossa. Mossorna bildar små tuvor runt källorna och på dessa är även örtinnehållet stort. Här märks brun ögontröst, kärrlilja, majviva, sumpnycklar, ängsnycklar, svarthö, kustarun, tussilago, blodrot, ängsvädd och sumpgentiana. Källornas vatten rinner över ett nästan vegetationslöst blekefält och ner i bäcken. I bleken växer glest med slankstarr, krypven och ryltåg. Bäcken meandrar långsamt genom myren och kantas av örtrika tuvor av axag, blåtåtel, näbbstarr, slätterblomma, ängsvädd, rosettjungfrulin, vildlin, gräsull, smalfräken, kärrknipprot, luktsporre, brudsporre samt fjälltätört. I bäcken växer källnate.

Kärr vid Lingsvidar, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 1A 01

Kärr sluttande åt söder som ligger S-format utsträckt i öst-västlig riktning och utgör gräns mellan två jordlager. I den övre delen ligger tjocka lager strandgrus. I södra delen av området har gruset eroderats bort under landhöjningen och blottat lager med moränmargel. I områdets västra del finns vackert utbildade källkär. Marken ligger i en brant sluttning där vatten tränger fram på bred front i ett tiotal källor.

Källornas vatten rinner ner i ett mindre dike som avvattnar myren i dess nedre del. Vegetationen är mycket rik i källmyren. I källorna växer kamtuffmossa, klotuffmossa, källmossa, källtuffmossa, kärrbryum och späd skorpionmossa. I mosskuddarna växer axag, blåtåtel, kärrlilja, slätterblomma, storsileshår, blodrot, majviva, smalfräken, gräsull, brun ögontröst, svarthö samt luktsporre. Källpåverkan är mycket tydlig i stora delar av myren. Kamtuffmossa och klotuffmossa, som normalt endast växer i nära anslutning till källor finns på flera håll i myren. En stor del av myren hyser ymniga förekomster av trubbtåg.

Kärr vid Backhagen, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 1A 02

Vid Backhagen i Lojsta socken ligger ett kärr som sluttar söderut. Norra delen av området gränsar mot en vall med strandgrus. Söderut övergår jordlagret i moränmargel. I övre delen av kärret tränger vatten fram i flera källor. En av källorna är mycket tydlig och har en diameter på tio meter. Källan bildar en liten bäck som rinner söderut. Vegetationen runt källorna är rik. Här växer bl a rikligt med kamtuffmossa, klotuffmossa, guldspärrmossa och kärrbryum. Kärlväxtfloran är rik i hela området och här växer axag, blåtåtel, hirsstarr, ängsstarr, slankstarr, näbbstarr, smalfräken, kärrfräken, gräsull, sumpnycklar, kärrknipprot, brudsporre, luktsporre, storsileshår, rundsileshår, tätört, slätterblomma, kustarun, kärrlilja, ängsvädd, blodrot, majviva, svarthö och brun ögontröst. På flera håll i kärret växer källmossa. I övre delen av kärret finns ett mindre bestånd med trubbtåg.

Kvie, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 1A 03

Vid Kvie i Lojsta ligger ett långsträckt våtmarksområde med en rad olika intressanta vegetationstyper. Området får sitt vatten från ett stort antal källor i området. I norra delen finns ett par källor som bildar en liten bäck som rinner söderut. Efter 400 meter rinner bäcken ut över ett stort plan med bleke. Här finns flera källor som producerar rikligt med vatten. Bäcken meandrar vidare genom ett skogsområde och ut på en källmyr. Även här finns flera källor. Bäcken rinner genom källmyren och ut på ett flackt, öppet kärr dominerat av ag, knappag och vass.

Vegetationen i området är mycket rik. Källorna är tydliga och hyser ymniga förekomster av mossor beroende av kalkkällor. Här växer kamtuffmossa, klotuffmossa, källmossa, kalkkällmossa, källtuffmossa, kärrbryum samt svartknoppsmossa. I anslutning till källorna finns ett flertal tuvor av vitmossorna kärrvitmossa, spärrvitmossa, tallvitmossa, rostvitmossa, purpurvitmossa och röd glansvitmossa. Tuvorna hyser bl a rundsileshår och småsileshår. I blekefältet finns ymniga förekomster av storsileshår.

Kalkkärrmiljön har stor utbredning i området och här växer axag, blåtåtel, ängsstarr, hirsstarr, kärrlilja, slätterblomma, blodrot, majviva, ängsvädd, vildlin, smalfräken, gräsull, ängsull, brun ögontröst, svarthö, tätört, kustarun, ängsnycklar, sumpnycklar, praktsporre, luktsporre och kärrknipprot.

Längst i norr ligger Stangsmyr. Myrsedimenten vid myren har pollenanalyserats med täckning bakåt i tiden ända till Allerödperioden för ca 11.000 år sedan.

Kärr 1300 m VNV Lojsta k:a, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 1A 10

Brant sluttande kalkkärr utsträckt i nord-sydlig riktning. Kärrret ligger på underlag av moränmargel i norra delen och sand i södra delen. En bäck som får sitt vatten från ett dike norr om kalkkärrret meandrar hastigt genom området. Källpåverkan i kärrret är koncentrerad till bäckmiljön. Stora delar av kärrret är relativt torrt och flackt.

Närmast bäcken är vegetationen rik. Här växer bl a axag, hirsstarr, majviva, kärrlilja, vildlin, ängsvädd, klöverärt, kärrtistel, krypvide, brudsporre, luktsporre, kärrknipprot samt mindre förekomster brun ögontröst. I bottenkiktet märks kalkkammosa, guldspärrmossa samt späd skorpionmossa.

Källmyr 2500 m NV Lojsta k:a, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 1A 11

Källmyrkomplex med mycket höga värden. Väster om området ligger en bred ås av isälvsmaterial. Nedanför åsen ligger källmyren på underlag av moränmargel. Området består i söder av tre olika kärr med mycket tydlig källbildning. Kärren bildar bäckar som rinner ihop i centrala delen av myren där trädvegetationen är något tätare. Bäckarna rinner ut på en öppen yta som även får en del vatten från norra delen av området. Här är myren påtagligt blöt.

Längst i söder är källbildningen mycket tydlig. Här finns källor och en liten bäck som meandrar genom sumpskog. Bäcken kantas av skuggstjärnmossa, praktbräkenmossa, skogspraktmossa, källmossa, kamtuffmossa och dunmossa. Bäcken rinner ut på en öppen källmyr där en källa med en diameter på tio meter ansluter. Här växer kamtuffmossa, klotuffmossa, källmossa, kalkkällmossa, kärrbryum, fetbålmossa, späd skorpionmossa samt korvskorpionmossa. I källans närhet finns ett område med välutbildade tuvor av vitmossor. Här växer tallvitmossa, sumpvitmossa och snärjvitmossa. Kalkkällmossa uppvisar här ymniga förekomster längs bäckens kanter. I bäcken växer källnate samt kransalgerna *Chara aspera*, *C. delicatula* och *C. globularis*.

Vegetationen i källmyren är mycket rik. De dominerande arterna är axag, blåtåtel, hirsstarr och ängsstarr. Svarthö, blodrot, slätterblomma, majviva, kärrlilja, gräsull, smalfräken och ängsvädd har mycket ymniga förekomster utan att dominera vegetationen. Brun ögontröst är en art som har mycket rikliga förekomster över stora delar av källmyren. Till områdets karaktärsarter hör även tätört, storsileshår, kustarun, sumpgentiana, vildlin, kärrsålting, brunört, vattenmynta, sumpnycklar, ängsnycklar, brudsporre, luktsporre samt kärrknipprot. Mellan tuvorna finns på flera håll små blottade ytor med bleke. Här växer tagelsäv och ryltåg. I bottenkiktet dominerar späd skorpionmossa, kalkkammosa, korvskorpionmossa och guldspärrmossa. Här märks även kärrspärrmossa, kärrbryum, stor fickmossa, fetbålmossa och kalklungmossa. Området är helt opåverkat av dikning.

Kärr på Lojstahajd, 7500 m OSO Klinte k:a, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 2A 01

Ett stort våtmarksområde med långsträckta förgreningar som bildar långa och smala våtmarker. Området består i södra delen av två agmyrar som nästan saknar kantvegetation. Här finns även en del blååtelsumptallskog. Ett smalt stråk med våtmarker ansluter området i sydöstra delen. Här utgörs våtmarkerna av öppna blååtelkärr och axagkärr. Våtmarkerna dräneras genom diken norrut. Här finns ett område med blandsumpskog samt en öppen agmyr. Vidare norrut övergår marken i opåverkad blååtelsumptallskog vilken mynnar i en stor öppen blöt myr som utgör sydspetsen av Gajstmyr. Här växer ag, knappag och pors. Resterande delar av Gajstmyr är utdikade och uppodlade. Våtmarken har dessutom en utlöpare sydost om Gajstmyr. Den sammanlagda längden på de långsträckta kärren uppgår till tio kilometer. Här finns en vacker bäckbildning i flera fåror och diffus källpåverkan. Här växer bl a axag, slätterblomma, majviva, kärrlilja, blodrot, kärrknipprot och ängsnycklar. På flera håll i området finns vackra övergångar mellan de öppna kärren med kryptallar och de omgivande sumpskogarna. Örtrikedomen är påtaglig. Dock förefaller stora delar av området vara under igenväxning. Pors och ag invaderar allt större områden vilket missgynnar små låga örter.

Kärr vid Lojstahajd, 6000 m O Klinte k:a, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 2A 02

Våtmark med mosaikartad utbredning. Centralt i området finns en öppen agmyr som nästan saknar kantvegetation. Från myren löper förgreningar med skogbevuxna kärr omgivna av blååtelsumptallskog dels åt nordväst och dels åt nordost. De trädbevuxna kärren upptar närmare hälften av områdets areal och utgörs till största delen av porskärr. På några håll syns källpåverkan och diffus bäckbildning. Här växer bl a majviva, blodrot, svarthö, kärrlilja, ängsvädd, kärrknipprot, praktsporre, slätterblomma och vildlin.

Kärr på Lojstahajd, 5200 m NO Etelhem k:a, objektnummer i våtmarksinventeringen: 06J 2B 02

Avlång våtmark utsträckt i nordostligsydvästlig riktning. Området består i södra delen av blååtelsumptallskog som övergår i öppna kärr dominerade av ag, knappag, axag och blååtel. I norra delen av området tilltar källpåverkan och längst i norr finns ett öppet kärr helt dominerat av axag. Här växer bl a blååtel, kärrlilja, blodrot, ängsvädd, slätterblomma, svarthö, majviva, smalfräken, kustarun, ängsnycklar och praktsporre. Tuvbildningen i kärret är påtaglig vilket förefaller ha missgynnat bottenskiktet. Här växer en del guldspärrmossa samt några mindre förekomster rutlungmossa.

Anmärkningar: VMI-ID: 6I1J01, 6J1A01--03, 6J1B01, 6J2A01--02, 6J2B01--02 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Lindell, T., 1987: *Källmyrkomplex i Gerum. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Curt Fredén 1997-10-30, Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09050**

Områdesnamn: **BERGGRUNDSBLOTTNINGAR I KLINTE-OMRÅDET** (14 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 2j 20

Areal: 44 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, fossil		

Värdeomdöme: 14 utpekade delområden finns i detta område, men i området mellan Klintehamn och Djupvik finns sammanlagt ett femtiotal lokaler som är internationellt viktiga referenslokaler för sedimentär berggrundsstratigrafi. Lokalerna visar på tidsavsnitt i den geologiska utvecklingen där stora förändringar i miljön avspeglas. Vid Klintebys finns unika böljeslagsmärken som delvis blivit övertäckta av schaktmassor.

Huvudkriterier:

A. Skärning genom Muldemärgelsten

Stödkriterier: Representativitet, nyckelområde.

Förutsättningar för bevarande: Områdena påverkas negativt av släntning, jordtäckning och igenläggning av öppna diken.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Muldemärgelsten är ett berggrundsstratigrafiskt led som har en mycket begränsad utbredning (av befintliga blottningar att döma) från Gannarveviken i Fröjel till Klinte k:a. Muldemärgelsten är en fossilrik märgelsten och mörk kalksten, som stratigrafiskt sett ligger mellan

Hallalagren och Klintelagren. Den hyser en paleontologiskt särpräglad fauna. Blottningar i detta led är få.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland*. –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 17-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09051**

Områdesnamn: **FRÖJELKUSTEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 2i 03

Areal: 509 ha, varav 76 ha vatten och 433 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

fossil, sedimentär berggrundsstratigrafi, klintkust, strandvallar, kalktuff		
odlingslandskap	naturbetesmark	flora

Värdeomdöme: Området omfattar småbrutet odlingslandskap med åker, betesmark och skog. Stranden upptas av Gannarveviken som är en grund havsvik med mäktiga sandavlagringar. Här finns fina strandmarker som varit i hävd under lång tid. Stor del av markerna har tidigare varit slättermark, men slättern upphörde i samband med Laga skifte, då markanvändningen övergick till betesdrift. Markerna är ytterst välläddade. Man hittar typiska havsstrandväxter som havssälting, strandkrypa, gulkämpar och salttåg. Strandmalört förekommer mycket rikligt. Det finns också stora arealer fina skonor med rikligt med revigt saltgräs, glasört och saltört. I norr finns en liten fuktäng med stora mängder dvärgviol. Här växer också rikligt av den sällsynta strandnålen. Gannarveviken är en rik fågellokal.

Huvudkriterier:

- A. Kustavsnitt med klintar, välutbildad strandvallsmorfologi, intressant växtlighet och rikt fågelliv.
- C. Länets mäktigaste kalktuffavlagringar.
- D. Rik flora och rikt fågelliv.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att strandängarna betas. Området påverkas negativt av grävning, avsänkning av grundvattenytan ovanför kalktuffavlagringarna SV Bottarve, av olämplig skogsavverkning, fritidsbebyggelse samt av täktverksamhet. För långa och många besök i Gannarveviken bör inte förekomma under fåglarnas häckningstid. Fortsatt jordbruk med åkerbruk,

naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Mulde är avsatt som naturreservat (1976).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 27--28) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 62-2, 4, 6).

Områdets huvuddrag:

Landskapet vid Fröjel är mosaikartat med många växlingar och skiftande karaktärer. Mellan väg och kust är det till stora delar öppet, och åker- och betesmarker dominerar. Kustområdet kännetecknas av strandvallsmorfologi. V om Mulde uppträder en rygg av sandkalksten. I O uppträder en markant klint i övergången från kalksten. På Fröjelklint ligger en fornborg. I klintarna finns erosionshak på Ancylogränsens och Litorinagränsens nivåer. SV Bottarve finns länets mäktigaste kalktuffavsättningar. I mosaiklandskapet uppträder rikligt med lövdungar, där ask spelar en dominerande roll. Tallbestånd är vanliga framför allt i O. Kärrvegetation finns vackert utbildad här och var i sluttningarna nedanför klinten. Här växer bl a trubbtåg. Strax norr om Fröjel kyrka finns en lokal för den sällsynta orkidén stor skogslilja. Gannarreviken har ett rikt fågelliv och här häckar bl a grågås och skärfläcka.

Det 6,2 ha stora naturreservatet Mulde utgörs av en klintbrant bestående av lerig kalksten. En mindre bäckfåra passerar områdets nordligaste del. Hela reservatet täcks av barrskog, med underväxt av enbuskar och en del lövsly. Tall dominerar utom i själva klintbranten där graninslaget är stort. I fältskiktet finns rika bestånd av både röd och stor skogslilja. Området har den största och äldsta kalktuffavlagringen på Gotland.

Det berggrundsstratigrafiska och paleontologiska intresset är närmast att betrakta som internationellt.

Området har ovanligt rik och intressant växtlighet.

Ett mosaiklandskap med flera speciellt värdefulla karaktärer som dock har störst betydelse för landskapsbilden genom alla sina utsiktspunkter.

Gannarreviken är en rik fågellokal och här häckar bl a gravand, stjärtand, strandskata, skärfläcka, större strandpipare, tofsvipa, rödbena och fiskmås.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 17-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09052**

Områdesnamn: **KARLSÖARNA**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, Mittpunkt: 6I 0g 44

Areal: 2 106 ha varav 401 ha land och 1 705 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. I området finns klintar med en relativ höjd som överstiger 20 meter.

Riksvärde

alvarmark, grottor, raukar, klintkust, strandvallar		fauna
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna

Värdeomdöme: Karlsöarna är Östersjöns enda motsvarighet till Atlantens fågelberg, med tusentals par häckande sillgrissla och tordmule. Båda öarna är rika fågellokaler med flera sällsynta arter. Öarna är av mycket stort geologiskt och biologiskt värde. Öarna utgör ett par av Gotlands största alvarområden.

Lilla och Stora Karlsö har utnyttjats som betesmark under flera årtusenden. Karaktären på marken har inte ändrats mycket under denna långa tid. Båda öarna är mycket starkt präglade av extremt långvarigt bete.

Floran räknar omkring 450 arter. Flera växter är av reliktnatur med en till sin huvuddel sydlig utbredning. Karlsöarna hyser åldriga trädbestånd av ek och ask med en mycket rik epifytisk lavflora. Det finns goda möjligheter att bevara Karlsöarnas naturvärden.

Huvudkriterier:

A. Klippöar med fågelberg, grottor, raukar, klintkust, strandvallar och alvar.

B. Klintar, grottor, strandvallar med till största delen opåverkad geologi.

C. Förekomst av flera sällsynta och hotade kärlväxter, såsom t ex våradonis, karlsösallat, gullborste, gotlandsnunneört, hjorttunga, karlssösallat, kransborre, hjärtstilla, hylsnejlika, nässelsnärja och sälljordstjärna.

D. Mycket rikt fågelliv som hyser väldiga mängder sillgrissla och tordmule. Rik flora med växter av reliktnatur som till sin huvuddel har sydlig utbredning.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Vård och skötsel enligt naturreservatens skötselplan. Att områdenas karaktär av oexploaterad klippö bevaras. Värdet kan påverkas negativt av störningar från friluftsliv (och flygplan), bristande resurser för bemanning och skötsel.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Stora Karlsö och Lilla Karlsö är avsatta som naturreservat (1976 resp. 1978).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 32) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 63-1, 6)

Karlsöarna är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Stora Karlsö

Berggrunden på den 246 ha stora ön utgörs av hård revkalksten. Denna har motstått vittringsprocesserna bättre än omgivande berggrund varför ön nu reser sig till betydande höjd över dessa. Klintsidorna är mycket höga och lodrätt stupande. Ön har varit utsatt för en intensiv vågpåverkan vilken kan studeras i bl a sällsynt välutvecklade strandvallar med bl a mycket grovt material. Den har också utmejslat en mängd grottor i klintarna. Av dessa kan Ancylogrottorna Stora Förvar och Jungfruhålet, båda 25 meter djupa, och Korphålet som är 21 meter djupt, omnämnas. Vid Östersjöns nuvarande nivå finns den 12 meter djupa Kristallgrottan. Vid Svarthällar finns välutbildade raukar. På Rojshajden finns tektoniskt betingade sprickor, vilka vid klintstupen gett upphov till klyftdalar och klyftgrottor. På Marmorbergets SV del finns ett utpräglat karstalvar. I en liten myr har pollenanalyser demonstrerat vegetationsutvecklingen.

Stora Karlsö har under seklerna fram till slutet av 1800-talet intensivbetats av utgångsfår. Detta har medfört att den ursprungliga skogen försvunnit och att betestålig vegetation utbredd sig. I och med att fåren togs bort 1884, har vegetationen givits möjlighet att återhämta sig, och ön uppvisar nu en intensiv blomprakt. Om våren lyser den gula våradonisen upp det i övrigt ännu vintergrå växttäckets. Från mitten av maj och några veckor framåt svarar orkidéerna Adam och Eva och S:t Pers nycklar för den slösande rika färgprakten. Flera inslag i florans anses i likhet med våradonisen utgöra kvardröjande rester av den värmeälskande flora, som hade större utbredning under en varmare tidsperiod. Hit hör t.ex bergsskrabba, tovsippa, gullborste, stenmalört och karlsösallat.

Det mest anmärkningsvärda i fågellivet utgörs av alkfågelkolonierna i klintstupen. Här häckar ca 8 000 par sillgrisslor och 1 500 par tordmular. Dessutom häckar stora mängder grå- och silltrut och ejder samt tobisgrisslor, korp, rosenfink i många par, höksångare m fl arter. Här har också tillfälligt iakttagits en mängd mycket sällsynta fågelarter.

Ön uppmärksammades mycket tidigt på sin unika natur och fredades ideellt redan på 1880-talet. Härigenom utgör ön landets första naturskyddade område och genom sin ryktbarhet har den länge utgjort en av Gotlands mest välbesökta sevärdheter. Den besöks numera av ca 16 000 personer per år och båtförbindelser utgår sommartid ifrån Klintehamn.

Lilla Karlsö

Den 158 ha stora "Lillön" har en geologi som liknar "Storöns". De mycket höga klintarna, som kan följas runt hela ön, sätter sin prägel på berggrundsmorfologin. "Lillön" är 15 meter högre än "Storön"

och hyser mäktiga strandvallar, även på de högsta partierna. Det finns en mängd grottor på ön representerande olika bildningstider. Raukar är vanligare på "Lillön" än på "Storön". Här finns också flera anmärkningsvärda klyftdalar av vilka de största kallas Helveteshul, Janedi och Askrängi.

På "Lillön" har betesdriften upprätthållits kontinuerligt, på senare tid av en ålderdomlig gotländsk fårstam som kallas gutefår eller "hånnlambi". Hos dessa är baggar, tackor och t o m lammen behornade. Fårbetet har gett upphov till en beteshärdig vegetation. Bland rariteter kan omnämnas förekomst av hjorttunga och karlsösallat och rikliga bestånd av hjärtstilla, kransborre och hylsnejlika. Längs den S platakanten finns rester av en ålderdomlig lövskog. Här vittnar gamla askar, almar och ekar, med ofta flera hundra år på nacken, om hur öns ursprungliga skog tett sig.

Liksom på "Storön" finns också här kolonier av sillgrisslor och tordmular i branterna. Antalet är dock lägre. Här finns också stora kolonier av ejder och gråtrut. Bland häckfåglarna i övrigt kan omnämnas skärpiplärka, storskrake, tobisgrissla och i branterna korp och kolonier av hussvala.

Ön kan under sommarsäsongen nås med fiskebåt från Klintehamn eller Djupvik. Det årliga besökarantalet uppgår till ca 3000 personer. På Lilla Karlsö finns representativa och välbevarade naturbetesmarker i form alvar med de vanligaste vegetationstyperna alvarhed av fårsvingelvar typ och alvarhed av hällmarkstyp. Art- och individrika växtsamhällen med arter som backtimjan, stenmalört, vildlin, gulkämpar, majviva, jordistel och sandmaskros. Här finns även de hotade arterna kransborre, honungsblomster, hylsnejlika och toppjungfrulin

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Johansson, P., Artup, U., Fröberg, L., 1997: *Lavfloran på Lilla Karlsö*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Skötselplan för naturreservatet Stora Karlsö*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Skötselplan för naturreservatet Lilla Karlsö*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1978: *Kungörelse om naturreservatet Lilla Karlsö* (09 FS 1978:15).

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1978: *Kungörelse om naturreservatet Stora Karlsö* (09 FS 1978:16).

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 17-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09053**

Områdesnamn: **EKSTAKUSTEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, 5J NV, Mittpunkt: 6I Oh 03

Areal: 1 002 ha, varav 167 ha vatten och 835 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

klapperkust		
	naturbetesmark	flora
våtmarkskomplex	fuktäng	flora, fauna
	marin strandäng	

Värdeomdöme: Området omfattar en kuststräcka på ca 15 kilometer. Mellan Djupvik i norra delen av området och Hammarudd utgörs kusten av en låg klint som kantas av strandvallar av grus och sten. Marken närmast stranden är karg och fattig på växtlighet. Längre in från havet vidtar en lågvuxen strandskog, där de yttersta tallarna och granarna är hårt tuktade av vind och saltstänk och formligen kryper längs marken. Mellan Hammarudd och Borum finns vidsträckta betade strandängar. Kuststräckan är flikig med många vikar, uddar och revlar. Strandmarkerna har varit i hävd under lång tid och är ytterst välhävdade. Dessa marker har en rik hävdformad flora och ett mycket rikt fågelliv.

Huvudkriterier:

- A. Välutbildad klintkust i Muldemärgelsten av stort geovetenskapligt värde. Omfattande bildning med strandvallar.
- B. Opåverkat kustavsnitt med ostörda strandskogar.
- C. Häckningar av flera sällsynta fågelarter, bl a sydlig kärrsnäppa, brushane och årtä.
- D. Rik flora. Mycket rikt fågelliv.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att betet fortsätter på strandängarna. Området påverkas negativt av dikning, täktverksamhet, olämplig skogsavverkning och fritidsbebyggelse. Fortsatt jordbruk med

åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ekstakusten är avsatta som naturreservat (1967).

Ugnen är avsatt som fågelskyddsområde (1975, 1981).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 32,38) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 63-13, 64-10)

Ugnen är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Ekstakustens naturreservat utgörs av ett 4 km långt exponerat kustparti. En låg klint, bestående av Muldemärgelsten, höjer sig bitvis över det strandklapper, som annars sätter sin prägel på markförhållandena. S om Kronvald är strandvallskaraktären särskilt markant. Marken är fattig på växtlighet och här finns endast enstaka förekomster av fårsvingel, backtimjan, gulmåra, gul fetknopp, stinknäva, kattfot, spåtistel, mattfibbla och blåeld samt lavar och mossor.

Strandvegetationen är mycket sparsam. Innanför denna utbreder sig en vindpinad och i skogsbrynet extremt lågvuxen tallskog. Vid Kronvalds finns ett litet martornsbestånd. Från den väg, som löper strax innanför strandområdet, erbjuds en unik skönhetsupplevelse i form av den gråvita stranden med dess vindtuktande skog, det intensiva blåa havet och de mäktiga Karlsöarna i fonden.

I N utbreder sig innanför Ekstakustens naturreservat tallskogsbevuxna strandvallar. I den S delen innanför Ugnens fågelskyddsområde vidtar låglänta ängsområden av stor betydelse för rastande flyttfåglar. Området utgör också rika jaktmarker för rovfåglar. Innanför Langstiteviken ligger en för länet ovanlig ekskog. Den utgörs av ett rakvuxet bestånd som inte visar tecken på att utgöra ett igenväxningsstadium av ett tidigare änge. I buskskiktet finns inslag av skogskornell, björk, hagtorn, rönn och oxel. I fålskiktet märks bl a lundskäftning, hallon och stenbär. På betesängarna mellan skogen och havet finns rika bestånd av salepsrot och Adam och Eva.

Strandvåtmarkerna som sträcker sig mellan Hammarudd i Eksta och sommarstugeområdet vid Snoderviken i Sproge tillhör en av de mäktigaste på Gotland. Området omfattar en mängd vikar och uddar samt den lilla sjön Fuldye. Hammarudd i norra delen utgör brytningspunkt mellan den karga och steniga Ekstakusten och strandängarna vid Ugnen. Söder om Hammarudd ligger Tärnviken som utgörs av en karg vik direkt på margskiffer med talrika moränblock utspridda. Dessutom finns en hel del moränblock, dels vid Gårdsbacke och dels några hundra meter norr och söder om Klase fiskeläge. Områdena vid Rullen är bildade genom sedimentdeposition av kustparallella strömmar. Sedimentavlagringarna norr om Rullen är f. n. under uppgrundning. Området har fungerat som naturlig fodermark under lång tid. Delar av området har tidigare varit slätteräng. Området betas idag av nötkreatur med undantag för området mellan norra delen av Rullen och Högurskär. De delar som betas är välhävdade.

Vegetationen på strandängen domineras av krypven, rödsvingel och salttåg. Här växer även rikligt med gulkämpar, saltnarv, strandkrypa, havssälting och kustarun. I området finns även glasört, sodaört, strandkämpar, strandnål, näbbtrampört och dvärgarun. Längs med ett smalt bälte på bara ett par meter

närmast stranden finns på flera håll rikligt med saltgräs, grått saltgräs och revigt saltgräs. På den ohävdade delen har täta vassar av bladvass, blåsäv, havssäv och rörsvingel tagit över vegetationen. På ett par håll i området finns sumpkärr längs med bäckkanter. Vegetationen är här örtrik.

Häckfågelfaunan i området är synnerligen rik. Här häckar bl a småtärna, silvertärna, fiskmå, knölsvan, grågås, årtä, snatterand, skedand, kricka, rödbena, tofsvipa, strandskata, roskarl, större strandpipare, brushane och skärfläcka. En koloni med närmare 200 par skrattmå häckar i Fuldye. Här häckar även ett 10-tal par svarthakedopping. I vassarna häckar ibland brun kärrhök. Under inventeringen av kärrsnäppa på Gotland 1993 konstaterades 6 par häcka i området. Under våren rastar bl a stora flockar av vitkindade gäss på strandängarna, under hösten en mängd olika arter vadare.

För att de häckande fåglarna inte skall störas, råder tillträdesförbud under tiden 15 mars-30 juni. Från vägen innanför områdets norra del (Hammarudd-Langstiteviken), från det lilla fiskeläget Klase (ca 1 km N Borum) samt från det fågeltorn som står ca 500 m SO om Klase kan man dock även under denna tid se det mesta av vad området har att bjuda i fågelväg.

Anmärkningar: VMI-ID: 519I01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Hedgren, S., 1981: *Ugnen, Lausvik, Stockvik. Inventering av häckfågelfaunan i tre gotländska kustområden 1981*. – Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland samt Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 17-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09055](#)

Områdesnamn: [MÄSTERMYRKANALEN](#)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5I 9j 30

Areal: 25 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, jordartsstratigrafi		
	topogent kärr	flora

Värdeomdöme: Kanalen skär genom berggrund som har stratigrafiska och paleontologiska värden av närmast internationell karaktär. Transgressionslagerföljden genom Litorinagränsvallen har det allra högsta kvartärgeologiska intresset, och lokalen är klassisk och berömd. I området finns ett knappagkärr som hyser ett bestånd av den sällsynta orkidén kärnnycklar. Arten är i Sverige endast känd från Gotland.

Huvudkriterier:

- A. Klassisk och berömd lokal vid geologiska studier.
- C. Förekomst av den sällsynta orkidén kärnnycklar.

Stödkriterier: Raritet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av igenfyllning av lokalen eller bortgrävning av Litorinagränsvallen.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Kanalen skär genom berggrund som stratigrafiskt sett tillhör Hemselagens märeldfacies. I denna mycket fossilrika märgelsten finner man bl a rikligt med brachiopoden *Dayia navicula*. Vid landsvägen skär kanalen genom Litorinagränsvallen. Skärningen är klassisk sedan

undersökningarna av Lennart von Post utfördes. Här har vid Litorinahavets transgression (vattenyttehöjning) strandgrus blivit avsatt ovanpå myravlagringar i den forna Mästermyr.

Naturen vid Mästermyr är starkt påverkad av dikningen och uppodlingen av Mästermyr men några ännu inte uppodlade delar förefaller ändå hålla en rad stabila vegetationstyper. Denna del av Mästermyr har lite olika jordlager. I östra delen finns blekeområden. Dessa övergår västerut mot grusigt material. I västra delen finns moränmargel.

Vegetationen domineras av ett knappagkärr centralt i området. Kärrret är glest bevuxet av låga tallar, en och brakved. Här växer knappag, blåtåtel, älväxing, hirsstarr, slankstarr, majviva, ängsvädd samt ett litet bestånd kärrnycklar. Längre västerut övergår området i örtrika kalkfuktängar. I blekeområdet finns en fukthed där det växer fårsvingel, gulreseda, rödklint, jordtistel, spåtistel, strandmaskros, honungsblomster, blåeld, blåhallon och grönfibbla.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 17-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09059**

Områdesnamn: **NÄRSHOLMEN MED ANGRÄNSANDE KUST**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, 6J SV, Mittpunkt: 5J 9e 42

Areal: 1 351 ha, varav 468 ha vatten och 883 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna

Värdeomdöme: Värdefullt kustområde med småbrutet odlingslandskap och vidsträckta naturbetesmarker med höga naturvärden. Rik flora och mycket rikt fågelliv. I området häckar ett stort antal fåglar. Området är dessutom en viktig sträck- och övervintringslokal för fåglar. Till områdets värden kan också räknas storslagenhet, fint anpassad bebyggelse och differentierad kulturprägel.

Huvudkriterier:

- A. Öppet kustlandskap av stor betydelse för strandfågelfaunan.
- C. Förekomst av häckande kärrenäppa, brushane och småtärna.
- D. Mycket rik häckfågellokal, viktig rast- och övervintringslokal.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att beteshävdan fortsätter. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet, skarpskjutning under fåglarnas häckningstid och olämpligt lokaliserad bebyggelse. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området omfattas av strandskydd 200 m.
Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 43) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8008 71-42).

Närsholmen är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Närsholmen är till största delen täckt av strandgrus ansamlat i markanta vallar. I själva strandkanten går dock berggrunden i dagen på holmens norra, östra och södra sida.

Närsholmen består av vidsträckta betesmarker, vilka är mycket välhävdade. Här finns en rik lokal för fältvedel som är artens enda gotländska förekomst.

Austerviken och Närsholmen har stor betydelse för strandfågelfaunan. Här häckar bl a skärfläcka, brushane och sydlig kärrsnäppa. Lokalen har stort värde för rastande fåglar och under våren betar stora mängder vitkindade gäss på strandängarna, under sensommaren och hösten rastar stora flockar vadare på de grunda stränderna och vintertid uppehåller sig stora andflockar inom området.

Väster om Närsholmen är kustlandskapet kargt. Invid själva stranden utbreder sig dock betade strandängar. Här ligger de båda fiskelägena Närshamn och Kapellet. Vid vägen ligger stora gårdar längs en åssträckning. Här finns också tre väderkvarnar.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Hedgren, S., 1985: *Häckande fåglar på Närsholmen 1985*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09060**

Områdesnamn: **BANDLUNDSVIKEN-RONEAMN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5J 8c 34

Areal: 1 318 ha, varav 123 ha vatten och 1 195 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: Blockhav, isskjutna block, klapperstensvall, strandvall, strandporre.

Riksvärde

våtmarkskomplex	fuktäng	flora
odlingslandskap	naturbetesmark	fauna

Värdeomdöme: Kustområde med stora arealer sammanhängande naturbetesmarker. Området hyser hela 645 hektar naturlig betesmark, vilket utgör 54 % av områdets totala landareal. Kustlinjen är flikig och i området finns även ett flertal öar. Öarna hyser en värdefull häckfågelfauna liksom många av områdets välbetade strandängar. Markerna utgör betydelsefulla rast och ruggningsplatser för gäss. Intressant utbildad flackkust med utpräglade isoleringsmiljöer, mycket påtaglig landhöjning och laguner under avsnörning från havet.

Huvudkriterier:

- A. Flackkust med utpräglade isoleringsmiljöer och mycket påtaglig landhöjning.
- D. Strandängar och öar med häckfåglar av riksintresse.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, helhet, representativitet, kontinuitet.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt traditionell beteshävd av naturbetesmarkerna. Området påverkas negativt av störningar under fåglarnas häckningstid. Tåktverksamhet och bebyggelse påverkar området negativt.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Berört kustavsnitt och öarna omfattas av strandskydd 100 m. Hummelbosholm är fågelskyddsområde.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten

Hummelbosholm är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Bandlundviken

Strandmarkerna vid Bandlundviken i Burs ligger på berggrund av märelskiffer som överlagras av moränmäre. Området har under lång tid hävdats som betesmark och stora delar är fortfarande i mycket god hävd. Detta gäller framför allt inre delen av Bandlundviken. I den södra delen av den ohävdade stranden är marken betydligt svagare och vegetationen utgörs av lågvuxna krypvenängar som betas av gäss under vår- och höstflyttning. I Bandlundviken växer krypven, rödsvingel, salttåg, gulkämpar, trift och strandmalört. Strandzonen är relativt smal och i hela viken finns ett mycket stort antal moränblock utspridda. Från åkermarkerna i Burs rinner en liten bäck ner mot viken som utbildat ett litet sumpkärr. Här växer revsmörblomma, bäckmärke, kärrbräsa, sumpförgätmigej, bäckveronika, vattenmynta, krusskräppa, älgört samt spjutmossa. Bandlundviken är mycket grund och utgör en god rastplats för änder under flyttningen. I viken häckar skärfläcka, snatterand och grågås.

Hummelbosholm

Hummelbosholm är en trädlös halvö överlagrad av sand och grus. De centrala delarna har tidigare varit uppodlade men är sedan länge hävdade genom bete. Små grunda diken visar de tidiga åkertegarnas utbredning. Delar av området har tidigare även varit äng. Området betas numera av nötkreatur och hävden är mycket god. De högre belägna delarna av udden utgörs av torrängar. Den norra stranden av Hummelbosholm är flack och här finns mycket väl utvecklad strandängsvegetation. Hela södra stranden kantas av en vall där märelsten går i dagen vilket förhindrat utbildandet av strandängsvegetation. Några få låga enbuskar växer i de centrala delarna men stränderna är helt öppna. På strandängen växer rödsvingel, salttåg, saltgräs, strandmalört, saltnarv, gulkämpar och glasört. Hummelbosholm hyser ett synnerligen rikt fågelliv. Området utgör ett viktigt födosöksområde för vitkindad gås under vår- och höstflyttning. Till häckfågelfaunan hör tofsvipa, roskarl, större strandpipare, strandskata, rödbena, storspov, skärfläcka, sydlig kärrsnäppa, småtärna, silvertärna, fiskmå och grågås. Under tiden 15 mars-15 juli får allmänheten ej beträda Hummelbosholm p g a det störningskänsliga fågellivet.

Hummelbosholm-Hus fiskeläge

Synnerligen flack och kraftigt blockbeströdd kuststräcka med vidsträcka gräsytor. Vid Tomtbods sjömärke ligger en klapperstensvall som löper ut mot havet. Söder om denna vall saknas strandvallar, men kusten är sträckvis flikig och små laguner är under avsnörning från havet p g a den pågående landhöjningen. Innanför Flusen är stranden mycket flikig och laguner håller på att avsnöras från havet. Detta underlättas genom att det finns kustparallella ryggar som i ytan hyser strandgrus, men som mycket väl kan vara betingade av små upphöjningar i moräntan. Först en bit in från kusten uppträder mer påtagliga strandvallar.

Anmärkning: VMI-ID: 5J8C05

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09061**

Områdesnamn: **HAUGAJNAR-PETESVIK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, Mittpunkt: 5J 8i 33

Areal: 850 ha, varav 689 ha land och 161 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

fossil		
	naturbetesmark	flora
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
		fauna
skogslandskap	barrnatskog	

Värdeomdöme: Kuststräckan är geologiskt intressant. 200 m väster om Lilla Hallvards finns en lokal med de enda påträffade landväxterna i Gotlands silurlagerföljd. Lokalen är av internationellt intresse. Området har värdefulla mycket naturbetesmarker med en rik flora. Området hyser en stor mängd häckande fåglar. Petesvik hyser dessutom värdefulla våtmarker, vilka till stor del överlappar med naturbetesmarkerna. I övergången mellan odlingslandskap och skog ligger ett örtrikt sumpkärr med värdefull flora. I området finns skogsområdet Haugajnar, som är består av barrnatskog.

Huvudkriterier:

- A. Geologisk lokal av internationellt intresse med de enda påträffade landväxterna i Gotlands silurlagerföljd.
- B. Grund havsvik med extremt flacka marker och en av de bredaste strandzonerna på Gotland. Värdefull barrnatskog.
- C. Värdefull häckfågelfauna med stort antal häckningar av rödlistade arter, såsom sydlig kärrsnäppa, brushane, skärfläcka och småtärna. Området hyser ett litet bestånd av den sällsynta kärrnyckeln.
- D. Skogs- och strandområde med värdefull fågelfauna och rik växtlighet.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av störningar under tiden mars-maj. För att naturvärdena i skogen ska bestå är det viktigt att skogen lämnas fri för avverkningar. Naturvärdena i naturbetesmarkerna är beroende av att markerna även i framtiden hävdas genom bete på traditionellt sätt. Området påverkas negativt av fritidsbebyggelse i öppna lägen. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Berörda kustområden omfattas av strandskydd 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 39) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 83-6--7).

Haugajnar är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag: Ca 200 m väster om Lilla Hallvards finns en berggrundsskärning med fossil av de enda landväxterna, som påträffats i Gotlands silurlagerföljd. Förekomsten har ett internationellt intresse.

Petesviken är en havsvik som omgärdas av reveln Sandskallen i norr och Laxskär i söder. Området ligger på berggrund av märgelskiffer och saknar lösa jordlager utom vid Sandskallen där marken utgörs av grus och sand. Däremot finns moränblock ymnigt utspridda längs stranden. Ute i viken finns tre revlar av grus. Området har betats under lång tid och vegetationen är starkt hävdpräglad. Markerna är mycket välhävdade.

Vid havet finns väl utvecklad strandängsvegetation. Strandängarna i själva Petesviken är smala och har inte särskilt rikt fågelliv. De finaste partierna finns i Boviken söder om Petesviken. Här häckar bl a skärfläcka, rödbena, strandskata, roskarl, större strandpipare, skedand, kricka, ejder samt en av länets största kolonier med småtärna. I Boviken finns ett brett bälte med strandängsvegetation. Här dominerar salttåg och rödsvingel. Närmast havet finns breda bälten med krypvendominerad vegetation. Vanliga arter är här gulkämpar, saltnarv, trift, strandmalört, gåsört, revfingerört, råttsvans och havssälting. Här växer även sparsamt med strandkämpar. På torrare delar av stranden växer bl a strandvial, sandsallat och sandrör. I kärren innanför strandängen växer blåtåtel, hirsstarr, älväxing, hirsstarr, luddstarr, vattenmynta, krissla och gåsört. I sumpkärret är vegetationen örtrik med rikliga förekomster krypven, gåsört, strandklo, krusskräppa, revsmörblomma, vattenmynta, strandlysing, revsmörblomma, blåhallon, vitmåra, älväxing, älgört och ängsruta. Bäckan rinner inom en del av sumpkärret genom ett dråg och här växer knappsäv, vattenmåra, slankstarr, vattenmynta och revsmörblomma.

I det vida skogsområdet förekommer ett flertal små våtar och myrar. Här finns bl a rika bestånd av luddkrissla samt ett mindre bestånd av kärnnyckel. Innanför Sandskallen finns ett rikt hässle. Den våtmarksrika, kustnära och i skogen vildmarkartade naturen ger området stora ornitologiska kvaliteter. Här häckar flera par trana och korp.

I övergången mellan naturbetesmark och skog finns ett sumpkärr längs med en bäck. Bäckan får sitt vatten från åkermarkerna mellan Hablingbo och Silte samt från det stora skogsområdet Haugajnar. Sumpkärret övergår i ett stort område med blåtåtelkärr. Denna del av området har under några decennier stått under igenväxning till följd av upphört bete. Här finns även en del fuktängspartier.

Anmärkningar: VMI-ID: 518I02

Referenser:

- Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09062**

Områdesnamn: **GANSVIKEN-GRÖTLINGBOUDD, GRÖTLINGBOHOLME OCH RONE YTTERHOLME**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5J 6b 41

Areal: 8 022 ha, varav 4 942 ha vatten och 3 080 land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

grund havsområde		flora
strandvallar		
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna
	äng	flora
skogslandskap	ädellövskog	flora
våtmarkskomplex	fuktäng	flora
		fauna

Värdeomdöme: Gansviken utgör ett i landet unikt grundområde med kraftiga bestånd av axslinga- och kransalgångar avlösta och uppblandade med nate och blåstång. Dvärgform av blåstång täcker stora ytor i viken. Grötlingboholme har en vacker och intressant utbildad strandvallsmorfologi, som i kombination med den blockrika ryggen ger ön ett bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Södra delarna av Grötlingboudde har en kustkonfiguration som närmast kan betraktas som unik.

Odlingslandskapet är fr a i Grötlingbo mycket småskaligt och som helhetsmiljö i odlingslandskapet hör det till det värdefullaste på Gotland. I området finns stora arealer sammanhängande naturliga fodermarker omfattande totalt 1 413 hektar vilket utgör 46% av ytan. I området finns dessutom ett flertal ängen. I området finns 288 hektar lövmarker vilka till övervägande delen utgörs av ädellövskog. Naturvärdena är dokumenterat höga med bl a en rik epifytisk lavflora.

Området är en betydande rastplats för gäss, änder och vadare och ett rikt häckområde. Området hyser numera Östersjöområdets största koloni av vitkindad gås, och i området ruggar mer än 10 000 vitkindade gäss. Strandängarna hyser Gotlands rikaste skärfläckekoloni med uppåt femtio häckande par. Här häckar även småtärna och kärrsnäppa.

Huvudkriterier:

- A. Gansviken är en grund havsvik av nationellt intresse för miljöövervakning. Rika undervattensängar. Stort lövskogsområde. Intressant utbildad strandvalls morfologi.
- B. Ostörd havsvik. Kustområde med ostörda geomorfologiska bildningar.
- D. Mycket rik fågelfauna. Rik kärlväxtflora och lavflora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att områdets naturliga fodermarker sköts på traditionellt sätt. Området påverkas negativt av ytterligare barrträsplantering, skogsavverkning och olämpligt lokaliserad bebyggelse. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Grötlingboholme är avsatt som naturreservat (1973, 1976) Rone Ytterholme är avsatt som naturreservat (1976, 1977) Rone Ytterholme är upptagen som viktig våtmark i Norden och är våtmark av internationell betydelse (CW-listan) Merparten av strandmarken utanför naturreservaten omfattas av strandskydd 200, i övrigt 100 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Ålarve är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Sigdesholm, Ytterholmen samt stora delar av Grötlingboudt är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Kattlunds-Grötlingboudt

Grötlingboudt är en udde som skjuter drygt fyra kilometer ut i havet. Udden ligger på berggrund av märkelig kalksten men denna överlagras på de flesta håll av tjocka lager grus och sand. Grötlingboudt har en flackt välvd ryggform. I S och N täcks den av markanta strandvallar. På ömse sidor om Lillsund samt på uddens högst liggande partier ligger några blockrika moränvallar utsträckta i nord-sydlig riktning. Grötlingboudts södra strandkontur är ovanligtflikig och uppvisar flera lagunformade bildningar, vilka på landhöjningen håller på att avsnöras från havet. Längs södra stranden finns flera våtar som blivit avsnörda av landhöjningen och bildat lagunartade små vatten. Markerna är här karga och saknar på flera håll lösa jordlager.

Markerna på Grötlingboudt har hävdats som naturlig fodermark under lång tid. De karga markerna har utnyttjats till bete medan de lite friskare tidigare varit äng. Beteshävderna har under senare år avtagit och markerna har till stor del växt igen. Hela udden var ännu in på 1900-talet nästan helt öppen.

Längs med hela strandremsan finns strandängsvegetation utbildad. Inom de kargare delarna i västra delen av området är zonen med saltpåverkad vegetation smal. Längre ut på udden finns ett bredare bälte med strandängsvegetation. Vegetationen domineras av rödsvingel, krypven och salttåg. Längs en del grusiga delar av stranden finns rikligt med strandmalört. Ovanför strandängen vidtar det lagunartade området på mark av sten och grus. I våtarna växer agnsäv, krypven och ältranunkel. Gränsen mot

fastmark utgörs av tuviga fuktängar med spridda enbuskar samt en del talldungar. Fuktängarna är örtrika och tuvorna hyser gott om bon med gul tuvmyra. Vid våtarna finns på en del håll övergångar mot karga fukthedar. Fågellivet på Grötlingbouds är mycket rikt. Tillsammans med Grötlingboholm utgör området ett mycket viktigt födosöksområde för vitkindad gås under gässens vår- och höstflyttning. Strandängarna hyser en av Gotlands rikaste skärfläckekolonier med uppåt femtio häckande par. Här häckar även rödbena, strandskata, tofsvipa, småtärna, silvertärna, fiskmå, skedand, ejder och grågås.

Mellan Norrkvie och Sles utbreder sig ett av Gotlands största lövskogsområden. Det utgörs av ängesmarker och bildar ett mosaiklandskap. Trädskiktet domineras av ek, ask, björk och hassel. I öster har många ekar uppnått en betydande grovlek. Ängarna vid Sles hyser stora bestånd av göknycklar och Adam och Eva. Vid Kauparve finns en björkhage som också hyser en massförekomst av Adam och Eva.

Vid Pankar finns ett stort sammanhängande ädellövskogsområde. Under lavininventeringen 1997 påträffades här sammanlagt sex rödlistade arter. Vid svampinventeringen gjordes ett fåtal fynd av rödlistade arter. Dock hittades den på Gotland mycket sällsynta *Phellinus populicola*. Skugglosta *Bromus ramosus* förekommer sparsamt i området.

Fågellivet är mycket rikt, i synnerhet på Grötlingbouds södra del och på öarna därutanför. På de senare har t ex noterats rastande vitkindade gäss och grågäss. Här häckar stora skrattmåskolonier, kentsk tärna, sydlig kärrsnäppa och tidigare fanns på den innanförliggande stranden de största kolonierna av skärfläcka på Gotland.

Det lövdominerade mosaiklandskapet, betesmarkerna, strändernas utformning och den genuina stenhusbebyggelsen bidrar till områdets tilltalande landskapsbild.

Det varierade, lättframkomliga kustlandskapet är attraktivt för friluftsmänniskan året runt.

Naturreseptat Grötlingboholm

Reservatet utgörs av Grötlingbouds yttersta spets samt den därutanför liggande Grötlingboholm. Landarealen upptar 65 ha.

Geologin kännetecknas av flack morfologi och strandgrusföreförekomster. Små vätar har utbildats mellan strandvallarna.

Vegetationen utgörs av betade strandängar.

Området är en viktig rastlokal för vitkindade gäss. Ett stort antal grågäss ruggar dessutom inom området. Vintertid ser man här stora flockar snösparvar, och flera arter rovfåglar nyttjar området som jaktmark.

Under tiden 15 mars-15 juli samt 1 oktober-15 november får allmänheten ej beträda området p g a det störningskänsliga fågellivet.

Rösekusten

Längs kuststräckan i socknarna Rone och Eke breder ett uråldrigt beteslandskap ut sig. I ett närmare två kilometer brett bälte från havet sträcker sig här ett landskap där bete varit den huvudsakliga hävdformen under mycket lång tid. Markerna täcks till stor del av kalkrika moränmargelavlagringar samt en del sand och grus. I området finns ett stort antal stora rösen från bronsålder. Dessa rösen kallas rojr på gotländska och det största röset är Uggarde rojr, vilken är Gotlands största fornlämning. När rösen byggdes togs sten från kringliggande marker. Sedan dess har land stigit ur havet. På stränderna har då blottlagts mark med stora mängder moränblock som tidigare alltså funnits även längre inåt land. Hävden av markerna vid de mäktiga rösen har pågått sedan rösen byggdes, vilket innebär att dessa marker varit i hävd under åtminstone 3000 år. Över en stor del av området växer gles, lågvuxen tallskog. De gamla, solbelysta jättetallarna i betesskogarna är mycket viktiga för en rad känsliga vedinsekter, såsom vissa långhorningar. I buskskiktet märks betesformad en och hagtorn samt slån. På marken växer fårsvingel, älväxing, småfingerört, backsmultron, brudbröd, vårfryle och rosettjungfrulin vilket alla är arter som djuren haft utbyte av som betesväxter. I mindre mängder växer även nattviol, St Pers nycklar, solvända, svartkämpar, ängsviol och käringtand. I anslutning till rösen finns vidsträckta öppna marker som utgörs av öppna hedar och fuktängar. På de vidsträckta fuktängarna finns vackert tuviga gräsmarker med en mycket örtrik flora. Här växer bland annat älväxing, krutbrännare, darrgräs,

johannesnycklar, nattviol, flugblomster, ängsnycklar, majviva och strandmaskros. På några håll finns även mark som påverkas av upprinnande grundvatten och här dominerar halvgräset axag. Här växer exklusiva örter såsom kärrlilja och flugblomster. En stor del av markerna har ett påtagligt kalkrikt innehåll. Marken är dock mestadels mager. Strandzonen är på de flesta håll smal men mycket örtrik. Här växer salttåg, segstarr, glesstarr, strandmalört och trift.

Naturreservatet Rone Ytterholme

Låg ö täckt av strandgrus, som i högre nivåer ligger ansamlad i markanta vallar, som ofta fått karaktären av strandsporrar. På grund av den vågbrytande effekt som utövats av den berggrundspall på vilken ön vilar, har strandvallar ej utbildats på dess lägsta nivåer. Under tiden 15 mars-15 juli samt 1 oktober-15 november får allmänheten ej beträda området p g a det störningskänsliga fågellivet. Strandmarker vid Stapeludd har värdet av våtmarkskomplex och fuktäng. I området finns botaniska och ornitologiska värden.

Sigdesholm

Sigdesholm är en småkullig ö med branta moränavlagringar. Ytliga block är rikligt förekommande på moränryggarna. Stränderna är långgrunda och utgörs av friska havsstrandängar. De övre delarna av ön utgörs av tuviga kalkfuktängar, flacka lågstarrängar samt en del torrängar. På några ställen finns små våtar. Området betas av nöt och får och hävden är god. Strandfågelfaunan rikt företrädd. Ett 30-tal fågelarter häckar här bland vilka kan omnämnas skärfläcka, brushane, roskarl, sydlig kärrsnäppa, småtärna och grågås.

Austergrund och Koggen

Låga små skär, som täcks av strandgrus ansamlad i markanta vallar. Öarna är belägna på en stor undervattensspall.

Koggen är tämligen vegetationsrik, medan den lilla Austergrund nästen helt saknar vegetation. På Koggen häckar grågås.

Anmärkningar: VMI-ID: 5J6B01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gustavsson, L., 1978: *Rone Ytterholme. Botanisk inventering av provrutor utförd i juli 1978*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Nilsson, B.-O., Olsson, Y., 1985: *Ädellövskog i Grötlingbo. Vegetationsbeskrivningar*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Statens naturvårdsverk, 1976: *Grötlingbobolme naturreservat. Botanisk inventering av gäsbetesmarker*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09063**

Områdesnamn: **UDDVIDE STENBROTT**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5J NV, Mittpunkt: 5J 6a 31

Areal: 2,4 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, fossil		

Värdeomdöme: Stenbrottet har blottat lagerföljder och fossil av internationellt geologiskt intresse.

Huvudkriterier:

A. Viktig lokal vid geologiska studier.

Stödkriterier: Representativitet

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt om stenbrottet fylls igen, övertäcks eller används som soptipp.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Områdets huvuddrag: Bergväggarna i det nedlagda stenbrottet är en mycket viktig lokal då det gäller möjligheten att studera gränsen mellan de stratigrafiska led i berggrunden, som kallas Burgsvikslagren och Hamralagren.

Anmärkningar:

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (redigerat 25-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09064

Områdesnamn: NÄSUDDENS KUST

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5I 6j 20

Areal: 713 ha, varav 556,7 ha land och 156 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	marin strandäng	fauna
		flora

Värdeomdöme: Stora sammanhängande arealer marin strandäng. Området har under lång tid hävdats som naturlig fodermark. Markerna hyser en mycket rik och varierad flora. Burgsviken och stränderna utgör viktiga rast- och häckningsmiljöer för vadare, änder och gäss.

Huvudkriterier:

D. Rikt fågelliv. Varierad och rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, kontinuitet.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt beteshävd. Området påverkas negativt av bebyggelse, täktverksamhet och skogsplantering.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Österudd är avsatt som djurskyddsområde (1967).

Näsudden och öarna omfattas av strandskydd 100 m. Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Näsrevet-Bududd är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

På Näsuddens sydöstra del finns mycket flacka strandängar som når en god bit upp mot land. Områdets högsta punkt når ca tre meter över havet. Största delen av området täcks av moränmargel. Markerna innanför uddarna Rossård och Langård täcks av sand. På uddarna finns mestadels grus med ett stort inslag av mindre moränblock. Materialet är på de flesta håll finkornigt vilket bidragit till utbildningen av strandängsvegetation. Skattdäckningskartan från 1703 uppger att stora delar av området då var äng. Härifrån anges bl a Nyängen "av mager hårdvall med sten och tuvor". Området hävdas sedan Laga Skifte som betesmark. Strandängen är skiftad i långsmala remsor som löper i nordvästlig-sydöstlig riktning. Låga stenvastar, ofta kompletterade med en överliggande taggtråd, hägnar in de olika hagarna. Flertalet stenvastar utgör fortfarande funktionella hägnader för kreaturen. Strandängarna är mycket välbetade medan fuktängarna under en lång rad av år betats alltför svagt varvid en och tall invaderat stora delar.

Strandremsan är flikig av uddar och vikar. Vegetationen utgörs av havsstrandäng längs hela strandremsan. Den saltpåverkade zonen med strandängsvegetationen är ca 150-200 m bred. Vegetationen domineras här av salttåg, rödsvingel och krypven. På flera håll finns små flacka sänkor som helt domineras av salttåg. Innanför Langård växer strandnål bitvis rikligt. Inom vissa delar finns dominant inslag av havsnarv. Närmast stranden finns på flera håll saltgräs, revigt saltgräs och grått saltgräs. I norra delen av området finns rikare partier där segstarr och glesstarr dominerar. Här växer även ormtunga, slätterblomma, sumpgentiana, honungsblomster, toppfrossört, brunört och klöverärt. På en del håll närmast stranden finns frätor med glasört och sodaört. Andra arter som trivs bra på havsstrandängen är revfingerört, gåsört, havssälting, smultronklöver och kustarun. Ovanför havsstrandängen tar vidsträckta kalkfuktängar vid. Här växer gulmåra, brudbröd, darrgräs, luddstarr, ängsvädd, vildlin, blodrot och sumpgentiana.

På flera håll är fuktängarna artfattiga där älvväxing ibland förekommer som enda art. På Näsudden har under senare år en omfattande utbyggnad av vindkraftverk skett. För närvarande finns fem vindkraftverk inom detta strandområde. Området utgör en viktig rastplats för sträckande änder, vadare och gäss. Häckfågelfaunan är mycket rik med bl a strandskata, tofsvipa, rödbena, skärfläcka, brushane, större strandpipare, roskarl, småtärna, ejder, kricka, stjärtand och grågås. Här häckar dessutom några par sydlig kärrsnäppa.

Kuststräckan är det näst viktigaste ruggningsområdet för grågäss i Östersjön. Stora flockar vitkindade gäss rastar. Området är en viktig sträckfågellokal. Fågelskyddsområdet utgörs av Bodudd samt holmarna Storgrunn, Lillgrunn och Flisen. Öarna är låga och flacka och domineras av strandgrus. De utgör ett viktigt ruggningsområde för grågäss, vilka också häckar här tillsammans med skräntärnor. Främst under sensommaren och hösten rastar stora mängder flyttande änder och vadare längs de grunda stränderna. Området är sedan gammalt känt som ett tillhåll för säl. Det nuvarande beståndet utgör endast en liten rest av det forna. Under tiden 15 mars-30 juni får allmänheten ej beträda fågelskyddsområdet p g a den störningskänsliga faunan.

Anmärkningar: 05I 5j 01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09065**

Områdesnamn: **LÖVSKOGSOMRÅDE I FIDE OCH ÖJA**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, Mittpunkt: 5J 6a 01

Areal: 473 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

skogslandskap	ädellövskog	flora
		fauna
	äng	flora

Värdeomdöme: Lövskogsområden med rik flora och fauna.

Huvudkriterier:

- A. Största sammanhängande ädellövskogsområdet på Gotland. Välbevarade träd- och buskbärande ängar i god hävd.
- C. Värdefull flora med förekomst av en lång rad rödlistade arter.
- D. Mycket rik häckfågelfauna.

Stödkriterier: Storlek, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängerna hävdas. Ängerna påverkas negativt av all form av exploatering. Området i övrigt påverkas negativt av nya vägar, olämpligt lokaliserad fritidsbebyggelse, barrskogsplantering eller andra större ingrepp i lövskogen.

Säkerställande: Området V Anderse och områdena N och S Öja är upptagna i kommunens områdesplan (antagen 1984) som naturområden. Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 3 Storsudret

Områdets huvuddrag:

Lövmarkerna i Fide och Öja är välkända och brukar tillsammans med Pankarområdet i Grötlingbo vara det som tas upp när Gotlands ädellövskogar skall exemplifieras. Ibland anges sydligaste Gotland med bl a Fide, Öja och Grötlingbo som en sydlig boreonemoral naturgeografisk region tillsammans med den södra lövskogsregionen. I ängs- och hagmarksinventeringen innefattas de hävdade lövängarna: Fide Prästäng (Fide nr 10, klass II), Anderse (nr 11, II), Roes änge (Öja nr 11, II), Ockes änge (Öja nr 12, II), Domerarve (Öja nr 13 & 14, II), Öja Prästänge (nr 24, I) och Unghanse (nr 25, I). Till största delarna utgörs området dock av igenväxande lövängar med lövskogskaraktär. Ahlén (1994) utpekar Fide Prästäng med omgivningar som en mycket värdefull lokal för fladdermöss.

Området består egentligen av två delar, dels Fide Prästäng med omgivningar och dels Öja Prästäng med omgivningar. Mellan dem ligger flera mindre lövmarker som gör hela området mer sammanhängande. Det är mycket variationsrikt med öppna hävdade delar och stora ohävdade partier med slutet krontak och lövskogskaraktär. Ask och ek är de helt dominerande ädellövträden. På södra Gotland är björk vanlig och inom området dominerar också björken ställvis trädskiktet. Buskskiktet är artrikt. Spår av hamling är vanligt i trädskiktet, främst hos askarna. Särskilt tätt står gamla hamlade askar i lövskogen väster om Fide Prästäng.

Området är av stort värde framförallt p.g.a. sin storlek. Men det är också ett mycket artrikt område och av största vikt för biologisk mångfald. Exempelvis är kärlväxtfloran, lavfloran och fågelfaunan artrik. Halsbandsflugsnapparens torde ha sin tätaste population i landet inom området, med över 500 häckande par.

Sällsynta arter i området

Lavfloran är välundersökt inom området och det är främst Fide Prästäng med omgivningar som utgör kärnområdet för lavfloras mångfald. Där har hela 22 rödlistade lavar påträffats de sista tio åren, medan motsvarande antal i Öja-området är åtta. *Opegrapha soreddiifera* är den enda av de rödlistade arterna som endast har hittats i Öja. Området är framför allt en viktig lokal i ett regionalt perspektiv med flera arter som är mycket sällsynta på övriga Gotland, t ex *Arthonia pruinata*, *Biatora sphaeroides* och *Opegrapha vermicellifera*. *Bactrospora dryina* är mycket sällsynt även i ett nationellt perspektiv. *Opegrapha ochrocheila* som är relativt spridd på Gotland har här en mycket stark population.

Under svampinventeringen 1997 gjordes förhållandevis många fynd av intressanta arter, varav sju är rödlistade. Både nationellt och regionalt intressanta fynd gjordes: *Micromphale brassicolens* var ny för Gotland och har i landet tidigare bara rapporterats från Skåne. *Tricholoma ustaloides* var tidigare endast känd från en annan gotländsk lokal.

Kärlväxtfloran är artrik med både ängsväxter och lundväxter. Rödlistade arter är *Carex hartmanii* och *Centaurium erythraea* (Länsstyrelsen 1991).

Området är också mycket värdefullt för fåglar och en av karaktärsarterna under häckningstid är halsbandsflugsnapparens. I en studie av häckningsframgång i holkar konstaterades nästan ofattbara 800 par/km² (Gustafsson 1983). Även i ett regionalt perspektiv torde det vara få andra lokaler som kan uppvisa samma höga koncentration. Kattugglan har också sin tätaste population på Gotland inom området. Sommargylling och mindre flugsnappare ses regelbundet under häckningssäsongen men är inte årsvissa häckfåglar. Häckning av mindre hackspett har rapporterats (Andersson 1997).

Anmärkningar:

Referenser:

- Ahlén, I., 1994: *Gotlands fladdermusfauna 1993*. Länsstyrelsen i Gotlands län.
Andersson, B. 1994: *Fide Prästäng – flora och vegetation under 55 år*. Rapport, Länsstyrelsen i Gotlands län.
Andersson, B. 1997: *Fåglar på Gotland 1996*. Bläcku 23 (3/4): 3–40.
Gotlands kommun, 1984: *Områdesplan för Sudret*.
Högström, S., 1979: *Översiktlig naturinventering – ornitologi*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Johansson, P., 1998: *Gotlands lövmarker: Förslag till värdekärnor i större landskapsavsnitt och som punktojekt. Länsstyrelsen i Gotlands län*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

- Länsstyrelsen i Gotlands län*, 1988: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Inventering av änges- och lövmarker*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av det gotländska odlingslandskapets natur- och kulturvärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 5, Storsudret*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09066**

Områdesnamn: **AUSTERRUM-ÖSTRA STORSUDRET**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, 5J NV, 5I SO, 5J SV, Mittpunkt: 5J 4a 04

Areal: 4 298 ha, varav 754 ha vatten och 3544 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, fossil, raukar, moränkust		
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
	äng	flora
våtmarkskomplex	marin strandäng	fauna
	strandäng	flora
	fuktäng	
	sumpskog	

Värdeomdöme: Ett ur geologisk synpunkt mycket representativt stycke flackkust. Raukområdena, speciellt Holmhällar är viktiga även ur sedimentologisk/palontologisk synvinkel. Här kan revsamhällen studeras. Odlingslandskap med hela 1 868 hektar naturbetesmark vilket utgör 53% av områdets totala landareal. Faludden-Austerrum utgör den största sammanhängande betade öppna gräsmarken på Gotland. Naturbetesmarkerna omfattar en mängd naturtyper och hyser en mycket rik flora. I området finns minst sex ängen vilka hyser en rik flora, bl a med rik förekomst av bl a hartmansstarr, späd ögontröst och svensk ögontröst. Fågelfaunan i området är mycket rik. Yttre och Inre Stockviken utgör ett av öns viktigaste områden för rastande vadare, gäss och änder. Austerrum är med sina 485 hektar Gotlands tredje största våtmarksområde och det största området med betade fuktängar på Gotland.

Huvudkriterier:

- A. Representativ flackkust med värdefull flora och rik häckfågelfauna.
- B. Välbevarat äldre odlingslandskap.

C. Förekomst av en rad rödlistade kärlväxter. Flera häckande fågelarter som finns upptagna på rödlistan.

D. Rik flora. Mycket rik fågelfauna.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att betet fortsätter inom de områden som fortfarande betas. Området påverkas negativt av all form av exploatering. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning och vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Omfattas av ett utökat strandskydd 200 m. Heligholmen är fågelskyddsområde (1965). Holmhällar och Hammarshagehällar är landskapsbildsskyddsområde (1967). Stockviken är upptagen som viktig våtmark i Norden.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 3.

Storsudretngår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 50, 51, 54) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8012 88-23, 29, 32--34, 89-03--06, 15--16, 19--25, 66, 73--91, 90-7--12).

Delar av Faludden och Yttre Stockviken är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Tuviken-Austerrum

Austerrum betyder "det östra rummet" och innefattar väldiga, fuktiga betesmarker belägna öster om Fide och Öja socknars odlingsbygd. Markerna är mycket magra och ligger på berggrund av mörk kalksten. I norra delen överlagras kalkstenen av moränmargel men i södra delen saknas lösa jordlager och marken täcks här endast av ett tunt lager vittringsgrus. Området har under lång tid varit betesmark. Tidigare har delar av området även hävdats som äng. Mindre delar har tidigare varit uppodlade men vegetationen har här naturaliserats. Austerrum genomkorsas i väst-östlig riktning av ett stort antal stentunar. Största delen av dessa hägnadssystem är byggda under Laga Skifte. Områdets helt dominerande del är de vidsträckta och tuviga fuktängar som täcker större delen av området. I tuvorna finns på en del håll gul tuvmyra, en art som är beroende av djurens bete. Fram till för ca 70 år sedan var området helt öppet och utan träd och buskar. Stora delar av Austerrum är nu igenväxta av en och tall. I fuktängarna finns låga enbuskar och på mark med lite tjockare jordtäckning har talldungar etablerats. Vegetationen i fuktängarna domineras av älväxing och blåtåtel. Här växer även bl a hirsstarr, slankstarr, knägräs, darrgräs, vildlin, vitmåra, gulmåra, brudbröd, blodrot, sumpgentiana och klöverart. I bottenkiktet märks kalkkammossa, guldspärrmossa, mellankrokmossa och korvskorpionmossa. I fuktängarna finns på flera håll små våtar. Här dominerar på de flesta håll agnsäv. I norra delen finns ett område med lite större våtar med fria vattenytor. Här växer knappag, bunkestarr, trädstarr, ag, spikblad, gulkämpar, ärtstarr, gåsört, ryltåg, vattenmynta och ältranunkel. Vattenytorna växer nu långsamt igen med ag. På strandängen växer krypven, salttåg, rödsvingel, smultronklöver, strandmalört, glasört och östkustarv. På lerig mark i strandkanten växer på något håll dvärgsäv.

Området hyser ett rikt fågelliv. Bl a häckar här strandskata, tofsvipa, brushane, sydlig kärrsnäppa, skärfläcka, stjärtand, kricka och skedand. Området är en viktig rastplats för sträckande vadare, gäss och

änder. I det öppna landskapet finns länets troligen största bestånd av sydlig ljungpipare. På grund av öppenheten och ostördheten nyttjas området av rastande gäss och jagande rovfåglar.

Faludden-Stockviken-Sallmunds

Markerna från yttre delen av Faludden till Skär fiskeläge i Öja omfattar fem kilometer sammanhängande strandmarker. Området ligger på berggrund av märkelig kalksten men denna överlagras av sand i Sandarviken samt mellan uddarna Barkarveård och Ollaifsård. Området är öppet och saknar nästan helt träd och buskar. Markerna vid Faludden har under lång tid varit naturliga fodermarker. Stora delar har tidigare hävdats som äng. Ännu in på 1970-talet förekom slätter av naturlig äng på Faludden. Anledningen till att slättern upphörde var att de vitkindade gässen då började uppträda i större antal på Gotland under vårflyttningen. Det tidiga och mycket intensiva bete som gäsбетet utgör medför att gräset blir helt nerbetat. Under torrår kan gräset få svårt att återhämta sig när gässen lämnat Gotland i maj. Hela området betas idag av nötkreatur, får och hästar. Strandängarna är välhävdade medan fuktängarna är måttligt betade.

Strandmarkerna är flacka men i de östra delarna utgörs strandkanten av en meterhög gruskant vilken delvis förhindrat utbildning av strandängsvegetation. I norra delen av Sandar finns dock välutvecklad strandängsvegetation. I inre delen av Sandarviken har sand avlagrats i en bred bank parallellt med stranden. Denna har inneslutit en havsvik med ett marsklandliknande utseende. Markerna är här ytterst välbetade och vegetationen är rik. Här växer rödsvingel, salttåg, krypven, saltgräs, glesstarr, smultronklöver, gulkämpar, kustarun, havssälting, saltnarv, rödsäv samt ruggar av havssäv. Öster om kustlagunerna finns en för Gotland ovanlig typ av fuktäng dominerad av stagg. Fuktängen ligger på kullig sandmark och har stort inslag av ljung. På kullarna växer sandstarr, rödven och kruståtel. Sänkorna domineras av knägräs, blåtåtel, tuvtåtel och loppstarr. I de lite rikare partierna finns även slätterblomma, kärrknipprot och dvärgviol. På övriga håll i området domineras fuktängarna av älvväxing, blåtåtel och på en del håll av tuvtåtel. Fuktängarna är tuviga och har ett örtrikt innehåll. Av de mycket få buskarna som finns i området utgörs en av spetsbladigt daggvide, en ovanlig art i landet som har få vilda förekomster. Detta skulle kunna vara en vild förekomst. På en av de hästbetade fuktängarna i området finns relativt rikligt av den i landet mycket sällsynta fatsvampen. Arten förekommer endast på hästspillning i betade fuktängar i kalktrakter.

Fågellivet på norra Faludden är mycket rikt och tätheten för de häckande vadarna utgör en av de högsta i landet. I området häckar bl a ca 30 par rödspov, 30 par brushane och 6 par sydlig kärrsnäppa. Till områdets häckfåglar hör även fiskmås, skratmås, strandskata, tofsvipa, rödbena, skärfläcka, storspov, ljungpipare, ejder och rapphöna. Läget har också medfört att området erhållit stor betydelse som rastlokal. Här har t ex flockar på 5 000 vitkindade gäss iakttagits förutom flockar av grågäss, prutgäss, änder, svanar och vadare. Ett flertal celebriteter har också observerats, bl a blåkindad biätare, svart stork, vit stork, dvärgrördrom, blåkråka och flamingo.

De örtrika ängsmarkerna vid gården Lasses hyser en rik förekomst av den spåda ögontrösten (*Euphrasia stricta* var. *tenuis*), vilken i takt med ängsbrukets upphörande nästen helt försvunnit inom stora delar av Sydsverige.

Vid Sallmundsudd häckar tärnor och vadare. I de innanförliggande lövängarna är fågelrikedomen stor och här kan man få höra bl a rosenfink, kärrsångare, sommargylling och kornknarr.

Hammarshagehällar-Holmhällar-Kvännmyr

Uddarna Hammarshagehällar och Holmhällar visar mot havet stora raukfält uppbyggda av revkalksten. Dessa raukar har ofta en egenartad utformning. Kalkstenen utgör länets yngsta blottade siluriska lagerföljd. Den består nästen uteslutande av grova krinoidéstjälkar och stromatoporoider. Flera av raukarna står med sin bas i vattnet och bearbetas fortfarande av vågorna. Ovanför raukarna finns mäktiga strandvallar. Innanför Holmhällar utbreder sig ett dynlandskap. Vid Kvännmyr i S är strandvallsmorfologin åter påtaglig. Innanför landskaps- skyddsområdet vidtar i N sandiga avlagringar, vilka mot S avlöses av strandgrus.

På sandstranden vid Skvalpviken invandrar nu höga strandväxter, som strandråg, marhalm och tatarsallat. Dessutom kvarlever här gamla element i växtvärlden. Kvännmyr är en agmyr med rikt inslag av bunkestarr. I den älvväxingdominerade lag gen finns stora mängder orkideer, bl a honungsblomster och flugblomster.

I Kvännmyr häckar grågås och vintertid utgör området jaktmark för rovfåglar.

I samband med terrängkörning har på många ställen markskador uppstått. Relativt omfattande täktverksamhet förekommer vid Hammarshagehällar. Sandstranden vid Holmhällar utgör Storsudrets bästa badstrand.

Heligholmen

Heligholmen har samma egenartade och storslagna utformning som Hammarshagehällar och Holmhällar och får sin karaktär av strandvallar och raukar. Ön är synnerligen fågelrik och tills nyligen häckade här en av landets största kolonier av silltrut, en art som dock nu hotas starkt av konkurrens från gråtruten. Vissa år finns här länets troligen största koloni av silvertärnor. Av övriga häckfåglar kan skräntärna, kentsk tärna, roskarl och tobisgrissla omnämnas. Tordmulen har iakttagits på ön under häckningstid. Vintertid uppehåller sig storskarvar på ön.

Ön utgör ett markant och mycket tilltalande blickfång från det välbesökta strandområdet innanför.

Stockviken är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex, marin strandäng, fuktäng och strandäng. Området har botaniska och ornitologiska värden. Austerrum är ett stort våtmarksområde med värdet av våtmarkskomplex, fuktäng, sumpskog, flora och fauna. Faludden har värdet av våtmarkskomplex, fuktäng, flora och fauna.

Anmärkning: Sed.berggrundsstratigrafi enl brev lst dnr 97/198.VMI-ID: 5J4A05, 5J5A03, 5J4B01

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotlands 2010*.

Hedgren, S., 1981: *Ugnen, Lausvik, Stockvik. Inventering av häckfågelfaunan i tre gotländska kustområden.* – Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 5, Storsudret.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Nilsson, B.-O., Olsson, Y., 1984: *Inre Stockviken. Botanisk inventering.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09067**

Områdesnamn: **KUSTSTRÄCKAN VALAR-GERVALDS SAMT SUNDRE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I SO, Mittpunkt: 5I 2i 44

Areal: 3 802 ha, varav 156 ha vatten och 3 646 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, klintkust, raukar, strandvallar		flora
odlingslandskap	naturbetesmark	flora
våtmarkskomplex	fuktäng	flora
	fukthed	
	topogent kärr	
	marin strandäng	fauna

Värdeomdöme: Området omfattar ett stycke kustnatur som är helt unik för Gotland. Här inryms ett flertal geologiskt intressanta företeelser såsom klintar, grottbildningar, raukar och strandvallar. Berggrunden är intressant med förekomst av bl a oolitisk kalksten. Området ger en mycket god bild av det äldre odlingslandskapet och rymmer hela 2 367 hektar naturbetesmarker vilket utgör 65% av den totala landarealen. Här finns mycket vidsträckta utmarksbeten med lång kontinuitet och höga naturvärden. Hoburgsområdet och kuststräckan Rivet-Barshageudd utgör värdefulla rastlokaler för flyttfåglar. Muskmyr är en orörd agmyr av betydande intresse som häcklokal.

Huvudkriterier:

- A. Stort sammanhängande kustområde med flera unika bildningar.
- B. Opåverkad agmyr. Klintkust med till största delen ostörd geomorfologi.
- C. Stora arealer rika kalkfuktängar och kalkmarker såsom alvar, fukthedar och rikkärr.
- D. Rik fågelfauna. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Den nuvarande markanvändningen och hävden bör fortsätta. Området påverkas negativt av bebyggelse och olämpligt lokaliserade vägar och täkter. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering och dämning. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Omfattas av utökat strandskydd om 200 m. Husrygg, Vaktbackar och Muskmyr är avsatta som naturreservat (1949, 1972 respektive 1985). Större delen av Sundre socken och delar av Vamlingbo socken är landskapsbilds-skyddsområde (1966).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 3 Storsudret.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 56) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8013 92-1, 6, 11, 22--24, 26, 29--31).

Muskmyr och Vaktbackar är av regeringen föreslagna Natura2000-områden.

Områdets huvuddrag:

Kuststräckan Valar-Mjölhatteträsk-Gervalds

Omväxlande kustlandskap, präglad av långvarig kulturpåverkan i olika former. Numera är stora delar under igenväxning. Väster om Burgsviks hamn dominerar alvarmark. Sjön Mjölhatteträsk (SMHI S 632488/164713) är stor men grund. Söder om Valar fyr går sandstenen i dagen, vilken vid Killingholm utbildat märkliga erosionsformer i strandlinjen. Söder om Snäckvik utbreder sig markanta strandvallar, vilka inåt land avlöses av alvarmark. Berggrunden är intressant med förekomst av bl a oolitisk kalksten. Söder om Grumpvik avlöses strandvallarna av en låg jordtäckt klint, som uppvisar spår av både Litorina- och Ancylusvallen.

Väster om Mjölhatteträsk finns ett tätt björkbestånd. Kustområdet söder Valar utgörs av betade hed- och ängsmarker. Där innanför ligger ett par våtmarker, som domineras av ag och omges av betade fuktängar. Söder om Bjärges finns ett stort bestånd av skogsalm.

Mjölhatteträsk är en betydande rastplats för stora skaror svanar, gäss och änder, och läget har medfört att många rariteter iakttagits. Vid sjön häckar bl a skärfläcka och lungpipare. Den yppiga strandlövskogen i söder utgör hemvist för sommargylling, kärrsångare, rosenfink, stenknäck, lundsångare m fl lövskogsarter. I området har gröNFLäckig padda påträffats.

Naturreservatet Husrygg

Det 37 ha stora Husryggsreservatet består av en ca tre km lång kustklint uppbyggd av fast kalkberg som på västsidan skjuter fram i smala hyllor ända upp till krönet. Berget är emellertid till större delen täckt av vittringsgrus och sten och ger därför intryck av att vara en ås. Endast på några få ställen är kalkberget så motståndskraftigt att små överhäng och grottor bildats. Där finns också flera källflöden, som bryter fram i slutningen. Husrygg gränsar i öster till ett större alvarområde och är liksom detta starkt präglad av fårbeta som dock är vikande. Lågväxande enbuskar breder ut sig på många ställen utom i rasbranten. Under klippbranten finns lövuppslag och snår. På den starkt betespräglade V slutningen, växer den sällsynta våradonisen, som från mitten av april och ett par månader framåt klär slutningen i gult. Från klinten vid Nackshajd får man en ovanligt tilltalande utsikt.

Naturreservatet Vaktbackar

Det 13,5 ha stora reservatet utgörs av alvarmark, som i norr övertövers av en mycket markant strandvallsserie. Alvarvegetation med bl a inslag av våradonis och gotlandssolvända kännetecknar området. Reservatet ingår som del i det öppna landskapet på Gotlands sydspets.

Hoburgs landskapsbildskyddsområde

Den exponerade sydudden är topografiskt markerad och uppvisar en skiftande geologisk utformning. Markanta strandvallar finns innanför Klehammarsudden, Barshageudd och Rivet. Strandvallar och erosionshak, från Ancylussjöns och Litorina- havets nivåer, finns väl utbildade på många ställen. Vid Hoburgen ligger en markant kustklint, som höjer sig drygt 30 m ö h. I denna har havet utsvartat den berömda Hoburgsgubben och flera stora grottor. Vid stranden 300 meter sydsydväst om Hoburgsgubben finns vackra strandgrytor. Innanför kustområdet ligger Gotlands mest vidsträckta alvarmarker. Här ligger Muskmyr, som bl a är känd som en av de få kvarvarande gotlandsmyrarna med förekomst av randträsk. Berggrundsgeologin är intressant och består överst av Sundrelagren, som utgör det yngsta ledet i den siluriska lagerföljd som finns blottad på Gotland. Därunder vidtar Hamralagren, som består av mörk kalksten och under denna uppträder Burgsvikssandsten. Av Sundrelagrens krinoideerika kalksten har den berömda Hoburgsmarmorn brutits. Burgsvikssandstenen nyttjas till brynen och slipstenar. Det vidsträckta alvarområdet hyser en märklig växtlighet av delvis unik karaktär. Här är t ex den vanliga backtimjan representerad av en mängd olika former, som knappast är kända från annat håll på ön och här förekommer dvärgformer av vildmorot, piggrö och ögontröst. På Klajven vid Hoburgs fyr växer säregna former av enbuskar med extremt korta barr. I området växer rikligt med våradonis, gotlandssolvända och gotlandsnarv. Längst uppe i nordost finns ett bestånd av den på ön sällsynta skogsalmen. Muskmyr får sin karaktär av vidsträckta agfält med inslag av tråd- och bunkestarr. I randträsket lyser den vita näckrosens blommor och på lågstarrängarna i V finns rikligt med orkideer.

För fåglarna har området p g a läget mycket stor betydelse som sträck- och rastlokal. Det har också medfört att expansiva arter med sydostlig utbredning i många fall här har funnit sin första häcklokal i Sverige eller Norden. Det gäller för Muskmyrs del bl a svarthakedopping, dvärgmå, skratmå och ängshök. Tillfälliga observationer av rariteter är vanliga. Sedan mitten av 1970-talet bedrivs vår och höst ringmärkning av rastande fåglar i området.

Det öppna, storslagna landskapet med dess havskontakt utgör de dominerande dragen i den tilltalande landskapsbilden. Kulturomdaningen av det naturgivna landskapet har här på ett ovanligt harmoniskt sätt skapat ett landskap av stor skönhet.

I dag nyttjas området främst för bilturism och vägen utmed Kettelviken har därför nyligen belagts. Området erbjuder vackra vyer och Hoburgsgubben utgör ett välbesökt turistmål. Det erbjuder emellertid även goda möjligheter till intressanta promenader, naturstudier, picknick och solbad. Området ingår delvis i den hela miljön Sundre med ängs- och hagmarks-objekten Västerbackar, Alvret, Digrans, Rivet, Udden, Juves, Ottes, Vännes och Barshageudd . Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng och alvar. Art- och individrika växtsamhällen med arter som brudbröd, vildlin, höskallra, darrgräs och jordtistel .Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingelalvartyp, alvarhed av örtrik ängshavretorräng, fuktäng av kalktyp, friskäng av rödventyp och torräng av fårsvingeltyp.

Muskmyr utgör ett exempel på en myr i alvarmiljö med en värdefull flora och fauna.

Flisviken är et start sammanhängande område med fuktängar, kärr, våtar och strandängar. Området har under en tid präglats av ohävd eller svag hävd varvid stora partier växt igen med en och slån. Delar av området betas av nötkreatur, och vissa delar betas relativt hårt. Fuktängar upptar den största delen av området, och vegetationen är här varierad. På sand och grus är floran relativt artfattig och domineras av älggräs och högsstarr. Kalkfuktängarna däremot är betydligt artrikare. Här dominerar älväxing, knägräs, darrgräs samt lågstarr i form av luddstarr, hundstarr, hirsstarr och slankstarr. I området finns ett flertal våtar med varierande vegetation. Här återfinns bl a bunkestarr, ag, tuvtåtel och älggräs.

Mot stranden är vegetationen friskare och här växer rödsvingel, rödven och salttåg. Kamäxingen står här ställvis dominant. Flera strandpartier är välbetade och här trivs smultronklövern. I området finns även en liten källmyr och här växer axag, mindre bestånd av kärrlilja, fjälltört, praktsporre samt källmossa.

Anmärkningar: VMI-ID: 5I3J01 (Msp), 5I2I02

Referenser:

Gotlands kommun, 1985: *Områdesplan för Sudret*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 5, Storsudret*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

Statens naturvårdsverk, 1981: *Botanisk inventering av hållmarksvegetation kring Muskmyr, Gotland*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09068

Områdesnamn: HUNDLAUSAR

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I SO, Mittpunkt: 5I 4j 23

Areal: 455 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m Terrängformer: Hällmark.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmark	flora
	alvar	

Värdeomdöme: Stort alvarområde som bildar en mycket fin enhet med område 67. Kalkmarker med rik flora och förekomst av alpnäcklar.

Huvudkriterier:

C. Särpräglad alvarområde med vegetation av riksintresse.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av bebyggelse, utvidgning av den befintliga skjutbanan, dränering och kalhuggning.

Säkerställande: Området är upptaget i kommunens områdesplan (antagen 1985) som naturområde. Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984). Området berör område av riksintresse för friluftslivet nr I 3 Storsudret.

Områdets huvuddrag: Hundlausar utgör ett vätrikt alvarområde uppbyggt av mörgelsten. Det tidigare öppna området är nu till del under igenväxning med tall och utgör ett värdefullt exempel på en ytterst särpräglad typ av kalktallskog. Örtvegetationen domineras av bl a krissla och rikedomerna på orkidéer är stora. Bl a finns här en lokal för alpnäcklar, en orkidé som i Nordeuropa bara finns på Gotland. Området hyser mycket rika bestånd av orkidén stor brudsporre. I området finns även vittåtel och sandlucern.

Anmärkningar:**Referenser:**

Bjørndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Gotlands kommun, 1984: *Områdesplan för Sudret*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 5, Storsudret*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09069

Områdesnamn: WESTÖÖS ÄNGE

Kommun: Gotlands

Kartblad: 07J SO, Mittpunkt: 7J 2h 21

Area: 4 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Stor areal öppen äng. Mycket rik flora.

Huvudkriterier:

C. Öppen äng med rika vegetationstyper.

D. Mycket rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängens hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Ett växtriakt änge som utgörs av en enda stor öppen yta och några grupper av ek, ask och hassel som innesluter några mindre öppna ytor. Marken är övervägande frisk och fuktig och stora delar av ängens utgörs av örtrika svinrotängar med tät grässvål. Här dominerar älväxing, darrgräs och vårbrodd samt inom vissa ytor ängssvingel och hundäxing. Darrgräset växer överallt mycket starkt. Andra vanliga växter i den friska och fuktiga svinrotängen är brudbröd, ängsvädd, hirsstarr, blodrot, blåtåtel, tvåblad, rödklöver, luddstarr och humleblomster. I lite torrare svinrotängar växer bockrot, svartkämpar, vitmåra, knippfryle, slätterfibbla, klasefibbla och solvända. I ett fuktparti i ängen dominerar älggräs, plattstarr, tuvtåtel, kärrtistel och humleblomster. Ett välhävdat och växtriakt änge med ljusöppen karaktär.

Anmärkningar:**Referenser:**

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-27 Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09070**

Områdesnamn: **SUDERGÅRDE**

Kommun: Gotland

Kartblad: 7J SO, Mittpunkt 7J 1h 10

Area: 65 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	tidvis översvämmad mark	
-----------------	-------------------------	--

Värdeomdöme: Komplex våtmark med ett stort antal våtmarkstyper i mosaik. Stor utbredning av kalkrika vätar. Området är praktiskt taget opåverkat.

Huvudkriterier:

- A. Mångformig våtmark med mosaik av flera våtmarkstyper.
- B. Större, nästan helt opåverkad våtmark. Området ligger avsides i ett helt opåverkat område.
- C. Förekomst av flera ovanliga våtmarkstyper, såsom kalkrika vätar, fukthedar och opåverkade rikkärr.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Detta är ett större våtmarkskomplex som därtill bildar en mosaik med öppna och barrskogsklädda fastmarker. Objektet ligger avsides och är praktiskt taget orört. En nydragen liten grusväg som tangerar övre kanten av en agmyr må dock nämnas. Till övervägande del utgörs objektet av olika topogena kärr. Fukthedar intar också stora delar men inte fullt så stor del som första intrycket ger beroende på deras likhet med torra hedmarker. Som alltid när det är fråga om komplexa objekt är det svårt att peka ut dräneringsvägar och -riktningar. Förklaringen till mosaiken beror delvis på Ancylusvallen som skär igenom våtmarken.

Kärrvegetationen domineras av ag. En mindre del intas av axag. Fuktheden uppvisar vackra exempel på frostvittring och uppfrysningsfenomen. Större delen av vegetationen är ganska örtfattig. Exempel på arter är krissla, backtimjan, brunört, ängsvädd och småsporre. Vanligare är slankstarr, fårsvingel och gräslök. Även små våtar förekommer med arter som agnsäv, ärtstarr, lökgamander och ältranunkel.

Objektet är mångformigt och relativt stort och orört med få motsvarigheter under inventeringen.

Anmärkningar: VMI-ID:7J1H01

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (18-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09071**

Områdesnamn: **SLITEBROTTET**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 07J SO, Mittpunkt 7J 0f 23

Area: 123 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi		
----------------------------------	--	--

Värdeomdöme: Internationellt viktig referenslokal för sedimentär berggrundsstratigrafi.

Huvudkriterier:

A. Referenslokal för sedimentär berggrundsstratigrafi.

Stödkriterier: Representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att skärningarna bevaras.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: I brottet är för närvarande över 70 meter av slitegruppens sammanlagda mäktighet på 100 meter representerade. Detta är den viktigaste och mest kompletta skärningen inom sitt tidsavsnitt i världen. Området omfattar även skärningar öster om Slitebrottet vid Lännaberget.

Anmärkningar:

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland*. –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09072**

Områdesnamn: **OTHEM KORSÄNGE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV Mittpunkt: 7J 1e 04

Area: 4 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Stor areal öppen äng. Mycket rik flora.

Huvudkriterier:

C. Öppen äng med rika vegetationstyper.

D. Mycket rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 7) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 2-8).

Områdets huvuddrag:

Korsänget ligger i ett öppet odlingslandskap strax väster om Othems kyrka. Änget är träd- och buskbärande, men innehåller stora öppna ytor med rik slätterflora. I de något tätare partierna, framför allt i sydväst, får floran mer lundprägel. I trädskiktet är tall, björk och ask ungefär lika vanliga, medan buskskiktet domineras av hassel. Marken är till största delen frisk, men även torra och fuktiga partier förekommer. Hela området är mycket välhävdat. Terrasskanter och en svärdslipningsten finns i objektet. Ängsfloran är rik och här växer bl a vårbrodd, S:t Pers nycklar, brudsporre, svinrot, slätterfibbla, klasefibbla, darrgräs, johannesnycklar, krutbrännare, nattviol, mandelblom, ängsviol, gullviva och jordtistel. Änget har en mycket rik förekomst av ängsfibbla.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-25, Magnus Martinsson (redigerat 19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09073**

Områdesnamn: **GRÄNE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SV, Mittpunkt 07J 2d 10

Area: 68 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	rikt soligent kärr	flora
	källkupol	flora
	rikt topogent kärr	
	sumpskog	

Värdeomdöme: Gräne utgör ett av Gotlands största källmyrsområden med talrika källor och tydlig bäckbildning. I området finns även en källkupol, en mycket sällsynt företeelse på Gotland. Området hyser en rad ovanliga arter. Här finns en av Gotlands rikaste förekomster av dunmossa. Förekomster av bl a trubbtåg, kärrlilja, brun ögontröst och källnate.

Huvudkriterier:

- A. Mångformigt större källmyrsområde med väl utvecklade naturtyper.
- B. Stort sammanhängande källmyrsområde med opåverkad hydrologi.
- C. Ett av Gotlands största källmyrsområden. Förekomst av flera rödlistade växter.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området ingår i Myrskyddsplanen.

Områdets huvuddrag: Våtmarkskomplex med mycket höga värden. Området består i södra delen av sumpskog. Denna har en bäck vars nedre lopp rätats ut med ett grunt dike. De norra delarna av sumpskogen är helt opåverkade medan de södra är svagt påverkade. I de övre delarna av sumpskogen tränger källvatten fram och bildar bäckar. En förekomst av skvattram finns här. Här växer kranshakmossa, väggmossa, pösmossa, blåmossa, cypressfläta, stor kvastmossa, vågig kvastmossa, kvastmossa, nålkvastmossa, stor thujamossa, rosmossa, praktbräkenmossa, stubbsidenmossa, liten räffelmossa, vågig praktmossa och skogspraktmossa. Dunmossa finns på flera ställen. En mindre förekomst sumpvitmossa finns i området. I norra delen av skogen finns några små smalfräkenkärr med ymniga förekomster rundpyrola. I fältskiktet märks stenbär, lundskafting, älgört, brunört, blåbär, lingon, blåsippa, skogsknipprot, nästrot, tussilago, örnbräken samt träjon. I sumpskogen finns även gott om idegran.

Något norr om sumpskogen öppnar sig ett intermediärt källkärr. Även här finns källor och en meandrande bäck. Vegetationen har i det lilla kärret en något avvikande artsammansättning än normalt. Hela kärret är källpåverkat. Dominerande arter är blåtåtel, axag och hirsstarr. Vanligt förekommande är slätterblomma, gräsull, vildlin, knappag, kärrlilja, kärrtistel och svinrot. I bottenskiktet dominerar spjutmossa, späd skorpionmossa och guldspärrmossa. Vanligt växer kärrbryum, pösmossa, korvskorpionmossa, och kalkkammosa. I kärrets övre delar märks förekomster av dunmossa.

Anmärkningar: VMI-ID:7J2D02

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09075**

Områdesnamn: **MÖRBY ÄNGE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 07J SV, Mittpunkt: 7J 0C 01

Area: 2 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Stor areal öppen äng. Mycket rik flora.

Huvudkriterier:

C. Äng med rika vegetationstyper.

D. Mycket rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att änget hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Ett änge med några öppna ytor och grupper av träd och hässlen. Inom de öppna ytorna är vegetationen genomgående frisk och örtrik. På flera håll är brudbröd, darrgräs, ängshavre, tvåblad, krissla, johannesört, svartkämpar, rödklöver, kråkvicker, smörblomma och gullviva rikliga. Mycket vanliga är även brudsporre, svinrot och slätterfibbla. I partier med halvskugga växer skogsstarr, skogsklöver, skogsnäva, maskros och sårlåka.

Anmärkningar:

Referenser:

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och bagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-27, Magnus Martinsson (redigerat 19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09076**

Områdesnamn: **TRULLBRÄNDAN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 8e 23

Area: 96 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	topogent kärr	
	sumpskog	flora

Värdeomdöme: Trullbrandan är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex, sumpskog och flora. I området finns även topogent kärr.

Huvudkriterier:

- A. Välutvecklad sumpskog på näringsrik mark med höga naturvärden.
- B. Området är till största delen ostört.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: 1-6, 9

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Långsträckt skogsområde som ligger längs sockengränsen mellan Vallstena och Gothem socknar. Skogsområdet är relativt stort och helt dominerat av blandskog. I norra delen finns några lågstarrkärr. Skogen är högvuxen och står på moränmärgel-avlagringar. I området har skett några mindre avverkningar. Anslutande avverkningar förekommer på några ställen liksom ett par mindre diken.

Anmärkningar: VMI-ID:6J8E02

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09077**

Områdesnamn: **TJÄLDERHOLM**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J SO, Mittpunkt 6J 8f 32

Area: 8 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstatigrafi		
---------------------------------	--	--

Värdeomdöme: Internationellt viktig referenslokal för sedimentär berggrundsstatigrafi. Låg klint med slitelager visande övergång mellan mörgel och kalksten.

Huvudkriterier:

A. Referenslokal för sedimentär berggrundsstatigrafi.

Stödkriterier: Representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Lokalen påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Tjälderholm består av en låg naturlig kustklint med berggrundsstratigrafin väl synlig.

Anmärkningar:

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland*. –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09078**

Områdesnamn: **FOLLINGBO BACKE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J SO, Mittpunkt: 6J 7a 23

Area: 248 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi		
----------------------------------	--	--

Värdeomdöme: Viktig berggrundsstratigrafisk och sedimentologisk referenslokal för övergången mellan slitegruppens märefacies och kalkstensfacies. Området har stort pedagogiskt värde som undervisningslokal för universitetsstudier.

Huvudkriterier:

A. Referenslokal för sedimentär berggrundsstratigrafi.

C. Kalkbarrskog med gamla träd och mycket död ved.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att skärningarna skyddas från släntning och uppfyllning av jordmassor. Att skogen inte kalavverkas.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Låga vägskränningar dels vid sjukhusinfarten, dels vid Follingbo backe. Kalkbarrskog med höga naturvärden har noterats norr om sjukhuset. Området har lång trädkontinuitet och rik förekomst av gamla träd och död ved.

Anmärkningar:

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland.* –*Sveriges Geologiska Undersökning*, Ser. C Nr 705.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09079

Områdesnamn: KUSE ÄNG

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, Mittpunkt: 6I 7i 32

Area: 3 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär och biologiska innehåll ger en god bild av traditionell ängshävd. Vegetationen i området avviker något från den normala för Gotland eftersom marken ligger på sand, isolerad från kalkstenen. Detta har medfört att basmättnadsgraden är lägre vilket märkbart påverkat vegetationen. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängten hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Ett mycket fint änge omgivet av åkrar. Träd- och buskskiktet är i föredömligt skick med rikligt med tämligen nyligen klappade askar. Några av dem är klappade vid markytan. Vegetationen domineras av örtrik friskäng. Denna är inte exceptionellt artrik men mycket typisk, tät, lågvuxen slättergrässvål där ingen enskild art dominerar. Svinrot, rödklöver, ängsvädd och höskallra är tillsammans med orkidéer de vanligaste örterna. Ur floran skall också gökärt nämnas. Den kvävepåverkan som finns är med all sannolikhet helt orsakad av röjgödsling efter klappning och gallring. Brännfläckarna är några år gamla och här och var ligger kvistar och annan fag kvar i märkbara mängder. Stängsel för efterbete saknas. I

objektet finns två stensträngar och en terasskant. Den senare är dock i huvudsak naturlig snarare än resultatet av odlarmöda.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09080

Områdesnamn: ANGLARVE ÄNGE

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J NV, Mittpunkt: 6J 6a 30

Area: 2,4 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Vegetationen i området avviker något från den normala för Gotland eftersom marken ligger på sand, isolerad från kalkstenen. Detta har medfört att basmättnadsgraden är lägre vilket märkbart påverkat vegetationen. Mycket rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att änget hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Mer opåverkad ängesvegetation av annorlunda slag än vad som är vanligt på Gotland. Vegetationen påminner om förhållandena på fastlandet och marker med sura bergarter. Så är till exempel den hävdgynnade, men på Gotland ganska ovanliga gökärten riklig. Orkidéerna är däremot sparsamt förekommande. Denna vegetation, rik på solvända, slätterfibbla och skogsklöver med mossrikt bottenskikt, klassificeras här som örtrik friskäng trots att den alls inte liknar det som brukar betecknas så här på ön. Längs en uträtad och fördjupad å finns fuktigare partier på åsediment i ett lägre plan än resten av äng. Spår av klappning i äldre tid finns på ask, björk och asp.

Anmärkningar:**Referenser:**

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09081**

Områdesnamn: **ÖVIDE ÄNGAR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, Mittpunkt: 6I 5i 12

Area: 4,1 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängset hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Stort änge i ett större lövskogsområde. Ängset har stora öppna ytor som slås med slätterbalk, medan där emellan liggande träd och buskar har växt igen till täta ridåer. Träd- och buskskiktet tycks inte skötas på något sätt. Huvuddelen av vegetationen är fin slätterformad örtrik friskäng. Det mesta är fuktigare varianter där höskallra, rödklöver och ängsvädd har stark ställning. I torrare delar finns också rikligt med brudbröd och solvända. Grässvålen är mestadels lågvuxen, utan tecken på kväverikedom. Små gräs-/lågstarrängar i halvskugga har artrika starrsamhällen med lite ängsstarr. I öster finns grunda diken som delar in ängset i rektanglar, som om dessa varit åker i modern tid. I floran finns dock inga sådana tecken. Här och var är luddlösa, humlelusern och kamäxing tämligen vanliga. Det rör sig troligen om spontan invandring. Äldre spår av klappning saknas, men en ask klappad för några 10-tal år sedan finns. Hasselbuketterna är täta med grova stammar. Ofullständiga

stängsel för efterbete finns. Brännfläckar efter fagning saknas men fjolårslöv finns inte heller. Däremot finns en hel del björkkvistar i gräset, men inventeringsårets försommar var blåsigt. I objektet finns rester av förhistorisk bosättning. Det finns två husgrunder från tidig järnålder, fornlåkrar med stensträngssystem och två runda stensättningar.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-25, Magnus Martinsson (redigerat 19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09082**

Områdesnamn: **GANTHEMS KÄLLMYR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 5d 40

Area: 3,3 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	rikt soligent kärr	flora

Värdeomdöme: Ganthems källmyr är ett väl utbildat och representativt källkärr med en rik flora.

Huvudkriterier:

- A. Välutbildad källmyr med tydlig käll- och bäckbildning.
- B. Området har opåverkad hydrologi.
- C. Området hyser en rad ovanliga arter. I kärret finns en förekomst av gulyxne.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området ingår i Myrskyddsplanen.

Områdets huvuddrag: Ganthems källmyr är en svagt sluttande myr på sandavlagringar som ligger i ett skogsområde söder om odlingsmarkerna i Ganthem och Dalhem. Öster om myren ligger en ås av isälvsgrus i nord-sydlig riktning. Åsen sluttar ner mot myren och i dess nedre del rinner rikligt med vatten fram i fem olika källor. Källorna producerar vatten till några bäckar som långsamt rinner över myren mot nordväst. Bäckarna är mycket grunda och breda sel har på flera håll utbildats. Vegetationen

är mycket rik. Vid källorna växer mosskuddar av bl a kammtuffmossa, klotuffmossa, källtuffmossa, källmossa och kärrbryum. Bland kärlväxterna märks här näbbstarr, storsileshår och gulyxne.

Även längs bäckkanterna är mossvegetationen rik med riklig förekomst av flera av de källkrävande mossor som växer vid källorna. Myren som helhet har ett mycket örtrikt innehåll. Vegetationen domineras av axag, blåtåtel och hirsstarr. Arter med stor förekomst i myren är kärrlilja, gräsull, majviva, blodrot, ängsvädd, slätterblomma, kärrtistel, vattenklöver, kärrfräken, kärrsälting, jungfrulin, kustarun, ängsnycklar, sumpnycklar, flugblomster, brudsporre och luktsporre. I bottenskiktet är guldspärrmossa, späd skorpionmossa, korvskorpionmossa, kärrspärrmossa, kalkkammossa och kärrbryum mest spridda. Stor del av myren utgörs av mark som inte är påtagligt källpåverkad. Här märks en tilltagande tuvbildning och förnapålagring. Tall är en art under expansion i området.

Anmärkningar: VMI-ID:6J5D01

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09083**

Områdesnamn: **BROEÄNGET**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 5e 41

Area: 1,7 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängset hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Detta änge ligger i en lövskogsrest helt omgiven av ganska vidsträckta åkermarker. Strax norr om kyrkan rinner Djupåns rätade fåra förbi. Följer man den når man snart lövskogen där plötsligt skogen lämnar plats för ängset. Det inramas av täta lövvastar med ask och hassel. Ek, hassel och en dubbelbjörk förekommer i små grupper medan ridåer bildas av ask och hassel. Alltsammans skapar känslan av flera rum i ett hus. Nordligaste delen som avgränsats slås ej men har samma fina ängsflora. I den ingår krissla, blodtopp, backklöver, lundstarr, slätterfibbla och svinrot. Korskovall förekommer också rikligt i delar av ängset. På förvånansvärt unga askar hittar man rikligt med lunglav. Broe änge är ett mycket vackert exempel på löväng.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09084](#)

Områdesnamn: [NYGÅRDSMYR-SKARNVIKSÅN](#)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 4e 22

Area: 136 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	topogent kärr	flora
		fauna

Värdeomdöme: Nygårdsmyr hör till en av Gotlands större agmyrar och har en rik vegetation. Skarnviksåns nedre del har ett naturligt lopp och väl utvecklad sumpkärrsvegetation.

Huvudkriterier:

A. Större agmyr. Å med naturligt lopp.

D. Rik flora och fauna.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet, mångformighet.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

En stor del av myren är Svenska naturskyddsföreningens reservat.

Områdets huvuddrag: Nygårdsmyr är en 90 hektar stor myr som får stor del av sitt vatten från utdikade och uppodlade stormyrar som Tingsmyr, Dyngmyr samt Norra och Södra Stormyr. Dessa myrars effektiva dikningssystem medför att stora mängder vatten på kort tid rinner ut i Nygårdsmyr vid situationer med hög nederbörd. För att undvika situationer med extremhögvatten i myren reglerades myren i mitten av 1960-talet.

Effekterna av att Nygårdsmyr utgör uppsamlingsområde för flera utdikade stormyrar har bl a medfört att slamproduktionen ökat kraftigt. Ett delta som täcker hela 25 hektar av myrytan har utbildats vid utloppet. Myren har här grundats upp och vegetationen domineras helt av sälk och vide. Inom resterande delar av myren domineras vegetationen av vass och ag. Inom mindre partier dominerar bunkestarr, trådstarr, knappag, trubbtåg, älgört, bredkaveldun och kärrtörel. Örtinnehållet är påtagligt inom flera av myrytans olika vegetationstyper. Här märks bl a strandlysing, fackelblomster, svärdsilja, vattenmynta, mannagräs, strandklo, sjöfräken, vattenklöver och kärrsilja. I bottenskiktet märks på flera håll rikliga förekomster av näckmossa. Spjutmossa och lungmossa är spridda. Ett stort antal videbuskage har etablerat sig ute i myren.

I södra delen av myren finns en bred lagg utbildad och här växer bunkestarr och trådstarr. Kantzonerna runt myren är smala och på flera håll igenväxande. Fina kantzoner finns utvecklade längs träskets östra och södra sidor. Vegetationen utgörs här av flacka gräskärr. Här växer blåtåtel, hirsstarr, blodrot, slankstarr, vattenmåra, vildlin och blodtopp. I bottenskiktet växer späd skorpionmossa, korvskorpionmossa, guldspärrmossa och kärrspärrmossa. En del av kantzonerna är örtrika och här växer spikblad, vattenmynta, kärrsilja, smalfräken, älgört, revsmörblomma, gul svärdsilja och pors.

Nygårdsmyr har två utlopp, ett i norra delen av myren och ett i östra delen. Båda utloppen rinner över hållmarker och kantas av mossor som näckmossa, spjutmossa, stor skedmossa, skogspraktmossa och kärrbryum.

Nygårdsmyr har tidigare hyst ett rikt fågelliv med bl a en skrattmåskoloni, häckande svarttärna, trana, svarthakedopping och brushane. Efter att regleringen av myren genomfördes har myren delvis växt igen och flera häckfågelarter försvunnit. Myren hyser idag häckande enkelbeckasin, sävsparv, vattenrall och ibland även småfläckig sumphöna.

Nygårdsmyr påverkas påtagligt av den kanalisering som har gjorts genom myrens norra del. Myrens läge som mottagare av vatten från stora arealer åkermark har medfört att myren mottar ett påtagligt tillskott av närsalter.

Skarnviksån avvattnar Nygårdsmyr och ett område söder därom, nämligen markerna runt Dyngmyr, Tingsmyr, Stormyr, Norra Stormyr och Hagmyr. I sitt övre lopp är detta vattendrag helt utträtat i kanaler men efter passagen genom Nygårdsmyr har vattnet ett helt naturligt lopp ända ut i havet. Vattendraget är grunt meandrande och ligger på tunna vittringsjordar. Området är relativt kargt och hällen går på flera håll i dagen. Vattendragets bredd uppgår till mellan fem och tio meter. Vattendjupet uppgår endast till ett par decimeter. Vegetationen runt vattendraget är örtrik och på flera håll av madkaraktär. En del av området är öppet men på de flesta håll går tallskog fram till vattendraget. På en del håll finns inslag av vide. Området är delvis stört av anslutande avverkningar.

Anmärkningar: VMI-ID:6J4E07, 6J4E01

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Nilsson, B.-O., Olsson, Y., *Nygårdsmyr. Botanisk inventering*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (redigerat 26-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09085**

Områdesnamn: **HAMMARUDDEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NO, 6J SO, Mittpunkt: 6J 5f 04

Area: 674 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmark	flora

Värdeomdöme: Odlingslandskap med mosaikartad struktur förstärker intrycket av ett variationsrikt kulturlandskap med mycket lång kontinuitet. Här finns ett stort antal naturtyper och vegetationstyper som inrymmer många typer av livsmiljöer. Markerna är mycket rika på kulturhistoriska spår. Området har en speciell karaktär, mycket beroende på de närmare 2 000 klappade askar som finns i området. Merparten av träden i betesområdena bär spår av klappning.

Flera rödlistade arter knutna till klappade träd är påträffade i området, bl a ädellav, mörk kraterlav och mjölig klotterlav,

Huvudkriterier:

- A. Representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker av typen öppen hagmark, annan träd- och buskbärande hagmark, havsstrandäng, annan öppen utmark, buskrik utmark och betad skog.
- C. Örtrika kalkfuktängar.
- D. Naturbetesmarker med en mångformig och rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på

jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 24) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 44-2--3, 14,19).

Områdets huvuddrag:

I området finns 198 hektar naturlig betesmark. Dessa marker har under lång tid fungerat som naturlig fodermark. Området har en mycket speciell karaktär, mycket beroende på de närmare 2 000 klappade askar som finns i området. Merparten av träden i betesområdena bär spår av klappning. Enstaka oxel har även klappats.

Området, som betas av får och kvigor, är stort och består av betad skog, åker (både nyligen brukad och nedlagd), hagmark, havsstrandängar och annan utmark. I skogen bedrivs delvis rationellt skogsbruk. Området är omväxlande med täta, halvöppna och öppna partier. Havsstrandängarna, som är välbetade, har en kortsnaggad grässvål, som oftast präglas av vegetation av salttågtyp. I små skyddade vikar finns även agnsäv-krypvenvegetation. Förutom gulkämpar växer här havssälting, strandkrypa, saltnarv, revigt saltgräs, krypven, rödven samt höstfibbla och gåsört m fl. Nedanför Stora Hammars växer strandmalört i goda bestånd. Den blå bården finns väl utvecklad och havssäv resp. blåsäv växer där utanför i ett mer eller mindre brett band. Havsstrandängen, som oftast består av en ganska smal remsa, avgränsas inåt land av driftvegetation och ibland klapperstensvallar. Därefter följer älväxing-darrgräs-fuktäng omväxlande med ängshavre- och fårsvingeltorräng. Fälrvädd, backglim och vårbrodd är här vanliga. Fuktängar med blåttåtel, slankstarr, hirsstarr och ängsstarr förekommer också, liksom våtar med sumpgentiana, ärtstarr, vildlin, vattenmynta samt alvaragnsäv. Även agmyrar kantade av bunkestarr eller knappag, finns i det mosaikartade landskapet. På något planare mark med trivialiserad vegetation kan man urskilja gamla åkrar. I träd- och buskskiktet dominerar ask som varit klappad, oxel som står som vindpinade solitärer i strandkanten, samt tall. Enar med tydlig beteshorisont står ibland i täta dungar. Trädformiga hagtornsbuskar, getapel, vildapel och ek, hittar man också. Intrycket av ett arkaiskt landskap förstärks av gamla knotiga träd, som får stå tills de faller eller självdör. Området är mycket rikt på kulturhistoriska spår. Förutom de inregistrerade fornlämningarna, som utgörs av stensättningar, stensträngssystem, husgrund, och en minnessten finns röjningsrösen, gammal körväg (fägata), bandtun, strandbodar, ängslador, klappade träd, äldre åkrar och genuina gårdsmiljöer. Området är naturskönt beläget och ett välbesökt utflyktsmål. Den mosaikartade strukturen förstärker det kulturpräglade intrycket av ett variationsrikt kulturlandskap med mycket lång kontinuitet.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

Skogsvårdsstyrelsen, 1998: *Nyckelbiotopsregistret.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (19-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09086**

Områdesnamn: **HAUGSTAJNS ÄNGE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J SO Mittpunkt: 06J 4g 21

Area: 1,7 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Mycket rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Mycket rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängens hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande: Området ingår i Program för bevarande av det gotländska odlingslandskapets natur- och kultvärden, Gammelgarn 25.

Områdets huvuddrag: Det strandnära ängset, som gränsar till mager tallskog och f d betad strandäng, är till stor del beskuggat av ett ganska slutet trädskikt. Tall och björk dominerar. De flesta är mycket gamla och högre, men även yngre träd har börjat växa upp i ängset. Buskskikt saknas nästan helt. I den östra delen växer ett par vackra pelarformade enar i den öppna delen av ängset. I den nordvästra delen, som domineras av fuktäng, växer rikligt med blåtåtel, loppstarr, hirsstarr, ängsstarr, darrgräs, högre kärstislar, gräsull, ängsvädd, kärrknipprot och även det lilla spensliga halvgräset hårstarr, som på Gotland bara växer i ett fåtal ängen. Hårstarr växer inom ett litet område som ännu är ljusöppet och inte beskuggat av de höga träden. I den östra delen av ängset är marken torr till frisk med flera slätterberoende arter, t ex gullviva, höskallra och enstaka exemplar av späd ögontröst. Även brudbröd,

solvända och svartkämpar växer rikligt i den ljusöppna delen, medan blodnäva, ängs- och skogskovall, ormbär, tvåblad samt lundgröe dominerar i skuggigare partier. Den södra delen är starkt beskuggad med åtföljande utarmning av floran. Gamla diken finns i den sydöstra delen, vilket tyder på tidigare uppodling. Ängat hävdas numera av hembygdsföreningen.

Anmärkningar:

Referenser:

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson 19-2-1999

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09087**

Områdesnamn: **LÖVMARKER I SANDA, MÄSTERBY OCH VÄTE** (3 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I SO, 6JSV, Kartbladen: 6I 3j, 6I 4j, 6J 3A, 6J 4a

Area: 34 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

skogslandskap	ädellövskog	flora
	äng	

Värdeomdöme: Unika ädellövskogsområden som bl a hyser rika almbestånd. Förekomst av ett mycket stort antal rödlistade epifytiska lavar, där flera av dessa visar på områdets mycket långa trädkontinuitet.

Huvudkriterier:

- A. Ädellövområde med representativa miljöer och många värdefulla strukturer.
- B. Ädellövskog med lång trädkontinuitet.
- C. Förekomst av ett stort antal rödlistade epifytiska lavar.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att lövskogen inte kalavverkas. Lövskogens naturvärden är till viss del beroende av naturvårdsinriktad skötsel. Det är viktigt att bevara äldre träd och träd med spår av klappning. Området påverkas negativt av granplantering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Kärnområdena i det här landskapsavsnittet är Storängen vid Backstade i Sanda, Mästerbyänget och Vätes lövmarker. Däremellan inkluderas mindre områden. Från Storängen i Sanda till områdena i Väte är det ca 8 km fågelvägen. I Ängs- och hagmarksinventeringen innefattas tre lövängar i Mästerby, bl a Mästerbyänget (nr 3, klass II) och ett objekt i Väte (nr 2, III). De ingående

delobjekten är slätter- eller beteshävdade lövängar. Ask och ek är dominerande trädslag, men även lundalm är ställvis vanlig. Hamlade träd är vanliga. Området hyser en intressant och artrik svamp- och lavflora.

Sällsynta arter i området

Totalt har hela 24 rödlistade lavar aktuella förekomster i området. Flera arter är mycket sällsynta i ett nationellt perspektiv. I Storängen i Sanda finns t ex både *Micarea adnata* och *Sphinctrina leucopoda*. För *M. adnata* är det den enda kända lokalen på Gotland. I Väte finns inte lika många fynd av rödlistade arter som i Mästerby och Sanda men arter som *Lobaria pulmonaria* och *Megalaria grossa* har stora populationer där. Under svampinventeringen 1997 påträffades 14 rödlistade arter i området. Särskilt artrika var lövområdena i Väte men många fynd gjordes även i Mästerbyänget. Bland arterna kan nämnas borstriska *Lactarius mairei* som är en exklusiv lövskogsart som i landet endast är känd från Gotland och Öland.

Lavar

Bacidia delicata Hk 2, *B. phacodes* Hk 2, *B. rosella* Hk 2, *Bactrospora dryina* Hk 1, *Biatorella monasteriensis* Hk 4, *Caloplaca chrysophthalma* Hk 3, *C. lucifuga* Hk 4, *Chaenotheca chlorella* Hk 4, *Cliostomum corrugatum* Hk 4, *Cyphelium sessile* Hk 4, *Gyalecta flotowii* Hk 4, *G. truncigena* Hk 2, *G. ulmi* Hk 4, *Lecanora impudens* Hk 4, *Lobaria pulmonaria*, *Megalaria grossa* Hk 4, *Micarea adnata* Hk 2, *Opegrapha illecebrosa* Hk 1, *O. sorediifera* Hk 2, *O. viridis* Hk 4, *Phaeophyscia endopheonicea* Hk 4, *Phlyctis agelaea* Hk 4, *Schismatomma decolorans* Hk 4, *S. pericleum* Hk 2, *Sphinctrina leucopoda* Hk 1,

Svampar

Amanita ceciliae, *Boletus chrysenteron*, *B. impolitus* Hk 2, *B. luridus*, *B. Porosporus*, *B. radicans* Hk 4, *Cortinarius arcuatorum* Hk 2, *C. Calochrous*, *C. flavovirens* Hk 3, *C. fulmineus* Hk 4, *C. prasinus* Hk 2, *Craterellus cinereus* Hk 4, *Dichomitus campestris*, *Entoloma eulividum*, *Fistulina hepatica* Hk 4, *Inonotus hispidus* Hk 4, *Lactarius mairei* Hk 3, *Micromphale foetidum* Hk 4, *Phellinus ferruginosus*, *Pluteus romellii*, *Russula luteotacta* Hk 4, *R. Queletii*, *Skeletocutis nivea* Hk 4, *Tricholoma sulphureum*, *Xerula pudens* Hk 2,

Anmärkningar:

Referenser:

Högström, S., 1979: Översiktlig naturinventering – ornitologi. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Kloth, J.-H. & Lovén, U., 1987: *Gotlands natur – en reseguide*. –Bonniers & Länsstyrelsen i Gotlands län.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Inventering av änges- och lövmarker*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1988: *Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län*.
Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och bagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson 19-2-1999

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09088**

Områdesnamn: **FJÄLE**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J SV, Mittpunkt: 6J 3d 14

Area: 33 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

skogslandskap	ädellövskog	flora
	naturbetesmark	

Värdeomdöme: Unikt ädellövskogsområde som bl a hyser rika bestånd av klappade askar. Förekomst av ett mycket stort antal rödlistade epifytiska lavar, där flera av dessa visar på områdets mycket långa trädkontinuitet.

Huvudkriterier:

- A. Ädellövområde med representativa miljöer och många värdefulla strukturer.
- B. Ädellövskog med lång trädkontinuitet.
- C. Förekomst av ett stort antal rödlistade epifytiska lavar.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att lövskogen inte kalavverkas. Lövskogens naturvärden är till viss del beroende av naturvårdsinriktad skötsel. Det är viktigt att bevara äldre träd och träd med spår av klappning. Området påverkas negativt av granplantering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Lövmarkerna vid Fjäle ligger som en ö i ett hedartat barrskogslandskap. Markerna vid Fjäle har varit odlade av människan under århundraden och husgrunder från bronsålder fram till medeltid är påträffade i området. Lövmarkerna vid Fjäle domineras av ask, ek och hassel.

Trädkontinuiteten i området är lång, och en lång rad rödlistade epifytiska lavar är påträffade i området.

Anmärkningar:

Referenser:

Kloth, J.-H. & Lovén, U., 1987: *Gotlands natur – en reseguide*. –Bonniers & Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Inventering av ängs- och lövmarker*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1988: *Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson 22-2-1999

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09089**

Områdesnamn: **BRUNNSRAR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 06J SV, Mittpunkt: 6J 2c 23

Area: 26 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

skogslandskap	ädellövskog	flora
	naturbetesmark	

Värdeomdöme: Unikt ädellövskogsområde som bl a hyser rika bestånd av klappade askar. Förekomst av ett mycket stort antal rödlistade epifytiska lavar, där flera av dessa visar på områdets mycket långa trädkontinuitet.

Huvudkriterier:

- A. Ädellövområde med representativa miljöer och många värdefulla strukturer.
- B. Ädellövskog med lång trädkontinuitet.
- C. Förekomst av ett stort antal rödlistade epifytiska lavar.
- D. Rik flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att lövskogen inte kalavverkas. Lövskogens naturvärden är till viss del beroende av naturvårdsinriktad skötsel. Det är viktigt att bevara äldre träd och träd med spår av klappning. Området påverkas negativt av granplantering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Brunnsrar är ett friskt och frodigt ädellövskogsområde beläget på jordlager av moränmargel. Området gränsar till karga tallskogar på Lojsta hajd i norr och bördiga åkermarker vid Nygårds i Etelhem. I sydöstra delen av området finns mindre partier med sumpskog. Trädskiktet är rikt med förekomst av ask, alm, ek, gran, björk och lönn. I sumpskogen finns helt vegetationslösa våtar.

Dessa omges av små mosskuddar och en rik örtflora. Här växer husmossa, väggmossa, kranshakmossa, pösmossa, stor thujamossa, cypressfläta, kvastmossa, vågig kvastmossa, stor kvastmossa, spjutmossa, kalkkammossa, praktbräkenmossa, skuggstjärnmossa, praktstjärnmossa, palmmossa och skogsbjörnmossa i bottenkiktet. Bland kärlväxterna märks tuvtåtel, skogsnäva, lundskafing, bergsslok, älgört, ängsull, slankstarr, blodrot, backsmultron, älväxing och blåsippa. Brunnssraränet är känt som en mycket värdefull lavlokal. Gotlands enda förekomst av jättelav *Lobaria amplissima* Hk 1, växer där tillsammans med bl a blylav *Degelia plumbea* Hk 2. I övrigt hyser området en representativ lavflora för gotländska lövmarker med flera rödlistade arter. Totalt har 15 rödlistade lavar påträffats i Brunnssrar. Området betas av nötkreatur.

Lavar

Caloplaca chrysophthalma Hk 3, *Caloplaca lucifuga* Hk 4, *Degelia plumbea* Hk 2, *Gyalecta flotozii* Hk 4, *Gyalecta ulmi* Hk 4, *Lobaria amplissima* Hk 1, *Megalania grossa* Hk 4, *Nephroma laevigatum* Hk 4 och *Schismatomma pericleum* Hk 2.

Anmärkningar:

Referenser:

- Hallingbäck, T. & Thor, G. 1988: Jättelav, *Lobaria amplissima*, i Sverige. —*Svensk Bot. Tidskr.* 82: 125–139.
- Kloth, J.-H. & Lovén, U., 1987: *Gotlands natur – en reseguide*. Bonniers & Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1976: *Inventering av ängs- och lövmarker*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1988: *Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Gotlands län*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. —Länsstyrelsen i Gotlands län.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson 22-2-1999

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09090

Områdesnamn: KÄLDÄNGET

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 1d 23

Area: 6 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	Äng	Flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars struktur och biologiska innehåll ger en god bild av traditionell ängshävd. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängset hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 65-7).

Käldänge är av regeringen föreslaget Natura2000-område.

Områdets huvuddrag:

Ett mycket fint, särpräglad änge. Ängset är till största delen fuktigt till blött. Skarp kontrast finns mellan nyligen kraftigt gallrad, men ännu sluten lövskog och helt öppna områden. I skogen finns dels svinrottdominerad frisk till fuktig mark. Dels finns lövkärr, tidvis med klarvattenyta och med ek och ask på höga socklar, som i ett alkärr! I svinrotängarna är lundstarr riklig. De öppna, fuktiga till våta ängarna är särpräglade och mycket värdefulla. Vegetationen är delvis mycket artrik och starkt slätterpräglad. Det

finns två huvudtyper, vilka båda är mycket särpräglade. Gräs-/lågstarrängarna är våtängar, delvis på torv, det vill säga slätterkärr. De domineras av ängsstarr och/eller hartmanstarr. Stark ställning har också klubbstarr, hirsstarr, blodtopp, åkermynta och ältranunkel. I kanterna växer rikligt med fårsvingel och loppstarr. Högörtängarna är mycket artrika. Fläckvis dominerar älgört eller smörblomma, men i stor utsträckning saknas dominerande arter. Bland annat finns i denna miljö rikligt med korskovall. Kamäxing och luddtåtel är också vanliga och kan tyda på insådd av vallfrö. I ängset finns en hel del fornlämningar som 3 husgrunder från tidig järnålder, en skärvstenshö, en lång stensträng samt ett kort stycke med två parallella stensträngar.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och bagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09091**

Områdesnamn: **KULLANDS HÖGÅRD**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J Oa 40

Area: 4,4 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars struktur och biologiska innehåll ger en god bild av traditionell ängshävd. Vegetationen är mycket starkt präglad av den långvariga ängsskötseln och ger en god bild av slätterformad kalkpräglad vegetation. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper. Rik förekomst av svensk ögontröst.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängt hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Slätterhävdad änge gränsande mot igenväxt lövskog i väster. Ängt omges i övrigt av åkermark. Trädskiktet domineras av ek, men även ask är vanligt förekommande. Många av askarna är klappade. Träd och hasselbuketter växer glest utspridda och ängt har därför en ganska öppen karaktär utan markerade gläntor. Marken är torr med dragning åt det friska, här och var, särskilt i skugglägen, med fuktiga partier. Floran är örtrik och mestadels ganska lågväxt. Vegetationen är mycket starkt präglad av den långvariga ängsskötseln och ger en god bild av slätterformad kalkpräglad vegetation. Många olika ängsväxter finns i området, t ex solvända, rosettjungfrulin, brudbröd, ängshavre, vårbrodd, darrgräs,

slåtterfibbla, svinrot, höskallra, ängskovall och vitmåra. På fuktiga ställen hittas älgört, spenört, häckvicker, vänderot och ängsvädd. Området hyser en mycket rik förekomst av svensk ögontröst, en underart av vanlig ögontröst som endast finns i gotländska ängar. Sammanfattningsvis ett mycket välskött änge med högt naturvärde i form av rik och opåverkad ängsflora.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09092**

Områdesnamn: **BURGEN I BURS-NÄR**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5J NV, Mittpunkt: 5J 9d 32

Area: 85 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi		
-------------------------------------	--	--

Värdeomdöme: Unik bургbildning med höga geologiska värden. Området omfattar ett flertal viktiga berggrundsstratigrafiska referenslokaler.

Huvudkriterier:

A. Referenslokal för sedimentär berggrundsstratigrafi.

Stödkriterier: Representativitet, raritet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Hemselager och de nordligstae blottningarna av Eke- Burgsvik- och Hamralager ligger här ovanpå varandra. Dessa nordliga blottningar har ett sätskilt intresse då de avviker sedimentologiskt från lagrens utbildning i huvudutbredningsområdet.

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland.* –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09093

Områdesnamn: BYÄNGET

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, Mittpunkt: 5I 8j 24

Area: 2 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängens hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 39) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 83-4).

Områdets huvuddrag:

I anslutning till en gård ligger detta vackra änge invid en landsväg. Hela objektet utgörs av träd- och buskbärande äng. Området hävdas genom årlig slåtter i månadsskiftet juni-juli. Svinrotäng är den dominerande vegetationstypen. Inslag av torräng och friskäng finns inom en delpartier. Jordtistel, svinrot, darrgräs, solvända och brudbröd är några av de karaktärsgivande arterna. Ängens har förmodligen en mycket lång obruten kontinuitet. Den täta grässvålen antyder detta.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09094

Områdesnamn: HEMÖSTRIS

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5J NV, Mittpunkt: 5J 8b 04

Area: 1,2 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

	äng	flora
--	-----	-------

Värdeomdöme: Änge med lång kontinuitet vars karaktär ger en god bild av traditionell ängshävd. Rik flora.

Huvudkriterier:

C. Träd- och buskbärande äng med rika vegetationstyper.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Att ängens hävdas. Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 84-12).

Områdets huvuddrag:

Ett välhävdad, torrt änge. Vissa delar är tämligen skuggiga men endast ett litet stycke i norr kan betecknas som igenväxt. Även de halvskuggiga partierna har fin slätterformad vegetation med t ex riklig förekomst av svinrot, buskviol och gullviva. I de torra, soliga ängarna har slätterfibbla och solvända mycket stark ställning. I skuggigare partier finns en del lundvegetation insprängd i ängsvegetationen med t ex särläka och lundslok i rika bestånd. Flera brandfläckar tyder på ordentlig fagning. Ängens är välhävdad och domineras starkt av hävdgynnad flora. Det är dessutom avvikande från de flesta ängen genom sin torra sandiga jord.

Referenser:

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården.*

Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland.* –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.* Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-26, Magnus Martinsson (redigerat 22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09095**

Områdesnamn: **SÄVVÄT, KRAKVÄT OCH HÄGSARVE KÄRRÄNG** (3 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, Mittpunkt: 5I 7i 44

Area: 49 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	tidvis översvämmad mark av vät-typ	
	fuktäng	

Värdeomdöme: Sävvät är ett våtmarkskomplex med värde av våtmarkskomplex, topogent kärr, tidvis översvämmad mark av vättyp och fuktäng. Området har en rik flora.

Huvudkriterier:

- A. Framstående exempel på kalkrika våtar med intressant flora.
- C. Speciella kalkrika våtar. Förekomst av sällsynt växt.
- D. Gotlands rikaste förekomst av kärrnycklar.

Stödkriterier: Mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Området ingår i Myrskyddsplanen.

Områdena är skyddade som naturreservat 980318 (Sävvät och Krakvät) och 981216 (Hägsarve kärräng).

Sävvät och Krakvät är Natura2000-område (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag:

Sävvät

Våtmarken Sävvät ligger belägen i flack terräng på en höjd av cirka fyra meter över havet. Våtmarken består av en öppen agmyr som i norra och östra delen omges av öppna kärrängar. Området runt Sävvät täcks av moränmargel-avlagringar. Centralt i området täcks marken av relativt tjocka lager finkornig bleke. Vegetationen domineras av ag i områdets södra och centrala delar. Kantvegetation saknas här helt. I östra delen finns ett mindre, öppet blåtåtelkärr och i norra delen finns breda zoner med öppna, flacka gräskärr. I dessa områden växer blåtåtel, hirsstarr, ängsstarr, älvväxing, knägräs, krissla, ängsvädd, revsmörblomma, blodrot, majviva, vattenmåra, spikblad, sumpgentiana, rödklint, kråkvicker, ängsnycklar och kärrknipprot. Här finns dessutom mycket rikliga förekomster av kärrnycklar. I bottenskiktet växer guldspärrmossa, späd skorpionmossa och korvskorpionmossa.

Krakovät

Krakovät är en öppen flack våtmark på margskiffer. Marken är stenig och grusig och täcks av ett tunt lager bleke. I östra delen finns sandavlagringar. I sydost finns en påtaglig blekeinblandning i sanden. Området är påverkat av en dikning som skär rakt genom området. Eftersom de lösa avlagringarna i området är tunna har diket till stor del grävts genom fast berg. Vegetationen i Krakvät är tydlig påverkad av den våtmiljö som markförhållandena i Krakvät utgör. Den ogenomsläppliga skiffern medför att ytvattnet blir liggande i sänkan och normalt är väten översvämmad under höst, vinter och vår. När temperaturen stiger på sommaren avdunstar vattnet och väten torkar upp. Under högsommaren blommar de växter som finns här. Senare på sommaren blir väten i regel helt torrlagd under några veckor innan höstregnen åter fyller svackan. Vegetationen domineras av slankstarr, krypven, hirsstarr, ärtstarr, vattenmåra, sumpgentiana, revsmörblomma, höstfibbla, dvärgviol och strandmaskros. Krakvät hyser dessutom mycket rikliga förekomster med kärrnycklar. Bottenskiktet är glest men korvskorpionmossa är en relativt spridd art. Kärrbryum har mindre förekomster. Våtvegetationen bildar på flera håll övergångar mot lågvuxna gräskärr. Detta märks särskilt vid övergången mot sand i områdets östra del. Här växer blåtåtel, hirsstarr, slankstarr, ängsstarr, älvväxing, blodrot, slätterblomma, vattenmynta, vildlin, sumpgentiana, kärrknipprot och ängsnycklar. I bottenskiktet märks guldspärrmossa, späd skorpionmossa samt korvskorpionmossa.

Hägsarve kärräng

Hägsarve kärräng är ett litet kärr på margskiffer överlagrat av ett lager bleke. Området ligger omgivet av skog som delvis är påverkat av avverkningar i östra och norra delen. Det lilla kärret är öppet och tuvigt. Vegetationen domineras av örtrika kärr. Här växer blåtåtel, älvväxing, ängsvädd, slankstarr, ängsstarr, hirsstarr, knägräs, vattenmynta samt rödklint. Här finns även en mindre förekomst kärrnycklar. I bottenskiktet märks korvskorpionmossa och guldspärrmossa.

Anmärkningar: VMI-ID:5I7I01--02, 5I8I01 (Msp)

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09096**

Områdesnamn: **NISSEVIKEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, Mittpunkt: 5I 7j 20

Area: 106 ha, varav 48 ha vatten och 58 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna

Värdeomdöme: Vidsträckta naturbetesmarker med havsstrandängar och buskrika utmarker. Värdefull flora och fauna.

Huvudkriterier:

- A. Marin strandäng på mäktiga finjordsavlagringar.
- C. Häckningar av rödlistade fågelarter, bl a småtärna och skärfläcka.
- D. Rik flora. Rik häckfågelfauna.

Stödkriterier: Mångformighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 39) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 83-16).

Områdets huvuddrag:

Nisseviken är en grund havsvik med rikliga avlagringar av sand och grus. Zonen med våtmark är relativt smal utom längst in i viken där ett brett parti är blött och påverkat av vattenståndsfluktuationer. I blöta partier växer havssäv, blåsäv, ag och vass medan fuktängarna domineras av älvväxing, blåtåtel, darrgräs, hirsstarr, knägräs och krissla. Området betas av nötkreatur och på en del håll finns även lågvuxen välhävdd strandängsvegetation. Här växer salttåg, krypven, rödsvingel och gulkämpar. Nisseviken är en viktig fågellokal för rastande vadare, gäss och änder. Till områdets häckfåglar hör gravand, snatterand, skedand, årtå, skärfläcka, rödbena, strandskata, tofsvipa och större strandpipare.

Referenser:

- Hedgren, S., Kolehmainen, T., & Tydén, L., 1996: *Inventering av häckande fåglar på gotländska strandängar 1996*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.
- Martinsson, M., Nordin, M., 1991: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 4, Södra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn: Lena Nerkegård 98-02-26, Magnus Martinsson (redigerat 22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09097**

Områdesnamn: **LINVIKEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5I NO, Mittpunkt: 5I 6j 41

Area: 193 ha, varav 5 ha vatten och 188 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

våtmarkskomplex	fuktäng	flora
	marin strandäng	fauna
	mad vid vattendrag	

Värdeomdöme: Marin strandvåtmark, fuktäng, mad och källmyr med mycket högt värde.

Huvudkriterier:

- A. Variationsrikt och mångformigt område med en rad olika naturtyper.
- B. Till största delen opåverkade naturtyper.
- C. Välutvecklad källmyrsevegetation med flera ovanliga arter.
- D. Mycket rik och varierad flora. Rikt fågelliv.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 48). Berörda kustavsnitt omfattas av strandskydd 100 m.

Områdets huvuddrag: På västra delen av Näsudden finns ett område med vidsträckt havsstrandängar och fuktängar. Våtmarksområdet omfattar strandmarkerna mellan två uddar, Grundårdern i norr och Klasård i söder. Berggrunden i området utgörs av margskiffer med band av kalk. Berget saknar tjockare överlagrande jordlager utom längs strandområdet vid Linviken där sand

överlagrar skiffern. I norra delen av Linviken finns dessutom ett stort inslag av moränblock. Enligt skattningskartan från 1703 brukades ett stort område innanför Vaktård som äng och hade då namnet Ballgärdet. Området utgjordes vid den här tiden av öppen äng med inslag av tall- och björkskog. Idag hävdas området genom bete. Hävdtrycket har under de senaste 20 åren varit otillräckligt för att hålla området öppet som därför delvis växt igen med framför allt en och tall. Fortfarande är dock strandängen och de största delarna av fuktängarna öppna. Strandängsavsnittet är ca 3500 m långt och zonen med saltpåverkad strandängs-vegetation är på flera håll hela 300 m bred, vilket är ovanligt för Gotland. Ett stort antal stenvastar löper genom området. De flesta av dessa härstammar från Laga Skifte och löper i väst-östlig riktning.

Strandängen är mycket flack. Havsvatten blir därför under högvattensituationer stående i våtar som med-verkat till utbildandet av s k frätor. Vegetationen domineras på strandängen helt av salttåg och rödsvingel. Stor utbredning har även krypven-dominerade växtsamhällen. Inom dessa vegetations-typer finns även en lång rad örter såsom trift, gulkämpar, havssälting, strandmalört, kustbaldersbrå, strandmålla och saltnarv. I frätorna märks glasört, gulkämpar, gåsört samt saltnarv. Det finns även partier där enbart glasört växer. Några delar av strandängen är sedan en tid tillbaka ohävdad och här har kvickrot spritt sig och bildat en tjock filt av fjolårsgräs. Även blåsäv, havssäv och vass har etablerat sig här.

Fuktängarna är mestadels öppna och tuviga och på de flesta håll mycket välbetade. Flera av tuvorna utgörs av den gula tuvmyrans bon. Myran är beroende av att fuktängarna betas. Vegetationen utgörs här av älvväxing, luddstarr, hirsstarr, blåtåtel, darrgräs, ängsvädd, vitmåra, rödklöver, krissla, klöverärt och vildlin.

På en stor del av den södra stranden har vindkraftverk byggts. Några av dessa har anlagts mycket nära stranden. Diken som dränerar ovanförliggande åkrar har grävts genom området i södra delen. Dessa bedöms utgöra svag lokal påverkan av områdets hydrologiska förhållanden.

Anmärkningar: VMI-ID:5I6J01, 5I7J04

Referenser:

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Skattningskartorna över Gotlands socknar, 1693-1706. *Lantmäteriets arkiv*. Visby.

REGISTERBLAD

Namn: Curt Fredén 1997-10-30, Magnus Martinsson (redigerat 22-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09098**

Områdesnamn: **RAUDE HUNDEN**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 5J SV, Mittpunkt: 5J 3a 24

Area: 0,5 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

flackkust		
-----------	--	--

Värdeomdöme: Pågående strandbildning.

Huvudkriterier:

- A. Mindre ö under uppgrundning med pågående strandbildning.
- D. Värdefullt uppehållsområde för storskarv. Häckningsområde för skrântärna.

Stödkriterier: Kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande: Området påverkas negativt av all form av exploatering.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Raude Hundén ön är uppbyggd av revkalksten och delvis täckt av strandgrus. På västra sidan av ön är en strandporre under utbildning. Invid ön finns raukliknande former. Ön utgör sedan gammalt häckplats för skrântärna. Vintertid utgör den södra Gotlands viktigaste uppehållsplat för storskarv. Den utgör också ett viktigt tillhåll för säl.

Anmärkningar:

Referenser:

REGISTERBLAD

Namn: Curt Fredén 1997-10-30, Magnus Martinsson (redigerat 26-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: NRO09099

Områdesnamn: BARA ÖDEKYRKA

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6 J NV, Mittpunkt: 7J 7d 22

Area: 8 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär bergrundsstratigrafi		

Värdeomdöme: Platsen utgör en typlokal för den s k baraooliten som finns blottad endast på ett fåtal platser. Ooliten är en extremt grundvattenavsatt kalkbergart tillhörande Hallalager.

Huvudkriterier:

A. Viktig stratigrafisk lokal som visar baraoolit som finns blottad endast på ett fåtal platser.

Stödkriterier: Nyckelområde.

Förutsättningar för bevarande: Att brottet ej fylls igen. Det är av stor betydelse att lagren är väl synliga.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Området består av en kulle av revkalksten. På kullen finns ett f d stenbrott där skärningar genom lagren kan studeras.

Anmärkningar:

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland*. –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (23-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09100**

Områdesnamn: **BRÄNTINGS**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO, Mittpunkt: 7J 3h 13

Area: 514 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

odlingslandskap	naturbetesmark	flora
		fauna

Värdeomdöme: Området upptas till hela 267 hektar av naturbetesmarker vilket utgör 52 % av den totala ytan i området. Område som till mycket stor del upptas av naturliga betesmarker. Kalkrika naturtyper väl representerade, såsom kalkbarrskogar, kalkrika alvmarker och rikkärr. Naturbetesmarkerna har mycket lång kontinuitet som betesmarker. Delar av skogsbetena har dessutom lång trädkontinuitet. Vid Bräntings finns lövmarker med höga naturvärden. Området har en rik och mycket varierad vegetation. Två våtmarksområden finns i området, dels Brutmyr som är en stor, helt opåverkad agmyr med örtrika kantzoner, och dels kärr vid Sigfride, som utgörs av örtrika fukthedar och välbetade skogsmarker.

Huvudkriterier:

- A. Välbevarat äldre odlingslandskap.
- B. Större orörd agmyr. Kalktallskogar med lång trädkontinuitet.
- C. Mycket rik förekomst av honungsblomster.
- D. Rik och mångformig flora.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet.

Förutsättningar för bevarande:

Säkerställande: Området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8003.

Områdets huvuddrag:

Bräntings

Stort alvarområde med öppna ytor. Marken är nästan överallt stenig och uppfrysningsmark förekommer allmänt. De öppna ytorna är glest bevuxna med tall och en. Området betas av får och hästar. Hävden är god på de öppna ytorna men i de tätare skogsområdena är betet närmast obefintligt. De öppna ytorna utgörs till största delen av karga alvarhedar. Här växer fårsvingel, backtimjan, gulmåra, gråfibbla, solvända, vildlin och knutnarv. På flera håll finns flacka kalkfukthedar. Dessa är till viss del växelfuktiga och här växer slankstarr, brunört, blodrot och knutnarv. I området finns mindre lövdungar som har ett förflutet som ängsmark. Vegetationen är frisk med brudbröd, solvända, svartkämpar, vitklöver, gullviva och axveronika. Ett antal fornlämningar har påträffats i området: 8 husgrunder från äldre järnålder, 4 stensträngar, fornåkrar, en terasskant, ett röjningsröse, fragment av äldre vägar samt block med sliprännor.

Brutmyr

Brutmyr är en agmyr med relativt breda kantzoner. Stora ytor utgörs av trådstarrvegetation på mjukmatta. Den södra delen av Brutmyr betas av får och hästar och är välbetad medan den norra delen saknar bete. Några delar av kantzonen i norra delen invaderas nu av vass. Norr om myren ansluter ett par mindre agmyrar där den ena har en del fria vattenytor. Kantzonerna runt dessa är rika och utgörs av örtrika blåtåtelkärr och axagkärr med källpåverkan. Runt Brutmyr består kantzonerna omväxlande av blåtåtelkärr och knappagkärr. På en hel del håll har korvmossekärr utbildats i den yttersta zonen av agvegetationen. I nordvästra delen av myren finns en tuva med tallvitmossa. Vegetationstyperna förekommer med mosaikartad utbredning och är genomgående örtrika och artrika. Området är fritt från negativa ingrepp och omges av opåverkad tallskog.

Kärr vid Sigfride

Långsträckta öppna våtmarker som följer bergartsstrukturen i berggrunden. Området är beläget på mägersten vilket är en ovanlig bergart på norra Gotland. Blekeutfällning är vanligt förekommande. Våtmarkerna löper stråkvis och är svagt bågböjda. Markerna står under vatten vintertid och saknar på flera håll bottenskikt. Området betas av nöt och får. Vegetationen domineras av helt flacka blåtåtelkärr. Örtrikedomen är stor med rikliga förekomster av bl a slätterblomma och sumpgentiana. De blöta blåtåtelkärren kantas av fuktängar dominerade av gräs och lågstarr. Området är intressant ur geologisk synvinkel och helt betingat av berggrundsstrukturen. Markerna omges av opåverkad tallskog och har lång kontinuitet som betesmark.

Anmärkningar: 07J 3H 07, 07J 3H 10

Referenser:

Bjørndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2, Norra Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn: Magnus Martinsson (22-2-2999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09101**

Områdesnamn: **BERGGRUNDSBLOTTNINGAR I VISBY** (3 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6I NO, Mittpunkt: 6I 8j 23

Area: 4 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi		

Värdeomdöme: Internationellt viktiga referenslokaler för sedimentär berggrundsstratigrafi där man tydligt kan se gränser mellan de stratigrafiska enheterna Höglint-Kopparsvik-Slite.

Huvudkriterier:

A. Viktig stratigrafisk lokal som visar gränserna mellan enheterna Höglint-Kopparsvik-Slite.

Stödkriterier: Representativitet, nyckelområde.

Förutsättningar för bevarande: Områdena påverkas negativt av släntning och jordtäckning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: I Visby finns ett flertal viktiga referenslokaler för sedimentär berggrundsstratigrafi. De flesta lokalerna utgörs av klinskärningar.

Anmärkningar:

Referenser:

Laufeld, S. 1974: *Reference localities for paleontology and geology in the Silurian of Gotland*. –Sveriges Geologiska Undersökning, Ser. C Nr 705.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 7-3-2000)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09102**

Områdesnamn: **ÖLBÄCK**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J NV, Mittpunkt: 6J 8a 12

Area: 76 ha

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

kalkhällmark		flora
--------------	--	-------

Värdeomdöme: Ölbäck utgörs av ett område med i huvudsak opåverkade kalkhällmarker. En värdefull flora och fauna är knuten till området.

Huvudkriterier:

B. Opåverkade kalkhällmarker.

D. Rik flora.

Stödkriterier: Representativitet, nyckelområde.

Förutsättningar för bevarande: För att de värden som finns i området ska bevaras är det av stor vikt att hällmarkerna inte skadas.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Området består av en öppen kalkhällmark. I de centrala delarna utgörs betydande delar av helt öppna och opåverkade kalkhällar. I området finns även kalkhällar som täcks av tunna lager vittringsjord liksom små våtar som täcks av tunna lager finknig bleke.

Geologi

Berggrunden består av lagrad kalksten som överlagras av grusblandad sand i ytterområdena. I västra delen av området finns en markerad åsrygg i nord-sydlig riktning. Åsen ingår i en större isälvsformation som sträcker sig från Klinte i Follingbo i söder till Hällarna norr om Ölbäck.

Växtlighet

Det dominerande inslaget i en stor del av området är låga senvuxna tallar. Enstaka lövträd, såsom flera oxelarter, rönn, olvon och ask finns också. På hållmarken växer enbuskar, slån och flera rosarter.

Kärlväxtfloran är karakteristisk för gotländska hållmarker med exempelvis stor och vit fetknopp, backtimjan, stinknäva, bergsskrabba, gotlandssolvända och cikoria. I området har sju rödlistade kärlväxtarter påträffats: långbladig spåtistel, flockarun, praktsporre, blåtag, timjansnyltrot, luddvedel och grenigt kungsljus. Timjansnyltrot har på Gotland sin individrikaste lokal och växer främst på åsen i områdets västra del.

Fyra rödlistade mossarter samt två lavararter har påträffats: *Didymodon acutus* spetslansmossa, *D. vinealis* murlansmossa, *Pottia davalliana* kalkpootia och *Riccia ciliifera* stäpprosett samt *Catillaria minuta* liten kalkkollav och *Petractis clausa* stor stjärnfruktav.

Djurliv

Djurlivet är ej undersökt.

Anmärkningar:

Referenser:

Hedenäs, L. 1989: *Översiktlig inventering av mossor på Hejdebyhällar, Ölbäck och Torsåhret*. Länsstyrelsen i Gotlands län.

Sveriges Geologiska Undersökning, 1940: *Kartbladet Visby. Ser Aa Nr 183*. Med beskrivning.

Gotlands Botanska Förening, 1989: *Översiktlig inventering av kärlväxter på Hejdebyhällar, Ölbäck och Torsåhret*. Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Översiktlig naturinventering – botanik*, objekt 24:B1.